SILVAE

Publius Papinius Statius, Emil Baehrens

יהוה
INSTITVTIO THEOLOGICA
ANDOVER FVNDATA MDCCCVII
Ps. CXIX
169.
כדברך
JOH. XVII.
17.
ὁ λογος
ὁ σος
αληθεια
εστι
ΑΚΡΟΓΩΝΙ
ΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

P. PAPINIUS STATIUS.

VOL. I.

SILUAE.

RECENSUIT

AEMILIUS BAEHRENS.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXXVI.

P. PAPINII STATII

SILUAE.

RECENSUIT

AEMILIUS BAEHRENS.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXVI.

Rec'd. Aug. 28, 1879.

LIPSIAE, TYPIS B. G. TEUBNERI.

EDITORIS PRAEFATIO.

Statii siluarum emendatione non extat in tota Romanorum poesi epica munus difficilius. nam praeter insitas in ipsa carminum indole difficultates pessime et uerbis scriptoris et eis quibus illa sunt tradita libris mss. consuluit Fortuna.

Et codices quidem, qui siluas continent integras, non habentur nisi saeculo XV exarati. qui ex uno illo archetypo nunc deperdito profecti sunt omnes, quem Poggius in monasterio sancti Galli reppererat, ut testatur subscriptio in Asconii codice Florentino haec: *hoc fragmentum Q. asconii pediani repertum est in monasterio sancti galli prope constantiam ·XX· milibus passuum a Poggio Florentino una cum parte ·C· ualerii flacci & balbi setini argonauticon ·&· M. manilii astronomicon. et statii siluarum libri;* cf. C. Wachsmuthius in noui Musei Rhenani uol. XXIX p. 355 sq.; Hermannus Blassius ibid. XXX p. 461 sqq.; Asconius edd. Kiessling et Schoell, praef. p. XXIX not. 3.

Hunc codicem Sangallensem a Poggio in Italiam adportatum contulit, incertum quo anno, Angelus Politianus cum editione principe ann. 1472; quod exemplar nunc Romae in bibliotheca Corsiniana adseruatum in fine habet haec uerba: *Incidi in exemplar Statii sylua-*

*rum quod ex Gallia**) *Poggius Gallica scriptum manu in Italiam attulerat. A quo uidelicet uno licet mendoso deprauatoque et (ut arbitror) etiam dimidiato reliqui omnes codices qui sunt in manibus manarunt. Quare cautio mihi fuit ne quid in corrigendo hoc nostro ab illo mutarem. Ne nimia ut adsolet diligentia aut mihi aut ceteris studiosis noceret. Quem si modum tenerent ceteri librorum emendatores tenuissentque priores, minus multo laboris in hac re quam nunc habemus haberemus. Uale qui legis, et quod sedulo fecimus queso boni consule. Tuus Angelus Politianus.*

Post Politianum cum nemo Sangallensem oculis uiderit, huius memoria certa fere omnis ab illius pendet conlatione. nam in Sangallensis apographo saec. XV facto non ita magna est fides, ut infra demonstrabimus. sed Politiani quoque collatione ut frueremur plena, non permisere inuida fata. priusquam autem accuratius de ea disseram, de editione principe (**a**), cuius exemplari in uniuersitatis Ienensis bibliotheca extanti utor, pauca dicenda. fluxit illa ex codice libri Rehdigerani simillimo quidem, sed eodem magis iam deprauato interpolatoque; praeterea e typothetae culpa mendis est inquinata plurimis; nonnullis locis etiam editoris coniecturae plerumque rectae deprehenduntur. iam huius edit. principis exemplar Corsinianum eam subiit fortunam ut, postquam in ea Politianus uarias lectiones e Sangallensi adnotauerat, homo quidam male sedulus in singula folia spongia saeuiret. quo factum est ut haud paucae uoces litteraeue plane delerentur aut ita diluerentur ut hodie uix umbram earum agnoscas. cartae quoque ipsae multo usu attritae. accedit denique quod ante infortunium illud alter uir doctus suas aliquot notas coniecturasque adiecit difficil-

*) Idem Politianus ad uersum in interpolatis libris post silu. I 4, 86 insertum haec adnotat: *hic uersus deest in libro uetustissimo poggi qui e germania in Italiam est relatus,* uariis ille Heluetiae appellationibus usus; cf. Blassius l. l.

lime interdum a Politiani manu discernendas. ex his causis plenam collationis illius notitiam reciperandi spes abicienda erat, sed attendenda maxime Politiani manus ut, quid certo posset ei adtribui, constaret. descripserunt autem eius notas cum antea alii, tum in M. Hauptii gratiam A. Kiesslingius et U. Koehlerus. quorum schedas ab Hauptio acceptas H. Nohlius, qui de eis disseruit in dissertatione inaugurali 'quaestiones Statianae' inscripta et Berolini a. 1871 emissa, olim mihi commodauit; descriptas a. 1872 Romae uersans iterum hic illic contuli. optandum tamen ut doctus aliquis Studemundianis oculis praeditus Politiani notas denuo examinet. ultro enim mihi suspicio oborta est, etsi raro, tamen aliquotiens nunc quidem pro Sangallensis lectionibus accipienda esse quae alterius illius uiri docti sunt.

Eam autem Politianus in excutiendo Sangallensi adhibuit diligentiam ut accurate pro illis temporibus enotaret scripturae discrepantiam. et plerumque quidem uarias lectiones uel inter lineas uel in margine editionis nulla addita sigla adscripsit, idque ibi potissimum ubi sola uitia typographica uel leuioris momenti diuersitates aderant. quamcumque autem lectionem ob aliquam causam memorabilem putauit, ei notam addidit siue *co pog* siue *ī li° pog* siue *antiq° cod* siue aliam similem. itaque ut dilucide appareat quid tacite, quid disertis uerbis e Sangallensi enotatum sit, **A** illa, haec **A*** significaui. praeterea Politianus editionis quoque Romanae a. 1475 a Domitio Calderino curatae haud raro excripsit uarietatem praeposita nota *Do;* suas etiam emendationes interdum admiscuit adposita sigla *c*^{e}. sed quantumuis diligenter in uniuersum in Sangallensi conferendo sit uersatus (ita ut nec minutias orthographicas plane aspernaretur), multum tamen abest ut ea quam nunc requirimus accuratione id fecerit: aequabilis illa omnibusque intenta cura desideratur. nam ut nonnulla ab eo adscripta iam legi nequeant: multae editionis principis lectiones,

quas in Sangallensi re uera extitisse numquam tibi persuadeas, silentio praeteritae; suntque in eis maioris momenti haud paucae. itaque non possum adstipulari Nohlio dissertationis laudatae pgg. 28—30 Politiani collationibus summam fidem uindicanti. eis autem locis, quibus Politianus nihil adnotauit, lectiones edit. principis (**a**) tum demum fide sunt dignae, cum codicum reliquorum [C] testimoniis confirmantur; diffidendum illis, ubi ab his recedunt. sed, quae est huius nostrae editionis ratio, omissis leuioribus nisi potiores scripturas ex **a** non adtuli*).

Sangallensis ante a. 1442 non descriptus esse uidetur; cf. O. Muellerus quaest. Statian. p. 4. hoc fere tempore apographum inde factum procreauit omnes qui nunc extant libros mss.; inter quos principes optinent locos duo codices. quorum prior est *Rehdigeranus* S. I, 6, 17, de quo accuratius egit O. Ribbeckius appendicis Uergil. praef. p. 26—28. imitatur autem hic liber antiquam scripturam, unde perperam docti nonnulli saeculo, si dis placet, XIII uel XIV adsignabant eundem. huius librarius latini sermonis paene ignarus, cum depingeret exemplaris ductus, locis plerisque mera uerborum monstra exhibet; nam quod interpolationibus refertus est saepe crassis, non ipsi sed eius exemplari culpa danda. Rehdigerani adhuc plus iusto aestimati collationem diligenter factam olim nobis dedit H. Nohlius. huic libro auctoritate plane par est codex *Budensis*, nunc Uindobonensis (nr. 252 apud. Endlicherum I p. 144), a docto librario scriptus et ab ista Rehdigerani neglegentia quidem liber, sed a propriis interpolationibus nec ipse inmunis. ceterum in Budensi numquam recedendum a manu prima; nam

---

*) ubicumque Polit. alicui lectioni aut suam aut Domitii coniecturam adscripsit, quin illam in Sangallensi reppererit non dubitari potest. itaque talibus quoque locis **A** sigla interdum usus sum.

secunda hic illic siue in textu siue in margine restituit lectiones aliunde petitas, quibus mire cum Rehdigerano conuenit. cum Budensi artiore cognationis uinculo coniuncti sunt et *Salisburgensis* (et hic nunc Uindobonensis, nr. 251 Endl.) et *Urbinas* 649, sed ut Budensi longe cedant. hi autem duo libri, Rehdigeranus et Budensis, quamuis deprauati interpolatique sint et ipsi, tamen inter ceteros Statii codices summi sunt pretii. reliquorum enim turba, quamquam a neutro illorum pendent, magis etiam infecta est corruptione omnigena. inter quos referendi *Uaticani* 3282, 3283, 3875; *Reginensis* 1976; *Uallicellianus* C, 95; *Neapolitanus* III E 48. denique post inuentam artem typographicam exarati sunt *Leidensis* et *Parisinus* aliique nonnulli a prioribus criticis adhibiti, ut *Senensis, Capilupianus, Florentinus;* qui omnes doctorum Italorum coniecturis scatent neque proprium habent pretium ullum. nam et eae quas in Parisinum manus altera intulit lectiones non ex uetusto quodam libro, ut nonnulli putabant, petitae sunt, sed partim ex codice meliore Rehdigerani simili partim ex docti cuiusdam non inepti coniecturis fluxerunt. — plurimorum librorum supra commemoratorum collationes inspiciendas humanissime nobis concessit A. Imhofius; Parisini et Neapolitani lectiones suppeditauit C. Bursiani beneuolentia; libri Budensis locos nonnullos intercedente Theodoro Gomperzio iterum nobis comparauit Isidorus Hilbergius. — ceterum cf. de codicibus Statianis disserentes A. Imhofius in libellis 'de siluarum Statian. condicione critica' p. 35 sqq. et 'P. Papinii Statii ecloga ad uxorem' p. 1 sqq., H. Nohlius, quaest. Stat. p. 31—35.

Tres illae codicum familiae (Rehdig. — Budensis cum asseclis — reliquorum turba) non pro se quaeque ex ipso Sangallensi, sed ex uno eodemque huius apographo per uarios gradus, quos hic exponere longum est, fluxerunt. tot enim locis illae contra **A** uel adeo **A*** conspirant ut hic consensus explicari nequeat nisi ex

communi fonte, in quo iam multa false descripta nonnullaque interpolata essent. praeterea cum Sangallensis locis nonnullis damnum accepisset, apographi scriba non nimis attentus fuit litteris euanidis dinoscendis, Politiani autem diligentiae accuratiorem de eis notitiam debemus. et in his quoque lacunis libri nouicii ad unum omnes congruunt; cf. mus. Rhen. XXVIII p. 250 sqq. — hoc autem Sangallensis apographum ipsum quod nunc iam non possidemus, admodum dolendum est; quod si adesset, labori multo supersedere liceret. nam cum nouiciorum librorum inde profectorum nullus ea cui tuto confidere possis diligentia illud reddat cumque eorum singulorum lectiones incertae sint saepissime, ante omnia huic rei danda est opera ut ex consentienti plus minusue nouiciorum scriptura eiectis posterioribus Italorum et erroribus et commentis ea quae apographum praebuit, in quantum fieri licet, restituantur. quibus restitutis cum ueteris Sangallensis imago et ipsa deprauata euadat cumque Politiani conlatio non minus manca sit, uides quam parum tuto fundamento siluarum recensio innitatur.

Postulantibus autem editionis nostrae rationibus ut quam breuissime et omissis minutiis*) lectionis antiquitus traditae notitia daretur, uiam modo significatam inii et abiectis singulis libris apographum illud reconcinnare studui, cum praesertim integrum apparatum criticum ab eo exhiberi par esset, qui colligendo illi per multos annos operam studiumque impendit. itaque Imhofium mox plenam supellectilem Statii studiosis traditurum esse speramus; nos interim succincta nostra adnotatione ad promouenda haec studia aliquid conferre nobis uidemur.

Et haec quidem de Sangallensi. unum autem siluarum carmen reperire nobis contigit in codice antiquo. cum enim Politianus ad II 7 adnotasset: *Inueni hoc*

---

*) hinc raro ad orthographica commemoranda descendi; in quibus fere ubique optimos libros tacite sum secutus.

genethliacon in libro quodam uetusto, in quo erat cr̃ (? ct̃ ?) liber M. Iuni Hypsi (? Nypsi ?) et contuli. erat in pagina . . . lucani ad oppiam. signatur littera (?) Δ mihique haec uerba subobscura reputanti sub Hypso uel Nypso illo latere uisus esset M. Iunius Nipsus gromaticus, in huius codices, ubicumque erat occasio, inquirere coepi. fauit incepto Fortuna, deprehendique tandem carmen diu quaesitum in codice Laurentiano plut. 29, 32 saeculi, ut nobis uidetur, decimi; ubi extat illud post Nipsum aliaque eius generis fol. 29ᵃ—30ᵃ (cf. Bandinius, codd. lat. II p. 47) scriptura perpetua, nisi quod singuli uersus punctis sunt inclusi plerumque. eodem autem libro sine dubio usus est Politianus, ut lectiones ab eo inde enotatae demonstrant. huius codicis a me conlati scriptura suo loco adposita. — Laurentiani autem contemplatione uetamur ne ex antiquioribus libris multum lucis his siluis accessurum speremus. nam quod ad summam corruptionis attinet ea iam in initio medii aeui erat eadem quacum hodie luctamur. unum attulisse sufficit Prisciani exemplum, qui silu. I 1, 107 deprauatum illud 'iura' iam exhibet. sin quonam necessitudinis uinculo inter se teneantur Laurentianus et Sangallensis quaeris: ex eodem utrosque exemplari fluxisse putauerim.

Iam ingentem qua siluae aperte laborant corruptelarum multitudinem inde a saeculo XV certatim tollere studebant docti. quorum conatus longe lateque sparsos (neque enim Burmanni alicuius diligentia hic uiam nobis quasi praemuniuerat*), primi, quantum in nobis erat, collegimus; unde emendationes aliquot coniecturasque, inprimis Marklandianos, suis reddere auctoribus licuit. sed hac quoque in parte fines huic editioni praescripti ex

---

*) sola primi libri carmina 1—3, ut et IV 6, notum est egregie ab Handio edita esse collecto undicumque apparatu. nec minus de III 5 bene meruit Imhofius.

inmensa materia prudenter ea quae alicuius momenti essent eligere coegerunt.

Postquam autem Domitius Calderinus eiusque aduersarius Angelus Politianus, deinde Auantius quique Aldinas curauerunt, mox Bernartius Geuartiusque et Gronouius, tum C. Barthius et Guietus Peyraredusque pro suo quisque ingenio poetae Neapolitano salutem lucemque attulerunt, extitit eidem par criticorum nobilissimum quodque Dauniae Camenae amatores numquam satis suspicient, Nicolaus Heinsius et Ieremias Marklandus. et illius quidem studia Papiniana, utpote in eius Aduersariis criticis uariisque commentariis latitantia, minus in uulgus enotuerunt neque eo quo par erat honore adhuc sunt habita*). ad huius et Marklandi merita recte aestimanda numquam obliuiscendum est, fere omnem eorum de siluarum condicione critica notitiam stetisse in editionibus aliquot uetustis; unde ob ipsius fundamenti incertitudinem eos a uero interdum aberrasse claret. itaque ab ingenio, quod utrique sane diuinum erat, auxilium petiuerunt; et accessit ingenio assidua poetarum latinorum lectio eaque quae iudicium non obrueret doctrina solida. his uirtutibus instructi mirum est quot illi maculas siluis deterserint, ut nescias utri eorum palmam deferas. sed Heinsius, qui non iustam siluarum recensionem egit sed desultoriam potius operam eis impendit, nescio an natiua ingenii felicitate plus praestiterit, cum contra in Marklando maius mentis acumen sit admirandum. quod

*) quin eius notas interdum tacite excripserunt. ueluti nuperrimus siluarum editor, Gustauus Queckius, ad IV 3, 20, postquam scripturam codicum attulit, haec posuit (praef. p. XXII): 'Legimus ergo: *hic segnes populi vias grauatus*. scriptum fuerat *secnis* pro *segnis*.' hausta sunt haec paene ad uerbum ex Heinsii Aduers. p. 104. — ceterum adfuit nobis ex bibliotheca uniuersitatis Gottingensis inter alia ad Statium pertinentia exemplar editionis Lindenbrogianae, in qua Burmannus cum suas tum Heinsii coniecturas plerasque adscripsit.

tamen acumen, ut fere fit, haud raro nimis ille intendit eoque relicta simplici ueritate ad falsa delapsus est. exemplo rem ostendam. silu. I 3, 50 sq. haec uulgo ante nostram editionem legebantur:

Quicquid et argento primum uel in aere Myronis
Lusit et enormes manus et experta colossos.

sensit Marklandus Myronem non recte enormes colossos expertum esse dici (nam Romana certe antiquitas ignorauit eius *ἔργα κολοσσικά*), sed nimis erat acutus adiciens, colossis illis non locum fuisse intra Uopisci aedes; cumque porro ex Myronis commemoratione concluderet alios quoque artifices praestantes nominatim fuisse adferendos, his aliisque causis ad iusto uiolentiora molienda adductus est. neglexit igitur simplicem ratiocinationem, quae est haec: Myronis colossos non cognitos habuere Romani; non apta est unius alicuius artificis commemoratio in tam generali uariorum operum metallorumque descriptione; absurde inter se opponuntur *aes* tam nude positum et *enormes colossi*, quippe qui ex aere plerumque fingerentur et ipsi. ex his rationibus equidem, ubi primum ante hos octo annos Statium attigi, sic scribendum putaui:

Quicquid et argento primum, uel in aere *minore*
Lusit et enormes manus est experta colossos.

iam enim recte ex contrario sibi obstant *aera minora* et *enormes colossi* iamque recte illa *lusisse*, hos multa scilicet cum cura *experta* esse artificum manus dicitur; accipiendum est autem illud 'primum' significatione non inusitata pro 'primarium' adiciturque post 'quicquid' illud 'enormes colossos' constructione quidem liberiore, sed in Statio toleranda. nec mediocriter hercle gauisus sum, cum hanc coniecturam postea ab ipsis codicibus uidi confirmatam; exhibent enim 'uel in aere minori', fluxit-

que uulgata ex unica editione principe; in qua quod Politianus e Sangallensi nil adnotauit, sane mirandum est.

Sed hoc uitium, si modo est uitium, Marklando non minus condonandum est quam illud, quod, cum tot uerborum monstra ei domanda essent, interdum hebescebat praetermisitque menda apertissima. ueluti III 3, 179 sq.:

> haud aliter gemuit periuria Theseus
> Litore, qui falsis deceperat Aegea uelis

nihil illi, ut et ceteris criticis plerisque, subolebat de uocis 'periuria' corruptela, quae, siqua alia, in propatulo est. quid enim? num Theseus redux, cum Aegea uideret interfectum, potius suam in Ariadnen perfidiam (quid enim uirgini desertae cum sene in mare se praecipanti?) quam mentem inmemorem et promissi patri olim dati oblitam incusauit detestatusque est? sed nullum omnino in comparatione instituta locum habuit causarum, quibus Theseus gemuit, expositio, ne ex simili causa Etruscum quoque patris obitum maeruisse suspicarentur lectorum animi. nam ne apud Statium quidem ceteroquin in adhibendis comparationibus non nimis diligentem talia possunt ferri. insistendum igitur codicum lectioni, qui 'Litora' praebent, restituendaque comparatio quam laxissima uel haec: 'haud aliter gemuit *per patria* Theseus Litora' uel altera similis.

Maiore autem quam modo commemorata iure Marklando, ut et Heinsio, obicias, quod poesis Statianae proprietates interdum neglexerunt et ad eorum qui aeuo Augusteo floruerunt poetarum normam rexerunt criticam. nostro demum saeculo, ut Burmannum eiusmodi nonnulla in Marklando inimice notantem omittam, rationem habere coeperunt peculiaris carminibus Statianis coloris. praetulit facem Ferdinandus Handius in editionis qua silu. I, 1—3 commentariis amplissimis instruxit praefat. p. X sqq. de hac re egregie in uniuersum locutus; et secuti sunt hunc uirum alii multi. sed ut iam Handius, ut

fere fit, nimio quodam omnia defendendi studio abripiebatur, ita eius pedissequi saepe tam peruerse lectionum a codd. exhibitarum extiterunt patroni et Marklandianae scilicet temeritati audaciaeque obuiam eundi cupiditate eo progressi sunt ut primarias artis criticae regulas haberent insuper et Statium, quicquid in buccam uenisset, scripsisse secure affirmarent satisque fere haberent, si uocabula legerentur latina. hanc interpretandi rationem, in qua multi hodie sibi placent, cum plurimis exemplis liceat inlustrare, duo promam. silu. V 2, 54 sqq. legimus:

quantusque negantem
Fluctibus occiduis fessoque Hyperione Thulen
Intrarit mandata gerens.

habetur illud 'negantem' in codd. omnibus. quod ut defenderet, Imhofius in scriptionis scolasticae Halis a. 1867 editae pp. 2—4 adducta exemplorum nube ostendit (id quod nemo in poetis latinis uel obiter uersatus ignorabat), 'negare alicui' significare 'officia alicui detrectare'. reiectis igitur Auantii et Domitii commentis (quorum ille rectissime 'nigrantem', hic praue 'natantem' coniecerat) retinendam dixit librorum scripturam legendumque remedio scilicet leniore 'negantem Fluctibus occiduis fessoque Hyperion*i* Thulen', securus ille sententiae plane peruersae; neque enim Thule Phoebo, sed hic utpote fessus potius illi denegat officia, unde legitur III 5, 20 'Hesperiae uada caligantia Thules' et IV 4, 62 'nigrae litora Thules'. uides quid Statio imputetur ab eis qui uerba solummodo spectant quique num in locum ea quadrent nauci habent. optime autem, ut iam significaui, Auantius legit 'nigrantem', cum omnia luce deficienti obscura recte dicantur 'nigra' uel 'nigrantia'; nimis enim suspicax hic quoque fuit Marklandus, quem locus ab ipso adlatus Thebaid. I 686 'aut nigrum occasibus [= sole occidente] intrat Oceanum' meliora potuit docere. restat igitur ut emendemus u. 55 initium. nam qui sint 'occidui' illi

'fluctus', nemo adhuc exposuit exponetue. rescripsi 'Lucibus occiduis', quod cum illo 'fessoque Hyperione' coniunctum est per figuram quam uocant ἓν διὰ δυοῖν; similiter habes II 2, 45 'haec domus *ortus* Aspicit et *Phoebi tenerum iubar*'.

Alterum de quo locuturus sum exemplum extat silu. III 5, 60, ubi praebent codd.:

Et nunc illa tenet uiduo quod sola cubili.

hoc cum anteriores mutassent in 'uiduum — cubile', nuperrime idem Imhofius reponendum ait; illum enim uerbi 'tenere' usum repetitum esse ex re militari. sed quod ante omnia ostendi debuit, translatum esse hunc usum ad res amatorias, non ostendit ex causa perspicua. nec enim ullus scriptor Romanus tam ineptus fuit ut puellam in cubili iacentem compararet cum exercitu castrisue locum aliquem tenentibus. nullo autem modo claret, cur Statius hoc quidem loco recesserit a consueto poetis latinis dicendi usu dederitque: 'et nunc illa *tepet* uiduo quod sola cubili'; cf. Catull. 68, 29 'frigida deserto tepefactet membra cubili', Tibull. I 8, 39, Propert. IV 7, 6, Ouid. am. III 5, 42 aliaque hoc genus multa.

Sed cum haud pauca supersint exempla ad demonstrandam interpretationis hodie a nonnullis exercitatae peruersitatem (alia nonnulla dedimus in mus. Rhen. l. l. pp. 256—258), placet potius in uniuersum paucula disputare de poesis Statianae indole atque natura.

Statius quod ipse eam qua singula siluarum opuscula profudit celeritatem tam saepe tamque uerbose commemorat, certum sequitur consilium. cum enim non careret maliuolis inuidisque obtrectatoribus, a quibus carpendi materiam ex libellis illis facile peti posse praeuidit, horum cauillationibus obuiam ire studuit celeritatis ista confessione itentidem repetita. neque enim ignarus erat eorum quae in poesi sua iustae reprehensioni essent obnoxia. extemporalem audaciam Romani tantummodo

minutis illis quae lusus nugasque et ineptias uocabant poematiis concesserunt; in carminibus longioribus diurna lima studiumque multum expectabatur. nam postquam Ennius primus 'Musarum scopulos superarat et dicti studiosus erat', iam inde ab illo tempore magis magisque poetae Romani, qui quidem seriis carminibus pangendis dederunt operam, non emiserunt libros nisi multum per tempus cum cura perpolitos doctrinaeque speciminibus adornatos: plus ars ualebat quam ingenium. at Statius, ut ab ingenio maximus est in siluis, ita deficit ab arte. nam cum plerumque tempus breuissimum ad perficienda carmina a patronis iussa ei suppeteret, naturae indolem secutus minus expoliendi curae uacare potuit. uide quantum intersit inter Thebaida et siluas: illa, ut est 'bis senos multum uigilata per annos', docti operis nomen honoremque affectat; haec, ut ex libellis subito natis constant, uno ingenii titulo commendantur. sed uide simul, quid ueterum iudicium a nostro distet. cum enim a poetae temporibus per totam antiquitatem doctam Thebaida admirarentur unaque cum Uergilii Aeneide pro canone haberent, sed nauci facerent siluas forte fortuna in unico codice seruatas: nos contra, quae nunc est iudicandi norma, fere despicimus Thebaida ut opus propter ipsam doctrinam ieiunum languidumque, sed adamamus siluas ingenii calore et sine fuco longe quaesito scriptas uellemusque totis illius duodecim libris, si fieri liceret, redimere alteros harum quinque. ipse igitur artis doctrinaeque in siluis defectus displicuit ueteribus. nusquam autem magis iacent illae quam ubi (in comparationibus maxime) res mythologicae attinguntur. in reliquis omnibus sufficiebat fere ingenium et uersuum pangendorum experientia, uirtutes Statio quasi domi natae: in mythologicis opus erat doctrina et ad hanc comparandam studio. quam in rem cum tempore deficeretur cumque contra parergis doctis non uellet plane expertes esse uersus suos, ab hac parte inconsideratius atque adeo temere

processit Statius. uerbi gratia silu. III 5, 48 inter feminas domi a maritis se relictas dolentes habentur Aegiale et Meliboea, de quarum illa plane contraria narrant fabulae, haec nobis certe ignota est. uides quid rei sit: mera nomina posuit poeta nominibusque imponere studuit. aut cum Domitiani equum cum Troiano comparans I 1, 11 sqq. scriberet:

Hunc neque discissis cepissent Pergama muris,
Nec grege permixto pueri innuptaeque puellae,
Ipse nec Aeneas nec magnus duceret Hector,

qua egit festinatione, oblitus est Hectorem tum temporis dudum inter mortuos fuisse*). aliis quoque siluarum locis multis, ubi altius introspicimus neque uerborum nos sonitu deleniri patimur, apparatu illo mythologico non recte adhibito offendimur, offendebanturque sine dubio ex ueteribus multi. haec igitur patienter ferenda sunt et excusanda ex ista scribendi celeritate. eademque neglegentia in aliis quoque rebus, maxime quae ad carminum compositionem attinent, cernitur.

Peruenimus ad dicendi genus. erat Statius summus uersuum faciendorum artifex. ex assidua lectione (fere omnes quos quidem nouimus poetas Romanos magis minusue aperta imitatione expressit) bona et indole et memoria adiutus id adsecutus erat ut nullo labore uersus funderet utque dictiones poeticas a prioribus usurpatas non tamquam seruus, sed ut rex atque dominus in proprium adhiberet usum. sed cum in Thebaide partim quasi quoddam certamen iniret cum anterioribus horumque dicta callide et artificiose imitaretur, partim nouas procuderet dictiones, contra in siluis magis tritas iniit

*) procliue est emendatiuncula aliqua talia tollere; ueluti mihi aliquando in mentem uenit Actoris nomen reponere. sed hoc est ipsum corrigere poetam.

uias; nimirum ipsum illud docte et imitari et nouare non sine uigiliis licuit fieri. itaque in siluis plerumque abstinuit a meditatis nouationibus satiusque duxit more uulgato loqui. nam quae uel sic siluis peculiaria (si cum priorum sermone comparas) remanent, uerba tumida et elocutionum ubertas, haec cum coaeuis poetis plane communia habet Statius. sed ibi quoque, ubi deflexit a consueto loquendi usu, ut interdum audacter, ita numquam absurde nouauit; ut ex. gr. ineptum sit putare, eum silu. II 2, 93 id quod codd. habent:

Et Chios et gaudens fluctus spectare Carystos

scripsisse ad similitudinem locutionum quae sunt 'crocum olere, mare sapere', cum illud nil possit significare nisi hoc 'marmor Carystium in mare prospicere gaudens'. in talia loca non cadit illa extemporalis audaciae excusatio, quia in dictione poetica regnabat fere Statius neque ignorabat idem, multo facilius condonaturos esse aequales uitia doctrinae quam sermonis. neque enim cantilenas populares scripsit, sed libellos suos ab hominibus cultioribus legi uoluit. itaque sic ars critica in siluis est exercenda ut non nimis seuere examinemus ea quae ad doctrinam carminumque compositionem spectant; in sententiis ipsis uerbisque numquam obliuiscamur Statium etsi aliquando audaciorem simulque (ut in eorundem uocabulorum repetitione) neglegentiorem, minime tamen iudicii sanaeque mentis expertem fuisse; denique semper probe meminerimus haec carmina non in aere incisa, sed per uariorum librariorum uerba tradita magis magisque corrumpentium iterumque interdum corrupta pro suo captu corrigentium*) seriem ad nos peruenisse.

*) memorabile huius rei exemplum habes III 3, 79 'Quis superos metuens pariter tot templa, tot aras promeruisse datur'; in quibus praua est uox 'metuens' desideraturque, ut perspexit Marklandus, notio qualis est 'minister, sacerdos'. scripsit sine dubio poeta 'quis superis parens' (nam 'parere' est 'seruire';

Sed facilius in uniuersum dabis praecepta quam tuorum praeceptorum ipse ubiuis existes obediens. equidem, si eis qui omnia adtemptant codices nimis respexisse, eis autem qui litteras adorant nimis temerarius fuisse audibo, a recta uia non nimis aberrasse mihi uidebor.

---

cf. III 3, 49 et 198); postquam autem 'parens' ante 'pariter' intercidit, sciolus quidam reposuit 'superos metuens'.

Dabam Ienae d. 20 m. Augusti a. 1876.

P. PAPINII STATII

SILUARUM

LIBRI V.

INDEX NOTARUM.

A = conlatio libri Sangallensis a Politiano cum **a** instituta.
A* = lectiones disertis uerbis Sangallensi adtributae.
a = editio princeps.
C = libri Sangallensis apographum medio saec. XV factum, unde codices nouicii fluxerunt.
ς = doctorum Italorum coniecturae in codicibus nouiciis.
Dom. = Domitius Calderinus.
Markl. = Marklandus.

Ubi codicum lectionibus nil adiectum est, earum emendationes editionibus uetustis plerumque debentur.

INDEX CARMINUM.

LIB. V.

P. PAPINII STATII
S I L U A R U M
L I B E R I.

STATIUS STELLAE SUO SAL.

Diu multumque dubitaui, Stella iuuenis optime et in studiis nostris, qua parte coluisti, eminentissime, an hos libellos, qui mihi subito calore et quadam festinandi uoluptate fluxerunt, cum singuli de sinu meo prodierint, congregatos ipse dimitterem. quid enim *oportet me huius* quoque auctoritate editionis onerari, qui adhuc pro Thebaide mea, quamuis me reliquerit, timeo? sed et Culicem legimus et Batrachomyomachiam etiam agnoscimus; nec quisquam est illustrium poetarum qui non aliquid operibus suis stilo remissiore praeluserit. quid? quod haec serum erat continere, cum illa uos certe, quorum honori data sunt, haberetis? sed apud ceteros necesse est multum illis pereat ex uenia, cum amiserint quam solam habuerunt gratiam celeritatis. nullum enim ex illis biduo

4 Statius stellę suo salutem **A C** ‖ 6 eminentissime qua parte uoluisti **Ca**, *correxi* ‖ 8 prodierint **A**: pro . . . . **C** prodiissent *Dom.* ‖ 9 quid no . . . . . quoque **A** quid . n . (*uel* enim) . . . . . quoque **C**; *suppleuit Domitius, nisi quod* me *ego inserui in musei Rhenani uol. XXVIII 250* ‖ 10 quo adhuc **C a**, *correxi; an* quoad adhuc *?* quod *Dom.* quom *Markl.* ‖ 12 *an* cognoscimus*?* ‖ 14 suis] seriis *Markl.* | haec] et *Heinsius*

longius tractum, quaedam et in singulis diebus effusa; quamquam timeo ne uerum istuc uersus quoque ipsi de se probent. primus libellus sacrosanctum habet testem: sumendum enim erat 'a Ioue principium'. ceterum hos uersus, quos in equum maximum feci, indulgentissimo imperatori postero die quam dedicauerat opus tradere iussus sum. 'potuisti illud' dicet aliquis 'et ante uidisse'. respondebis illi tu, Stella carissime, qui epithalamion tuum, quod mihi iniunxeras, scis biduo scriptum. audacter mehercles; sed tamen tantum *non CCC* hexametros habet. at fortasse tu pro collega mentieris. Manilius certe Uopiscus, uir eruditissimus et qui praecipue uindicat a situ litteras iam paene fugientes, solet ultro quoque nomine meo gloriari, uillam Tiburtinam suam descriptam a nobis uno die. sequitur libellus Rutilio Gallico conualescenti dedicatus, de quo nihil dico, ne uidear defuncti testis occasione mentiri. nam Claudi Etrusci testimonium est, qui balneolum a me suum intra moram cenae recepit. in fine sunt Kalendae Decembres, quibus utique creditur: noctem enim illam felicissimam et uoluptatibus publicis inexpertam *celebrant. uale.*

I.

EQUS MAXIMUS DOMITIANI IMP.

Quae superimposito moles geminata colosso
Stat Latium complexa forum? caelone peractum

---

20 quamquam timeo *scripsi:* quam timeo **A** quamuis mimeo **C** ‖ 25 iussus sum ς: iussum **C a** ‖ 28 sed tantum tamen exametros **C a**, *correxi* . sed tamen CCLXXVII hex. *Dom.* ‖ 29 at *Bernartius:* et **C a** | Manlius **C a**, *corr. Friedlaenderus* ‖ 33 Gallico conualescenti *Heinsius:* Gallico est ualenti **C** Gallico ualenti **a** ‖ 39 celebrant. uale *addidi*: *om.* **C a**; *uulgo* habent *additur post* felicissimam

I. EQUS **A**: Equus **C** | IMP. **A**: imperatoris **C** ‖ 1 super imposito **C a** | geminata **a**: gemmata **A C**

Fluxit opus? Siculis an conformata caminis
Effigies lassum Steropem Brontemque reliquit?
An te Palladiae talem, Germanice, nobis
Effinxere manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus et attoniti uidit domus ardua Daci?
Nunc age fama prior notum per saecula nomen
Dardanii miretur equi, cui uertice sacro
Dindymon et caesis decreuit frondibus Ide.
Hunc neque discissis cepissent Pergama muris;
Nec grege permixto pueri innuptaeque puellae,
Ipse nec Aeneas nec magnus duceret Hector.
Adde quod ille nocens saeuosque amplexus Achiuos,
Hunc mitis commendat eques. iuuat ora tueri
Mixta notis belli placidamque gerentia pacem.
Nec ueris maiora putes: par forma decorque,
Par honor. ex uastis Martem non altius armis
Bistonius portat sonipes magnoque superbit
Pondere nec tardo raptus prope flumina cursu
Fumat et ingenti propellit Strymona flatu.
Par operi sedes. hinc obuia limina pandit,
Qui fessus bellis adscitae munere prolis
Primus iter nostris ostendit in aethera diuis.
Discitur e uultu, quantum tu mitior armis,
Qui nec in externos facilis saeuire furores
Das Cattis Dacisque fidem. te signa ferente
Et minor in leges iret gener et Cato pacis.
At laterum passus hinc Iulia tecta tuentur,
Illinc belligeri sublimis regia Pauli.
Terga pater blandoque uidet Concordia uultu.
Ipse autem puro celsum caput aere saeptus

---

10 Ide **A**: iden **C** ‖ 11 discussis ς ‖ 18 ex uastis *scripsi:* exhaustis **C a** exutis *Heinsius* ‖ 20 nec tanto raptus *Geuartius* ‖ 23 adscitae ς: adsectae (*ita* **a**) *uel* adsertae **C** ‖ 25 Discitur **A**: Discit et **C** ‖ 27 Cattis ς: captis **C a** ‖ 28 pacis *scripsi l. l. p. 252:* castris **C a** iustas *Cruceus* castus *Bursianus*

Templa superfulges et prospectare uideris,
An noua contemptis surgant palatia flammis
Pulchrius, an tacita uigilet face Troicus ignis
Atque exploratas iam laudet Uesta ministras.
Dextra uetat pugnis Latium: Tritonia uirgo
Non grauat et sectae praetendens colla Medusae
Ceu stimulis accendit equum; nec dulcior usquam
Lecta deae sedes. nec sic, pater, ipse teneres
Pectora, quae mundi ualeant euoluere curas.
En, cui se totis Temese dedit hausta metallis,
It tergo demissa clamys. latus ense quieto
Securum; magnus quanto mucrone minatur
Noctibus hibernis et sidera terret Orion.
At sonipes habitus animosque imitatus equestres
Acrius attollit uultus cursumque minatur;
Cui rigidis stant colla iubis uiuusque per armos
Impetus et tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent. uacuae pro cespite terrae
Aerea captiui crinem terit ungula Rheni.
Hunc et Adrasteus uisum extimuisset Arion,
Et pauet aspiciens Ledaeus ab aede propinqua
Cyllarus. hic domini numquam mutabit habenas
Perpetuus frenis atque uni seruiet astro.
Uix sola sufficiunt, insessaque pondere tanto
Subter anhelat humus; nec ferro aut aere: laborant
Sub genio; teneat quamuis aeterna crepido,

---

33 superfulgens **C a**, *corr.* ς ‖ 37 pugnes latium **C**, *correxi coll. Theb. XII 558;* pugnas; laeuam ς **a** | uirgo ς: uulgo **C a** ‖ 38 praetendit **C a**, *corr.* ς ‖ 40 sic ς: si **C a** ‖ 42 En cui *scripsi:* Et quis **A** Et qui **C** Et cui *Gronouius* | themese dedit **A**: themes edidit **C** ‖ 43 It **A**: Et **C** ‖ 48 uiuusque **C**: nimiusque **a**; *malim* uiuosque ‖ 49 *puto* Imp. it; tantis ‖ 51 Aerea *Markl.:* Aenea **C a** | terit *Bernartius:* tegit **C a** ‖ 54 mutauit **C a**, *corr.* ς ‖ 55 Perpetuus **C**: Perpetuis ς **a** ‖ 56 tãto **A**: toto **C** ‖ 57 laborat ς ‖ 58 Sed genio *Aldus*

Quae superingesti portaret culmina montis
Caeliferique attrita genu durasset Atlantis.
Nec longae traxere morae. iuuat ipsa labores
Forma dei praesens, operique intenta iuuentus
Miratur plus posse manus. strepit ardua pulsu
Machina; continuos septem per culmina caelo
It fragor et magnae uincit uaga murmura Romae.
Ipse loci custos, cuius sacrata uorago
Famosique lacus nomen memorabile seruant,
Innumeros aeris sonitus et uerbere crudo
Ut sensit mugire forum, mouet horrida sancto
Ora situ meritaque caput uenerabile quercu.
Ac primum ingentes habitus lucemque coruscam
Expauit maioris equi terque ardua mersit
Colla lacu trepidans; laetus mox praeside uiso:
'Salue, magnorum proles genitorque deorum,
Auditum longe numen mihi! nunc mea felix,
Nunc ueneranda palus, cum te prope nosse tuumque
Immortale iubar uicina sede tueri
Concessum. semel auctor ego inuentorque salutis
Romuleae: tu bella Iouis, tu proelia Rheni,
Tu ciuile nefas, tu tardum in foedera montem
Longo Marte domas. quod si te nostra tulissent
Saecula, temptasses me non audente profundo
Ire lacu; set Roma tuas tenuisset habenas.'
Cedat equus, Latiae qui contra templa Diones
Caesarei stat sede fori; quem tradere's ausus
Pellaeo, Lysippe, duci; mox Caesaris ora
Mirata ceruice tulit: uix lumine fesso
Explores quam longus in hunc despectus ab illo.

---

64 continuos *uel* — nuus C: continuis a | caelo *Handius:* montis C a *ex u. 59* || 65 uincit *Heinsius:* fingit C a || 68 crudo] surdo *Scaliger* crebro *Markl.* || 71 Ac A: At C || 83 lacus et C, *corr. Markl.* lacus sed ς a (*idem* profundos) || 85 tradere es *Aldus:* traderis C a || 87 Mirata C: Aurata ς a

Quis rudis usque adeo qui non, ut uiderit ambos,
Tantum dicat equos quantum distare regentes?
Non hoc imbriferas hiemes opus aut Iouis ignem
Tergeminum, Aeolii non agmina carceris horret
Annorumue moras: stabit, dum terra polusque,
Dum Romana dies. huc et sub nocte silenti,
Cum superis terrena placent, tua turba relicto
Labetur caelo miscebitque oscula iuxta.
Ibit in amplexus natus fraterque paterque
Et soror: una locum ceruix dabit omnibus astris.
Utere perpetuum populi magnique senatus
Munere. Apelleae cuperent te scribere cerae,
Optassetque nouo similem te ponere templo
Atticus Elei senior Iouis; et tua mitis
Ora Tarans, tua sidereas imitantia flammas
Lumina contempto mallet Rhodos aspera Phoebo.
Certus ames terras et quae tibi templa dicamus,
Ipse colas; nec te caeli iuuet aula, tuosque
Laetus huic dono uideas dare tura nepotes.

II.

EPITHALAMIUM IN STELLAM ET UIOLENTILLAM.

Unde sacro Latii sonuerunt carmine montes?
Cui, Paean, noua plectra moues humeroque comanti
Facundum suspendis ebur? procul ecce canoro

I 107 Priscianus II p. 10 Hertz: 'Statius quoque huic uidetur protulisse per diaeresin in primo siluarum: Laetus — nepotes'.

---

94 huc ς: hoc **A C** | *fort.* en ‖ 96 iuxta **A C**: iuncta **a**; *magis placerent* oscula muta ‖ 100 pelle(a)e **C a**, *corr.* ς ‖ 102 senior] genitor *Liuineius*, *alii alia* ‖ 103 tarans **C**: tonans ς **a** ‖ 107 Lętus **A C** *Priscianus:* Laetius ς | tura ς: iura **C a**, *Prisciani libri fere omnes*
II. Epithalamium **A**: Epithalamion **C**

Demigrant Helicone deae quatiuntque nouena
Lampade sollemnem thalamis coeuntibus ignem
Et de Pieriis uocalem fontibus undam.
Quas inter uultu petulans Elegea propinquat
Celsior adsueto diuasque hortatur et ambit
Alternum fultura pedem decimamque uideri
Se cupit et medias fallit permixta sorores.
Ipsa manu nuptam genetrix Aeneia ducit
Lumina demissam et dulci probitate rubentem;
Ipsa toros et sacra parat cinctuque Latino
Dissimulata deam crinem uultusque genasque
Temperat atque noua gestit minor ire marita.
Nosco diem causasque sacri: te concinit iste
(Pande fores!), te, Stella, chorus; tibi Phoebus et Euhan
Et de Maenalia uolucer Tegeaticus umbra
Serta ferunt. nec blandus Amor nec Gratia cessat
Amplexum niueos optatae coniugis artus
Floribus innumeris et olenti spargere nimbo.
Tu modo fronte rosas, uiolis modo lilia mixta
Excipis et dominae niueis a uultibus obstas.
Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
Uellere, quo Stellae Uiolentillaeque professus
Clamaretur hymen. cedant curaeque metusque,
Cessent mendaces obliqui carminis astus,
Fama tace: subiit leges et frena momordit
Ille solutus amor: consumpta est fabula uulgi,
Et narrata diu uiderunt oscula ciues.
Tu tamen attonitus, quamuis data copia tantae
Sortis, adhuc optas permissaque numine dextro
Uota paues. pone o dulcis, suspiria, uates,

---

9 fultura ς: factura **C a** fractura *Geuartius* tractura *Heinsius* || 11 ducit **A**: duxit **C** || 12 Lumine **C a** || 13 cinctuque *Barthius*: cętuque **C a** cultuque *T. Faber* || 23 dominis niueis **C a** || 27 mordaces *Markl.* | ausus *Heinsius; malim* obl. murmuris orsus || 32 Sortis *Markl.:* Noctis **C a** | premissaque *uel* promissaque *(ita* **a**) **C**, *corr. Heinsius*

Pone: tua est. licet expositum per limen aperto
Ire, redire gradu: iam nusquam ianitor aut lex
Aut pudor. amplexu tandem satiare petito
(Contigit!) et duras pariter reminiscere noctes.
Digna quidem merces, et si tibi Iuno labores
Herculeos, Stygiis et si concurrere monstris
Fata darent, si Cyaneos raperere per aestus.
Hanc propter tanti Pisaea lege trementem
Currere et Oenomai fremitus audire sequentis.
Nec si Dardania pastor temerarius Ida
Sedisses, haec dona forent, nec si alma per auras
Te potius prensum aueheret Tithonia biga.
Sed quae causa toros inopinaque gaudia uati
Attulit, hic mecum, dum feruent agmine postes
Atriaque et multa pulsantur limina uirga,
Hic, Erato iocunda, doce. uacat apta mouere
Colloquia, et docti norunt audire penates.
Forte, serenati qua stat plaga lactea caeli,
Alma Uenus thalamo pulsa modo nocte iacebat
Amplexu duro Getici resoluta mariti.
Fulcra torosque deae tenerum premit agmen Amorum;
Signa petunt quas ferre faces, quae pectora figi
Imperet; an terris saeuire an malit in undis,
An miscere deos an adhuc uexare Tonantem.
Ipsi animus nondum nec cordi fixa uoluntas.
Fessa iacet stratis, ubi quondam conscia culpae
Lemnia deprenso repserunt uincula moecho.
Hic puer e turba uolucrum, cui plurimus ignis
Ore manuque leui numquam frustra acta sagitta,
Agmine de medio tenera sic dulce profatur

36 potito ς ‖ 45 prensa ueheret C a, *correxi.* prensum *iam Parrhasius* ‖ 46 uatis C; *de* A *non liquet* ‖ 60 moecho *Jacobsius:* lecto C a, *quo seruato* deprensae *Handius;* furto *Markl.* ‖ 62 frustra acta *scripsi:* frustrata C a, *quo retento* manumque leuem *Heinsius* ‖ 63 profatus a

Uoce (pharetrati pressere silentia fratres):
'Scis ut, mater', ait 'nulla mihi dextera segnis
Militia; quemcumque hominum diuumque dedisti,
Uritur. at quondam lacrimis et supplice dextra
Et uotis precibusque uirum concede moueri,
O genetrix: duro nec enim ex adamante creati,
Sed tua turba sumus. clarus de gente Latina
Est iuuenis, quem patriciis maioribus ortum
Nobilitas gauisa tulit praesagaque formae
Protinus e nostro posuit cognomina caelo.
Hunc egomet tota (quoniam tibi dulce) pharetra
Improbus et densa trepidantem cuspide fixi.
Quamuis Ausoniis multum gener ille petitus
Matribus, edomui uictum dominaeque potentis
Ferre iugum et longos iussi sperare per annos.
Ast illam summa leuiter (sic namque iubebas)
Lampade parcentes et inerti strinximus arcu.
Ex illo quantos iuuenis premat anxius ignes
Testis ego, attonitus quantum me nocte dieque
Urgentem ferat. haud ulli uehementior umquam
Incubui, genetrix, iterataque uulnera fodi.
Uidi ego et immiti cupidum decurrere campo
Hippomenem, nec sic meta pallebat in ipsa.
Uidi et Abydeni iuuenis certantia remis
Brachia laudauique manus et saepe natanti
Praeluxi: minor ille calor quo saeua tepebant
Aequora: tu ueteres, iuuenis, transgressus amores.
Ipse ego te tantos stupui durasse per aestus
Firmauique animos blandisque madentia plumis
Lumina detersi. quotiens mihi questus Apollo,
Sic uatem maerere suum! iam, mater, amatos

---

67 dextra] questu *Schraderus* ‖ 68 uiri *Bernartius* ‖ 74 quoniam *Parrhasius:* quondam **C a** ‖ 82 attonitus **A**: attonito **C** ‖ 84 fodi **A C**; *malim* fudi ‖ 86 in ima *Markl.*

Indulge thalamos. noster comes ille piusque
Signifer: armiferos poterat memorare labores
Claraque facta uirum et torrentes sanguine campos,
Set tibi plectra dedit mitisque incedere uates
Maluit et nostra laurum subtexere myrto;
Hic iuuenum lapsus suaque, haut extrema, reuoluit
Uulnera; pro! quanta est Paphii reuerentia, mater,
Numinis: hic nostrae defleuit fata columbae.'
Dixerat, et tenera matris ceruice pependit
Blandus et admotis tepefecit pectora pennis.
Illa refert, multum non aspernata rogari:
'Grande quidem rarumque uiris, quos ipsa probaui,
Pierius uotum iuuenis capit. hanc ego formae
Egregium mirata decus, cui gloria patrum
Et generis certabat honos, tellure cadentem
Excepi fouique sinu; nec colla genasque
Comere nec pingui crinem deducere amomo
Cessauit mea, nate, manus. mihi dulcis imago
Prosiluit. celsae procul aspice frontis honorem
Suggestumque comae. Latias metire quid ultra
Emineat matres; quantum Latonia nymphas
Uirgo premit quantumque egomet Nereidas exto.
Haec et caeruleis mecum consurgere digna
Fluctibus et nostra potuit considere concha;
Et si flammigeras fas esset scandere sedes
Hasque intrare domos, ipsi erraretis, Amores.
Huic quamuis census dederim largita beatos,
Uincit opes animo. querimur iam Seras auaros

---

95 Indulget **C a** ‖ 96 poterat] *exspectes* suerat *uel* norat ‖ 98 Sed *Politianus:* Sic **C a** ‖ 100 haud ς: aut **C a** | extrema **a**: externa **C** ‖ 103 Finis at et tenera **A**, *ut uid.;* Finis erat (Finierat) tenera **C** Dixerat et ten. ς. *possis* Sic ait et ten. ‖ 105 multum *scripsi:* uultum **C** uultu ς **a** ‖ 107 cupit **C a**, *corr. Markl.* ‖ 113 honores **C a**, *corr.* ς ‖ 119 flam(m)igeras **C**: flammiferas **a** | fas esset *scripsi:* potuisset **C a** *ex u. praeced.* ‖ 122 queritur **C a**, *corr. Peyraredus.*

Angustum spoliare nemus Clymeneaque desse
Germina nec uirides satis inlacrimare sorores;
Uellera Sidonio iam pauca rubescere tabo
Raraque longaeuis niuibus crystalla gelari.
Huic Hermum fuluoque Tagum decurrere limo
(Nec satis ad cultus), huic uda monilia Glaucum
Proteaque atque omnem Nereida quaerere iussi.
Hanc si Thessalicos uidisses, Phoebe, per agros,
Erraret secura Daphne. si in litore Naxi
Theseum iuxta foret haec conspecta cubile,
Gnosida desertam profugus liquisset et Euhan.
Quod nisi me longis placasset Iuno querelis,
Falsus huic pinnas et cornua sumeret aethrae
Rector, in hanc uero cecidisset Iupiter auro.
Sed dabitur iuueni, cui tu, mea summa potestas,
Nate, cupis, thalami quamuis iuga ferre secundi
Saepe neget maerens. ipsam iam cedere sensi
Inque uicem tepuisse uiro.' sic fata leuauit
Sidereos artus thalamique egressa superbum
Limen Amyclaeos ad frena citauit olores.
Iungit Amor laetamque uehens per nubila matrem
Gemmato temone sedet. iam Thybridis arces
Iliacae: pandit nitidos domus alta penates,
Claraque gaudentes plauserunt limina cygni.

---

135. Priscianus II p. 10 H. 'Statius quoque huic uidetur protulisse per diaeresin in primo siluarum . . . . idem in eodem: Falsus — aethrae'.

---

123 Angustum **A C**: Augustum ς | spoliasse *Heinsius* | deesse **C a** || 127 Hinc **C a** || 128 hinc uda **C a**; Inda *Dom.* || 131 secura daphnes in lit. **C**, *corr. Tollius, nisi quod* in *omisit.* daphnes secura in lit. **a** || 135 Falsus *Priscianus* **A C**: Falsas ς | pinnas *optimi Prisciani codd.:* pennas **A C** || 136 uero] alio *Markl.* iterum *Burmannus*

Digna deae sedes uiridis, nec sordet ab astris.
Hic Libycus Phrygiusque silex, hic dura Laconum
Saxa uirent; hic flexus onyx et concolor alto
Uena mari rupesque nitent, quis purpura saepe
Oebalis et Tyrii moderator liuet aeni.
Pendent innumeris fastigia nixa columnis;
Robora Dalmatico lucent satiata metallo.
Excludunt radios siluis demissa uetustis
Frigora, perspicui uiuunt in marmore fontes.
Nec seruat natura uices: hic Sirius alget,
Bruma tepet, uersumque domus sibi temperat annum.
Exultat uisu tectisque potentis alumnae
Non secus alma Uenus quam si Paphon aequore ab alto
Idaliasque domos Erycinaque templa subiret.
Tunc ipsam solo reclinem adfata cubili:
'Quonam hic usque sopor uacuique modestia lecti,
O mihi Laurentes inter dilecta puellas?
Quis morum fideique modus? numquamne uirili
Summittere iugo? ueniet iam tristior aetas.
Exerce formam et fugientibus utere donis.
Non ideo tibi tale decus uultusque superbos
Meque dedi, uiduos ut transmittare per annos
Ceu non cara mihi. satis o nimiumque priores
Despexisse procos. at enim hic tibi sanguine toto
Deditus unam omnes inter miratur amatque,
Nec formae nec stirpis egens: nam docta per urbem
Carmina qui iuuenes, quae non didicere puellae?
Hunc et bis senos (sic indulgentia pergat
Praesidis Ausonii) cernes attollere fasces
Ante diem; certe iam nunc Cybeleia nouit
Limina et Euboicae carmen legit ille Sibyllae.

---

147 uiridis **C a** (*de* **A** *non liquet*): nitidis *Dom.* ‖ 150 saepe] cedit *Markl.; puto* sordet ‖ 154 demissa **C**: decussa **ς a** ‖ 161 recliuem **C a** ‖ 169 clara **C a** ‖ 176 mouit **C a**

Iamque parens Latius, cuius praenoscere mentem
Fas mihi, purpureos habitus iuuenique curule
Indulgebit ebur Dacasque (ea gloria maior)
Exuuias laurosque dabit celebrare recentes.
Ergo age, iunge toros atque otia deme iuuentae.
Quas ego non gentes, quae non face corda iugaui?
Alituum pecudumque mihi durique ferarum
Non renuere greges; ipsum in conubia terrae
Aethera, cum pluuiis rarescunt nubila, soluo.
Sic rerum series mundique reuertitur aetas.
Unde nouum Troiae decus ardentumque deorum
Raptorem, Phrygio si non ego iuncta marito,
Lydius unde meos iterasset Thybris Iulos?
Quis septemgeminae posuisset moenia Romae
Imperii Latiale caput, ni Dardana furto
Cepisset Martem, nec me prohibente, sacerdos?'
His mulcet dictis tacitoque inspirat honore
Conubii. redeunt animo iam dona precesque
Et lacrimae uigilesque uiri prope limina questus,
Asteris et uatis totam cantata per urbem,
Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu,
Quantum non clamatus Hylas. iamque aspera coepit
Flectere corda libens et iam sibi dura uideri.
Macte toris, Latios inter placidissime uates,
Quod durum permensus iter certisque sub oris
Prendisti portus. nitidae sic transfuga Pisae
Amnis in externos longe flammatus amores
Flumina demerso trahit intemerata canali,

---

180 dacasque et gloria **A C**, *correxi.* en *Handius* ‖ 183 mentes *Heinsius* | iugali **C a**, *corr. Dom.* ‖ 192 ni *ego:* si **C** nisi ς **a** ‖ 194 tacitoque i. honorem **C a**, *correxi.* tacitumque *et* amorem ς ‖ 195 iam uota *Markl.* ‖ 201 placitissime *Schraderus* ‖ 202 certisque sub oris *scripsi:* c(o)eptique laboris **C a** coeptosque labores *Markl.* ‖ 203 nitidae *uel* nitiade **C**; **A*** nctiae *uidetur habere, sed ut* ct *incerta sint* ‖ 204 Amnis ς: Annus **C a**

Donec Sicanios tandem prolatus anhelo
Ore bibat fontes; miratur dulcia Nais
Oscula nec credit pelago uenisse maritum.
Quis tibi tunc alacri caelestum en! munere claro,
Stella, dies? quanto salierunt pectora uoto,
Dulcia cum dominae dexter conubia uultus
Adnuit! ire polo nitidosque errare per axes
Uisus. Amyclaeis minus exultauit harenis
Pastor ad Idaeas Helena ueniente carinas;
Thessala nec talem uiderunt Pelea Tempe,
Cum Thetin Haemoniis Chiron accedere terris
Erecto prospexit equo. quam longa morantur
Sidera! quam segnis uotis aurora mariti!
At procul ut Stellae thalamos sensere parari
Laetous uatum pater et Semeleius Euhan,
Hic mouet Ortygia, mouet hic rapida agmina Nysa.
Huic Lycii montes gelidaeque umbracula Thymbrae
Et, Parnase, sonas: illi Pangaea resultant
Ismaraque et quondam genialis litora Naxi.
Tunc caras iniere fores comitique canoro
Hic chelyn, hic flauam maculoso nebrida tergo,
Hic thyrsos, hic plectra ferunt; hic enthea lauro
Tempora, Minoa crinem premit ille corona.
Uixdum emissa dies, et iam socialia praesto
Omina, iam festa feruet domus utraque pompa.
Fronte uirent postes, ecfulgent compita flammis,
Et pars immensae gaudet celeberrima Romae.
Omnis honos, cuncti ueniunt ad limina fasces;
Omnis plebeio teritur praetexta tumultu
Hinc, eques hinc; iuuenumque arto stola mixta laborat.

---

209 en *ego:* in **C a**, *del. Dom.* ‖ 223 Parnasse sonas *Dan. Heinsius:* parnasis (— sus ς **a**) honos **C a** ‖ 230 Omina **A**: Omnia **C** Agmina *Markl.* ‖ 231 et fulgent **C a**, *correxi;* effulgent *Markl.* ‖ 235 iuuenumque arto *scripsi:* iuuenum questus **C a** iuuenum coetu *Bernartius*

Felices utrosque uocant, sed in agmine plures
Inuidere uiro. iamdudum poste reclinis
Quaerit Hymen thalamis intactum dicere carmen,
Quo uatem mulcere queat. dat Iuno uerenda
Uincula, et insignes geminat Concordia taedas.
Hic fuit ille dies: noctem canat ipse maritus!
Quantum nosse licet, sic uicta sopore doloso
Martia fluminea posuit latus Ilia ripa;
Non talis niueos tinxit Lauinia uultus,
Cum Turno spectante rubet; non Claudia talis
Respexit populos mota iam uirgo carina.
Nunc opus, Aonidum comites tripodumque ministri,
Diuersis certare modis: eat enthea uittis
Atque hederis redimita cohors, ut pollet ouanti
Quisque lyra. sed praecipue qui nobile gressu
Extremo fraudatis opus, date carmina festis
Digna toris. hunc ipse Coo plaudente Philetas
Callimachusque senex Umbroque Propertius antro
Ambissent laudare diem, nec tristis in ipsis
Naso Tomis diuesque foco lucente Tibullus.
Me certe non unus amor simplexque canendi
Causa trahit: tecum similes iunctaeque Camenae,
Stella, mihi, multumque pares bacchamur ad aras
Et sociam doctis haurimus ab amnibus undam.
At te nascentem gremio mea prima recepit
Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
Reptasti. nitidum consurgat ad aethera tellus
Eubois et pulcra tumeat Sebethos alumna;
Nec sibi sulphureis Lucrinae Naides antris
Nec Pompeiani placeant magis otia Sarni.

---

237 recliuis **C a** ‖ 240 insigni g. C. teda **C a**, *corr. Boxhornius* ‖ 242 nosse **ς a**: nosce **C** ‖ 244 tinxit *Guietus:* strinxit **C a** ‖ 248 uittis **ς**: uictis **C a** ‖ 250 praecipui **C a** ‖ 251 epos *Heinsius* ‖ 252 coo **ς a**: choo **C**; choro *Auantius; cf. Lachmannus ad Lucr. p. 159* | philetes **A C.** ‖ 264 tibi *ed. Parmensis*

Eia age, praeclāros Latio properate nepotes,
Qui leges, qui castra regant, qui carmina ludant.
Acceleret partu decumum bona Cynthia mensem,
Sed parcat Lucina precor; tuque ipse parenti
Parce, puer, ne mollem uterum, ne stantia laedas
Pectora; cumque tuos tacito natura recessu
Formabit uultus, multum de patre decoris,
Plus de matre feras. at tu, pulcherrima forma
Italidum, tandem merito possessa marito,
Uincla diu quaesita foue: sic damna decoris
Nulla tibi; longe uiridis sic flore iuuentae
Perdurent uultus, tardeque haec forma senescat.

III.

UILLA TIBURTINA MANILII UOPISCI.

Cernere facundi Tibur glaciale Uopisci
Si quis et inserto geminos Aniene penates,
Aut potuit sociae commercia noscere ripae
Certantisque sibi dominum defendere uillas,
Illum nec calido latrauit Sirius astro,
Nec grauis aspexit Nemeae frondentis alumnus:
Talis hiems tectis, frangunt sic improba solem
Frigora, Pisaeumque domus non aestuat annum.
Ipsa datur tectum tenera struxisse Uoluptas;
Tum Uenus Idaliis unxit fastigia sucis
Permulsitque crocis blandumque reliquit odorem

---

267 regant **A**: legant **C** ‖ 272 Formarit **C a**, *correxi.*

III. *In titulo* Manilii **C a**: Manlii *Dom.* ‖ 2 inserto **ς a**: insertos **C** ‖ 8 Pisaeoque — anno *Markl.* ‖ 9 Ipsa manu tenera tecum (tectum **ς**) scripsisse uoluptas **C a**, *correxi.* Uisa manu *ed. Gryphiana.* Ipsa manu tenera fertur scrips. *Barthius* ‖ 10 Tunc **C a**, *corr. Lindenbrogius* ‖ 11 crocis *Schraderus:* comis **C a** comas *Dom.* | odorem *Scriuerius:* honorem **C a**

Sedibus, et uolucres uetuit decedere natos.
O longum memoranda dies! quae mente reporto
Gaudia, quam lassos per tot miracula uisus!
Ingenium quam mite solo! quae forma beatis
Arte manus facieque locis! non largius usquam
Indulsit natura sibi. nemora alta citatis
Incubuere uadis; fallax responsat imago
Frondibus, et longas eadem fugit unda per umbras.
Ipse Anien (miranda fides) infraque superque
Saxeus hic tumidam rabiem spumosaque ponit
Murmura, ceu placidi ueritus turbare Uopisci
Pieriosque dies et alentes carmina somnos.
Litus utrumque domi, nec te mitissimus amnis
Diuidit. alternas seruant praetoria ripas
Non externa sibi fluuioue apstare queruntur.
Sestiacos nunc fama sinus pelagusque natatum
Iactet et audaci iunctos delphinas ephebo!
Hic aeterna quies, nullis hic iura procellis,
Numquam feruor aquis. datur hic transmittere uisus
Et uoces et paene manus. sic Chalcida fluctus
Expellunt flaui, sic dissociata profundo
Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.
Quid primum mediumue canam, quo fine quiescam?
Auratasne trabes an Mauros undique postis
An picturata lucentia marmora uena

---

12 discedere **A C**, *correxi* ‖ 16 facieque *scripsi l. l. p. 253:* artemque **C a** concessa ς ‖ 19 unda per umbras ς: umbra per undas **C a** ‖ 20 Ipse *Dom.:* Ipsa **C a** | anien **A***: autem **C** ‖ 21 Uix suus *Markl.; possis* Tam ferus ‖ 23 alentes *Heinsius:* habentes **C a** ‖ 24 *corruptus.* L. utrimque, domus: nec se m. a. *Lipsius; et certe* domus *necessarium est; fortasse* L. u. domus tenet et mit. a. | amnis ς: annus **C** annis **A**, *ut uid.* ‖ 26 fluuioue apstare *scripsi:* fluuiorum optare **C a**, fluuiumue obstare *Dom.* ‖ 28 uīctos **A** uictos **C** ‖ 32 Expellunt *uix sanum;* Dispescunt *Heinsius* Diuellunt *Guietus* | flaui *scripsi:* fluuii **C a** refluui *Lindenbrogius* refugi *Cruceus* ‖ 36 uena **A*** **C**: luna ς

Mirer an emissas per cuncta cubilia lymphas?
Huc oculis, huc mente trahor. uenerabile dicam
Lucorum senium? te, quae uada fluminis infra
Cernis, an ad siluas quae respicis, aula, tacentis,
Qua tibi tuta quies offensaque turbine nullo
Nox silet et pigros mittunt iam murmura somnos?
An quae graminea suscepta crepidine fumant
Balnea et impositum riuis algentibus ignem?
Quaque uaporiferis iunctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes uicino flumine Nymphas?
Uidi artes ueterumque manus uariisque metalla
Uiua modis. labor est auri memorare figuras,
Aut ebur aut dignas digitis contingere gemmas,
Quicquid et argento primum, uel in aere minori
Lusit et enormes manus est experta colossos.
Dum uagor aspectu uisusque per omnia duco,
Calcabam necopinus opes. nam splendor ab alto
Defluus et nitidum referentes aera testae
Monstrauere solum; uarias ubi picta per artes
Gaudet humus superatque nouis asarota figuris.
Expauere gradus. quid nunc laquearia mirer
Aut quid partitis distantia tecta trichoris?
Quid te, quae mediis seruata penatibus arbor
Tecta per et postes liquidas emergis in auras,
Quo non sub domino saeuas passura bipennes?
Set nunc ignauos forsan uel lubrica Nais
Uel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.

---

37 nymphas **C a**, *corr.* ς. ‖ 41 tuta **A**: tota **C** ‖ 42 Nox ς **a**: Mox **C** | pigros *Peyraredus:* nigros **C a** | mittunt iam *scripsi:* mutantia **C** imitantia ς **a** inuitant *Peyraredus* ‖ 44 riuis *scripsi:* ripis **C a** ‖ 45 Quique *Markl.; puto* Quodque ‖ 46 digitos *Maduigius* ‖ 50 minori **C**: myronis **a** ‖ 57 laquearia *scripsi:* ingentia **C**; *quid* **A** *habeat, incertum,* u *super* in *posito.* ingentia mirer Atria? quid paribus *Markl.* ‖ 62 Set *scripsi*: Et **C a** At *Gronouius;* | ignauos *scripsi:* ignaro **C a** ignoro *Politianus* ignarae *Heinsius* intactae *Gronouius* ‖ 63 tibi] ubi **C a** | demet **A** * **C**: debet *Heinsius* comet *Gronouius*

Quid referam alternas gemino super aggere mensas
Albentesque lacus altosque in gurgite fontes?
Teque, per obliquum penitus quae laberis amnem,
Marcia, et audaci transcurris flumina plumbo,
Ne solum Ioniis sub fluctibus Elidis amnem
Dulcis ad Aetnaeos deducat semita portus?
Illis ipse antris Anienus fonte relicto
Nocte sub arcana glaucos exutus amictus
Huc illuc fragili prosternit pectora musco,
Aut ingens in stagna cadit uitreasque natatu
Plaudit aquas. illa recubet Tiberinus in umbra,
Illic sulphureos cupit Albula mergere crines,
Haec domus Egeria nemoralem abiungere Phoeben
Et Dryadum uiduare choris algentia possit
Taygeta et siluis accersere Pana Lycaeis.
Quod ni templa darent alias Tirynthia sortes,
Et Praenestinae poterant migrare sorores.
Quid bifera Alcinoi laudem pomaria uosque,
Qui numquam uacui prodistis in aethera, rami?
Cedant Telegoni, cedant Laurentia Turni
Iugera Lucrinaeque domus litusque cruenti
Antiphatae; cedant uitreae iuga perfida Circes
Dulichiis ululata lupis arcesque superbae
Anxuris et sedes, Phrygio quas mitis alumno
Debet anus; cedant, quae te iam solibus artis
Antia nimbosa reuocabunt litora bruma.
Scilicet hic illi moderantur pondera mores;

---

64 alterno geminas *Markl.* ‖ 65 aliosque *Bernartius* ‖ 67 Martia **C** (*de* **A** *non liq.*) ‖ 68 *sq.* Ne — deducat *Wakefieldus*: An — deducat **C a** An — deducit *edd.* ‖ etneos **A**: ethneos **C** ‖ 70 anienem **C** aniene in **a** ‖ 71 archana **a**: arc(h)ano **A C** ‖ 74 Tiberinus **A**: tiburnus **C** | recubat **C a**, *correxi* ‖ 76 Egeriae **C a**, *corr. Handius* | abiungere **A**: adiungere **C** ‖ 89 Antia *Markl.*: Auia **C a** ‖ 90 hic illi meditantur pondera **C a**, hic hilari miscentur pondere *Markl.*, hic hilares moderantur pondera *Burmannus* hic nulli meditantur *Maduigius*

Hic premitur fecunda quies uirtusque serena
Fronte grauis sanusque nitor luxuque carentes
Deliciae, quas ipse suis degressus Athenis
Mallet deserto senior Gargettius horto;
Haec per et Aegeas hiemes Hyadumque niuosum
Sidus et Oleniis dignum petiisse sub astris,
Quam Maleae credenda ratis Siculosque per aestus
Sit uia: cur oculis sordet uicina uoluptas?
Hic tua Tiburtes Faunos chelys et iuuat ipsum
Alciden dictumque lyra maiore Catillum,
Seu tibi Pindaricis animus contendere plectris
Siue chelyn tollas heroa ad robora siue
Liuentem satiram nigra rubigine uibres
Seu tua non alia splendescat epistola cura.
Digne Midae Croesique bonis et Perside gaza,
Macte bonis animi! cuius stagnantia rura
Debuit et flauis Hermus transcurrere ripis
Et limo splendente Tagus. sic docta frequentes
Otia, sic omni detersus pectora nube
Finem Nestoreae precor egrediare senectae.

IV.

SOTERIA RUTILII GALLICI.

Estis, io, superi, nec inexorabile Clotho
Uoluit opus, uidet alma pios Astraea Iouique
Conciliat! uiuit dubitataque sidera cernit

---

92 nitor ς: genitor **C** decor ς **a** ‖ 93 digressus **C a**, *correxi* ‖ 94 gargeticus orto **C** gargetius **A** ‖ 95 Hyadumque *Heinsius*: pliadumque **C a** ‖ 97 Quam *scripsi:* Si **C a**; *in enuntiato priore suppleas* potius ‖ 102 tollas **A**: tollis **C** ‖ 103 uibres *Scriuerius:* turbes **C a** turpes *Geuartius* ‖ 104 non alta *Lindenbrogius* ‖ 109 de tersus *Heinsius:* detectus **C a**

IV. *in titulo* RUTILII **A**: rutuli **C** ‖ 3 Conciliat uiuit *Nic. Hopfius:* Conciliata cadit **C a** Conciliata redit *Barthius* Conciliat. credit *Hemsterhusius*

Gallicus. en! caelo diue's Germanice cordi
(Quis neget?): erubuit tanto spoliare ministro
Imperium Fortuna tuum. stat proxima ceruix
Ponderis immensi damnosaque fila senectae
Exuit atque alios melior reuirescit in annos.
Ergo alacres, quae signa colunt urbana, cohortes,
Inque sinum quae saepe tuum fora turbida questu
Confugiunt, reges urbesque ubicumque locatae,
Quae tua longinquis implorant iura querelis,
Certent laetitia, uos terque ex ordine, collis,
Confremite, et sileant peioris murmura famae!
Quippe manet longumque aeuo redeunte manebit,
Quem penes intrepidae mitis custodia Romae.
Nec tantum induerint fatis noua saecula crimen
Aut instaurati peccauerit ara Tarenti.
Ast ego nec Phoebum, quamquam mihi surda sine illo
Plectra, nec Aonias decima cum Pallade diuas
Aut mitem Tegeae Dircesue hortabor alumnum:
Ipse ueni uiresque nouas animumque ministra,
Qui caneris; doctor nec enim sine numine tantus
Ausoniae decora ampla togae centumque dedisti
Iudicium mentemque uiris. licet enthea uatis
Excludat Pimplea sitim nec conscia detur
Pirene: largos promtus mihi gurges in haustus,
Qui rapitur de fonte tuo, seu plana solutis
Quom struis orsa modis seu quom tibi dulcis in artum
Frangitur et nostras curat facundia leges.

---

4 et caelo diues Germ. **C a**, *correxi.* es caelo, dis es *Dom.* ‖ 10 questum *Markl.* ‖ 11 leges u. u. rogatae **C a** (*nisi quod* **a** *cum* ς togatae), *correxi; sed fortasse praestat* regesque ‖ 13 Certent **A**: Certant **C** | uos terque *Nohlius:* nosterque **A** noseque *uel* nosceque **C** uos aeque *Imhofius* ‖ 14 Confremite *Imhofius:* Confremat **C a** ‖ 18 Terenti ς ‖ 23 Qui *Dom.:* Quis **A*** **C** | doctòr *scripsi:* docto **C a** dextro *Markl.* ‖ 26 pīplea **A**: piplea **C** ‖ 27 promtus *scripsi:* potius **C a** potus *Bernartius* potior *N. Faber* ‖ 29 Quom — quom **A**: Qui (*uel* Construis) — quam **C** | artem **C a**, *corr. Barthius*

Quare age, si Cereri sua dona merumque Lyaeo
Reddimus, et diues praedae tamen accipit omni
Exuuias Diana tholo captiuaque tela
Bellipotens: nec tu (quamquam tibi, Gallice, maius
Eloquium, fandique opibus sublimis abundas)
Sperne coli tenuiore lyra. uaga cingitur astris
Luna, et in oceanum riui cecidere minores.
Quae tibi sollicitus persoluit praemia morum
Urbis amor? quae tum patrumque equitumque notaui
Lumina et ignarae plebis lugere potentes?
Non labente Numa timuit sic curia felix,
Pompeio nec celsus eques nec femina Bruto.
Hoc illud: tristis inuitum audire catenas,
Parcere uerberibus nec qua iubet alta potestas
Ire, sed armatas multum sibi demere uires
Dignarique manus humilis et uerba precantum,
Reddere iura foro nec proturbare curules
Et ferrum mulcere toga. sic itur in alta
Pectora, sic mixto reuerentia sidit amore.
Ipsa etiam cunctos grauis inclementia fati
Terruit et subiti praeceps iuuenile pericli,
Nil cunctante malo. non illud culpa senectae
(Quippe ea bis senis uixdum orsa excedere lustris),
Sed labor intendens animique in membra uigentis
Imperium uigilesque suo pro Caesare curae,
Dulce opus. hinc fessos penitus subrepsit in artus
Insidiosa quies et pigra obliuio uitae.
Tunc deus, Alpini qui iuxta culmina dorsi
Signat Apollineo sanctos cognomine lucos,
Respicit heu tanti residens securus alumni.

---

34 quamquam *Bentleius:* quando **C a** ‖ 41 maduit sic curia fletu *Heinsius* ‖ 49 sidit amore *Bentleius:* fidit amori **A C** se dat amore *Markl.* ‖ 50 Inde etiam *Schraderus* ‖ 57 pigrae ς ‖ 59 Apollineos sancto **C a**, *corr. Markl.* ‖ 60 residens *scripsi l. l. p. 253:* precidem **C a** pridem ς

Egressusque moras: 'nunc mecum, Epidauria proles,
Hinc' ait 'i gaudens: datur aggredienda facultas
Ingentem recreare uirum. teneamus adorti
Tardantis iam fila colos; nec fulminis atri
Sit metus: has ultro laudabit Iupiter artes.
Nam neque plebeiam aut dextro sine numine cretam
Seruo animam. atque adeo breuiter, dum tecta subimus,
Expediam. genus ipse suis praemissaque retro
Nobilitas; nec origo latet, sed luce sequente
Uincitur et magno gaudet cessisse nepoti.
Prima togae uirtus illi; qua clarus et ingens
Eloquio; mox innumeris exercita castris
Occiduae primaeque domus et sole sub omni
Permeruit iurata manus; nec in otia pacis
Permissum laxare animos ferrumque recingi.
Hunc Galatea uigens ausa est incessere bello,
Hunc quoque perque nouem timuit Pamphylia messes
Pannoniusque ferox arcuque horrenda fugaci
Armenia et patiens Latii iam pontis Araxes.
Quid geminos fasces magnaeque iterata reuoluam
Iura Asiae? uelit illa quidem ter habere quaterque
Hunc sibi, sed reuocant fasti maiorque curulis
Nec promissa semel. Libyci quid mira tributi
Obsequia et missum media de pace triumphum
Laudem et opes tantas? nec qui mandauerat ausus

61 Egressusque *scripsi:* Progressusque **C a** Praegr. ς | nunc ς: hunc **C a** huc ς hinc *Dom.* | epidaurea **C a** || 62 Hinc **C a**: Huc *Geuartius* | ait i *scripsi:* alti **C a** altis *Geuartius* ait en *Heinsius* | 63 teneamus **C a**: tentemus *Bernartius* || 64 Tardantis *scripsi:* Tendatis **C a**; *possis et* Tenvantis *conicere coll.* V 1, 156 *et L. Muellerus d. r. m. 260.* Tendentes *Markl.* || 65 laudauit **C a**, *corr.* ς || 68 praemissaque **A**: *ita uel* permissaque **C** || 71 illi qua *scripsi:* illi quaque **A**, *ut uid.* illi quoque **C** illic quoque *Peyraredus* || 73 Occiduas primasque domos **C a**, *corr. Guietus* || 74 Permetuit **C a**, *corr.* ς | durata *J. Gebhardus* || 75 retingi **C**, *corr.* **a** || 77 Me quoque **C a**, *corr. Dom.*

Expectare fuit! gaudet Trasimenus et Alpes
Cannensesque animae; primusque insigne tributum
Ipse palam lacera noscebat Regulus umbra.
Non uacat Arctoas acies Rhenumque rebellem
Captiuaeque preces Ueledae et, quae maxima nuper
Gloria, depositam Dacis pereuntibus urbem
Pandere, cum tanti lectu rectoris habenas,
Gallice, Fortuna non admirante subisti.
Hunc igitur, si digna loquor, rapiamus iniquo,
Nate, Ioui. rogat hoc Latiae pater inclitus urbis,
Et meruit; neque enim frustra mihi nuper honora
Carmina patricio pueri sonuistis in ostro.
Si qua salutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quodcumque tibi Troiana recondit
Pergamus aut medicis felix Epidaurus harenis
Educat, Idaea profert quam Creta sub umbra
Dictamni florentis opem, quoque anguis abundat
Spumatu: iungam ipse manus atque omne benignum
Uirus, odoriferis Arabum quod doctus in aruis
Aut Amphrysiaco pastor de gramine carpsi.'
Dixerat. inueniunt positos iam segniter artus
Pugnantemque animam; ritu se cingit uterque
Paeonio monstrantque simul parentque uolentes,
Donec letiferas uario medicamine pestes
Et suspecta mali ruperunt nubila somni.
Adiuuat ipse deos morboque ualentior omni
Occupat auxilium. citius non arte refectus
Telephus Haemonia, nec quae metuentis Atridae
Saeua Machaonio coierunt uulnera suco.

---

88 noscebat *scripsi l. l. p. 254:* poscebat **C a** plaudebat *Iortinus* ‖ 90 Veledae et *Dom.:* Veldae **A***, *ut uid.* ueldet *uel* ueldae **C** ‖ 91 arcem *Markl.* ‖ 93 lectus **C a**, *corr. Bernartius* ‖ 94 Hunc **A**: Nunc **C** | rapiemus **C a**, *corr.* ς ‖ 99 quamcumque *Barthius* ‖ 103 *puto* Spumatu, nunc adcumules; addam omne | benigne **C a**, *corr. Lindenbrogius* ‖ 105 carpsit **C a**, *corr. Dom.* ‖ 111 ualentius *Heinsius; puto* herbaque ualentior ‖ 112 arte **A**: aste **C**

Quis mihi tot questus inter populique patrumque
Sit curae uotique locus? tamen ardua testor
Sidera teque, pater uatum Thymbraee, quis omni
Luce mihi, quis nocte timor, dum postibus haerens
Assiduus nunc aure uigil nunc lumine cuncta
Aucupor; immensae ueluti conexa carinae
Cymba minor, cum saeuit hiems, pro parte furentis
Parua receptat aquas et eodem uoluitur austro.
Nectite nunc laetae candentia fila, sorores,
Nectite! nemo modum transmissi computet aeui:
Hic uitae natalis erit. tu Troica dignus
Saecula et Euboici transcendere pulueris annos
Nestoreosque situs! qua nunc tibi pauper acerra
Digna litem? nec si uacuet Meuania ualles,
Aut praestent niueos Clitumna noualia tauros,
Sufficiam. sed saepe deis hos inter honores
Cespes et exiguo placuerunt farra salino.

V.

BALNEUM CLAUDII ETRUSCI.

Non Helicona graui pulsat chelys enthea plectro,
Nec lassata uoco totiens mihi numina, Musas;
Et te, Phoebe, choris et te dimittimus, Euhan;
Tu quoque muta ferae, uolucer Tegeaee, sonorae
Terga premas: alios poscunt mea carmina coetus.
Naidas, undarum dominas, regemque corusci
Ignis adhuc fessum Siculaque incude rubentem
Elicuisse satis. paulum arma nocentia, Thebae,
Ponite: dilecto uolo lasciuire sodali.
Iunge, puer, cyathos, set ne numerare labora

---

115. questus *Markl.*: coetus **C a** ‖ 116 Sit **A**: Sic **C** ‖ 117 omnis **C a**, *corr.* ς ‖ 118 herens **A**: heret **C** ‖ 120 Auguror **C a**, *corr. Heinsius*

V. 4 tegeęe sonore **A**: tegees honore **C** ‖ 10 set ne numerare *Scriuerius: uel* et *uel* atque enumerare **C** et enum. **a**

Cunctantemque intende chelyn; discede Laborque
Curaque, dum nitidis canimus gemmantia saxis
Balnea dumque procax uittis hederisque soluta,
Fronde uerecunda, Clio mea ludit Etrusco.
Ite, deae uirides, liquidosque aduertite uultus
Et uitreum teneris crinem redimite corymbis,
Ueste nihil tectae, quales emergitis altis
Fontibus et uisu Satyros torquetis amantis.
Non uos, quae culpa decus infamastis aquarum,
Sollicitare iuuat; procul hinc et fonte doloso
Salmacis et uiduae Cebrenidos arida luctu
Flumina et Herculei praedatrix cedat alumni.
Uos mihi, quae Latium septenaque culmina, Nymphae,
Incolitis Thybrimque nouis attollitis undis,
Quas praeceps Anien atque exceptura natatus
Uirgo iuuat Marsasque niues et frigora ducens
Marcia, praecelsis quarum uaga molibus unda
Crescit et innumero pendens transmittitur arcu —:
Uestrum opus aggredimur, uestra est, quam carmine molli
Pando, domus. non umquam aliis habitastis in antris
Ditius. ipsa manus tenuit Cytherea mariti
Monstrauitque artes; neu uilis flamma caminos
Ureret, ipsa faces uolucrum succendit amorum.
Non huc admissae Thasos aut undosa Carystos,
Maeret onyx longe, queriturque exclusus ophites:
Sola nitet flauis Nomadum decisa metallis
Purpura, sola cauo Phrygiae quam Synnados antro
Ipse cruentauit maculis liuentibus Attis,
Quaeque Tyri uenas secat et Sidonia rupes.

13. uittis *uel* mitis **C**: myrtis ς **a**; *cf. II 1, 26* ‖ 14 Fronde uerecundo **C a**, *correxi.* Fronte *Dom.* ‖ 15 aduertite **A**: auertite **C** ‖ 18 amantis **A**, — es **C** ‖ 21 crebrecuidos (— cuydos **a**) **C a**, *corr. Dom.* ‖ 27 Martia **C a** ‖ 29 molli *Dom.:* nulli **C a** ‖ 38 liuentibus **A**: lucentibus **C** | atis **A** attys **C** ‖ 39 Quęque **A**: Quoque **C** Quasque *edd.* ‖ tyri **C a**: Tyrus *edd.* | uenas *scripsi:* niueas **C a** Quasque Tyros uena secat e Sidonide r. *Heinsius*

Uix locus Eurotae, uiridis cum regula longo
Synnada distinctu uariat. non lumina cessant,
Effulgent camerae, uario fastigia uitro
In species animata nitent. stupet ipse beatas
Circumplexus opes et parcius imperat ignis.
Multus ubique dies, radiis ubi culmina totis
Perforat atque alio sol improbus uritur aestu.
Nil ibi plebeium; nusquam Temesaea notabis
Aera, sed argento felix propellitur unda
Argentoque cadit labrisque nitentibus instat
Delicias mirata suas et abire recusat.
Extra autem niueo qui margine caerulus amnis
Uiuit et ab summo fundum patet omnis in imum,
Cui non ire lacu pigrosque exsoluere amictus
Suadeat? hoc mallet nasci Cytherea profundo,
Hic te perspicuum melius, Narcisse, uideres,
Hic uelox Hecate uelit et deprensa lauari.
Quid nunc strata solo referam tabulata crepantis
Auditura pilas, ut languidus ignis inerrat
Aedibus et tenuem uoluunt hypocausta uaporem?
Nec si Baianis ueniat nouus hospes ab oris,
Talia despiciat (fas sit componere magnis
Parua), Neronea nec qui modo lotus in unda,
Hic iterum sudare neget. macte ore nitenti
Ingenii curaque puer! tecum ista senescant,
Et tua iam *in* melius discat fortuna renasci!

---

40 uiridi *et* longa *Dom.* ‖ 41 distinctum **A C**, *corr. Politianus* | lumina **C**: limina **A** ς ‖ 43 animata *Markl.:* animoque **C a** animosque *Dom.* animosa *Heinsius* ‖ 47 themesea **a**: teumessa *uel* tenus esa **C** ‖ 52 in fundum summo p. o. ab imo **C a**, *correxi* ‖ 57 tubulata *W. A. Becker, Gallus I p. 281* ‖ 58 ut *ego:* ubi **C a** ‖ 61 despiciet **C a** ‖ 63 *sq.* macte oro nitenti Ingenio curaque **C a**, *correxi.* Ingenio cultuque *Markl.* ‖ 65 in melius *Markl.:* melius **C a** melior *Auantius*

VI.

KALENDAE DECEMBRES.

Et Phoebus pater et seuera Pallas
Et Musae procul ite feriatae:
Iani uos reuocabimus Kalendis.
Saturnus mihi compede exsoluta,
Et multo grauidus mero December
Et ridens Iocus et Sales proterui
Adsint, dum refero diem beatam
Laeti Caesaris ebriamque noctem.
Uix aurora nouos mouebat ortus,
Iam uelaria linea pluebant;
Nec rorem ueniens profudit eurus:
Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Fecundis cadit aut iugis Idumes;
Quod ramis pia germinat Damascos,
Et quod percoquit aestuosa Caunos,
Largis gratuitum cadit rapinis;
Molles caseoli lucunculique,
Et massis Amerina non perustis
Et mustaceus et latente palma
Praegnantes caryotides cadebant.
Non tantis Hyas inserena nimbis
Terras obruit aut soluta Plias,
Qualis per cuneos hiems Latinos

VI. *titulum ex* **C** *dedi:* Decembris Kalendę **a** ‖ 3 Iani ς **a**: Iam **C** ‖ 8 noctem *Ric. Thomsonus:* partem **C** parthen **a**, *cui* ‘ce pacem’ *superscripsit Politianus,* pando *Dom.* ‖ 10 uelaria linea **A*** *et ita* (*uel* uellaria) **C**: bellaria adorea *Dom.* ‖ 11 Nec *scripsi:* Nunc **C** hunc ς **a** ‖ 15 quod **a**: quo **A C** | (a)ebosia cannos **C a**, *corr. Imhofius* ‖ 16 cadet **C a**, *corr. Dom.* patet *Heinsius* ‖ 17 caseoli ς: caioli **A** gaioli **C** | lucunculique *Turnebus:* lagungulique **A** laguntulique (*uel* lug.) **C** ‖ 18 perustis **a**: perustus **C** ‖ 23 Quali *Markl.*

Plebem grandine concutit serena.
Ducat nubila Iupiter per orbem
Et latis pluuias minetur agris,
Dum nostri Iouis hi ferantur imbres.
Ecce autem caueas subit per omnis
Insignis specie *et* decora cultu
Plebes altera, non minor sedente.
Hi panaria candidasque mappas
Subuectant epulasque lautiores;
Illi marcida uina largiuntur:
Idaeos totidem putes ministros.
Orbem, qua melior seueriorque est,
Et gentes alis insimul togatas;
Et cum tot populos beata pascas,
Hunc, Annona, diem superba nescis.
I nunc saecula compara, Uetustas,
Antiqui Iouis aureumque tempus:
Non sic libera uina tunc fluebant
Nec tardum seges occupabat aruum.
Una uescimur omnis ordo mensa,
Mas et femina, plebs eques senatus:
Libertas reuerentiam remisit.
Et tu quin etiam (quis hoc rogare,
Quis promittere possit hoc deorum?)
Nobiscum socias dapes inisti.
Iam se, quisquis is est inops, beatus
Conuiuam ducis esse gloriatur.
Hos inter fremitus nouosque luxus
Spectandi leuis affuit uoluptas:
Hic sexus rudis insciusque ferri

24 serenam **C a**, *corr. Heinsius* ‖ 26 laetis *Morellus* ‖ 29 specie et *scripsi:* specie **A** species **C** ‖ 36 insemel **A C**, *corr.* ς ‖ 38 nescit **C a**, *corr. Dom.* ‖ 42 aruum *scripsi:* annum **C a** ‖ 43 uescimur **A**: uescitur **C** ‖ 44 Mas et *scripsi:* Parui **C a** ‖ 46 hoc rogare ς: hoc uocare **C a** ‖ 52 affuit *scripsi l. l. p. 254:* effugit **C a** ‖ 53 Hic *uel* Hac *scripsi l. l.:* Stat **C a**

Ut pugnas capit inprobus uiriles!
Credas ad Tanaim ferumque Phasim
Thermodontiacas calere turmas.
Hic audax subit ordo pumilorum,
Quos natura breuis statim peracta
Nodosum semel in globum ligauit.
Edunt munera conseruntque dextras
Et mortem sibi (qua manu!) minantur.
Ridet Mars pater et cruenta Uirtus,
Casuraeque uagis grues rapinis
Mirantur pumilos ferociores.
Iam noctis propioribus sub umbris
Diues sparsio quos agit tumultus!
Huc intrant faciles emi puellae,
Hic agnoscitur omne, quod theatris
Aut forma placet aut probatur arte.
Hoc plaudunt grege Lydiae tumentes,
Illo cymbala tinnulaeque Gades;
Illic agmina confremunt Syrorum,
Hic plebs scenica quique comminutis
Permutant uitreis gregale sulphur.
Inter quae subito cadunt uolatu
Immensae uolucrum per astra nubes,
Quas Nilus sacer horridusque Phasis,
Quas udo Numidae legunt sub austro.
Desunt qui rapiant, sinusque pleni
Gaudent, dum noua lucra comparantur.
Tollunt innumeras ad astra uoces,
Saturnalia principis sonantes,
Et dulci dominum fauore clamant:
Hoc solum uetuit licere Caesar.
Uixdum caerula nox subibat orbem,

---

54 Ut **C a**: Et *edd.* ‖ 58 statura *Guietus* | peractos *Gronouius* ‖ 60 munera *scripsi:* uulnera **C a** ‖ 61 qua *Auantius:* quam **C a** ‖ 70 timentes **C a**, *corr. Dom.* ‖ 71 Illo *Markl.:* Illic **C a**

Descendit media nitens harena
Densas flammeus orbis inter umbras,
Uincens Gnosiacae facem coronae.
Collucet polus ignibus nihilque
Obscurae patitur licere nocti.
Fugit pigra Quies, inersque Somnus
Haec cernens alias abit in urbes.
Quis spectacula, quis iocos licentes,
Quis conuiuia, quis dapes inemptas,
Largi flumina quis canat Lyaei?
Iam iam deficio tuoque Baccho
In serum trahor ebrius soporem.
Quos ibit procul hic dies per annos!
Quam nullo sacer exolescet aeuo!
Dum montes Latii paterque Thybris,
Dum stabit tua Roma dumque terris,
Quod reddis, capitolium manebit.

---

91 inemptas; *conieci l. l. p. 255* benignas *uel* opimas ‖ 96 deficior ς | tuoque a: tuaque C; *possis* tuaque, Bacche, Vi serum in trahor

P. PAPINII STATII
SILUARUM
LIBER II.

STATIUS MELIORI SUO SAL.

Et familiaritas nostra qua gaudeo, Melior, uir optime nec minus in iudicio litterarum quam in omni uitae colore tersissime, et ipsa opusculorum quae tibi trado conditio sic posita est ut totus hic alter liber meus etiam sine epistola ad te spectet. primum enim habet Glauciam nostrum, cuius gratissimam infantiam, et qualem plerumque infelices sortiuntur, apud te complexus amabam. iam uero tibi huius amissi recens uulnus (ut scis) epicedio prosecutus sum adeo festinanter ut excusandam habuerim affectibus tuis celeritatem. nec nunc eam apud te iacto, qui nosti, sed et ceteris indico; ne quis asperiore lima carmen examinet et a confuso scriptum et dolenti datum, cum paene superuacua sint tarda solatia. Polli mei uilla Surrentina, quae sequitur, debuit a me uel in honorem eloquentiae eius diligentius dici, sed amicus ignouit. in arborem certe tuam, Melior, et psittacum scis a me leues libellos quasi epigrammatis loco scriptos. eandem exigebat

---

In titulo Sal. **A**: salutem **C** ‖ 5 ad te spectet *scripsi:* expectet **A*** **C** expectetur *Dom.* ‖ 6 gratissima infantia **C a** ‖ 7 ammirabar *Markl.* | iam uero *Dom.:* iam non **C a** ‖ 14 honore **C a**, *corr.* ς

stili facilitatem leo mansuetus, quem in amphitheatro prostratum frigidum erat, sacratissimo Imperatori ni statim traderem. ad Ursum quoque nostrum, iuuenem candidissimum et sine iactura desidiae doctissimum, scriptam de amisso puero consolationem super ea quae ipsi debeo huic libro libenter inserui, quia honorem eius tibi laturus acceptum est. cludit uolumen genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria, clarissima uxorum, cum hunc diem forte consecraremus, imputari sibi uoluit. ego non potui maiorem tanti auctoris habere reuerentiam quam quod laudes eius dicturus hexametros meos timui. haec qualiacumque sunt, Melior carissime, si tibi non displicuerint, a te publicum accipiant; si minus, ad me reuertantur.

I.

GLAUCIAS ATEDII MELIORIS DELICATUS

Quod tibi praerepti, Melior, solamen alumni,
Inprobus ante rogos et adhuc uiuente fauilla
Ordiar? abruptis etiam nunc flebile uenis
Uulnus hiat, magnaeque patet uia lubrica plagae.
Cum iam egomet cantus et uerba medentia saeuis
Confero, tu planctus lamentaque fortia mauis
Odistique chelyn surdaque auerteris aure.
Intempesta cano: citius me tigris abactis
Fetibus orbatique uelint audire leones.
Nec si tergeminum Sicula de uirgine carmen
Affluat aut siluis chelys intellecta ferisque,
Mulceat insanos gemitus. stat pectore demens
Luctus et admoto latrant praecordia tactu.
Nemo uetat: satiare malis aegrumque dolorem

---

24 accepto C a, *corr. Dom.* | est. cludit *Maduigius:* excludit C a ‖ **25** clariss. A: cariss. C ‖ **26** consecraremus *Auantius*: consuleremus C *et, ut uid.,* A consideremus ς

I. 5, 6 saeuus (A) Consero C, *corr.* a

Libertate doma. iam flendi expleta uoluptas?
Iamne preces fessus non indignaris amicas?
Iamne canam? lacrimis en et mea carmina in ipso
Ore natant tristesque cadunt in uerba liturae.
Ipse etenim tecum nigrae sollemnia pompae
Spectatumque urbi scelus et puerile feretrum
Produxi, saeuos damnati turis aceruos
Plorantemque animam supra sua funera uidi,
Teque patrum gemitus superantem et brachia matrum
Complexumque rogos ignemque haurire parantem
Uix tenui similis comes offendique tenendo.
Et nunc, heu, uittis et frontis honore soluto
Infaustus uates uexo mea pectora tecum:
Plango lyra, et diri comitem sociumque doloris,
Si merui luctusque tui consortia sensi,
Iam lenis patiare precor. me fulmine in ipso
Audiuere patres, ego iuxta busta profusis
Matribus atque piis cecini solatia natis
Et mihi, cum proprios gemerem defectus ad ignes
(Quem, Natura!) patrem. nec te lugere seuerus
Arceo, sed confer gemitus pariterque fleamus.
Iamdudum dignos aditus laudumque tuarum,
O merito dilecte puer, primordia quaerens
Distrahor. hinc anni stantes in limine uitae,
Hinc me forma rapit, rapit inde modestia praecox
Et pudor et tenero grauitas maturior aeuo.
O ubi purpureo suffusus sanguine candor
Sidereique orbes radiataque lumina caelo
Et castigatae collecta modestia frontis
Ingenuique super crines mollisque decorae
Margo comae? blandis ubinam ora arguta querelis

16 Iamne **A**: Iamque **C** ‖ 20 *puto* urbi decus ‖ 27 uexo *Dom.*: uersa **C** uerso **ς a** ‖ 28 et] at *Dom.* en *Markl.* | diri **ς a**: diu **C** duri *Markl.* ‖ 30 me *Dom.*: iam **C a** ‖ 40 grauitas *scripsi:* probitas **C a**

Osculaque impliciti uernos redolentia flores
Et mixtae risu lacrimae penitusque loquentis
Hyblaeis uox tincta fauis? cui sibila serpens
Poneret et saeuae uellent seruire nouercae.
Nil ueris affingo bonis. heu lactea colla
Brachiaque *et* numquam domini sine pondere ceruix!
O ubi uenturae spes non longinqua iuuentae
Atque genis optatus honos iurataque multum
Barba tibi? cuncta in cineres grauis intulit hora
Hostilisque dies: nobis meminisse relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
Pectora? quis curas mentisque arcana remittet?
Accensum quis bile fera famulisque timendum
Leniet ardentique in se deflectet ab ira?
Inceptas quis ab ore dapes libataque uina
Auferet et dulci turbabit cuncta rapina?
Quis matutinos abrumpet murmure somnos
Impositus stratis abitusque morabitur artis
Nexibus adque ipsos reuocabit ad oscula postes?
Obuius intranti rursus quis in ora manusque
Prosiliet breuibusque humeros circumdabit ulnis?
Muta domus stat ero desolatique penates,
Et situs in thalamis et maesta silentia mensis!
Quid mirum, tanto si te pius altor honorat
Funere? tu domino requies portusque senectae,
Tu modo deliciae, dulces modo pectore curae.
Non te barbaricae uersabat turbo catastae,
Nec mixtus Phariis uenalis mercibus infans
Compositosque sales meditataque uerba locutus

---

48 tincta *Markl.:* mixta **C a** || 51 et ς: *om.* **A C** || 56 amatus *Madwigius* || 58 fera *Markl.:* ferat **C a** feret ς | timendum ς: timentem **A C** tumentem *Dom.* || 63 habitusque **C**, *corr.* ς **a** || 64 adque *Politianus:* atque **C a** atque (*uel* aque) ipso — poste *uulgo* || 67 stat ero *scripsi l. l. p. 255:* fateor **C a** || 69 pius **A**: plus **C** | alter **C a**

Quaesisti lasciuus erum tardeque parasti.
Hinc domus, hinc ortus, dominique penatibus olim
Carus uterque parens atque in tua gaudia liber.
Ne quererere genus, raptum te protinus aluo
Sustulit exultans ac prima lucida uoce
Astra salutantem dominus sibi mente dicauit,
Amplexusque sinu tulit et genuisse putauit.
Fas mihi sanctorum uenia dixisse parentum,
Tuque, oro, Natura, sinas, cui priua per orbem
Iura animis sancire datum: non omnia sanguis
Proximus aut serie generis demissa propago
Alligat; interius noua saepe adscitaque serpunt
Pignora conexis. natos genuisse necesse est,
Elegisse iuuat. tenero sic blandus Achilli
Semifer Haemonium uincebat Pelea Chiron.
Nec genitor Peleus natum comitatus in arma
Troica, sed caro Phoenix haerebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ouantis
Euander, fidus pugnas spectabat Acoetes.
Cumque procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctiuagus uolucrem comebat Persea Dictys.
Quid referam altricum uictas pietate parentes?
Quid te post cineres deceptaque funera matris
Tutius Inoo reptantem pectore, Bacche?
Iam secura parens Tuscis regnabat in undis
Ilia, portantem lassabat Romulus Accam.
Uidi ego transertos alieno in robore ramos
Altius ire suis. et te iam fecerat illi
Mens animusque patrem, necdum moresue decorue:
Tu tamen et truncas etiam nunc murmure uoces

---

78 raptum sed **C a** || 83 prima **C a**, *correxi* || 84 sancire *Heinsius:* sanare **A C** sociare *Dom.* || 88 Elegisse **A* C**: At legisse *Dom.* || 90 genitor *Markl.:* senior **C a** || 91 claro **C**, *corr.* **a** || 95 tollebat *Markl.* || 97 fulmina *Markl.* || 99 parens ς: patris **C a** || 104 mutas (*uel* iunctas) etiam nunc murmure **C a**, *correxi.* motas etiam tum

Uagitumque rudem fletusque infantis amabas.
Ille, uelut primos expiraturus ad austros
Mollibus in pratis alte flos inprobus extat,
Sic tener ante diem uultu gressuque superbo
Uicerat aequales multumque reliquerat annos.
Siue catenatis curuatus membra palaestris
Staret: Amyclaea conceptum matre putares,
Oebaliden illo praeceps mutaret Apollo,
Alcides pensaret Hylan; seu Graius amictu
Attica facundi decurreret orsa Menandri:
Laudaret gauisa sonum crinemque decorum
Pressisset rosea lasciua Thalia corona;
Maeonium siue ille senem Troiaeque labores
Diceret aut casus tarde remeantis Ulixis:
Ipse pater sensus, ipsi stupuere magistri.
Scilicet infausta Lachesis cunabula dextra
Attigit, et gremio puerum complexa fouebat
Inuidia: illa genas et adultum comere crinem,
Haec monstrare artes et uerba effingere, quae nunc
Plangimus. Herculeos annis aequare labores
Coeperat assurgens, et adhuc infantia mixta.
Iam tamen et ualidi gressus mensuraque maior
Cultibus, et uisae puero decrescere uestes;
Tum tibi quas uestes, quae non gestamina mitis
Festinabat erus? breuibus constringere laenis
Pectora et angusta talari artare lacertos
Enormes non ille sinens, sed semper ad annos

(ita uulgo) in murmura *Markl.* mutilas etiam cum murmure uoces *Burmannus* mutas, etiam tum murmura, uoces *Handius* ‖ 110 nudatus *Markl.* ‖ 113 gratus **C a**, *corr.* ς ‖ 114 iucundi *Schraderus* ‖ 116 Pressisset ς: Fregisset **C a** ‖ 117 Maeonii s. i. senis *Schraderus* ‖ 123 Haec *scripsi:* Et **C a** | effingere *scripsi*: infigere **C a** refringere *Dom.* ‖ 125 et *Markl.:* sed **C a** ‖ 128 Tum *ego:* Cum **C a** | uestes *corruptum* ‖ 130 *sq.* angusta telas artare (**A**) lacerna Enormes non ille sinus **C a** angustos artus iactare lacerna Enormi n. i. sinens *Markl.* talos artare *Peyraredus retenta uulgata.* talari (*sc.* tunica) artare lacertos *ego*

Texta legens modo Puniceo uelabat amictu,
Nunc herbas imitante sinu, nunc dulce rubenti
Murice, nunc uiuis digitos incendere gemmis
Gaudebat: non turba comes, non munera cessant:
Sola uerecundo derat praetexta decori.
Haec fortuna domus. subitas inimica leuauit
Parca manus. quo, diua, feros grauis exeris ungues?
Non te forma mouet, non te lacrimabilis aetas?
Hunc nec saeua uiro potuisset carpere Progne,
Nec fera crudeles Colchis durasset in iras,
Editus Aeolia nec si foret iste Creusa;
Toruus ab hoc Athamas insanos flecteret arcus;
Hunc quamquam Hectoreos cineres Troiamque perosus
Turribus e Phrygiis flesset missurus Ulixes.
Septima lux, et iam frigentia lumina torpent,
Iam complexa manu crinem tenet infera Iuno.
Ille tamen, Parcis fragiles urgentibus annos,
Te uultu moriente uidet linguaque cadente
Murmurat; in te omnes uacui iam pectoris efflat
Relliquias, solum meminit solumque uocantem
Exaudit, tibique ora mouet, tibi uerba relinquit,
Et prohibet gemitus consolaturque dolentem.
Gratum est, Fata, tamen, quod non mors lenta iacentis
Exedit puerile decus, manesque subiuit
Integer et nullo temeratus corpora damno,
Qualis erat. quid ego exequias et prodiga flammis
Dona loquor maestoque ardentia funera luxu?
Quod tibi purpureo tristis torus aggere creuit,
Quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi,
Quodque Arabes Phariique Palaestinique liquores
Arsuram lauere comam? cupit omnia ferre

---

132 leges C a, *corr.* ς ‖ 136 deerat C a ‖ 138 angues C a ‖ 143 ab hoc *Markl.:* ad hoc *uel* ad hunc C adhuc ς a ‖ 144 *fortasse* Hectoreas uires ‖ 158 loquar *Auantius* ‖ 159 torus ς: rogus C a ‖ 161 Palaestinique *J. Seldenus:* palam ẽ uidique A C

Prodigus et totos Melior succendere census,
Desertas exosus opes; sed non capit ignis
Inuidus, atque artae desunt in munera flammae.
Horror habet sensus. qualem te funere summo
Atque rogum iuxta, Melior placidissime quondam,
Extimui! tune ille hilaris comisque uideri?
Unde animi saeuaeque manus et barbarus horror?
Tu modo fusus humi lucem auersaris iniquam;
Nunc toruus pariter uestes et pectora rumpis
Dilectosque premis uisus et frigida libas
Oscula. erant illic genitor materque iacentis
Maesta, sed attoniti te spectauere parentes.
Quid mirum? plebs cuncta nefas et praeuia flerunt
Agmina, Flaminio quae limite Miluius agger
Transuehit, immeritus flammis dum tristibus infans
Traditur. et gemitum formaque aeuoque meretur:
Talis in Isthmiacos proiectus ab aequore portus
Naufragus inposita iacuit sub matre Palaemon;
Sic et in anguiferae ludentem gramine Lernae
Rescissum squamis auidus bibit anguis Opheltem.
Pone metus letique minas desiste uereri:
Illum nec terno latrabit Cerberus ore,
Nulla soror flammis, nulla assurgentibus hydris
Terrebit; quin ipse auidae trux nauita cymbae
Interius steriles ripas et adusta subibit
Litora, ne puero dura ascendisse facultas.
Quid mihi gaudenti proles Cyllenia uirga
Nuntiat? estne aliquid tam saeuo in tempore laetum?
'Nouerat effigiem generosique ardua Blaesi

---

170 Tu modo ς **a**: Dummodo **C** ‖ 172 libas *Bentleius:* lambis **C a** ‖ 174 *malis* spectauere furentem ‖ 178 aeuoque *Ianus Gulielmius:* ac uoce **C a** ‖ 179 proiectus *scripsi:* prolatus **C** ploratus **a** delatus *Parm.* ‖ 181 umbriferae *Markl.* ‖ 182 Rescissum **A C**: recisum ς | rabidus tulit anguis *Markl.* ‖ 189 uirga **A**: uirgo **C** ‖ 191 effigiem **A**: effigies **C** | blessi **A C**, *corr.* ς

Ora puer, dum saepe domi noua serta ligantem
Te uidet et similes tergentem pectore curas.
Hunc ubi Lethaei lustrantem gurgitis oras
Ausonios inter proceres seriemque Quirini
Agnouit, timide primum uestigia iungit
Accessu tacito summosque lacessit amictus,
Inde magis sequitur; neque enim magis ille trahentem
Spernit et ignota credit de stirpe nepotum.
Mox ubi delicias et rari pignus amici
Sensit et amissi puerum solatia Blaesi,
Tollit humo magnaque ligat ceruice diuque
Ipse manu gaudens uehit et, quae munera mollis
Elysii, steriles ramos mutasque uolucres
Promsit et obtuso pallentes germine flores.
Nec prohibet meminisse tui, sed pectora blandus
Miscet et alternum pueri partitur amorem.'
Hic finis rapto! quin tu iam uulnera sedas
Et tollis mersum luctu caput? omnia functa
Aut moritura uides: obeunt noctesque diesque
Astraque, nec solidis prodest sua machina terris.
Nam populos, mortale genus, plebisque caducae
Quis fleat interitus? hos bella, hos aequora poscunt;
His amor exitio, furor his et saeua cupido,
Ut sileam morbos; hos ora rigentia Brumae,
Illos inplacido letalis Sirius igni,
Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu.
Quicquid init ortus, finem timet. ibimus omnes,
Ibimus: immensis urnam quatit Aeacus ulnis.
Ast hic, quem gemimus, felix hominesque deosque

---

198 neque iam magis ille sequentem *Markl.* ‖ 201 blessi A C, *corr.* ς ‖ 204 multasque A C, *corr.* ς ‖ 205 Prōsit *scripsi:* Prosit C Porsit ς a Porxit *uulgo* Porgit *Barthius* | obtuso A: obtunso C ‖ 207 puero *Markl.*; *malim* sortitur ‖ 212 populus C a ‖ 214 caeca cupido *Markl.* ‖ 218 init A* C: habet ς | timet] *malim* uidet ‖ 219 ulnis ς: umbris C a

Et dubios casus et caecae lubrica uitae
Effugit, immunis fati. non ille rogauit,
Non timuit renuitue mori: nos anxia plebes,
Nos miseri, quibus unde dies suprema, quis aeui
Exitus, incertum, quibus instet fulmen ab astris,
Quae nubes fatale sonet. nil flecteris istis?
Sed flectere libens. ades huc emissus ab atro
Limine, cui soli cuncta impetrare facultas,
Glaucia (*nam* insontes animas nec portitor arcet
Nec durae comes ille ferae): tu pectora mulce,
Tu prohibe manare genas noctesque beatas
Dulcibus alloquiis et uiuis uultibus imple;
Et periisse nega desolatamque sororem,
Qui potes, et miseros perge insinuare parentes.

II.

UILLA SURRENTINA POLLII FELICIS.

Est inter notos Sirenum nomine muros
Saxaque Tyrrhenae templis onerata Mineruae
Celsa Dicarchei speculatrix uilla profundi,
Qua Bromio dilectus ager, collesque per altos
Uritur et praelis non inuidet uua Falernis.
Huc me post patrii laetum quinquennia lustri,
Cum stadio iam pigra quies canusque sederet
Puluis, ad Ambracias conuersa gymnade frondes,
Trans gentile fretum placidi facundia Polli
Detulit et nitidae iuuenilis gratia Pollae,
Flectere iam cupidum gressus, qua limite noto
Appia longarqm teritur regina uiarum.

---

222 fatis C a || 223 renuitue *Heinsius*: meruitue C a || 226 sonet C: sonent ς a || 227 atro ς: astro A C || 229 Glaucia insontes A* C Glaucias insontes ς; nam *Dom. inseruit* || 230 dirae *Dom.* || 234 Qui A C: Qua *Dom.*

Sed iuuere morae. placido lunata recessu
Hinc atque hinc curuas perrumpunt aequora rupes.
Dat natura locum montique interuenit unda,
Litus et in terras scopulis pendentibus exit.
Gratia prima loci, gemina testudine fumant
Balnea, et e terris occurrit dulcis amaro
Lympha mari. leuis hic Phorci chorus udaque crines
Cymodoce uiridisque cupit Galatea lauari.
Ante domum tumidae moderator caerulus undae
Excubat, innocui custos laris; huius amico
Spumant templa salo. felicia rura tuetur
Alcides; gaudet gemino sub numine portus:
Hic seruat terras, hic saeuis fluctibus obstat.
Mira quies pelagi: ponunt hic lassa furorem
Aequora, et insani spirant clementius austri,
Hic praeceps minus audet hiems, nulloque tumultu
Stagna modesta iacent dominique imitantia mores.
Inde per obliquas erepit porticus arces,
Urbis opus, longoque domat saxa aspera dorso.
Qua prius obscuro permixti puluere soles
Et feritas inamoena uiae, nunc ire uoluptas:
Qualis, si subeas Ephyres Baccheidos altum
Culmen, ab Inoo fert semita tecta Lechaeo.
Non, mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes
Et superet Piplea sitim largeque uolantis
Ungula se det equi reseretque arcana pudicos
Phemonoe fontes uel quos meus auspice Phoebo
Altius inmersa turbauit Pollius urna,
Innumeras ualeam species cultusque locorum

II. 15 unda *scripsi:* unum **C a** uncum *uel* imum *Gronouius,* udum *Heinsius artius cum* litus *coniungentes* ‖ 16 in terras] *puto* interius. *Markl.* ulterius ‖ 19 Nympha **C a**, *corr. Barthius* ‖ 23 salo **A**: solo **C** ‖ 32 *an* obsceno? ‖ 35 Lechaeo *Dom.:* lyceo **C a** ‖ 38 sedet **A C**

Pieriis aequare modis. uix ordine longo
Suffecere oculi, uix, dum per singula ducor,
Suffecere gradus. quae rerum turba! locine
Ingenium an domini mirer prius? haec domus ortus
Aspicit et Phoebi tenerum iubar; illa cadentem
Detinet exactamque negat dimittere lucem,
Cum iam fessa dies et in aequora montis opaci
Umbra cadit uitreoque natant praetoria ponto.
Haec pelagi clamore fremunt, haec tecta sonoros
Ignorant fluctus terraeque silentia malunt.
His fauit natura locis, his uicta colenti
Cessit et ignotos docilis mansueuit in usus.
Mons erat hic, ubi plana uides; et lustra fuerunt,
Quae nunc tecta subis; ubi nunc nemora ardua cernis,
Hic nec terra fuit. domuit possessor, et illum
Formantem rupes expugnantemque secuta
Gaudet humus. nunc cerne iugum discentia saxa
Intrantesque domos iussumque recedere montem.
Iam Methymnaei uatis manus et chelys illa
Thebais et Getici cedat tibi gloria plectri:
Et tu saxa moues, et te nemora alta secuntur.
Quid referam ueteres ceraeque aerisque figuras?
Si quid Apellei gaudent animasse colores,
Si quid adhuc uacua, tamen admirabile, Pisa
Phidiacae rasere manus, quod ab arte Myronis
Aut Polycleteo iussum est quod uiuere caelo,
Aeraque ab Isthmiacis auro potiora fauillis,
Ora ducum ac uatum sapientumque ora priorum,
Quos tibi cura sequi, quos toto pectore sentis,
Expers curarum atque animum uirtute quieta
Compositus semperque tuus. quid mille reuoluam

---

44 locine **A**: lociue **C** ‖ 46 Prospicit *Markl.* ‖ 60 illa *Markl.*: una **C a** uni *Schraderus* ‖ 65 Si quid Olympiaca famae admirabile *Markl.* ‖ 69 ac **C**: et ς **a** ‖ 71 turbarum *Markl.*

Culmina uisendique uices? sua cuique uoluptas
Atque omni proprium thalamo mare, transque iacentem
Nerea diuersis seruit sua terra fenestris:
Haec uidet Inarimen, illinc Prochyta aspera paret;
Armiger hac magni patet Hectoris, inde malignum
Aera respirat pelago circumflua Nesis;
Inde uagis omen felix Euploea carinis
Quaeque ferit curuos exerta Megalia fluctus,
Angitur hac domino contra recubante proculque
Surrentina tuus spectat praetoria Limon.
Illa tamen cunctis procul eminet una diaetis,
Quae tibi Parthenopen derecto limite ponti
Ingerit: hic Grais penitus desecta metallis
Saxa; quod Eoae respergit uena Syenes,
Synnade quod maesta Phrygiae fodere secures
Per Cybeles lugentis agros, ubi marmore picto
Candida purpureo distinguitur area gyro;
Hic et Amyclaei caesum de monte Lycurgi
Quod uiret et molles imitatur rupibus herbas,
Hic Nomadum lucent flauentia saxa Thasosque
Et Chios et gaudens fluctus aequare Carystos:
Omnia Chalcidicas turres obuersa salutant.
Macte animo quod Graia probas, quod Graia frequentas
Arua; nec inuideant quae te genuere Dicarchi
Moenia! nos docto melius potiemur alumno.
Quid nunc ruris opes pontoque noualia dicam
Iniecta et madidas Baccheo nectare rupes?
Saepe per autumnum iam pubescente Lyaeo
Conscendit scopulos noctisque occulta sub umbra

---

78 nessis **A C** || 79 Euploea *Dom.:* euboea **A C** || 81 hac *ego:* et **C a** hinc *Markl., qui et* procul qui || 82 Limon *Dom.:* limen **A** * ς limam *uel* liman **C** || 83 Illa *scripsi:* Una **C a** Ante tamen cunctas *Markl.* || 85 delecta **C a**, *corr. Auantius* || 86 *et* 87 quot **C a**, *corr.* ς || 93 aequare *(uel* fluctu certare) *Salmasius:* spectare **C** a || 95 grata — grata **C a**, *corr. Geuartius*

Palmite maturo rorantia lumina tersit
Nereis et dulces rapuit de collibus uuas.
Saepe et uicino sparsa est uindemia fluctu,
Et Satyri cecidere uadis, udamque per undas
Dorida montani cupierunt prendere Panes.
Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
Mygdonii Pyliique senis nec nobile mutes
Seruitium, nec te cultu Tirynthia uincat
Ora Dicarcheique sinus, nec saepius istis
Blanda Therapnaei placeant uineta Galesi.
Hic ubi Pierias exercet Pollius artes,
Seu uoluit monitus, quos dat Gargettius auctor,
Seu nostram quatit ille chelyn seu dissona nectit
Carmina siue minax ultorem stringit iambon:
Hinc leuis e scopulis meliora ad carmina Siren
Aduolat, hinc motis audit Tritonia cristis.
Tunc rabidi ponunt flatus, maria ipsa uetantur
Obstrepere, emergunt pelago doctamque trahuntur
Ad chelyn et blandi scopulis delphines aderrant.
Uiue, Midae gazis et Lydo ditior auro,
Troica et Euphratae supra diademata felix,
Quem non ambigui fasces, non mobile uulgus,
Non leges, non castra tenent, qui pectore magno
Spemque metumque domas astu sublimior omni,
Exemptus fatis indignantemque repellis
Fortunam; dubium quem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies, sed abire paratum
Ac plenum uita. nos, uilis turba, caducis

---

105 nudamque **C a**, *corr. Markl.* ‖ 110 Ora *scripsi:* Aula **C a** uincant Arua *Nohlius* | isti **C a**, *corr. Auantius* ‖ 111 placeant **A**: placent **C** | pineta *Heinsius* ‖ 112 Pierias **C a**: siderias ς ‖ 113 gargeticus **C a** ‖ 116 *et* 117 huc *Dom.* ‖ 118 rapidi **C a** | uerentur *Markl.* ‖ 122 eufrate supra diademate **C a**; diademata *Dom.* ‖ 124 terent **C**, *corr.* **a** ‖ 125 astu *scripsi:* tuto **A C**, uitio *Dom.* ‖ 126 repellis ς: refellis **A** refelles **C** refellens *Markl.* ‖ 127 dubio **C a**, *corr. Markl.*

Deseruire bonis semperque optare parati,
Spargimur in casus: celsa tu mentis ab arce
Despicis errantes humanaque gaudia rides.
Tempus erat, cum te geminae suffragia terrae
Diriperent celsusque duas ueherere per urbes,
Inde Dicarcheis multum uenerande colonis,
Hinc adscite meis, pariterque his largus et illis
Ac iuuenile calens plectrique errore superbus.
At nunc discussa rerum caligine uerum
Aspicis (illo alii rursus iactentur in alto!),
Et tua securos portus placidamque quietem
Intrauit non quassa ratis. sic perge nec umquam
Emeritam in nostras puppem demitte procellas.
Uiuite securi, quorum de pectore mixtae
In longum coiere faces sanctusque pudicae
Seruat amicitiae leges amor. ite per annos
Saeculaque et priscae titulos praecedite famae.
Tuque, nurus inter longe . . . .
. . . . praecordia curae,
Non frontem secuere minae, sed candida semper
Gaudia et in uultu curarum ignara uoluptas;
Non tibi sepositas infelix strangulat arca
Diuitias auidiue animum dispendia torquent
Fenoris: expositi census et docta fruendi
Temperies. non ulla deo meliore cohaerent
Pectora, non alias decuit concordia mentes.

---

135 *puto* uenerate ‖ 137 patriaeque errore *Maduigius* plectrique decore *Markl.* ‖ 139 iactantur **C a**, *corr. Barthius* ‖ 140 placidamque **A C**: blandamque ς ‖ 142 demitte **A**: dimitte **C** ‖ 143 Uiuite ς: Discite **C a** Degite *L. Polsterus* ‖ 147 longe praecordia curae **C a**; cuius praecordia curae *Dom.* longe pulcherrima, cuius *Auantius; lacunam statui* ‖ 148 secuere *(uel* laesere) *scripsi:* uescere **C a** uertere *Dom.* traxere *Heinsius* ‖ 151 auidiue *Barthius; malim* auidaeque ‖ 154 docuit **C a**, *corr.* ς; *an* coluit Conc. *?*

III.

ARBOR ATEDII MELIORIS.

Stat, quae perspicuas nitidi Melioris opacat
Arbor aquas complexa lacus, quae robore ab imo
Incuruata uadis redit inde cacumine recto
Ardua, ceu mediis iterum nascatur ab undis
Atque habitet uitreum tacitis radicibus amnem.
Quid Phoebum tam parua rogem? uos dicite causas,
Naides, et faciles, satis est, date carmina Fauni.
Nympharum tenerae fugiebant Pana cateruae;
Ille quidem it, cunctas tamquam uelit, it tamen unam
In Pholoen. siluis haec fluminibusque sequentis
Nunc hirtos gressus, nunc improba cornua uitat.
Iamque et belligerum Iani nemus atraque Caci
Rura Quirinalesque fuga suspensa per agros
Coelica tesca subit; ibi demum uicta labore,
Fessa metu, qua nunc placidi Melioris aperti
Stant sine fraude lares, flauos collegit amictus
Artius et niueae posuit se margine ripae.
Insequitur uelox pecorum deus et sua credit
Conubia; ardenti iamiam suspiria librat
Pectore, iam praedae leuis imminet. ecce citatos
Aduertit Diana gradus, dum per iuga septem
Errat Auentinaeque legit uestigia ceruae.
Paenituit uidisse deam, conuersaque fidas
Ad comites: 'numquamne auidis arcebo rapinis
Hoc petulans foedumque pecus, semperque pudici
Decrescet mihi turba chori?' sic deinde locuta

III. 1 opacet **C a**, *corr.* ς ‖ 3 Incuruata ς: Curuata **C a** Accuruata *Politianus* ‖ 4 uadis **A * C**: nodis ς in nodos *Dom.* ‖ 9 et tamen **C a** ‖ 10 haec **A* C**: et ς ‖ 14 tesca *Markl.:* tecta **C a** | ibi **A C**: iàm ς ‖ 16 fluidos ς ‖ 17 uiridi p. se margine *uel* uitrei — riui *Markl.* ‖ 18 credens *idem* ‖ 22 ceruae **A C**: terrae ς

Depromit pharetra telum breue, quod neque flexis
Cornibus aut solito torquet stridore, sed una
Emisit contenta manu laeuumque soporem
Naidos auersa fertur tetigisse sagitta.
Illa deam pariter surgens hostemque proteruum
Uidit et in fontem, niueos ne panderet artus,
Sic tota cum ueste ruit, stagnisque sub altis
Pana sequi credens ima latus inplicat alga.
Quid faceret subito deceptus praedo? nec altis
Credere corpus aquis hirtae sibi conscius audet
Pellis et a tenero nandi rudis! omnia questus,
Immitem Brimo, stagna inuida et inuida tela,
Primaeuam uisu platanum, cui longa propago
Innumeraeque manus et iturus in aethera uertex,
Deposuit iuxta uiuamque adgessit harenam
Optatisque aspergit aquis et talia mandat:
'Uiue diu nostri pignus uenerabile uoti,
Arbor, et haec durae latebrosa cubilia nymphae
Tu saltem declinis ama *et* preme frondibus undam.
Illa quidem meruit, sed ne, precor, igne superno
Aestuet aut dira feriatur grandine; tantum
Spargere tu laticem et foliis turbare memento.
Tunc ego teque diu recolam dominamque benignae
Sedis et inlaesa tutabor utramque senecta,
Ut Iouis, ut Phoebi frondes, ut discolor umbra
Populus et nostrae stupeant tua germina pinus.'
Sic ait. illa dei ueteres imitata calores
Uberibus stagnis obliquo pendula trunco
Incubat atque umbris scrutatur amantibus undas.

---

29 laeuumque ς **a**: leuaque **C** || 30 Naiados **C a** || 31 deam *Dom.:* diem **C a** || 33 Sicut erat cum ueste *Markl.* || 38 Brimo *Scaliger:* Bromium **C a** || 43 uenerabile *scripsi l. l. p. 255:* memorabile **C a** || 45 decliuis **C a**, *corr. Lindenbrogius* | et *Markl.: om.* **C a** || 47 dira *Schraderus:* dura **C a** || 53 d. u. imitata *(uel* d. in uet. animata) *Markl.:* d. u. animata **C a** || 55 scrutatur **C**: seruatur ς **a** tutatur *Markl.*

Sperat et amplexus, sed aquarum spiritus arcet
Nec patitur tactus. tandem eluctata sub auras
Libratur fundo rursusque enode cacumen
Ingeniosa leuat, ueluti descendat in imos
Stirpe lacus alia. iam nec Phoebeia Nais
Odit et exclusos inuitat gurgite ramos.
Haec tibi parua quidem genitali luce paramus
Dona, sed ingenti forsan uictura sub aeuo.
Tu, cuius placido posuere in pectore sedem
Blandus honos hilarisque tamen cum pondere uirtus,
Cui nec pigra quies nec iniqua potentia nec spes
Improba, sed medius per honesta et dulcia limes,
Incorrupte fidem nullosque experte tumultus
Et secure, palam quod digeris ordine uitam,
Idem auri facilis contemptor et optimus idem
Comere diuitias opibusque immittere lucem:
Hac longum florens animi morumque iuuenta
Iliacos aequare senes et uincere persta,
Quos pater elysius, genetrix quos detulit annos:
Hoc illi duras exorauere sorores,
Hoc, quae te sub teste situm fugitura tacentem
Ardua magnanimi reuirescit gloria Blaesi.

IV.

PSITTACUS EIUSDEM.

Psittace, dux uolucrum, domini facunda uoluptas,
Humanae sollers imitator, psittace, linguae,
Quis tua tam subito praeclusit murmura fato?
Hesternas, miserande, dapes moriturus inisti

---

69 secure *Markl.*: secrete **A C** | quod **A C**: qui *Dom.* *an* quo? ‖ 71 Condere *edd.*; Promere *Burmannus* ‖ 74 elysia **C a**, *correxi*. elysio *Dom.* ‖ 77 reuirescet **A C**, *corr.* ς | blessi **A C**
IV. 4 Hesternas ς: Externas **C a** Extremas *Markl.*

Nobiscum, et gratae carpentem munera mensae
Errantemque toris mediae plus tempore noctis
Uidimus. affatus etiam meditataque uerba
Reddideras. at nunc aeterna silentia Lethes
Ille canorus habes. cedat Phaethontia uulgi
Fabula: non soli celebrant sua funera cygni.
At tibi quanta domus rutila testudine fulgens,
Conexusque ebori uirgarum argenteus ordo,
Argutumque tuo stridentia limina cornu,
Et querulae tam forte fores! uacat ille beatus
Carcer, et angusti nusquam conuicia tecti!
Huc doctae stipentur aues, quis nobile fandi
Ius natura dedit: plangat Phoebeius ales
Auditasque memor penitus dimittere uoces
Sturnus et Aonio uersae certamine picae,
Quique refert iungens iterata uocabula perdix,
Et quae Bistonio queritur soror orba cubili:
Ferte simul gemitus cognataque ducite flammis
Funera et hoc cunctae miserandum addiscite carmen:
'Occidit aeriae celeberrima gloria gentis
Psittacus, ille plagae uiridis regnator Eoae;
Quem non gemmata uolucris Iunonia cauda
Uinceret aspectu, gelidi non Phasidis ales,
Nec quas humenti Numidae rapuere sub austro.
Ille salutator regum nomenque locutus
Caesareum et queruli quondam uice functus amici,
Nunc conuiua leuis monstrataque reddere uerba
Tam facilis! quo tu, Melior dilecte, recluso
Numquam solus eras. at non inglorius umbris
Mittitur: Assyrio cineres adolentur amomo

---

9 obis *Heinsius* ‖ 11 Stat uiduata domus *Heinsius* ‖ 14 tam forte *scripsi:* iam sponte **C a** tam saepe *Schraderus* ‖ 15 augusti **C a** ‖ 18 dimittere **C**: demittere **A** ‖ 19 uictae *Markl.* ‖ 31 Nunc **ς a**: Hunc **C** ‖ 34 adolentur **ς a**: addentur **C**

Et tenues Arabum respirant gramine plumae
Sicaniisque crocis; senio nec fessus inerti
Scandit odoratos Phoenix felicior ignes.'

V.

LEO MANSUETUS.

Quid tibi constrata mansuescere profuit ira?
Quid scelus humanasque animo dediscere caedes
Imperiumque pati et domino parere minori?
Quid, quod abire domo rursusque in claustra reuerti
Suetus et a capta iam sponte recedere praeda
Insertasque manus laxo dimittere morsu?
Occidis, altarum uastator docte ferarum,
Non grege Massylo curuaque indagine clausus,
Non formidato supra uenabula saltu
Incitus aut caeco foueae deceptus hiatu,
Sed uictus fugiente fera. stat cardine aperto
Infelix cauea, et clausis circum undique portis
Hoc licuisse nefas rabidi tumuere leones.
Tum cunctis cecidere iubae, puduitque relatum
Aspicere, et totas duxere in lumina frontes.
At non te primo fusum nouus obruit ictu
Ille pudor: mansere animi, uirtusque cadenti
A media iam morte redit, nec protinus omnes
Terga dedere minae. sicut sibi conscius alti
Uulneris aduersum moriens it miles in hostem
Attollitque manum et ferro labente minatur:
Sic piger ille gradu solitoque exutus honore

37 Scandet C a

V. 1 monstrata C a, *corr. Dom.* ‖ 6 insertasque ϛ a: incertasque C ‖ 12 clausas — portas C a, *corr. Guietus* ‖ 13 rabidi tumuere *scripsi:* placidi timuere C a pauido gemuere *Markl.* fremuere *Heinsius* ‖ 15 toruas *Markl.* ‖ 16 At A: Ac C

Firmat hians oculos animamque hostemque reliquit.
Magna tamen subiti tecum solatia leti,
Uicte, feres, quod te maesti populusque patresque,
Ceu notus caderes tristi gladiator harena,
Ingemuere mori; magni quod Caesaris ora
Inter tot Scythicas Libycasque, ab litore Rheni
Et Pharia de gente feras, quas perdere uile est,
Unius amissi tetigit iactura leonis.

VI.

CONSOLATIO AD FLAUIUM URSUM.

Saeue nimis, lacrimis quisquis discrimina ponis
Lugendique modos. miserum est primaeua parenti
Pignora surgentesque (nefas!) accendere natos;
Durum et deserti praerepta coniuge partem
Conclamare tori, maesta et lamenta sororum
Et fratrum gemitus: ardet tamen ac procul intrat
Altius in sensus maioraque uulnera uincit
Plaga minor. famulum (quoniam rerum omnia caeca
Sic miscet Fortuna manu nec pectora nouit),
Sed famulum gemis, Urse, pium, sed amore fideque
Has meritum lacrimas, cui maior stemmate cuncto
Nobilitas ex mente fuit. ne comprime fletus,
Ne pudeat; rumpat frenos dolor iste deisque,

---

23 reliquit *scripsi:* requirit **C a**, *quo seruato* animumque *Markl.* ‖ 28 ab *scripsi:* in **C a** et *Dom.* ‖ 30 ablati *Markl.; malim* occisi

VI. *Titulum ex* **A** *dedi:* C. a. Fl. U. de amissione pueri delicati **C** ‖ 2 Lugendoque *Peerlkampius* ‖ 3 accendere *Dom.:* acedere **A*** accedere **C** ‖ 6 ad te tamen at procul **A C**, *correxi;* arte tamen et (ς) procul *Dom.* ‖ 8 quoniam *Dom.:* quia **A C** ‖ 9 nouit **C**: mouit ς **a** ‖ 10 gemis **A**: genus **C** ‖ 11 cuncto *Lindenbrogius*: iuncto **C a** ‖ 12 Nobilitas *Markl.:* Libertas **C a** ‖ 13 deisque *Dom.:* diesque **C a**

Si tam dura placent, hominem exprobret (ei mihi! subdo
Ipse faces), hominem, Urse, tuum, cui dulce uolenti
Seruitium, cui triste nihil, qui sponte sibique
Imperiosus erat. quisnam haec in funera missos
Castiget luctus? gemit inter bella peremptum
Parthus equum, fidosque canes fleuere Molossi,
Et uolucres habuere rogum ceruusque Maronem.
Quid, si nec famulus? uidi ipse animosque notaui
Te tantum cupientis erum; sed maior in ore
Spiritus et tenero manifesti in sanguine mores.
Optarent multum Graiae cuperentque Latinae
Sic peperisse nurus. non talem Cressa superbum
Callida sollicito reuocauit Thesea filo,
Nec Paris Oebalios talis uisurus amores
Rusticus inuitas deiecit in aequora pinus.
Non fallo aut cantus assueta licentia ducit:
Uidi et adhuc uideo, qualem nec bella cauentem
Litore uirgineo Thetis occultauit Achillem,
Nec circum saeui fugientem moenia Phoebi
Troilon Haemoniae deprendit lancea dextrae.
Qualis eras procul en! cunctis puerisque uirisque
Pulchrior et tantum domino minor! illius unus
Ante decor, quantum praecedit clara minores
Luna faces quantumque alios premit Hesperos ignes.
Non tibi femineum uultu decus oraque supra
Mollis honos (quali, dubiae quos crimina formae
De sexu transire iubent), paruoque uirilis
Gratia; nec petulans acies blandique seuero

---

14 exprobret *scripsi:* gemis **A** **C** *e. u.* 10 | hei **a**: heu **C** ‖ 16 sibimet *Markl.; melius Heinsius* sibi ipse ‖ 20 rogos ς | Maronem *Peerlkampius*: marone **C** maronis **a** ‖ 21 animosque *ed. Parm.:* habitusque **C** **a** ‖ 22 capientis *Heinsius* ‖ 28 Troasin inuisas *Markl.* ‖ 39 quali *scripsi:* qualis **C** **a** quales *edd.* | quos *scripsi:* post **C** **a** discrimina *Markl.* ‖ 40 paruoque *edd.:* toruoque **A** toruaque **C**

Igne oculi, qualis liber iam casside uisus
Parthenopaeus erat; simplexque horrore decoro
Crinis, et obsessae nondum primoque micantes
Flore genae: talem Ledaeo gurgite pubem
Educat Eurotas, teneri sic integer aeui
Elin adit primosque Ioui puer approbat annos.
Nam pudor innocuae mentis tranquillaque morum
Temperies teneroque animus maturior aeuo,
Carmine quo nota esse queant? saepe ille dolentem
Castigabat erum studioque altisque iuuabat
Consiliis; tecum tristisque hilarisque nec umquam
Ille suus uultumque tuo sumebat ab ore.
Dignus et Haemonium *et* Pyladen praecedere fama
Cecropiamque fidem. sed laudum terminus esto,
Quem fortuna sinit: non mente fidelior aegra
Sperauit tardi reditus Eumaeus Ulixis.
Quis deus aut quisnam tam tristia uulnera casus
Eligit? unde manus fatis tam certa nocendi?
O quam diuitiis censuque exutus opimo
Fortior, Urse, fores! si uel fumante ruina
Raptassent dites Uesuina incendia Locros
Seu Pollentinos mersissent flumina saltus
Seu Lucanus Acir seu Thybridis impetus altas
In dextrum torsisset aquas, paterere serena
Fronte deos; siue alma fidem messisque negasset
Cretaque Cyreneque et qua tibi cumque beato
Larga redit fortuna sinu. sed gnara dolorum
Inuidia infelix animi uitalia uidit

---

42 liber *scripsi:* bellis **C a** | uisus ς: uisu **C a** missa *Dom.* || 43 errore ς *Schraderus* || 48 innocuae *scripsi:* unde notae **A* C** ingenuae *Heinsius* || 50 nota esse queant *Markl.:* potasse queam **A C** donasse queam *Dom.* dotasse *Heinsius* | dolentem *Maduigius:* uolentem **C a** || 54 et *addidi: om.* **C a** Aonium Pyladen *Markl.* || 58 casus *Dom.:* causas **A* C** || 62 Ructassent **A C**, *corr. Maduigius* || 64 Acir *idem:* ager **C a**

Laedendique uias. uitae modo limine adultae
Nectere tendebat iuuenum pulcherrimus ille
Cum tribus Eleis unam trieterida lustris.
Attendit toruo tristis Rhamnusia uultu,
Ac primum impleuitque toros oculisque nitorem
Addidit ac solito sublimius ora léuauit,
Heu! misero letale fauens, seseque uidendo
Torsit ab inuidia mortisque amplexa iacenti
Iniecit nexus carpsitque immitis adunca
Ora uerenda manu. quinto uix Phosphoros ortu
Rorantem sternebat equum: iam litora duri
Saeua, Philete, senis, dirumque Acheronta uidebas,
Quo domini clamate sono! non secius atros
Nigrasset planctu genetrix sibi saeua lacertos,
Nec pater; et certe qui uidit funera frater
Erubuit uinci. sed nec seruilis adempto
Ignis: odoriferos exhausit flamma Sabaeos
Et Cilicum messes, Phariaeque exempta uolucri
Cinnama et Assyrio manantes gramine sucos
Et domini fletus: hos tantum hausere fauillae,
Hos bibit usque rogus; nec quod tibi Setia canos
Restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa
Quod uallauit onyx, miseris acceptius umbris
Quam gemitus. sed et ipse sat est. quin terga dolori,
Urse, damus? quid damna foues et pectore iniquo
Uulnus amas? ubi nota reis facundia raptis?
Quid caram crucias tam saeuis luctibus umbram?
Eximius licet ille animi meritusque doleri:

70 limine *Markl.:* carmen **C a** || 71 tendebat **a**: tentabat **A C** || 77 ab *scripsi:* et **C a** et insidians *Burmannus* et inuitam Mortem complexa *Markl.* | mortisque *scripsi:* mortemque **A C** || 79 quinto — ortu *Schraderus:* quinta — hora **C a** || 81 *puto* Senta | durumque **C a**, *corr. Markl.* || 82 secius *idem:* saeuius **C a** || 83 sibi **ς**: tibi **C a** || 90 quod *Dom.:* quo **A C** | setia **a**: sestia **C** || 93 sat est *scripsi:* iuuat **C a** ipsa iuuat *edd.* | quin **ς**: quid **A C** || 97 doleri **C**: dolori **ς a**

Soluisti. subit ille pios carpitque quietem
Elysiam carosque illic fortasse parentes
Inuenit; aut illi per amoena silentia Lethes
Forsan Auernales adludunt undique mixtae
Naides, obliquoque notat Proserpina uultu.
Pone, precor, questus; alium tibi fata Phileton,
Forsan et ipse dabit moresque habitusque decoros
Monstrabit gaudens similemque docebit amorem.

VII.

GENETHLIACON LUCANI AD POLLAM.

Lucani proprium diem frequentet,
Quisquis collibus Isthmiae Diones
Docto pectora concitatus oestro,
Pendentis bibit ungulae liquorem.
Ipsi, quos penes est honor canendi,
Uocalis citharae repertor Arcas,
Et tu Bassaridum rotator Euhan,
Et Paean et Hyantiae sorores
Laetae purpureas nouate uittas,
Crinem comite, candidamque uestem
Perfundant hederae recentiores.
Docti largius euagentur amnes,
Et plus Aoniae uirete siluae,

---

98 carpitque **A C**: carpsitque ς ‖ 99 clarosque **C a** ‖ 104 habitusque *Markl.*: habiture **A*** **C** habitumque *Dom.* ‖ 105 amorem **a**: amori **A*** **C** amari *Dom.*

VII. *Lectiones codicis Laurentiani plut. 29, 32 saec. X, qui fol. 29a — 30a hoc carmen habet,* **L** *sigla notabo.* G. L. ad Pollam **A**: G. L. ad Oppiam **C L** *miro consensu, ut eum qui* **C** *exarauit ipsum* **L** *in hoc carmine adhibuisse conicias* ‖ 3 concitatus **A**: concitauit **C L** ‖ 6 archas **L a** ‖ 7 euan **L** ‖ 8 Hyantiae *Dom.*: euantiae **A C L** ‖ 9 Laetae] tae **L** *in initio lineae* ‖ 11 Praecingant *Markl.*

Et, si qua laceram diem recepit,
Sertis mollibus expleatur umbra.
Centum Thespiacis odora lucis
Stent altaria uictimaeque centum,
Quas Dirce lauat aut alit Cithaeron.
Lucanum canimus, fauete linguis,
Uestra est ista dies, fauete, Musae,
Dum qui uos geminas tulit per artes,
Et uinctae pede uocis et solutae,
Romani colitur chori sacerdos.
Felix heu nimis et beata tellus,
Quae pronos Hyperionis meatus
Summis oceani uides in undis
Stridoremque rotae cadentis audis,
Quae Tritonide fertiles Athenas
Unctis, Baetica, prouocas trapetis:
Lucanum potes inputare terris!
Hoc plus quam Senecam dedisse mundo
Aut dulcem generasse Gallionem.
Attollat refluos in astra fontes
Graio nobilior Melete Baetis;
Baetim, Mantua, prouocare noli.
Natum protinus atque humum per ipsam
Primo murmure dulce uagientem
Blando Calliope sinu recepit.
Tum primum posito remissa luctu
Longos Orpheos exuit dolores
Et dixit: ʻpuer o dicate Musis,
Longaeuos cito transiture uates,

---

14 laceram *scripsi:* pater aut **L** ς patet aut **C a** pateram ς patulam *Markl.* ‖ 16 tespiacis **L** ‖ 18 dircę *et* alid **L** ‖ 20 iste **L** ‖ 24 heu] o *Markl.* ‖ 25 yperionis **L** ‖ 26 uides; ui *ex corr. in* **L** ‖ 28 tritonidę *et* atheras **L** ‖ 29 u&ica prouo castrapetis **L** ‖ 34 m&eleb&is **L** ‖ 35 b&im **L** ‖ 36 aque *et* ipsum **L** ‖ 37 primum **L** ‖ 38 caliope **L** ‖ 40 orfeos **A L** ‖ 41 puero dic. **L**

Non tu flumina nec greges ferarum
Nec plectro Geticas mouebis ornos,
Sed septem iuga Martiumque Thybrim
Et doctos equites et eloquente
Cantu purpureum trahes senatum.
Nocturnas alii Phrygum ruinas
Et tarde reducis uias Ulixis
Et puppem temerariam Mineruae,
Trita uatibus orbita, sequantur:
Tu carus Latio memorque gentis
Carmen fortior exeres togatum.
Ac primum teneris adhuc in annis
Ludes Hectora Thessalosque currus
Et supplex Priami potentis aurum,
Et sedes reserabis inferorum
(Ingratus Nero!) dulcibus theatris
Et noster tibi proferetur Orpheus.
Dices culminibus Remi uagantis
Infandos domini nocentis ignes.
Hinc castae titulum decusque Pollae
Iocunda dabis adlocutione.
Mox coepta generosior iuuenta
Albos ossibus Italis Philippos
Et Pharsalica bella detonabis,
Quod fulmen ducis inter arma diui,
Libertate grauem pia Catonem

---

44 moueuis **L**, *corr. m. 1* ‖ 45 · ūīī · *et* timbrim **L** ‖ 46 elonquente **L** ‖ 47 sanatum **L** ‖ 49 tarde *Markl.*: tardi **C a L** | reducis **C L** (*hic* i *ex* a *corr. m. 1*): reduces **A** | ulxxis (i *m. 2*) ≡ (s *a m. 2; in ras. erat* s) **L** ‖ 51 uotibus L, *corr. m. 1* ‖ 53 exeres *Markl.*: exeris **C a L** ‖ 55 Ludes **L** ς: Laudas **A C** | haectora tess. **L** ‖ 56 aurim **L** ‖ 59 proferetur **C L**: preferetur **A** | orfeus **A L** ‖ 60 culminibus ς **a**: fulminibus (*uel* flum.) **C** fulminibus *ex* fluminibus *corr. m. 1* **L** ‖ 62 Hinc ς: Huc **C a L** Tu *edd.* ‖ 66 farsalica **L** ‖ 67 Quod *Markl.*: Quo **C a L** Et *Dom.*

Et gratum popularitate Magnum.
Tu Pelusiaci scelus Canopi
Deflebis pius et Pharo cruenta
Pompeio dabis altius sepulcrum.
Haec primo iuuenis canes sub aeuo,
Ante annos culicis Maroniani.
Cedet Musa rudis ferocis Enni
Et docti furor arduus Lucreti,
Et qui per freta duxit Argonautas,
Et qui corpora prima transfigurat.
Quin maius loquar: ipsa te Latinis
Aeneis uenerabitur canentem.
Nec solum dabo carminum nitorem,
Sed taedis genialibus dicabo
Doctam atque ingenio tuo decoram
Forma, simplicitate, comitate,
Censu, sanguine, gratia, lepore,
Qualem blanda Uenus daretque Iuno;
Et uestros hymenaeon ante postes
Festis cantibus ipsa personabo.
O saeuae nimium grauesque Parcae!
O numquam data longa fata summis!
Cur plus, ardua, casibus patetis?
Cur saeua uice magna non senescunt?
Sic natum Nasamonii Tonantis
Post ortus obitusque fulminatos
Angusto Babylon premit sepulcro.
Sic fixum Paridis manu trementis

---

69 grauum **L** ‖ 73 sepulchrum *(itemque* 95, *non* 103 *et* 110) **L** ‖ 79 Quin ς: Quid **C a L** | loquar **L**: loquor **C a** | ipse **L** ‖ 81 carminis *Dom.* ‖ 82 genitalibus **C a L** ‖ 83 ingenituo **L** ‖ 86. 84. 85 *ponunt* **C a L**, *traieci. praeeunte ex parte Geuartio* 84, 85 *eiecit Markl.* ‖ 85 lepore *Lindenbrogius:* decore **C a L** ‖ 87 ymeneon *et* potes ≣ *(erasa* t *litt.)* **L** ‖ 89 q; *ex corr.* **L** ‖ 90 numq: **L** | fata ς: festa **A C L** ‖ 93 Sic natum ς **a**: Signatum **C L** ‖ 94 p'oortus **L** ‖ 96 trementis *edd.*: prementis **A C L** trementi *Markl.*

Peliden Thetis horruit cadentem.
Sic ripis ego murmurantis Hebri
Non mutum caput Orpheos sequebar.
Sic et tu (rabidi nefas tyranni!)
Iussus praecipitem subire Lethen,
Dum pugnas canis arduaque uoce
Das solatia grandibus sepulcris,
(O dirum scelus! o scelus!) tacebis.'
Sic fata est leuiterque decidentes
Abrasit lacrimas nitente plectro.
At tu, seu rapidum poli per axem
Famae curribus arduis leuatus,
Qua surgunt animae potentiores,
Terras despicis et sepulcra rides;
Seu pacis merito nemus reclusi
Felix Elysii tenes in oris,
Quo Pharsalica turba congregatur,
Et te nobile carmen insonantem
Pompei comitantur et Catones,
Dum magna sacer et superbus umbra
Noscis Tartaron et procul nocentum
Audis uerbera pallidumque uisa
Matris lampade respicis Neronem:
Adsis lucidus et uocante Polla
Unum, quaeso, diem deos silentum
Exores: solet hoc patere limen
Ad nuptas redeuntibus maritis.
Haec te non thyasis procax dolosis
Falsi numinis induit figura,

97 tetis **L** | horruit **C**: orruit **L** obruit **ς a** || 99 orfeos **A L** || 101 leten **L** || 103 *malim* sepultis || 105 facta **L** || 107 ac tu **L** || 108 leuatu **L** leuatum **A C**, *corr. Dom.* || 112 tenis **L** || 113 farsal. **L** || 116 Dum *Bursianus:* Tu **C a L** Seu *Markl.* || 117 Nescis **C a L**, *corr. Hauptius* | nocentu. **L** || 121 diem *ex* dium *m. 1 corr.* **L** | silentium **L** || 124 thiasis **L**

Ipsum sed colit et frequentat ipsum
Imis altius insitum medullis,
Ac solatia uera subministrat
Uultus, qui simili notatus auro
Stratus praenitet incubatque somno
Securae. procul hinc abite, Moerae:
Haec uitae genialis est origo.
Cedat luctus atrox genisque manent
Iam dulces lacrimae dolorque festus,
Quicquid fleuerat ante, nunc adoret.

---

126 frequenter (— ɫ) **L** ‖ 128 Ac **A C**: ad **L** | uera *scripsi:* uana **C a L** ‖ 130 Stratis *Dom.* | excubatque *Markl.* ‖ 131 Moerae *scripsi:* mortes **C a L**. Sed curae p. h. a. inertes *Heinsius itemque* (*sed* mortis) *Maduigius* ‖ 132 genitalis **C a L**, *corr.* ς ‖ *in fine* Finit dō gratias amen **L**

P. PAPINII STATII
SILUARUM
LIBER III.

STATIUS POLLIO SUO SAL.

Tibi certe, Polli dulcissime et hac cui tam fideliter inhaeres quiete dignissime, non habeo diu probandam libellorum istorum temeritatem, cum scias multos ex illis in sinu tuo subito natos et hanc audaciam stili nostri frequenter expaueris, quotiens in illius facundiae tuae penetralia seductus altius litteras intro et in omnis a te studiorum sinus ducor. securus itaque tertius hic siluarum nostrarum liber ad te mittitur. habuerat quidem et secundus testem, sed hic habet auctorem. nam primum limen eius Hercules Surrentinus aperit, quem in litore tuo consecratum, statim ut uideram, his uersibus adoraui. sequitur libellus, quo splendidissimum et mihi iocundissimum iuuenem, Metium Celerem, a sacratissimo imperatore missum ad legionem Syriacam, quia sequi non poteram, sic prosecutus sum. merebatur et Claudii Etrusci mei pietas aliquod ex studiis nostris solatium, cum lugeret ueris (quod iam rarissimum est) lacrimis

In titulo salutem **A C** ‖ 9 expaueris **A C**: expaueas ς ‖ 10 penetrali **A C**, *corr. ed. Parm.* penetrale *Politianus* | omnis] intimos *Barthius; potius* imos ‖ 13 *puto* te testem ‖ 21 iam rariss. *scripsi:* amarissimum **C a** rariss. ς

senem patrem. Earinus praeterea, Germanici nostri libertus, scit quamdiu desiderium eius moratus sim, cum petisset ut capillos suos, quos cum gemmata pyxide et speculo ad Pergamenum Asclepium mittebat, uersibus dedicarem. summa est egloga, qua mecum secedere Neapolim Claudiam meam exhortor. hic, si uerum dicimus, sermo est; equidem securus, ut cum uxore et qui persuadere malit quam placere. huic praecipue libello fauebis, cum scias hanc destinationem quietis meae tibi maxime intendere meque non tam in patriam quam ad te secedere. uale.

I.

HERCULES SURRENTINUS POLLII FELICIS.

Intermissa tibi renouat, Tirynthie, sacra
Pollius et causas designat desidis anni,
Quod coleris maiore tholo nec litora pauper
Nuda tenes tectumque uagis habitabile nautis,
Sed nitidos postes Graisque effulta metallis
Culmina, ceu taedis iterum lustratus honesti
Ignis ab Oetaea conscenderis aethera flamma.
Uix oculis animoque fides. tune ille reclusi
Liminis et paruae custos inglorius arae?
Unde haec aula recens fulgorque inopinus agresti
Alcidae? sunt fata deum, sunt fata locorum!
O uelox pietas! steriles hic nuper harenas
Ac sparsum pelago montis latus hirtaque dumis
Saxa nec ulla pati faciles uestigia terras
Cernere erat. quaenam subito fortuna rigentes
Ditauit scopulos? Tyrione haec moenia plectro

---

22 earinus **A**: ierinus **C** || 23 dei *post* Germanici *inseruit Dom.* || 27 dici uis *Bursianus*

I. 9 Liminis **A**: Luminis **C** || 13 Ad sparsum **C**, *correxi.* Aspersum **a**

An Getica uenere lyra? stupet ipse labores
Annus, et angusto bis seni limite menses
Longaeuum mirantur opus. deus adfuit arces
Erexitque suas atque obluctantia saxa
Summouit nitens et magno pectore montem
Reppulit: immitem credas iussisse nouercam.
Ergo age, seu patrios liber iam legibus Argos
Incolis et mersum tumulis Eurysthea calcas,
Siue tui solium Iouis et uirtute parata
Astra tenes, haustumque tibi succincta beati
Nectaris excluso melior Phryge porrigit Hebe:
Huc ades et genium templis nascentibus infer.
Non te Lerna nocens nec pauperis arua Molorchi
Nec formidatus Nemees ager antraque poscunt
Thracia nec Pharii polluta altaria regis;
Sed felix simplexque domus fraudumque malarum
Inscia et hospitibus superis dignissima sedes.
Pone truces arcus agmenque immite pharetrae
Et regum multo perfusum sanguine robur,
Instratumque humeris dimitte gerentibus hostem.
Hic tibi Sidonio celsum puluinar acantho
Texitur et signis crescit torus asper eburnis.
Pacatus mitisque ueni nec turbidus ira
Nec famulare timens, sed quem te Maenalis Auge
Confectum thyasis et multo fratre madentem
Detinuit qualemque uagae post crimina noctis
Thestius obstupuit, totiens socer. hic tibi festa
Gymnas, et insontes iuuenum sine caestibus irae
Annua ueloci peragunt certamina lustro.
Hic templis inscriptus auo gaudente sacerdos

---

18 angusti bisseno **A C**, *corr.* **a** ‖ 19 adfuit *Meursius:* attulit **C a** ‖ 30 Nemees ς **a**: uenies **C** | antraue *Markl.* ‖ 36 Lustratumque **C a**, *corr.* ς ‖ 37 acantho **A**: achanto **C** ‖ 43 Thestius *Markl.:* Thespius **C a** ‖ 44 cestibus **A C**: testibus ς caedibus *Markl.; an* uestibus? *cf.* 146, 152. ‖ 46 adscriptus *Markl.*

Paruus adhuc similisque tui, cum prima nouercae
Monstra manu premeres atque exanimata doleres.
Sed quaenam subiti ueneranda exordia templi,
Dic age, Calliope; socius tibi grande sonabit
Alcides tensoque modos imitabitur arcu.
Tempus erat, caeli cum torrentissimus axis
Incumbit terris ictusque Hyperione multo
Acer anhelantis incendit Sirius agros.
Iamque dies aderat, profugis cum regibus aptum
Fumat Aricinum Triuiae nemus et face multa
Conscius Hippolyti splendet lacus; ipsa coronat
Emeritos Diana canes et spicula terget
Et tutas sinit ire feras, omnisque pudicis
Itala terra focis Hecateidas excolit idus.
Ast ego, Dardaniae quamuis sub collibus Albae
Rus proprium magnique ducis mihi munere currens
Unda domi curas mulcere aestusque leuare
Sufficerent, notas Sirenum nomine rupes
Facundique larem Polli non hospes habebam,
Assidue moresque uiri pacemque nouosque
Pieridum flores intactaque carmina discens.
Forte diem Triuiae dum litore ducimus udo
Angustasque fores assuetaque tecta grauati
Frondibus et patula defendimus arbore soles,
Delituit caelum et subitis lux candida cessit
Nubibus ac tenuis grauiore Fauonius austro
Inmaduit; qualem Libyae Saturnia nimbum
Attulit, Iliaco dum diues Elissa marito
Donatur testesque ululant per deuia nymphae.
Diffugimus, festasque dapes redimitaque uina
Abripiunt famuli nec quo conuiuia migrent,

48 doleres ς: dolores **A C** || 60 hecateidas **A**: echateidas **C** hecateias *Dom.* || 69 Augustasque **A C**, *corr.* ς | grauati **a**: grauatis **A C**; *possis et* grauantis (-tes) || 71 condita *Heinsius*

Quamuis innumerae gaudentia rura superne
Insedere domus et multo culmine diues
Mons nitet: instantes sed proxima quaerere nimbi
Suadebant laesique fides reditura sereni.
Stabat dicta sacri tenuis casa nomine templi
Et magnum Alciden humili lare parua premebat,
Fluctiuagos nautas scrutatoresque profundi
Uix operire capax. huc omnis turba coimus,
Huc epulae ditesque tori coetusque ministrum
Stipantur nitidaeque cohors gratissima Pollae.
Non cepere fores, angustaque deficit aedes.
Erubuit risitque deus dilectaque Polli
Corda subit blandisque uirum complectitur ulnis.
'Tune', inquit 'largitor opum, qui mente profusa
Tecta Dicarchei pariter iuuenemque replesti
Parthenopen? nostro qui tot fastigia monti,
Tot uirides lucos, tot saxa imitantia uultus
Aeraque, tot scripto uiuentes lumine ceras
Fixisti? quid enim ista domus, quid terra, priusquam
Te gauderet, erant? longo tu tramite nudos
Texisti scopulos, fueratque ubi semita tantum,
Nunc tibi distinctis stat porticus alta columnis,
Ne sorderet iter. curui tu litoris ora
Clausisti calidas gemina testudine lymphas.
Uix opera enumerem; mihi pauper et indigus uni
Pollius? et talis hilaris tamen intro penates
Et litus, quod pandis, amo. sed proxima sedem
Despicit et tacite ridet mea limina Iuno.
Da templum dignasque tuis conatibus aras.

---

82 sacris *Markl.* ‖ 86 coitusque **A* C**, *corr.* ς ‖ 90 uirum] animum *Markl.; malim* uirum compellat ab orsis ‖ 92 Dicharcheae *et* mitemque *Markl.* ‖ 94 imitantia **A** ς: nutantia **C** ‖ 97 *malim* gauderet ero ‖ 99 tibi **A C**: ibi *edd.* ‖ 100 oras **C a** ‖ 101 nymphas **C a**, *corr.* ς ‖ 105 limina **A** ς: lumina **C** ‖ 106 *malim* dignasque tuis natalibus

Quas puppes uelis nolint transire secundis,
Quo pater aethereus mensisque accita deorum
Turba et ab excelso ueniat soror hospita templo.
Nec te, quod solidus contra riget umbo maligni
Montis et immenso non usquam exesus ab aeuo,
Terreat; ipse adero et conamina tanta iuuabo
Asperaque inuitae perfringam uiscera terrae.
Incipe et Herculeis fidens hortatibus aude.
Non Amphioniae steterint uelocius arces
Pergameusue labor.' dixit montemque reliquit.
Nec mora: conscripta formantur imagine templa.
Innumerae coiere manus: his caedere siluas
Et leuare trabes, illis immergere curae
Fundamenta solo. coquitur pars humida terrae
Protectura hiemes atque exclusura pruinas,
Indomitusque silex curua fornace liquescit.
Praecipuus sed enim labor est excindere dextra
Oppositas rupes et saxa negantia ferro.
Hic pater ipse loci positis Tirynthius armis
Insudat ualidaque solum deforme bipenni,
Cum graue nocturna caelum subtexitur umbra,
Ipse fodit. dites Capreae uiridesque resultant
Taurubulae, et terris ingens redit aequoris echo.
Non tam grande sonat motis incudibus Aetne,
Cum Brontes Steropesque ferit, nec maior ab antris
Lemniacis fragor est, ubi flammeus aegida caelat
Mulciber et castis exornat Pallada donis.
Decrescunt scopuli, et rosea sub luce reuersi
Artifices mirantur opus. uix annus anhelat
Alter, et ingenti diues Tirynthius arce
Despectat fluctus et iunctae tecta nouercae

---

109 templo] tecto *Markl.; malim* Olympo || 111 umquam **A C**, *correxi*. excisus *Markl.* || 117 cum scripta formatur imagine tela **C a**, *corr. Markl.* (conscripta ς) || 120 humida **A C**: uuida *Dom.* || 128 ditesque capr(a)e **C a** || 129 Theleboae *Turnebus* || 130 ethn(a)e **C a**, *corr.* ς; Aetna ς

Prouocat et dignis inuitat Pallada templis.
Iam placidae dant signa tubae, iam fortibus ardens
Fumat harena sacris. hos nec Pisaeus honores
Iuppiter aut Cyrrhae pater aspernetur opacae.
Nil his triste locis; cedat lacrimabilis Isthmos,
Cedat atrox Nemee: litat hic felicior infans.
Ipsae pumiceis uirides Nereides antris
Exiliunt ultro scopulisque umentibus haerent;
Nec pudet occulte nudas spectare palaestras.
Spectat et Icario nemorosus palmite Gaurus
Siluaque, quae fixam pelago Nesida coronat,
Et placidus Limon omenque Euploea carinis
Et Lucrina Uenus, Phrygiasque e uertice Graio
Admisces, Misene, tubas, ridetque benigna
Parthenope gentile sacrum nudosque uirorum
Certatus et parua suae simulacra coronae.
Quin age et ipse libens proprii certaminis actus
Inuicta dignare manu; seu nubila disco
Findere seu uolucres Zephyros praecedere telo
Seu tibi dulce manu liquidas nodare palaestras,
Indulge sacris et, si tibi poma supersunt
Hesperidum, gremio uenerabilis ingere Pollae;
Nam capit et tantum non degenerabit honorem.
Quod si dulce decus uiridesque resumeret annos,
Da ueniam, Alcide, fors huic et pensa tulisses.
Haec ego nascentes laetus bacchatus ad aras
Libamenta tuli. nunc ipsum in limine cerno

---

139 iam insontibus *Markl.* ‖ 143 nemees **C a** ‖ 144 puniceis **A* C**, *corr.* ς ‖ 145 scopulisq. ument. *scripsi:* scopulis hument. **A C** et scopulis hument. *edd.* uuentibus *Gronouius* ‖ 148 quae cinctam *Markl.* ‖ 149 Limon omenque *Guietus:* limo numenque **C a** Limon numenque *Dom.* ‖ 150 Phrygioque e uert. Graias **C a**, *correxi* ‖ 151 Admisces *scripsi:* Addisces **A C** Adsciscis *Markl.* ‖ 156 praecedere **C a**: praeuertere *uulgo* ‖ 157 liquidas *Markl.:* libycas **C a** | nodare **A C**: nudare ς ‖ 160 degener ambit *Gronouius* ‖ 162 hinc **C a**, hic *uel* huic ς ‖ 163 laetum *Barthius* ‖ 164 ipsum *Dom.:* ipse **A C** ipso ς

Soluentem uoces et talia dicta ferentem:
'Macte animis opibusque meos imitate labores,
Qui rigidas rupes infecundaeque pudenda
Naturae deserta domas et uertis in usum
Lustra habitata feris foedeque latentia profers
Numina. quae tibi nunc meritorum praemia soluam?
Quas referam grates? Parcarum fila tenebo
Extendamque colus (duram scio uincere mortem),
Auertam luctus et tristia damna uetabo
Teque nihil laesum uiridi renouabo senecta
Concedamque diu iuuenes spectare nepotes,
Donec et hic sponsae maturus et illa marito,
Rursus et ex illis soboles noua grexque proteruus
Nunc humeris inreptet aui nunc agmine blando
Certatim placidae concurrat ad oscula Pollae.
Nam templis numquam statuetur terminus aeui,
Dum me flammigeri portabit machina caeli.
Nec mihi plus Nemee priscumque habitabitur Argos
Nec Tiburna domus solisque cubilia Gades.'
Sic ait; et tangens surgentem altaribus ignem
Populeaque mouens albentia tempora silua
Et Styga et aetherei iurauit fulmina patris.

II.

PROPEMPTICON METIO CELERI.

Di, quibus audaces amor est seruare carinas
Saeuaque uentosi mulcere pericula ponti,
Sternite molle fretum placidumque aduertite uotis
Concilium, et lenis non obstrepat unda precanti:
'Grande tuo rarumque damus, Neptune, profundo

---

165 serentem *Heinsius* || 171 renebo *Heinsius* || 182 priscumue *Markl.*

II. 3 aduertite A ς: auertite C || 4 lenis A: leuis C

Depositum. iuuenis dubio committitur alto
Metius atque animae partem super aequora nostrae
Maiorem transferre parat. proferte benigna
Sidera et antemnae gemino considite cornu,
Oebalii fratres; uobis pontusque polusque
Luceat; Iliacae longe nimbosa sororis
Astra fugate, precor, totoque excludite caelo.
Uos quoque caeruleum ponti, Nereides, agmen,
Quis honor et regni cessit fortuna secundi
(Dicere quae magni fas sit mihi sidera ponti),
Surgite de uitreis spumosae Doridos antris
Baianosque sinus et feta tepentibus undis
Litora tranquillo certatim ambite natatu,
Quaerentes ubi celsa ratis, quam scandere gaudet
Nobilis Ausoniae Celer armipotentis alumnus.
Nec quaerenda diu; modo nam trans aequora terris
Prima Dicarcheis Pharium grauis intulit annum.
Prima salutauit Capreas et margine dextro
Sparsit Tyrrhenae Mareotica uina Mineruae.
Huius utrumque latus molli praecingite gyro,
Partitaeque uices uos stuppea tendite mali
Uincula, uos summis adnectite sipara uelis,
Uos Zephyris aperite sinus; pars transtra reponat,
Pars demittat aquis curuae moderamina puppis;
Sint quibus exploret rupes grauis ante molybdus,
Quaeque secuturam religent post terga phaselon
Uncaque summersae penitus retinacula uellant;
Temperet haec aestus pelagusque inclinet ad ortus:
Officio careat glaucarum nulla sororum.
Hinc multo Proteus geminoque hinc corpore Triton

6 dubiae — alno *Markl.* ‖ 12 *fort.* tutoque ‖ 13 ponti C a: diuae ϛ ‖ 15 quas *Heinsius* ‖ 19 quam *Heinsius:* qua C a ‖ 30 exploret rupes *Dom.:* explorent primos C explorent a pumos A, *ut uid., unde* scopulos *cum* ϛ *conicias* | ante *scripsi:* arte C a | molybdis *Salmasius:* molorcus A molorchos C

Praenatet, et subitis qui perdidit inguina monstris
Glaucus adhuc patriis quotiens allabitur oris
Litoream blanda feriens Anthedona cauda.
Tu tamen ante omnes, diua cum matre Palaemon,
Annue, si uestras amor est mihi pandere Thebas,
Nec cano degeneri Phoebeum Amphiona plectro.
Et pater, Aeolio frangit qui carcere uentos,
Cui uarii flatus omnisque per aequora ponti
Spiritus atque hiemes nimbosaque nubila parent,
Artius obiecto Borean Eurumque Notumque
Monte premat: soli Zephyro sit copia caeli,
Solus agat puppes summasque supernatet undas
Assiduus pelago; donec tua turbine nullo
Laesa Paretoniis assignet carbasa ripis.'
Audimur. uocat ipse ratem nautasque morantes
Increpat. ecce meum timido iam frigore pectus
Labitur et nequeo, quamuis mouet ominis horror,
Claudere suspensos oculorum in margine fletus.
Iamque ratem terris diuisit fune soluto
Nauita et angustum deiecit in aequora pontem.
Saeuus et e puppi longo clamore magister
Dissipat amplexus atque oscula fida reuellit,
Nec longum cara licet in ceruice morari.
Attamen in terras e plebe nouissimus omni
Ibo nec egrediar nisi iam *currente* carina.
Quis rude in abscissum miseris animantibus aequor
Fecit iter solidaeque pios telluris alumnos
Expulit in fluctus pelagoque immisit hianti
Audax ingenii? nec enim temeraria uirtus
Illa magis, summae gelidum quae Pelion Ossae
Iunxit anhelantemque iugis bis pressit Olympum.

---

43 ponti *Heinsius:* mundi **C a** ‖ 44 atque ς: at **C** ast **a** ‖ 49 Laesa *Heinsius:* Laeta **C a** ‖ 51 ecce **A C**: inde ς ‖ 60 currente *uir doctus nescioquis: om.* **C a** cedente ς ‖ 61 in *scripsi:* et **C a** | abscisum ς ‖ 63 hianti ς *Bentleius:* hiantes **C a**

Usque adeone parum lentas transire paludes
Stagnaque et angustos summittere pontibus amnes?
Imus in abruptum gentilesque undique terras
Fugimus exigua clausi trabe et aere nudo.
Inde furor uentis indignataeque procellae
Et caeli fremitus et fulmina plura Tonanti.
Ante rates pigro torpebant aequora somno,
Nec spumare Thetis nec spargere nubila fluctus
Gaudebant. uisis tumuerunt puppibus undae,
Inque hominem surrexit hiems. tunc nubila Plias
Oleniumque pecus, solito tunc peior Orion.
Iusta queror; fugit ecce uagas ratis acta per undas
Paulatim minor et louge seruantia uincit
Lumina tot gracili ligno complexa timores,
Teque super reliquos, te, nostri pignus amoris
Portatura, Celer. quos nunc ego pectore somnos
Quosue queam perferre dies? quis cuncta pauenti
Nuntius, an facili te praetermiserit unda
Lucani rabida ora maris, num torta Charybdis
Fluctuet aut Siculi populatrix uirgo profundi,
Quos tibi currenti praeceps gerat Hadria mores,
Quae pax Carpathio, quali te subuehat aura
Doris Agenorei furtis blandita iuuenci?
Sed merui questus. quid enim te castra petente
Non uel ad ignotos ibam comes impiger Indos
Cimmeriumque chaos? starem prope bellica regis
Signa mei, seu tela manu seu frena teneres,
Armatis seu iura dares; operumque tuorum
Etsi non socius, certe mirator adessem.
Si quondam magno Phoenix reuerendus Achilli
Litus ad Iliacum Thymbraeaque Pergama uenit

69 genitalesque *Schraderus* ‖ 75 Gaudebant *Markl.:* Audebant **C a**; *an* Ardebant? ‖ 80 fragili *Heinsius* ‖ 81 Teque *Markl.:* Quęque **A** Quaque **C** ‖ 83 proferre *Heinsius* ‖ 84 facilis **C a**, *corr. Dom.* ‖ 85 torta **A C**: torua **a** ‖ 87 ferat ς

Imbellis tumidoque nihil iuratus Atridae,
Cur nobis ignauus amor? sed pectore fido
Nusquam abero longisque sequar tua carbasa uotis.
Isi, Phoroneis olim stabulata sub antris,
Nunc regina Phari numenque orientis anheli,
Excipe multisono puppem Mareotida sistro;
Ac iuuenem egregium, Latius cui ductor Eoa
Signa Palaestinasque dedit frenare cohortes,
Ipsa manu placida per limina festa sacrosque
Duc portus urbesque tuas. te praeside noscat,
Unde paludosi fecunda licentia Nili,
Cur uada desidant et ripa coherceat undas
Cecropio stagnata luto, cur inuida Memphis,
Curue Therapnaei lasciuiat ora Canopi,
Cur seruet Pharias Lethaeus ianitor aras,
Uilia cur magnos aequent animalia diuos;
Quae sibi praesternat uiuax altaria Phoenix,
Quos dignetur agros aut quo se gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis pastoribus Apis.
Duc et ad Aemathios manes, ubi belliger urbis
Conditor Hyblaeo perfusus nectare durat,
Anguiferamque domum. blando qua mersa ueterno
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.
Usque et in Assyrias sedes mandataque castra
Prosequere et Marti iuuenem, dea, trade Latino.
Nec nouus hospes erit: puer his sudauit in aruis
Notus adhuc tantum maioris munere claui,
Iam tamen et turmas facili praeuertere gyro
Fortis et Eoas iaculo damnare sagittas.
Ergo erit illa dies, qua te maiora daturus

---

100 Nusquam ς: Nunquam **C a** ‖ 101 olim **A C**: quondam ς ‖ 110 stagnata **A C**: signata ς | *malius* cur arida ‖ 112 arces *Bentleius* ‖ 119 ueterno *Markl.*: ueneno **C a** morsa ueneno *Heinsius* ‖ 123 in armis **C a** ‖ 124 munere ς: numine **A* C**

Caesar ab emerito iubeat decedere bello,
At nos hoc iterum stantes in litore uastos
Cernemus fluctus aliasque rogabimus auras?
O tum quantus ego aut quanta uotiua mouebo
Plectra lyra! cum me magna ceruice ligatum
Attolles humeris atque in mea pectora primum
Incumbes e puppe nouus seruataque reddes
Colloquia inque uicem medios narrabimus annos,
Tu rapidum Euphraten et regia Bactra sacrasque
Antiquae Babylonis opes et Zeugma, Latinae
Pacis iter, quam dulce nemus florentis Idumes;
Quo pretiosa Tyros rubeat, quo purpura fuco
Sidoniis iterata cadis, ubi germine opimo
Candida felices sudent opobalsama uirgae:
Ast ego, deuictis dederim quae busta Pelasgis
Quaeue laboratas claudat mihi pagina Thebas.

III.

CONSOLATIO AD CLAUDIUM ETRUSCUM.

Summa deum, Pietas, cuius gratissima caelo
Rara profanatas inspectant numina terras,
Huc uittata comam niueoque insignis amictu,
Qualis adhuc praesens nullaque expulsa nocentum
Fraude rudes populos atque aurea regna colebas,
Mitibus exequiis ades et lugentis Etrusci
Cerne pios fletus laudataque lumina terge.

---

128 discedere **A C**, *correxi.* ‖ 129 At **A**: Ac **C** | uastos] uersos *Markl.* ‖ 134 Incumbens **C a** | seruataque *corruptum; puto* sperataque ‖ 136 euphraten **A**: eufratem **C** ‖ 137 zeuma **A C** ‖ 138 quam *ego:* qua **C a** ‖ 139 Quo — quo — fuco *Gronouius:* Qua — qua — suc(c)o **C a** ‖ 140 cadis ϛ: uadis **C a** | ubi] quo *Markl.* | opimo *Heinsius:* primum **C a** primo *Peyraredus* ‖ 143 Quaeue **A C**: Quaeque ϛ

III. *Titulum ex* **C** *dedi*: Claudii Etrusci pietas **a** ‖ 7 lassataque lumina *Handius*

Nam quis inexpleto rumpentem pectora questu
Complexumque rogos incumbentemque fauillis
Aspiciens non aut primaeuae funera plangi
Coniugis aut nati modo pubescentia credat
Ora rapi flammis? pater est, qui fletur. adeste
Dique hominesque sacris. procul hinc, procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum fessique senectus
Longa patris, si quis pulsatae conscius umquam
Matris et inferna rigidum timet Aeacon urna:
Insontes castosque uoco. tenet ecce seniles
Leniter inplicitus uultus sanctamque parentis
Canitiem spargit lacrimis animaeque supremum
Frigus amat; celeres genitoris filius annos
(Mira fides!) pigrasque putat properasse sorores.
Exultent placidi Lethaea ad flumina manes,
Elysiae gaudete domus; date serta per aras
Festaque pallentes hilarent altaria lucos.
Felix, a! nimium felix plorataque nato
Umbra uenit. longe Furiarum sibila, longe
Tergeminus custos, penitus uia longa patescat
Manibus egregiis. eat horrendumque silentis
Accedat domini solium gratesque supremas
Perferat et totidem iuueni roget anxius annos.
Macte pio gemitu! dabimus solatia dignis
Luctibus Aoniasque tuo sacrabimus ultro
Inferias, Etrusce, seni! tu largus Eoa
Germina, tu messes Cilicumque Arabumque superbas
Merge rogis; ferat ignis opes heredis et alto
Aggere missuri nitido pia nubila caelo
Stipentur cineres: nos non arsura feremus

---

15 umquam] umbram *Markl.* ‖ 18 implicitus ς: inplicitor **A***, *ut uid.;* implicitor *uel* — tos **C** ‖ 21 nigrasque **C a**, *corr. Heinsius* ‖ 25 a *ego:* et **C a** heu *edd.* o *Bentleius* ‖ 31 digna *Schraderus* ‖ 34 superbis *edd.* ‖ 37 Ditentur *Schraderus;* cineres *potius corruptum*

Munera, uenturosque tuus durabit in annos
Me monstrante dolor. neque enim mihi flere parentem
Ignotum, similis gemui *et* proiectus ad ignes.
Ille mihi tua damna dies compescere cantu
Suadet, et ipse tuli quos nunc tibi confero questus.
Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
Linea nec proauis demissum stemma, sed ingens
Suppleuit fortuna genus culpamque parentum
Occuluit. nec enim dominos de plebe tulisti,
Sed quibus occasus pariter famulatur et ortus.
Nec pudor iste tibi: quid enim terrisque poloque
Parendi sine lege manet? uice cuncta reguntur
Alternisque premunt. propriis sub regibus omnis
Terra; premit felix regum diademata Roma;
Hanc ducibus frenare datum; mox crescit in illos
Imperium superis. sed habent et numina legem:
Seruit et astrorum uelox chorus et uaga seruit
Luna nec iniussae totiens redit orbita lucis.
Sic, modo si fas est aequare iacentia summis,
Pertulit et saeui Tirynthius horrida regis
Pacta, nec erubuit famulantis fistula Phoebi.
Sed neque barbaricis Latio transmissus ab oris:
Smyrna tibi gentile solum potusque uerendo
Ore Meles Hermique uadum, quo Lydius intrat
Bacchus et aurato reficit sua cornua limo.
Laeta dehinc series uariisque ex ordine curis
Auctus honos; semperque gradus prope numina, semper
Caesareum coluisse latus sacrisque deorum

---

40 similes — ignes (*uel* similem — ignem) *Markl.*: similis — ignem **C a** | gemui **A**: genui *uel* gemini **C** | et *post* gemui *inserui, ante* similis *Markl.* ‖ 45 labemque parentum *Schraderus* ‖ 47 famulatur **A ς**: famulantur **C** ‖ 49 cuncta geruntur **C a**, *corr. Geuartius* ‖ 50 premunt **A C**: regunt *Liuineius* ‖ 55 iniussi — Solis *Markl.* ‖ 56 Sic *scripsi:* Et **C a** ‖ 58 Iussa *Markl.* ‖ 60 genitale *Schraderus* ‖ 61 Ore (*uel* uerenda Fronte) *scripsi:* Fonte **C a** ‖ 64 gradu **C a**, *corr. Peyraredus.* gradi *Meursius*

Arcanis haerere datum. Tibereia primum
Aula tibi uixdum ora noua mutante iuuenta
Panditur. hic annis multa super indole uictis
Libertas oblata uenit; nec proximus heres,
Immitis quamquam et Furiis agitatus, abegit.
Hinc et in Arctoas tenuis comes usque pruinas
Terribilem affatu passus uisuque tyrannum
Immanem emollis, ut qui metuenda ferarum
Corda domant mersasque iubent iam sanguine tacto
Reddere ab ore manus et nulla uiuere praeda.
Praecipuos sed enim meritosque erexit in actus
Nondum stelligerum senior dimissus in axem
Claudius et longo transmisit habere nepoti.
Quis superos metuens pariter tot templa, tot aras
Promeruisse datur? summi Iouis aliger Arcas
Nuntius; imbrifera potitur Thaumantide Iuno;
Stat celer obsequio iussa ad Neptunia Triton:
Tu totiens mutata ducum iuga rite tulisti
Integer, inque omni felix tua cumba profundo.
Iamque piam lux alta domum praecelsaque toto
Intrauit Fortuna gradu; iam creditur uni
Sanctarum digestus opum partaeque per omnis
Diuitiae populos magnique impendia mundi.
Quicquid ab auriferis eiectat Hiberia fossis,
Dalmatico quod monte nitet, quod messibus Afris
Uerritur, aestiferi quicquid terit area Nili,

---

68 multa] magna *Markl.; possis* culta ‖ 71 Hunc ς ‖ 73 Immanem emollis *scripsi l. l. p. 256:* Immanemque suis **C a** | ut qui ς **a**: utque **C** ‖ 76 meritosq. erexit *scripsi:* merito surrexit **C a** merito subuexit *Heinsius* meritos surr. *Peyraredus* | actus *Dom.*: artus **A C**. *an* auctus? ‖ 77 demissus **C a**, *corr. Peyrar.* ‖ 78 longum *Geuartius* | Neroni *Markl.* | transmittit **C a**, *corr. Markl.* ‖ 79 Quis **A C**: Qui ς Cui superum metuens *Guietus* Cui superum famulo *Markl.; equidem malim* Quis superis parens ‖ 81 colitur *Heinsius* ‖ 82 Nat *idem* ‖ 87 sparsaeque *Markl.*

Quodque legit mersus pelagi scrutator Eoi,
Et Lacedaemonii pecuaria culta Galesi
Perspicuaeque niues Massylaque robora et Indi
Dentis honos: uni parent commissa ministro,
Quae Boreas quaeque Eurus atrox, quae nubilus Auster
Inuehit: hibernos citius numeraueris imbres
Siluarumque comas. uigil iste animique sagacis
Aes citus euoluit quantum Romana sub omni
Pila die quantumque tribus, quid templa, quid alti
Undarum cursus, quid propugnacula poscant
Aequoris aut longe series porrecta uiarum;
Quod domini celsis niteat laquearibus aurum,
Quae diuum in uultus igni formanda liquescat
Massa, quid Ausoniae scriptum crepet arce monetae.
Hinc tibi rara quies animoque exclusa uoluptas,
Exiguaeque dapes et numquam laesa profundo
Cura mero; sed iura tamen genialia cordi
Et mentem uincire toris ac iungere festa
Conubia et fidos domino genuisse clientes.
Quis sublime genus formamque insignis Etruscae
Nesciat? haud quamquam proprio mihi cognita uisu,
Sed decus eximium famae par reddit imago,
Uultibus et similis natorum gratia monstrat.
Nec uulgare genus; fasces summamque curulem
Frater et Ausonios enses mandataque fidus
Signa tulit, cum prima truces amentia Dacos
Impulit et magno gens est damnata triumpho.
Sic quicquid patrio cessatum a sanguine, mater
Reddidit, obscurumque latus clarescere uidit

96 nubilus **A**: nubibus **C** ‖ 98 iste ς: ite **A C** | animeque **C A**, *corr.* ς ‖ 99 Aes citus *scripsi:* Exitus **A C** animoque sagaci Excitus *Markl.* ‖ 105 arce *Burmannus:* igne **C a** ‖ 108 genitalia ς ‖ 109 mulcere toris *et* ‖ 111 sublime decus *Markl.* ‖ 113 formae ς ‖ 114 Uultibns et sibimet similis **A*** **C**; *aut* et similis *aut* et sibimet ς

Conubio gauisa domus. nec pignora longe;
Quippe bis ad partus uenit Lucina manuque
Ipsa leui grauidos tetigit fecunda labores.
Felix o! si longa dies, si cernere uultus
Natorum uiridisque genas tibi iusta dedissent
Stamina! sed media cecidere abrupta iuuenta
Gaudia, florentesque manu scidit Atropos annos;
Qualia pallentes declinant lilia culmos
Pubentesque rosae primos moriuntur ad austros,
Aut ut uerna nouis expirat purpura pratis.
Illa sagittiferi circumuolitastis, Amores,
Funera maternoque rogos unxistis amomo;
Nec modus aut pennis laceris aut crinibus ignem
Spargere, collectaeque pyram struxere pharetrae.
Quas tunc inferias aut quae lamenta dedisses
Maternis, Etrusce, rogis, qui funera patris
Haud matura putas atque hos pius ingemis annos!
Illum et qui nutu superas nunc temperat arces,
Progeniem claram terris partitus et astris,
Laetus Idumaei donauit honore triumphi
Dignatusque loco uictricis in ordine pompae
Non uetuit, tenuesque nihil minuere parentes.
Atque idem in cuneos populo seduxit equestres
Mutauitque genus laeuaeque ignobile ferrum
Exuit et celse natorum aequauit honori.
Dextra bis octonis fluxerunt saecula lustris,
Atque aeui sine nube tenor. quam diues in usus
Natorum totoque uolens excedere censu,
Testis adhuc largi nitor inde assuetus Etrusci,

124 o **C**: a ς ha **a** ‖ 130 ut *scripsi:* tibi **C** ubi ς **a** ‖ 132 maternosque **C a**, *corr.* ς ‖ 134 collataeque *Gronouius* coniectaeque *Heinsius* ‖ 138 temperat **A**: temperet **C** ‖ 139 *malim* largitus ‖ 141 in *scripsi:* et **C a** ‖ 143 populo seduxit *scripsi:* populos deduxit **A C** populos cum duxit *Dom.* populo te eduxit *Burmannus* ‖ 145 celse — honori *Salmasius:* celso — honore **C a**

Cui tua non humilis dedit indulgentia mores.
Hunc siquidem amplexu semper reuocante tenebas
Blandus et imperio numquam pater; huius honori
Pronior ipse etiam gaudebat cedere frater.
Quas tibi deuoti iuuenes pro patre renato,
Summe ducum, grates, aut quae pia uota rependant?
Tu (seu tarda situ rebusque exhausta senectus
Errauit seu blanda diu Fortuna regressum
Maluit) attonitum et uenturi fulminis ictus
Horrentem tonitru tantum lenique procella
Contentus monuisse senem; cumque horrida supra
Aequora curarum socius procul Itala rura
Linqueret, hic molles Campani litoris oras
Et Diomedeas concedere iussus in arces
Atque hospes, non exul, erat. nec plura moratus
Romuleum reseras iterum, Germanice, limen
Maerentemque foues inclinatosque penates
Erigis. haut mirum, ductor placidissime, quando
Haec est quae uictis parcentia foedera Cattis,
Quaeque suum Dacis donat clementia montem,
Quae modo Marcomanos post horrida bella uagosque
Sauromatas Latio non est dignata triumpho.
Iamque in fine dies, et inexorabile pensum
Deficit. hic maesti pietas me poscit Etrusci,
Qualia nec Siculae modulantur carmina rupes
Nec fati iam certus olor saeuique marita
Tereos. heu quantis lassantem brachia uidi
Planctibus et prono fusum super oscula uultu!
Uix famuli comitesque tenent, uix arduus ignis
Summouet. haut aliter gemuit per patria Theseus

155 rependunt **A C** ‖ 157 Errabit **A C**, *corr. Dom.* ‖ 159 lenique **A**: leuique **C** ‖ 164 nec longa ς ‖ 168 catis **A**: captis **C** ‖ 174 moderantur **C a**, *corr. Bentleius* ‖ 179 per patria *scripsi:* periuria **C a** pia funera *Heinsius*

Litora, qui falsis deceperat Aegea uelis.
Tunc immane gemens foedatusque ora tepentes
Affatur cineres: 'cur nos, fidissime, linquis
Fortuna redeunte, pater? modo numina magni
Praesidis atque breues superum placauimus iras,
Nec frueris tantique orbatus muneris usu
Ad manes, ingrate, fugis. nec flectere Parcas
Aut placare malae datur aspera numina Lethes?
Felix, cui magna patrem ceruice uehenti
Sacra Mycenaeae patuit reuerentia flammae!
Quique tener saeuis genitorem Scipio Poenis
Abstulit et Lydi pietas temeraria Lausi.
Ergo et Thessalici coniunx pensare mariti
Funus et immitem potuit Styga uincere supplex
Thracius? hoc quanto melius pro patre liceret!
Non totus rapiere tamen, nec funera mittam
Longius; hic manes, hic intra tecta tenebo:
Tu custos dominusque laris, tibi cuncta tuorum
Parebunt; ego rite minor semperque secundus
Assiduas libabo dapes et pocula sacris
Manibus effigiesque colam: te lucida saxa,
Te similem doctae referet mihi linea cerae;
Nunc ebur et fuluum uultus imitabitur aurum.
Inde uiam morum longaeque examina uitae
Affatusque pios monituraque somnia poscam.'
Talia dicentem genitor dulcedine laeta
Audit et inmites lente descendit ad umbras
Uerbaque dilectae fert narraturus Etruscae.
Salue supremum, senior mitissime patrum,
Supremumque uale, qui numquam sospite nato
Triste chaos maestique situs patiere sepulcri.

---

180 Litora C a: Litore ς || 181 fremens *Markl.* || 182 cur *edd.*: cui C a || 191 lidi A: lichi *uel* lici (licii) C || 194 hoc A C: at a ah ς || 203 sanctaeque *Markl.* || 204 morituraque A C, *corr. Dom.*

Semper odoratis spirabunt floribus arae,
Semper et Assyrios felix bibet urna liquores
Et lacrimas, qui maior honos. hic sacra litabit
Manibus eque tua tumulum tellure leuabit.
Nostra quoque exemplo meritus tibi carmina sanxit,
Hoc etiam gaudens cinerem donasse sepulcro.

IV.

CAPILLI FLAUI EARINI.

Ite, comae, facilemque precor transcurrite pontum,
Ite coronato recubantes molliter auro;
Ite, dabit cursus mitis Cytherea secundos
Placabitque notos, fors et de puppe timenda
Transferet inque sua ducet super aequora concha.
Accipe laudatos, iuuenis Phoebeie, crines,
Quos tibi Caesareus donat puer, accipe laetus
Intonsoque ostende patri. sine dulce nitentes
Comparet atque diu fratris putet esse Lyaei.
Forsan et ipse comae numquam labentis honorem
Praemetet atque alio clusum tibi ponet in auro.
Pergame, pinifera multum felicior Ida!
Illa licet sacrae placeat sibi nube rapinae
(Nempe dedit superis illum, quem turbida semper
Iuno uidet refugitque manum nectarque recusat),
At tu grata deis pulchroque insignis alumno
Misisti Latio, placida quem fronte ministrum
Iupiter Ausonius pariter Romanaque Iuno
Aspiciunt et uterque probant. nec tanta potenti
Terrarum domino diuum sine mente uoluptas.

---

214 eque **A C**: atque ς inque *Markl.* || 215 sancit **C a**, *corr. ed. Parm.*

IV. *Titulum dedi ex* **A**: C. flaui ierini **C** || 9 fratris **A**: fratres **C** || 11 Prȩmetet **A**: Premeret **C** Proferet *Dom.* || 13 laude rapinae *Markl.*

Dicitur Idalios Erycis de uertice lucos
Dum petit et molles agitat Uenus aurea cygnos,
Pergameas intrasse domos, ubi maximus aegris
Auxiliator adest et festinantia sistens
Fata salutifero mitis deus incubat angui.
Hic puerum egregiae praeclarum sidere formae
Ipsius ante dei ludentem conspicit aras.
Ac primum subita paulum decepta figura
Natorum de plebe putat; sed non erat illi
Arcus et ex humeris nullae fulgentibus umbrae.
Miratur puerile decus uultumque comasque
Aspiciens 'tune Ausonias' ait 'ibis ad arces,
Neglectus Ueneri? tu sordida tecta iugumque
Seruitii uulgare feres? procul absit: ego isti,
Quem meruit, formae dominum dabo. uade age mecum,
Uade, puer: ducam uolucri per sidera curru
Donum inmane duci; nec te plebeia manebunt
Iura: Palatino famulus deberis amori.
Nil ego, nil, fateor, toto tam dulce sub orbe
Aut uidi aut genui. cedat tibi Latmius ultro
Sangariusque puer quemque irrita fontis imago
Et sterilis consumpsit amor. te caerula Nais
Mallet et apprensa traxisset fortius urna.
Tu, puer, ante omnis; solus formosior ille,
Cui daberis.' sic orsa leues secum ipsa per auras
Tollit olorinaque iubet considere biga.
Nec mora. iam Latii montes ueterisque penates
Euandri, quos mole noua pater inclitus urbis
Excolit et summis aequat Germanicus astris.
Tunc propior iam cura deae, quae forma capillis
Optima, quae uestis roseos accendere uultus

28 subita] dubia *Heinsius; malim* nitida ‖ 39 tam ς: iam **A C**
40 cedat **a**: cedet **C** cedant *Heinsius* | lamius **A**, *ita uel* lanius **C**
47 ueteresque **C a**, *corr. Barthius* ‖ 48 urbis ς **a**: orbis **C**

Apta, quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat caelestis oculos ducis ipsaque taedas
Iunxerat et plena dederat conubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus,
Dat radios ignemque suum. cessere priores
Deliciae famulumque greges; hic pocula magno
Prima duci murrasque graues crystallaque portat
Candidiore manu: crescit noua gratia Baccho.
Care puer, superis qui praelibare uerendum
Nectar et ingentem totiens contingere dextram
Electus, quam nosse Getae, quam tangere Persae
Armeniique Indique petunt! o sidere dextro
Edite, multa tibi diuum indulgentia fauit!
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
Carperet et pulchrae fuscaret gratia formae,
Ipse deus patriae celsam trans aequora liquit
Pergamon. haut ulli puerum mollire potestas
Credita, sed tacita iuuenis Phoebeius arte
Leniter haut ullo concussum uulnere corpus
De sexu transire iubet. tamen anxia curis
Mordetur puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia coeperat ortu
Intactos seruare mares; nunc frangere sexum
Atque hominem mutare nefas; gauisaque totos
Quos genuit natura uidet, nec lege sinistra
Ferre timent famulae natorum pondera matres.
Tu quoque, nunc iuuenis, genitus si tardius esses,
Umbratusque genas et adultos fortior artus,
Non unum gaudens Phoebea ad limina munus

---

58 murrasque **C**: myrrasque **a** | graues **C a**: puer ς ‖ 59 *malim* Candidiora ‖ 66 Spargeret *Markl.* ‖ 68 ulli **A**: illi **C** ‖ 70 corpus **A* C**: torpens ς ‖ 74 sexum **A C**: saxo ς ‖ 75 totos *(uel saluos) scripsi l. l. p. 256:* solos **C a**

Misisses; patrias nunc solus crinis ad oras
Nauiget. hunc multo Paphie saturabat amomo,
Hunc noua tergemina pectebat Gratia dextra.
Huic et purpurei cedat coma saucia Nisi,
Et quam Sperchio tumidus seruabat Achilles.
Ipsi, cum primum niueam praecerpere frontem
Decretum est humerosque manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre uolucres
Expediuntque comas et serica pectore ponunt
Pallia. tunc iunctis crinem incidere sagittis
Atque auro gemmisque locant, rapit ipsa cadentem
Mater, et arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
Nobile gemmato speculum portauerat auro,
'Hoc quoque demus', ait; 'patriis nec gratius ullum
Munus erit templis ipsoque petitius auro.
Tu modo fige aciem et uultus hic usque relinque.'
Sic ait et speculum reclusit imagine rapta.
At puer egregius tendens ad sidera palmas,
'His mihi pro donis, hominum mitissime custos,
Si merui, longa dominum renouare iuuenta
Atque orbi seruare uelis! hoc sidera mecum,
Hoc undae terraeque rogant. eat, oro, per annos
Iliacos Pyliosque simul, propriosque penates
Gaudeat et secum Tarpeia senescere templa.'
Sic ait et motas miratur Pergamos aras.

---

81 solus crinis **A*** **C**: solus uictor ς | aras ς ‖ 84 cedat **a**: cedet **A C** | saucia **C a**: Paucia **A*** *(sine dubio Politiani errore in tanta* P *et* ſ *litterarum similitudine)* ‖ 86 praecidere *Heinsius* ‖ 88 teneri] pueri *Markl.* ‖ 89 comas] manus *uel* sinus *Schraderus* ‖ 91 cadentes **C a**, *corr. Schraderus* ‖ 92 arcano saturat C. liquore *Schraderus; pro* iterat *possis conicere* infert ‖ 96 petitius *scripsi:* potentius **C a** ‖ 97 hic *Barthius:* huc **C a** hos *Markl.* ‖ 99 At **A** ς: Ac **C** | egregias *Markl.;* erectas *Heinsius* ‖ 103 oro **A** ς: ore **C** ‖ 104 simul] situs *Markl.*

V.

EGLOGA AD UXOREM.

Quid mihi maesta die, sociis quid noctibus, uxor,
Anxia peruigili ducis suspiria cura?
Non metuo ne laesa fides aut pectore in isto
Alter amor; nullis in te datur ire sagittis
(Audiat infesto licet hoc Rhamnusia uultu),
Non datur. et si egomet patrio de litore raptus
Quattuor emeritis per bella, per aequora lustris
Errarem, tu mille procos intacta fugares;
Non inperfectas commenta retexere telas,
Sed sine fraude palam, thalamosque armata negasses.
Dic tamen, unde alta mihi fronte et nubila uultus?
Anne quod Euboicos fessus remeare penates
Auguror et patria senium componere terra?
Cur hoc triste tibi? certe lasciuia corde
Nulla, nec aut rabidi mulcent te proelia Circi
Aut intrat sensus damnosi turba theatri;
Sed probitas et opaca quies et sordida numquam
Gaudia. quas autem comitem te rapto per undas?
Quamquam, et si gelidas irem mansurus ad Arctos
Uel super Hesperiae uada caligantia Thules
Aut septemgemini caput inpenetrabile Nili,
Partirere uias. etenim tua (nempe benigna
Quam mihi sorte Uenus iunctam florentibus annis
Seruat et in senium), tua, quae me uulnere primo

V. Egloga ad uxorem **C** Ad Claudiam ς **a** ‖ 1 Quid *Dom.*: Quis **A C** ‖ 5 hoc **A C**: haec ς ‖ 7 emensis *Markl.* ‖ 9 inperfectas *idem:* intersectas *(uel* interfectas) **C a** ‖ 10 armata] orbata *Markl.; malim* animata ‖ 14 cordi *Dom.* ‖ 15 rapidi **C a**, *corr. Wakefieldus* ‖ 16 damnosi *scripsi l. l. p. 256:* clamosi **C a** | cura *Markl.* ‖ 20 thules **A**, *ut uid.:* thiles **C** ‖ 21 inpenetrabile **A**: ut penetrabile **C** ‖ 22 Partirere *scripsi l. l.:* Hortarere **C a** ‖ 24 Seruet *edd.*

Intactum thalamis et adhuc iuuenile uagantem
Fixisti, tua frena libens docilisque recepi,
Et semel insertas non mutaturus habenas
Usque fero. tu me nitidis Albana prementem
Dona comis sanctoque indutum Caesaris auro
Uisceribus complexa tuis sertisque dedisti
Oscula anhela meis; tu, cum Capitolia nostrae
Infitiata lyrae, saeuum ingratumque dolebas
Mecum uicta Iouem; tu procurrentia primis
Carmina nostra sonis, totas quin murmura noctes
Aure rapis uigili; longi tu sola laboris
Conscia, cumque tuis creuit mea Thebais annis.
Qualem te nuper Stygias prope raptus ad umbras,
Cum iam Lethaeos audirem comminus amnes,
Aspexi, tenuique oculos iam morte cadentes.
Scilicet exhausti Lachesis mihi tempora fati
Te tantum miserata dedit, superique potentes
Inuidiam timuere tuam. post ista propinquum
Nunc iter optandosque sinus comes ire moraris?
Heu ubi nota fides totque explorata per usus,
Qua ueteres Latias Graiasque Heroidas aequas?
Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gauisa domos, si passus Ulixes;
Questa est Aegiale, questa est Meliboea relinqui,
Et quamquam saeui fecerunt maenada planctus.
Nec minor his tu nosse fidem inuictamque maritis

---

28 fero — prementem *scripsi l. l. p. 258:* premo — ferentem *(ita* **A**) **C a** | tu *Politianus*: ter **A C** || 29 comes **C a**, *corr. Dom.* || 32 dolebas *Dom.:* doleres **A C** || 34 totas quin *(uel* totasque en) murmura *scripsi l. l.:* totasque in murmure **C a** motasque in murmura uoces *Heinsius* || 37 prope **A C**: modo ς || 41 superique nocentes *Heinsius* || 43 optandosque **A C**: optatosque ς || 44 ubi **C**: tibi ς **a** || 45 graiasque *Dom.:* graias **C a** || 49 Et quam (quam saeui!) *Geuartius* Et quam tam saeui *Cruceus* || 50 inuictamque *scripsi*: uictamque **C**, *in* **A** uict *litterae tantum dispici possunt*; uitamque ς firmamque *Dom.* totamque *Heinsius*

Dedere. sic certe cineres umbramque priorem
Quaeris adhuc, sic exequias amplexa canori
Coniugis ingentes iterasti pectore planctus,
Iam mea. nec pietas alia est tibi curaque natae,
Sic et mater amas, sic numquam corde recedit
Nata tuo, fixamque animi penetralibus imis
Nocte dieque tenes. non sic Trachinia nidos
Alcyone, uernos non sic Philomela penates
Circuit amplectens animamque in pignora transfert.
Et nunc illa tepet uiduo quod sola cubili:
Otia tam pulchrae terit infecunda iuuentae,
Sed uenient, plenis uenient conubia taedis.
Sic certe formaeque bonis animique meretur;
Siue chelyn complexa ferit seu uoce paterna
Discendum Musis sonat et mea carmina flectit,
Candida seu molli diducit brachia motu:
Ingenium probitas artemque modestia uincit.
Nonne leues pueros, non te, Cytherea, pudebit
Hoc cessare decus? nec tantum Roma iugales
Conciliare toros festasque accendere taedas
Fertilis: et nostra generi tellure dabuntur.
Non adeo Uesuinus apex et flammea diri
Montis hiems trepidas exhausit ciuibus urbes:
Stant populisque uigent. hinc auspice condita Phoebo
Tecta Dicarchei portusque et litora mundo
Hospita: at hinc magnae tractus imitantia Romae
Quae Capys aduectis inpleuit moenia Teucris.
Nostra quoque et propriis tenuis nec rara colonis

---

57 trachinia ς: intracia **A*** **C** ‖ 60 tepet *scripsi:* tenet **C a**, *quo seruato* uiduum cubile *Geuartius, uulgo* ‖ 61 tam *Geuartius:* iam **C a** ‖ 63 animaeque **C a**, *corr.* ς ‖ 64 ferit *Markl.:* petit **C a** ‖ 72 uesuuinus **A**; *de* **C** *non liquet* ‖ 74 hinc *Heinsius*: hic **C a** ‖ 75 mundo *(uel* Baii) *Markl.:* mundi **C a** ponti *uel* musis *Burmannus*

Parthenope, cui mite solum trans aequora uectae
Ipse Dionaea monstrauit Apollo columba.
Has ego te sedes (nam nec mihi barbara Thrace
Nec Libye natale solum) transferre laboro,
Quas et mollis hiems et frigida temperat aestas,
Quas inbelle fretum torpentibus adluit undis.
Pax secura locis et desidis otia uitae
Et numquam turbata quies somnique parati.
Nulla foro rabies aut strictae in iurgia leges:
Morum iura uiris solum et sine fascibus aequum.
Quid nunc magnificas species cultusque locorum
Templaque et innumeris spatia interstincta columnis,
Et geminam molem nudi tectique theatri
Et Capitolinis quinquennia proxima lustris,
Quid laudem lusus libertatemque Menandri,
Quam Romanus honos et Graia licentia miscent?
Nec desunt uariae circa oblectamina uitae:
Siue uaporiferas, blandissima litora, Baias,
Enthea fatidicae seu uisere tecta Sibyllae
Dulce sit Iliacoque iugum memorabile remo,
Seu tibi Bacchei uineta madentia Gauri
Teleboumque domos, trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctiuagae tollit Pharus aemula lunae,
Caraque non molli iuga Surrentina Lyaeo,
Quae meus ante alios habitator Pollius auget,
Aenariaeque lacus medicos Stabiasque renatas.

---

80 dionea — columba **A**: dioneae — columbae **C** ‖ 86 parati ς: peracti **C a** ‖ 87 strictae in iurgia leges **A C**: strictae iurgia legis ς ‖ 90 Templaque et inn. **A**: Templaque inn. **C** ‖ 93 lusus *scripsi:* litus **C a** risus *Lindenbrogius* ‖ 93 Menandri *corruptum*; *proponebant* iocandi lauandi natandi uagandi meandi ‖ 94 graia ς: grata **C a** ‖ 104 Denarumque *(ita* **A C**) *corruptum*; Aenariaeque *Dom.* Dimidiaeque *Imhofius in huius carminis editione Halis a. 1863 emissa p. 28* | Stabiasque *Heinsius (cf. Imhof. ibid.):* statiuasque **C** statinasque **a**

Mille tibi nostrae referam telluris honores?
Sed satis hoc, coniunx, satis est dixisse: creauit
Me tibi, me socium longos astrinxit in annos.
Nonne haec amborum genetrix altrixque uideri
Digna? sed ingratus qui plura adnecto tuisque
Moribus indubito: uenies, carissima coniunx,
Praeueniesque etiam; sine me tibi ductor aquarum
Thybris et armiferi sordebunt tecta Quirini.

---

105 honores *scripsi:* amores **C a**

P. PAPINII STATII
SILUARUM
LIBER IV.

STATIUS MARCELLO SUO SAL.

Inueni librum, Marcelle carissime, quem pietati tuae dedicarem. reor equidem aliter quam inuocato numine maximi imperatoris nullum opusculum meum coepisse; sed hic liber tres habet paeanas illius [quae ad honorem tuum pertinet]. primo autem septimum decimum Germanici nostri consulatum adoraui; secundo gratias egi sacratissimis eius epulis honoratus; tertio uiam Domitianam miratus sum, qua grauissimam arenarum moram exemit. cuius beneficio tu quoque maturius epistolam eam accipies, quam tibi in hoc libro a Neapoli scribo. proximum est lyricum carmen ad Septimium Seuerum, iuuenem, uti scis, inter ornatissimos secundi ordinis,

4 salutem **A C** || 8 hic liber tres habet sequam quod quarta quae ad h. t. p. **A*** **C** h. l. t. habet. sequitur quarta quae *ectr.* ς. *ego in loco difficillimo de coniectura dubia scripsi* paeanas, *ex certa, ut puto, emendatione* illius (illi⁹) *pro* quarta (IIII^{a}); *qua corruptela recepta uerba* quae ad honorem tuum pertinet *hic plane superflua (cf. l. 13 sq.) a sciolo quodam adiecta sunt* || 11 epulis ς*:* epistolis **C a** || 14 eam *Markl.:* meam **C a**

tuum quidem condiscipulum, sed mihi citra hoc quoque ius artissime carum. nam Uindicis nostri Herculem Epitrapezion secundum honorem, quem de me et de ipsis studiis meretur, imputare etiam tibi possum. Maximum Uinium et dignitatis et eloquentiae nomine a nobis diligi satis eram testatus epistola, quam ad illum de editione Thebaidos meae publicaui; sed nunc quoque eum reuerti maturius ex Dalmatia rogo. iuncta est egloga ad municipem meum Iulium Menecratem, splendidum iuuenem et Pollii mei generum, cui gratulor quod Neapolim nostram numero liberorum honestauerit. Plotio Grypo, maioris gradus iuueni, dignius opusculum reddam, sed interim hendecasyllabos, quos Saturnalibus una risimus, huic uolumini inserui. quare ergo plura in quarto siluarum quam in prioribus? ne se putent aliquid egisse, qui reprehenderunt, ut audio, quod hoc stili genus edidissem. primum superuacuum est dissuadere rem factam; deinde multa ex illis iam domino Caesari dederam, et quanto hoc plus est quam edere? exercere autem iocos non licet? 'secreto' inquit. sed est sphaeromachias spectamus et pilaris lusio admittitur. nouissime: quisquis ex meis inuitus aliquid legit, statim se profiteatur aduersum? itaque quare consilio eius accedam? in summam: nempe ego sum qui traducor; taceat *ergo* et gaudeat. hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes, si uidetur, set hactenus, si nimis reprehendemur. uale.

---

17 quidem et C a quidem etiam *cdd.;* et *deleui* | citra *H. Nohlius:* contra C a ‖ 18 nam C a: iam *Dom.* ‖ 21 uinium A: iunium C ‖ 28 gripo C grippo ς a ‖ 36 ioco A C *an* inquis*?* ‖ 37 pilaris A: palaris C | admittit A C ‖ 38 inuidus *Markl.* ‖ 39 ita quare C a, *correxi.* itaque *uulgo* | in summam C: in summa ς a ‖ 40 ergo *addidi: om.* C a ‖ 41 defendes et si uidetur hactenus C a, *correxi.* defende, sed, si uidetur, hactenus *Maduigius* ‖ 42 si nimis *idem*: sin (sim a) minus C a | reprehendamur *Markl.*

I.

SEPTIMUS DECIMUS CONSULATUS IMP. AUG. GERMANICI.

Laeta bis octonis accedit purpura fastis
Caesaris insignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cum sole nouo, cum grandibus astris
Clarius ipse nitens et primo maior Eoo.
Exultent leges Latiae, gaudete, curules;
Et septemgemino iactantior aethera pulset
Roma iugo, plusque ante alias Euandrius arces
Collis ouet: subiere noui palatia fasces,
Et requiem bis sextus honos precibusque receptis
Curia Caesareum gaudet uicisse pudorem.
Ipse etiam inmensi reparator maximus aeui
Attolit uultus, et utroque a limine grates
Ianus agit, quem tu uicina pace ligatum
Omnia iussisti componere bella nouique
In leges iurare fori. leuat ecce supinas
Hinc atque inde manus geminaque haec uoce profatur:
'Salue, magne parens mundi, qui saecula mecum
Instaurare paras, talem te cernere semper
Mense meo tua Roma cupit; sic tempora nasci,
Sic annos intrare decet. da gaudia fastis
Continua; hos humeros multo sinus ambiat ostro
Et properata tuae manibus praetexta Mineruae.
Aspicis ut templis alius nitor, altior aris
Ignis et ipsa meae tepeant tibi sidera brumae,
Ortibus utque tuis gaudent turmaeque tribusque
Purpureique patres, lucemque a consule ducit

I. *Titulum dedi ex* **A C** *(sed* imp. aug. **A**) ‖ 9 Et requiem uix sensit *Cruceus* Et rediit bis sextus *Markl.* ‖ 11 emensi *Burmannus, quo probato scribe* anni ‖ 14 Horrida *Markl.* ‖ 19 meo **C**: nouo **a** ‖ 23 aris **C** aris ut astris **A*** ‖ 25 Ortibus *Jacobsius:* Moribus **C a** Fascibus ecce tuis *Markl.* | utque *Hoeufftius:* atque **C a**

Omnis honos? quid tale, precor, prior annus habebat?
Dic age, Roma potens, et mecum, longa Uetustas,
Dinumera fastos nec parua exempla recense,
Sed quae sola meus dignetur uincere Caesar.
Ter Latios deciesque tulit labentibus annis
Augustus fasces, sed coepit sero mereri:
Tu, iuuenis, praegressus auos. et quanta recusas,
Quanta uetas! flectere tamen precibusque senatus
Permittes hunc saepe diem. manet insuper ordo
Longior, et totidem felix tibi Roma curules
Terque quaterque dabit. mecum altera saecula condes,
Et tibi longaeui renouabitur ara Tarenti.
Mille trophaea feres, tantum permitte triumphos.
Restat Bactra nouis, restat Babylona tributis
Frenari; nondum *in* gremio Iouis Indica laurus,
Nondum Arabes Seresque rogant, nondum omnis honorem
Annus habet, cupiuntque decem tua nomina menses.'
Sic Ianus clausoque libens se poste recepit.
Tunc omnes fauere dei laetoque dederunt
Signa polo, longamque tibi, rex magne, iuuentam
Annuit atque suos promisit Iuppiter annos.

II.

EUCHARISTICON AD IMP. AUG. GERMANICUM DOMITIANUM.

Regia Sidoniae conuiuia laudat Elissae,
Qui magnum Aenean Laurentibus intulit aruis,

---

28 Roma parens *Markl.* ‖ 31 Latios *Gronouius*: latio **C a** ‖ 33 en! quanta *Markl.* ‖ 35 Permittes *Dom.:* Promittis **C a** ‖ 38 renouabitur **A C**: reuocabitur ς | Terenti *Turnebus:* parentis **C a** ‖ 39 promitte **C a** ‖ 41 in *Liuineius: om.* **C a** ‖ 45 fauere *scripsi:* patuere **C a** | dei **A C**: fores ς omen plausere fores *Markl.*

II. *In titulo* ad imp. aug. Germ. **A** ‖ 2 (a)enean **A C**: aeneam ς

Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat
Aequore qui multo reducem consumpsit Ulixem:
Ast ego, cui sacrae Caesar noua gaudia cenae
Nunc primum dominaque dedit concumbere mensa,
Qua celebrem mea uota lyra, quas soluere grates
Sufficiam? non, si pariter mihi uertice laeto
Nectat adoratas et Smyrna et Mantua lauros,
Digna loquar. mediis uideor discumbere in astris
Cum Ioue et Iliaca porrectum sumere dextra
Inmortale merum! steriles transmisimus annos:
Haec aeui mihi prima dies, haec limina uitae.
Tene ego, regnator terrarum orbisque subacti
Magne parens, te, spes hominum, te, cura deorum,
Cerno iacens? datur haec iuxta, datur ora tueri
Uina inter mensasque, et non assurgere fas est?
Tectum augustum, ingens, non centum insigne columnis,
Sed quantae superos caelumque Atlante remisso
Sustentare queant. stupet hoc uicina Tonantis
Regia, teque pari laetantur sede locatum
Numina, ne magnum properes escendere caelum:
Tanta patet moles effusaeque impetus aulae
Liberior campo multumque amplexus aperti
Aetheros et tantum domino minor; ille penates
Implet et ingenti genio iuuat. aemulus illic
Mons Libys Iliacusque nitet, *hic* multa Syene
Et Chios et glaucae certantia Doridi saxa
Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
Longa supra species: fessis uix culmina prendas

4 multo **C**: lento **a** || 6 concumbere *scripsi:* consurgere **C a** non surgere *uel* considere *Markl.* || 9 adoratas ς: odoratas **C a** || 13 hic limina **C a**, *corr.* ς || 22 nec **C a** | escendere *Gronouius*: excedere **C a** || 24 campo **A**: campi **C** spatii *Markl.* | aperti ς: operti **A C** || 27 nitet . . . multa **A*** **C** *cum signo lacunae;* hic *inserui.* iam ς *addunt* et *Dom.* || 28 chios ς **a**: duos **C** | glaucę **A** glauce **C**: glauca *Dom.* | Doridi *Politianus:* Doride **A C**

Uisibus auratique putes laquearia caeli.
Hic cum Romuleos proceres trabeataque Caesar
Agmina mille simul iussit discumbere mensis,
Ipsa sinus accincta Ceres Bacchusque laborant
Sufficere. aetherii felix sic orbita fluxit
Triptolemi; sic uitifero sub palmite nudos
Umbrauit colles et sobria rura Lyaeus.
Sed mihi non epulas Indisque innixa columnis
Robora Maurorum famulasque ex ordine turmas,
Ipsum, ipsum cupido tantum spectare uacauit
Tranquillum uultus et maiestate serena
Mulcentem radios summittentemque modeste
Fortunae uexilla suae; tamen ore nitebat
Dissimulatus honos. talem quoque barbarus hostis
Posset et ignotae conspectum agnoscere gentes.
Non aliter gelida Rhodopes in ualle recumbit
Dimissis Gradiuus equis; sic lubrica ponit
Membra Therapnaea resolutus gymnade Pollux,
Sic iacet ad Gangen Indis ululantibus Euhan,
Sic grauis Alcides post horrida iussa reuersus
Gaudebat strato latus adclinare leoni.
Parua loquor necdum aequo tuos, Germanice uultus:
Talis, ubi Oceani finem mensasque reuisit
Aethiopum sacros diffusus nectare uultus
Dux superum, secreta iubet dare carmina Musas
Et Pallenaeos Phoebum laudare triumphos.
Di tibi (namque animas saepe exaudire minores
Dicuntur) patriae bis terque exire senectae
Annuerint fines! rata numina miseris astris,
Templaque des habitesque domos! saepe annua pandas
Limina, saepe nouo Ianum lictore salutes,

---

34 laborat **A C**, *corr.* **a** || 35 Actaei *Heinsius* || 38 Indisue *et* 39 famulasue *Markl.* || 41 uultu sed **A C**, *corr. Politianus* || 50 iussa nouercae *Markl.* || 54 sacros **ς**: sacro **C a** || 61 Lumina **C a**, *corr.* **ς**

Saepe coronatis iteres quinquennia lustris!
Qua mihi felices epulas mensaeque dedisti
Sacra tuae, talis longo post tempore uenit
Lux mihi, Troianae qualis sub collibus Albae,
Cum modo Germanas acies modo Daca sonantem
Praelia Palladio tua me manus induit auro.

III.

UIA DOMITIANA.

Quis duri silicis grauisque ferri
Immanis sonus aequori propinquum
Saxosae latus Appiae repleuit?
Certe non Libycae sonant cateruae,
Nec dux aduena peierante bello
Campanos quatit inquietus agros,
Nec frangit uada montibusque caesis
Inducit Nero sordidas paludes.
Sed qui limina bellicosa Iani
Iustis legibus et foro coronat,
Qui castae Cereri diu negata
Reddit iugera sobriasque terras,
Qui fortem uetat interire sexum
Et censor prohibet mares adultos
Pulchrae supplicium timere formae,
Qui reddit Capitolio Tonantem
Et pacem propria domo reponit,
Qui genti patriae futura semper
Sancit culmina Flauiumque cultum:

---

66 daca **A** ς: fla(c)ca **C** ‖ 67 induet **A C**

III. 2 aequoris **C a** ‖ 11 Quis **A C**, *corr. Dom.* ‖ 19 culmina *scripsi:* lumina **C** limina ς **a** | cultum *scripsi (cf. Ual. Flacc.* I 15): caluum **C a** culmen *edd.* caelum *Markl.*

Hic segnis populi uias grauatus
Per campos iter omne detinentes
Longos eximit ambitus nouoque
Iniectu solidat putres harenas,
Gaudens Euboicae domum Sibyllae
Gauranosque sinus et aestuantes
Septem montibus admouere Baias.
Hic quondam piger axe uectus udo
Nutabat cruce pendula uiator,
Sorbebatque rotas maligna tellus,
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala nauigationis;
Nec cursus agiles, sed impeditum
Tardabant iter orbitae latentes,
Dum pondus nimium querens sub alta
Repit languida quadrupes statera.
At nunc, quae solidum diem terebat,
Horarum uia facta uix duarum.
Non tensae uolucrum per astra pennae,
Nec uelocius ibitis, carinae.
Hic primus labor incohare sulcos
Et rescindere limites et alto
Egestu penitus cauare terras;
Mox haustas aliter replere fossas
Et summo gremium parare dorso,
Ne nutent sola, ne maligna sedes
Det pressis dubium cubile saxis;
Tunc umbonibus hinc et hinc coactis
Et crebris iter alligare gomphis.

---

20 segnis (segnes) ς, *Heinsius:* senis **A**, *et ita uel* seuis **C** | grauatas **A C**, *corr. Heinsius* ‖ 21 Per *scripsi:* Et **A C** ‖ 23 putres *J. Clericus:* graues **C a** ‖ 27 udo *Heinsius:* uno **C a** ‖ 33 latentes *Burmannus:* tacentes **C a** iacentes *Markl.* ‖ 35 Repit **A** ς: Reperit **C** ‖ 45 neu *Schraderus* ‖ 46 Det *Heinsius:* Et **C a** ‖ 48 iter aggerare *Heinsius* | gomphis **A**: gonfis **C**

O quantae pariter manus laborant!
Hi caedunt nemus exuuntque montes,
Hi ferro scopulos trabesque laeuant;
Illi saxa ligant opusque texunt
Cocto puluere torridoque topho;
Hi siccant bibulas manu lacunas
Et longe fluuios agunt minores.
Hae possent et Athon cauare dextrae
Et maestum pelagus gementis Helles
Intercludere ponte non natanti.
His paruus, nisi cliuiae uetarent,
Inous freta miscuisset Isthmos.
Feruent litora mobilesque siluae,
It longus medias fragor per urbes,
Atque echon simul hinc et inde fractam
Gauro Massicus uuifer remittit.
Miratur sonitum quieta Cyme
Et Literna palus pigerque Sauo.
Et flauum caput humidumque late
Crinem mollibus impeditus uluis
Uulturnus leuat ora maximoque
Pontis Caesarei reclinis arcu
Raucis talia faucibus redundat:
'Camporum bone conditor meorum,
Qui me uallibus auiis refusum
Et ripas habitare nescientem
Recti legibus aluei ligasti,
Et nunc ille ego turbidus minaxque,
Uix passus dubias prius carinas,

53 torridoque *Heinsius:* sordidoque **C a** ‖ 59 paruus] palmis *Turnebus* | cliuiae *Is. Uossius ad Cat. p. 62:* deui(a)e **A C**, *alii alia* ‖ 62 It *Dom.:* Et **A C** ‖ 63 echon **a**: *ita uel* ethon **C** ‖ 64 marsicus **C a**, *corr.* ς ‖ 65 cyme **A**: crine **C** ‖ 66 literna **C**: linterna ς **a** | Sauo *Dom.:* sason **C a** ‖ 68 uluis ς: ulnis **C a** ‖ 70 recliuis **C a** ‖ 73 Qui **A** ς: Quis **C** ‖ 74 Et **A** ς: It **C** In ς | ripas **A C**: ripis ς

Iam pontem fero peruiusque calcor;
Qui terras rapere et rotare siluas
Assueram, pudet! amnis esse coepi;
Sed grates ago seruitusque tanti est,
Quod sub te duce, te iubente, cessi,
Quod tu maximus arbiter meaeque
Uictor perpetuus legere ripae.
Et nunc limite me colis beato
Nec sordere sinis malumque late
Deterges sterilis soli putorem,
Ne me puluereum grauemque caeno
Tyrrheni sinus abluat profundi,
Qualis Cinyphius iacente ripa
Poenos Bagrada serpit inter agros,
Sed talis ferar, ut nitente cursu
Tranquillum mare proximumque possim
Puro gurgite prouocare Lirim.'
Haec amnis, pariterque se leuabat
Ingenti plaga marmorata dorso.
Huius ianua prosperumque limen
Arcus, belligeri ducis tropaeis
Et totis Ligurum nitens metallis,
Quantus nubila qui coronat Iri.
Illic flectitur excitus uiator,
Illic Appia se dolet relinqui.
Tunc uelocior acriorque cursus,
Tunc ipsos iuuat impetus iugales;
Ceu fessis ubi remigum lacertis

---

81 seruitusque **A***: structusque **C** ‖ 84 Uinctor *Heinsius* Auctor *Peyraredus* | *malim* ferere ‖ 87 putorem **A**: pudorem **C** ‖ 88 coeno ς **a**: celo **C** ‖ 89 abluat *scripsi:* obluat **A** obruat **C** ‖ 90 iacente *Peyraredus:* tacente **C a** latente *Schraderus* ‖ 95 leuarat **C a**, *corr.* ς ‖ 98 belligeris **C a**, *corr. Auantius* | tropeis **A**: tropheis **C** ‖ 100 iri ς: imbri **C a** | quo cor. Iris *Heinsius*

Primae carbasa uentilatis, aurae.
Ergo omnes, age, quae sub axe primo
Romani colitis fidem parentis,
Prono limite commeate gentes,
Eoae citius uenite laurus:
Nil obstat cupidis, nihil moratur.
Qui primo Tiberim relinquit ortu,
Primo uespere nauiget Lucrinum.
Sed quam fine uiae recentis imo,
Qua monstrat ueteres Apollo Cumas,
Albam crinibus infulisque cerno!
Uisu fallimur? an sacris ab antris
Profert Chalcidicas Sibylla laurus?
Cedamus; chely, iam repone cantus:
Uates sanctior incipit, tacendum est.
En! et colla rotat nouisque late
Bacchatur spatiis uiamque replet.
Tunc sic uirgineo profatur ore:
'Dicebam, ueniet (manete campi
Atque amnis), ueniet fauente caelo,
Qui foedum nemus et putres arenas
Celsis pontibus et uia leuabit.
En! hic est deus, hunc iubet beatis
Pro se Iuppiter imperare terris;
Quo non dignior has subit habenas,
Ex quo me duce praescios Auerni
Aeneas auide futura quaerens
Lucos et penetrauit et reliquit.
Hic paci bonus, hic timendus armis,
Natura melior potentiorque.
Hic si flammigeros teneret axes,

---

106 uentilatis **C**: uentilantis **A*** ς ‖ 112, 113 *deleuit Markl.*; reliquit *et* nauigat ς ‖ 114 imo **a**: uno **A C** ‖ 125 fauete **C a**, *corr. Dom.* ‖ 136 flammigeros **A C**: flammiferos **a**, *uulgo*

Largis, India, nubibus maderes,
Undaret Libye, teperet Haemus.
Salue, dux hominum et parens deorum,
Prouisum mihi cognitumque numen.
Nec iam putribus euoluta cartis
Sollemni prece quindecim uirorum
Perlustra mea dicta, sed canentem
Ipsam comminus, ut mereris, audi.
Audi quam seriem sequentis aeui
Pronectant tibi candidae sorores:
Magnus te manet ordo saeculorum,
Natis longior abnepotibusque
Annos perpetua geres iuuenta,
Quos fertur placidos obisse Nestor,
Quos Tithonia computat senectus
Et quantos ego Delium poposci.
Iurauit tibi iam niualis Arctos,
Nunc magnos oriens dabit triumphos.
Ibis qua uagus Hercules et Euhan
Ultra sidera flammeumque solem
Et Nili caput et niues Atlantis,
Et laudum cumulo beatus omni
Scandes belliger adnuesque currus;
Donec Troicus ignis et renatae
Tarpeius pater intonabit aulae,
Haec donec uia te regente terras
Annosa magis Appia senescet.

---

140 conditumque **C a** ‖ 141 inuoluta *Heinsius* ‖ 145 Audi *Heinsius:* Uidi **C a** | seriem ς: series **C a** | sequentis *scripsi:* merentis **C a** morantis *Auantius* uirentis *uel* rotantis *Heinsius* ‖ 146 Pronectant **A C**: Prouectant ς ‖ 150 *et* 151 Quot *Heinsius* | obisse *Dom.:* adisse **A C** placidus subisse *Heinsius* ‖ 156 flam. callem *Wakefieldus* ‖ 159 Scandes *uel* Sandes **C**; *de* **A*** *margine abscisso non liquet*; pandes *Politianus* | abnuesque **A*** abimesque **C** annuesque *uel* obuiusque ς ‖ 162 te gerente **C a**, *corr.* ς ‖ 163 senescat **C a**, *corr. Heinsius*

IV.

EPISTOLA AD UICTORIUM MARCELLUM.

Curre per Euboicos non segnis, epistola, campos,
Hac ingressa uias, qua nobilis Appia crescit
In latus et molles solidus premit agger arenas.
Atque ubi Romuleas uelox penetraueris arces,
Continuo dextras flaui pete Thybridis oras,
Lydia qua penitus stagnum nauale cohercet
Ripa suburbanisque uadum praetexitur hortis.
Illic egregium formaque animisque uidebis
Marcellum et celso praesignem uertice nosces.
Cui primum solito uulgi de more salutem,
Mox inclusa modis haec reddere uerba memento:
'Iam terras uolucremque polum fuga ueris aquosi
Laxat et Icariis caelum latratibus urit;
Ardua iam densae rarescunt moenia Romae.
Hos Praeneste sacrum, nemus hos glaciale Dianae,
Algidus aut horrens aut Tuscula protegit umbra,
Tiburis hi lucos Anienaque frigora captant.
Te quoque clamosae quaenam plaga mitior urbi
Subtrahit? aestiuos quo decipis aere soles?
Quid tuus ante omnis, tua cura potissima, Gallus,
Nec non noster amor (dubium morumne probandus
Ingeniine bonis) Latiis aestiuat in oris?
Anne metalliferae repetit iam moenia Lunae
Tyrrhenasque domos? quod si tibi proximus haeret,
Non ego nunc uestro procul a sermone recedo;
Certum est, inde sonus geminas mihi circuit aures.
Sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat

IV. *Titulum sic habent* **A C** || 8 Illic ς **a**: Ille **C** || 10 primam **C a**, *corr.* ς || 13 latratibus ς **a**: latrantibus **C** || 17 anienaque ς **a**: amenaque **C** || 18 *malim* num quae || 22 Ingeniine **A**: Ingeniiue **C**

Torua Cleonaei iuba sideris, exue curis
Pectus et assiduo temet furare labori.
Et sontes operit pharetras arcumque retendit
Parthus, et Eleis auriga laboribus actos
Alpheo permulcet equos, et nostra fatescit
Laxaturque chelys: uires instigat alitque
Tempestiua quies! maior post otia uirtus!
Talis cantata Briseide uenit Achilles
Acrior et positis erupit in Hectora plectris.
Te quoque flammabit tacite repetita parumper
Desidia et solitos nouus exultabis in actus.
Certe iam. Latiae non miscent iurgia leges,
Et pacem piger annus habet, messesque reuersae
Dimisere forum. nec iam tibi turba reorum
Uestibulo querulique rogant exire clientes.
Cessat centeni moderatrix iudicis hasta,
Qua tibi sublimi iam nunc celeberrima fama
Eminet, et iuuenis facundia praeterit annos.
Felix curarum, cui non Heliconia cordi
Serta nec inbelles Parnasi e uertice laurus,
Sed uiget ingenium et magnos accinctus in usus
Fert animus quascumque uices: nos otia uitae
Solamur cantu uentosaque gaudia famae
Quaerimus. en egomet somnum et geniale secutus
Litus, ubi Ausonio se condidit hospita portu
Parthenope, tenues ignauo pollice chordas
Pulso Maroneique sedens in margine templi
Sumo animum et magni tumulis adcanto magistri:
At tu, si longi cursum dabit Atropos aeui
(Detque precor!) Latiique ducis si numina pergent,

---

30 aperit **C a**, *corr.* ς ‖ 31 Eleos *Markl.* ‖ 32 Alpheos **C a**, *corr.* ς ‖ 36 plectris ς **a**: postis **C** ‖ 37 *malim* placide ‖ 38 solidos **C a**, *corr.* ς ‖ 42 negant *Burmannus* ‖ 48 *malim* in actus ‖ 49 uitae] miti *Markl.* ‖ 57 si — pergent *Markl.:* sic — pergant **A C**

Quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante,
Quique tuos alio subtexit munere fasces
Et spatia antiquae mandat renouare Latinae:
Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes
Aut Rheni populos aut nigrae litora Thules
Aut Histrum seruare datur metuendaque portae
Limina Caspiacae. nec enim tibi sola potentis
Eloquii uirtus: sunt membra accommoda bellis
Quique grauem *haut* tarde subeant thoraca lacerti:
Seu campo pedes ire pares, es agmina supra
Nutaturus apex; seu frena sonantia flectes,
Seruiet asper equus. nos facta aliena canendo
Uergimur in senium: propriis tu pulcher in armis
Ipse canenda geres paruoque exempla parabis
Magna Getae, dignos quem iam nunc belliger actus
Poscit auus perstatque domi nouisse triumphos.
Surge, agedum, iuuenemque, puer, deprende parentem,
Stemmate materno felix, uirtute paterna.
Iam te blanda sinu Tyrio sibi curia felix
Educat et cunctas gaudet spondere curules.
Haec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
Litoribus, fractas ubi Uesuius egerit iras,
Aemula Trinacriis uoluens incendia flammis.
Mira fides! credetne uirum uentura propago,
Cum segetes iterum, cum iam haec deserta uirebunt,
Infra urbes populosque premi proauitaque tuto
Rura abiisse mari? necdum letale minari

---

60 antiquae *Dom.:* obliquae **C a** ‖ 62 thiles **C** tiles **a** ‖ 63 datur *Imhofius:* datus **A C** latus *Dom.* ‖ 66 haut *Barthius: om.* **C a** ualidi *Markl.* subeant arte *O. Muellerus* ‖ 68 flectas *Heinsius* ‖ 71 Ipse *edd.:* Ipsa **C a** | paruaque **C a**, *corr.* ς. patriaeque *Dom.* ‖ 72 gete **C** getę **a**: geres *uulgo* | dignosque etiamnunc *uulgo* ‖ 73 auus **A**: auos **C** | praestatque **C a**, *corr. Peyraredus* ‖ 76 curia *Markl.:* gloria **C a** ‖ 79 egerit *Auantius:* eriget **C a** erigit ς ‖ 83 tuto *scripsi l. l. p. 259:* toto **C a**

Cessat apex. procul ista tuo sint fata Teati,
Nec Marrucinos agat haec insania montes.
Nunc si forte meis quae sint exordia musis
Scire petis, iam Sidonios emensa labores
Thebais optato collegit carbasa portu
Parnasique iugis siluaque Heliconide festis
Tura dedit flammis et uirginis exta iuuencae
Uotiferasque meas suspendit ab arbore uittas.
Nunc uacuos crines alio subit infula nexu:
Troia quidem magnusque mihi temptatur Achilles,
Sed uocat arcitenens alio pater armaque monstrat
Ausonii maiora ducis. trahit impetus illo
Iam pridem retrahitque timor. stabuntne sub illa
Mole humeri an magno uincetur pondere ceruix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an sueta minores
Nosse ratis nondum Ioniis credenda periclis?
Iamque uale et penitus noti tibi uatis amorem
Corde exire ueta. nec enim mihi iunctius almae
Pectus amicitiae: cedet tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa moenia Troiae
Priamiden caeso solatia traxit amico.

V.

ODE LYRICA AD SEPTIMIUM SEUERUM.

Parui beatus ruris honoribus,
Qua prisca Teucros Alba colit lares,

---

85 tuos infata teate C a (*sed* reate a), *correxi.* tuo sint fata Theano *Parm.* tuis sint fata, Teate *alii* ‖ 92 Uotiferasque A: Uotiferaque C ‖ 100 procellis *Markl.* ‖ 101 noti C: uoti ς a | amorem *Dom.:* honorem C a ‖ 102 mihi (*uel* tibi) iunctius *scripsi:* tirintius (*uel* tyr.) C tirinthius a retinentius *Grotius* te certius *Bentleius* te mitius *Imhofius* ‖ 103 cedet A C: cedit a
V. *Titulum ex* A C *dedi*

Fortem atque facundum Seuerum
Non solitis fidibus saluto.

Iam trux ad Arctos Parrhasias hiems
Concessit altis obruta solibus,
Iam pontus ac tellus renident,
Iam Zephyrost Aquilo refractus.

Nunc cuncta ueri frondibus annuis
Crinitur arbos, nunc uolucrum noui
Questus inexpertumque carmen,
Quod tacita statuere bruma.

Nos parca tellus, peruigil et focus
Culmenque multo lumine sordidum
Solantur exemptusque testa
Qui modo ferbuerat Lyaeus.

Non mille balant lanigeri greges,
Nec uacca dulci mugit adultero,
Unique siquando canenti
Mutus ager domino reclamat.

Sed terra primis post patriam mihi
Dilecta curis; hic mea carmina
Regina bellorum uirago
Caesareo decorauit auro,

8. Zephyros aquilone fractos **C a** zephyris aquilone fracto ς zephyris aquilo refractus *uulgo*. Zephyrost *restitui* ‖ 9 ueri *scripsi:* ueris **C a** uernans *Markl.* ‖ 10 crinitur **A**: crinitus **C** ‖ 16 Qui ς: Quo **C a** Qua *edd.* | feruerat **C** feruuerat ς **a** ‖ 17 balant ς: lauant A* **C** ‖ lanigeri ς: lapigeri **C** iapigeri ς **a** ‖ 22 hinc̄ **C** huic ς **a**, *corr. Heinsius* ‖ 24 decorauit *Markl.:* peramauit **C a**; *fortasse* redimiuit

Cum tu sodalis dulce periculum
Conisus omni pectore tolleres,
Ut Castor ad cunctos tremebat
Bebryciae crepitus habenae.

Tene in remotis Syrtibus auia
Leptis creauit? iam feret Indicas
Messes odoratisque rara
Cinnama praeripiet Sabaeis.

Quis non in omni uertice Romuli
Reptasse dulcem Septimium putet?
Quis fonte Iuturnae relictis
Uberibus neget esse pastum?

Nec mira uirtus: protinus Ausonum
Portus uadosae nescius Africae
Intras adoptatusque Tuscis
Gurgitibus puer innatasti.

Hinc paruus inter pignora curiae
Contentus *artae* lumine purpurae
Crescis, sed immensos labores
Indole patricia secutus.

Non sermo Poenus, non habitus tibi,
Externa non mens: Italus, Italus.
Sunt urbe Romanisque turmis,
Qui Libyam deceant alumni.

---

26 pelleres *Heinsius* ‖ 28 strepitus (h)arenae **C a**, *corr. Schraderus* ‖ 38 dolosae *Markl.* | nescius *Auantius:* nesciet **C a** ‖ 41 Hinc **ς a**: Hic **C** | artae *Burmannus: om.* **A*** **C** arto *Turnebus* ‖ 47 turbe **C a**, *corr.* **ς** ‖ 48 deceant **C**: doceant **ς a** decorant *Markl., recte, ut puto*

Est et frementi uox habilis foro,
Uenale sed non eloquium tibi;
Ensisque uagina quiescit,
Stringere ni iubeant amici.

Sed rura cordi saepius et quies,
Nunc in paternis sedibus et solo
Ueiente, nunc frondosa supra
Hernica, nunc Curibus uetustis.

Hic plura pones uocibus et modis
Passu solutis, sed memor interim
Nostri uerecundo latentem
Barbiton ingemina sub antro.

VI.

HERCULES EPITRAPEZIOS NONII UINDICIS.

Forte remittentem curas Phoeboque leuatum
Pectora, cum patulis tererem uagus otia saeptis
Iam moriente die, rapuit me cena benigni
Uindicis. haec imos animi perlapsa recessus
Inconsumpta manet. neque enim ludibria uentris
Hausimus aut epulas diuerso e sole petitas
Uinaque perpetuis aeuo certantia fastis.
A miseri! quos nosse iuuat, quid Phasidis ales
Distet ab hiberna Rhodopes grue, quis magis anser
Exta ferat, cur Tuscus aper generosior Umbro,
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.
Nobis uerus amor medioque Helicone petitus

49 frequenti *Markl.* | habilis *idem:* hilaris **C a** || 52 ni ς: ne **C a** | 54 Nunc in ς **a**: Nunc et in **C** || 57 ponis *Dom.* || 58 Passu *Markl.:* Passum *uel* Passim **C** Passim **a** || 60 ingeminas **C a**

VI. nõuii *ita* **A**: noui **C** Nouii *edd.* || 5 manet **A**: manent **C**
6 e ς: a **A C**

Sermo hilaresque ioci brumalem absumere noctem
Suaserunt mollemque oculis expellere somnum,
Donec ab Elysiis prospexit sedibus alter
Castor et hesternas risit Tithonia mensas.
O bona nox! iunctaque utinam Tirynthia luna!
Nox et Erythraeis Thetidis signanda lapillis
Et memoranda diu geniumque habitura perennem!
Mille ibi tunc species aerisque eborisque uetusti
Atque locuturas mentito corpore ceras
Edidici. quis namque oculis certauerit usquam
Uindicis, artificum ueteres agnoscere ductus
Et non inscriptis auctorem reddere signis?
Hic tibi quae docto multum uigilata Myroni
Aera, laboriferi uiuant quae marmora caelo
Praxitelis, quod ebur Pisaeo pollice rasum,
Quod Polycleteis iussum spirare caminis,
Linea quae ueterem longe fateatur Apellem,
Monstrabit: namque haec, quotiens chelyn exuit ille,
Desidia est, hic Aoniis amor auocat antris.
Haec inter castae genius tutelaque mensae
Amphitryoniades multo mea cepit amore
Pectora nec longo satiauit lumina uisu:
Tantus honos operi finesque inclusa per artos
Maiestas! deus, ille deus se saepe tuendum
Indulsit, Lysippe, tibi, paruusque uideri
Sentirique ingens! et cum mirabilis intra
Stet mensura pedem, tamen exclamare libebit,
Si uisus per membra feres: 'hoc pectore pressus

---

13 absumere C: assumere ς a ‖ 18 Erythraeae *Markl.* ‖ 19 habitura ς: habitumque C a ‖ 25 Hic A: Hec C ‖ 26 caeli C a, *corr. Auantius* ‖ 28 Quod ς a: Quid C ‖ 30 monstrauit C a, *corr. Geuartius* | ille C a: illi *Geuartius* ‖ 35 artos *edd.*: artus A* C; *fortasse* tenuesque i. per artus ‖ 36 *fortasse* ipse | se saepe *scripsi:* seseque C a | tuendum *Schraderus:* uidendum C a ‖ 39 pedum C a, *corr. Auantius*

Uastator Nemees; haec exitiale ferebant
Robur et Argoos frangebant brachia remos.'
A, spatio tam magna breui mendacia formae!
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis, cursim pariter gestamina mensae
Fingere et ingentes animo uersare colossos!
Tale nec Idaeis quicquam Telchines in antris
Nec Siculus Brontes nec, qui polit arma deorum,
Lemnius exigua potuisset ludere massa.
Nec torua effigies epulisque aliena remissis,
Sed qualem parci domus admirata Molorchi
Aut Aleae lucis uidit Tegeaea sacerdos;
Qualis et Oetaeis emissus in astra fauillis
Nectar adhuc torua laetus Iunone bibebat:
Sic mitis uultum, ueluti de pectore gaudens,
Hortatur mensas. tenet haec marcentia fratris
Pocula, at haec saeuae meminit manus aspera caedis;
Sustinet excultum Nemeaeo tegmine saxum.
Digna operi fortuna sacro. Pellaeus habebat
Regnator laetis numen uenerabile mensis
Et comitem occasus secum portabat et ortus,
Prensabatque libens modo qua diademata dextra
Abstulerat dederatque et magnas uerterat urbes.
Semper ab hoc animos in crastina bella petebat,
Huic acie semper uictor narrabat opima,

---

43 A *scripsi l. l. p. 260:* Ac **C a** Hoc *edd.* | spatio *Dom.:* spatium **C a** ‖ 45 cursim *scripsi:* curis **C a** ‖ 47 thelchines **A**: thelimes *uel simile* **C** ‖ 48 Siculus *scripsi l. l.:* stolidus **C a** solidus *edd.* ualidus *Handius* ‖ 52 taleę **A***, *ita uel* talee **C**, *corr. H. Barbarus* ‖ 55 uultum *scripsi:* uultus **C a** uultu *Handius* ‖ 57 at hec **A C**: adhuc *Dom.* | seuę ς: leuę **A C** clauae *Markl.* | meminit **C**: meruit **a** | aspera **C a**: altera *Dom.* | cedis **A**: sedis **C** aspera sedes sustinet *Markl.* ‖ 58 excultum *scripsi:* et cultum **A C** occultum **a** ‖ 62 Prestabatque **A C**, *corr. Dom.* ‖ 64 ad hoc **C a** ‖ 65 Huic **A**, *ut uid.*, ς: Hunc *uel* Hinc **C** | acie **A**, *ut uid.:* acies **C** | semper uictor **A C**: *inuerso ordine edd.* | opima *scripsi:* opimas **C a** acies

Siue catenatos Bromio detraxerat Indos
Seu clusam multa Babylona refregerat hasta
Seu Pelopis terras libertatemque Pelasgam
Obruerat bello; magnoque ex agmine laudum
Fertur Thebanos tantum excusasse triumphos.
Ille etiam, magnos fatis rumpentibus actus,
Cum traheret letale merum, iam mortis opaca
Nube grauis uultus alios in numine caro
Aeraque supremis timuit sudantia mensis.
Mox Nasamoniaco decus admirabile regi
Possessum; fortique deo libauit honores
Semper atrox dextra periuroque ense superbus
Hannibal. Italicae perfusum sanguine gentis
Diraque Romuleis portantem incendia tectis
Oderat (etsi epulas, etsi Lenaea dicaret
Dona) deus, castris maerens comes ire nefandis,
Praecipue cum sacrilega face miscuit arces
Ipsius inmeritaeque domos ac templa Sagunti
Polluit et populis furias inmisit honestas.
Nec post Sidonii letum ducis aere potita
Egregio plebeia domus. conuiuia Sullae
Ornabat semper claros intrare penates
Assuetum et felix dominorum stemmate signum.
Nunc quoque, si mores humanaque pectora curae
Nosse deis, non aula quidem, Tirynthie, nec te
Regius ambit honos, sed casta ignaraque culpae
Mens domini, cui prisca fides coeptaeque perenne
Foedus amicitiae. scit adhuc florente sub aeuo

---

u. s. referebat opimas *Markl.* ‖ 67 multa *scripsi l. l. p. 261:* magna **C a** ‖ 69 longoque *Markl.* ‖ 74 tenuit *idem* ‖ 78 italicae **ς a**: italiae **C** ‖ 80 etsi e. etsi *scripsi:* et cum e. et cum **C a** ‖ 81 comes **A ς**: comis **C** | ire **A C**: ipse *uel* isse **ς** ‖ 82 sacrilegas **C a**, *corr. Gronouius* | arces **A**: artes **C** ‖ 83 inmeritaeque *Dom.*: meritęque **A C** ‖ 84 *malis* honestis ‖ 85 aere 86 Egregio **A ς**: aera-Egregia **C** ‖ 86 conuiua Sibyllae (Sybillae) **C a** ‖ 89 sic *Schraderus* ‖ 90 tirintia **C** tirynthia **a** ‖ 91 castra **C a**

Par magnis Uestinus auis, quem nocte dieque
Spirat, et in carae uiuit complexibus umbrae.
Hic igitur tibi laeta quies, fortissime diuum,
Alcide, nec bella uides pugnasque feroces,
Sed chelyn et uittas et amantes carmina laurus.
Hic tibi sollemni memorabit pectine, quantus
Iliacas Geticasque domos quantusque niualem
Stymphalon quantusque iugis Erymanthon aquosis
Terrueris, quem te pecoris possessor Hiberi,
Quem tulerit saeuae Mareoticus arbiter arae.
Hic penetrata tibi spoliataque limina mortis
Concinet et flentes Libyae Scythiaeque puellas.
Nec te regnator Macetum nec barbarus umquam
Hannibal aut saeui posset uox horrida Sullae
His celebrare modis. certe tu muneris auctor
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

VII.

ODE LYRICA AD UINIUM MAXIMUM.

Iam diu lato spatiata campo
Fortis heroos, Erato, labores
Differ atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.

Tuque regnator lyricae cohortis
Da noui paulum mihi iura plectri,
Si tuas cantu Latio sacraui,
Pindare, Thebas.

---

94 auis *Auantius:* aquis **C a** ‖ 99 pectine *scripsi:* carmine **C a** *e uersu priore* ‖ 105 Scythiaeque **A C**: Scythiaeue *edd.* ‖ 106 Macetum **C**: Macedum ς **a**

VII. *In titulo* uiuium maximum **A C**, Maximum Iunium *edd.* ‖ 1 spatiata ς *Morellus*: sociata **A C** satiata ς ‖ 2 herois **C a** ‖ 3 epos *Heinsius*

Maximo carmen tenuare tento;
Nunc ab intonsa capienda myrto
Serta, nunc maior sitis et bibendus
Castior amnis.

Quando te dulci Latio remittent
Dalmatae montes, ubi Dite uiso
Pallidus fossor redit erutoque
Concolor auro?

Ecce me natum propiore terra
Non tamen portu retinent amoeno
Desides Baiae liticenue notus
Hectoris armis.

Torpor est nostris sine te Camenis,
Tardius sueto uenit ipse Thymbrae
Rector et primis meus ecce metis
Haeret Achilles.

Quippe te fido monitore nostra
Thebais multa cruciata lima
Tentat audaci fide Mantuanae
Gaudia famae.

Sed damus lento ueniam, quod alma
Prole fundasti uacuos penates.
O diem laetum! uenit ecce nobis
Maximus alter!

Orbitas omni fugienda nisu,
Quam premit uotis inimicus heres,

---

11 nec maior *Markl.* ‖ 19 laticemue motus **C a**, *corr. Auantius* ‖ 20 Hectoris amnis **C a**

Optimo poscens (pudet heu!) propinquom
Funus amico.

Orbitas nullo tumulata fletu:
Stat domo capta cupidus superstes
Imminens leti spoliis et ipsum
Computat ignem.

Duret in longum generosus infans,
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores patrios auumque
Prouocet actis!

Tu tuos paruo memorabis enses,
Quos ad Eoum tuleris Orontem
Signa frenatae moderatus alae
Castore dextro;

Ille ut inuicti rapidum secutus
Caesaris fulmen refugis amaram
Sarmatis legem dederit, sub uno
Uiuere caelo.

Sed tuas artes puer ante discat,
Omne quis mundi senium remensus
Orsa Sallusti breuis et Timaui
Reddis alumnum.

---

35 propinquo **A C**; propinquum *edd.* ‖ 36 amici **C a**, *corr. Dom.* ‖ 37 cumulata ς ‖ 42 *an* expetitum *?* ‖ 46 tuleras **C a** ‖ 55 Salusti **C a** | timaui **A C**: troiani ς

VIII.

GRATULATIO AD IULIUM MENECRATEM.

Pande fores superum uittataque templa Sabaeis
Nubibus et pecudum fibris spirantibus inple,
Parthenope; clari genus ecce Menecratis auget
Tertia iam soboles. procerum tibi nobile uulgus
Crescit et insani solatur damna Ueseui.
Nec solum festas erecta Neapolis aras
Ambiat: et socii portus dilectaque miti
Terra Dicarcheo nec non plaga cara madenti
Surrentina deo sertis altaria cingat,
Materni qua litus aui, quem turba nepotum
Circuit et similes contendit reddere uultus.
Gaudeat et Libyca praesignis auunculus hasta,
Quaeque sibi genitos putat attollitque benigno
Polla sinu. macte, o iuuenis, qui tanta merenti
Lumina das patriae. dulci tremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus. procul atra recedat
Inuidia atque alio liuentia pectora flectat:
His senium longaeque decus uirtutis et alba
Atropos et patrius lauros promisit Apollo.
Ergo quod Ausoniae pater augustissimus urbis
Ius tibi tergeminae dederat laetabile prolis,
Omen erat. uenit totiens Lucina piumque
Intrauit repetita larem. sic fertilis, oro,
Stet domus et donis numquam nudata sacratis.

VIII. *Titulum ex* **A C** *dedi* ‖ 6 erecta *scripsi:* secreta **A C** laetata *Markl.* ‖ 7 miti **C a**: mitis *Dom.* ‖ 8 dicarchei **C a**, *correxi.* Dicarcheae *Markl.* ‖ 11 simili — uultu *Heinsius* ‖ 15 dulci — tumultu **A**: dulcis — tumultus **C** | fremit *Heinsius:* strepit *ipse olim conieci* ‖ 17 lumina flectat *Markl.* ‖ 19 lauros ς **a**: lauro **C** | promittit *Markl.* ‖ 24 nudata *idem:* mutata **C a**

Macte, quod et proles tibi saepius aucta uirilis
Roboris et iuueni laetandast uirgo parenti
(Aptior his uirtus, citius dabit illa nepotes),
Qualis maternis Helene iam digna palaestris
Inter Amyclaeos reptabat candida fratres;
Uel qualis caeli facies, ubi nocte serena
Admouere iubar mediae duo sidera lunae.
Sed queror haud faciles, iuuenum carissime, questus
Irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
Tantane me decuit uulgari gaudia fama
Noscere? cumque tibi uagiret tertius infans,
Protinus ingenti non uenit nuntia cursu
Littera, quae festos cumulare altaribus ignes
Et redimire chelyn postesque ornare iuberet
Albanoque cadum sordentem promere fumo
Et creta signare diem? sic tardus inersque
Nunc demum mea uota cano: tu culpa tuusque
Hic pudor. ulterius sed enim producere questus
Non licet; en hilaris circumstat turba tuorum
Defensatque patrem. quem non hoc agmine uincas?
Di patrii, quos auguriis super aequora magnis
Litus ad Ausonium deuexit Abantia classis,
Tu, ductor populi longe migrantis, Apollo,
Cuius adhuc uolucrem laeua ceruice sedentem
Respiciens blande felix Eumelis adorat,
Tuque, Actaea Ceres, cursu cui semper anhelo
Uotiuam taciti quassamus lampada mystae,
Et uos, Tyndaridae, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta umbrosaeque magis coluere Therapnae:

25, 26 uirilis Roboris et *ego:* uirili Robore sed **C a** | laetandast *scripsi:* laetam dat **C a**. *restat emendandum* saepius; *nam altero tum puerulo auctus erat Menecrates* ‖ 27 *deleuit Markl.* ‖ 32 rarissime **C a**, *corr.* ς ‖ 40 creta *Bentleius:* cantu **C a** | sic *scripsi:* sed **C a** ‖ 46 Abantia ς **a**: abanxia **C** ‖ 50 astea **A**: astea *uel* atea (acea) **C**

Hos cum plebe sua patriae seruate penates.
Sint, qui fessam aeuo crebrisque laboribus urbem
Uoce opibusque iuuent uiridique in nomine seruent.
His placidos genitor mores largumque nitorem
Monstret auus, pulchrae studium uirtutis uterque.
Quippe et opes et origo sinunt hanc lampade prima
Patricias intrare fores, hos pube sub ipsa,
Si modo prona bonis inuicti Caesaris adsint
Numina, Romulei limen pulsare senatus.

IX.

HENDECASYLLABI IOCOSI AD PLOTIUM GRYPUM.

Est sane iocus iste, quod libellum
Misisti mihi, Grype, pro libello.
Urbanum tamen hoc potest uideri,
Si posthac aliud mihi remittes;
Nam si ludere, Grype, perseueras,
Non ludis. licet, ecce, computemus!
Noster purpureus nouusque carta
Et binis decoratus umbilicis,
Praeter me mihi constitit decussis:
Tu rosum tineis situque putrem,
Quales aut Libycis madent oliuis
Aut tus Niliacum piperue seruant
Aut Byzantiacos olent lacertos;
Nec saltem tua dicta continentem,
Quae trino iuuenis foro tonabas,
Aut centum prope iudices, priusquam

---

54 patriae *Gronouius:* patrii **C a** ‖ 57 placidus **C a** ‖ 59 hanc *Geuartius:* hac **C a** ‖ 61 prona **C a**: plena ς
IX. Endecasyllabi **A C** | plociū **A** | Grippū **A** ς gripum **C** ‖ 2, 5, 53 gripe **C**: grippe ς **a** ‖ 4 post hoc aliquid mihi remittas **C a**, *corr. Heinsius* ‖ 13 olent (*uel* tegunt) *Heinsius:* colunt **C a**

Te Germanicus arbitrum sequenti
Annonae dedit omniumque late
Praefecit stationibus uiarum;
Sed Bruti senis oscitationes
De capsa miseri libellionis,
Emptum plus minus asse Caiano,
Donas. usque adeone defuerunt
Scissis pillea suta de lacernis
Uel mantelia luridaeue mappae,
Cartae Thebaicaeue Caricaeue?
Nusquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus atque cottanorum?
Non ellychnia sicca, non replictae
Bulborum tunicae? nec oua saltim
Nec lenes halicae nec asperum far?
Nusquam Cinyphiis uagata campis
Curuarum domus uda coclearum?
Non lardum breue debilisue perna?
Non Lucanica, non graues Phalisci,
Non sal oxyporumue caseusue,
Aut panes uiridantis aphronitri,
Uel passum psithiis suis recoctum,
Dulci defruta uel lutosa caeno?
Quantum uel dare cereos olentes
Cultellum tenuesue codicillos?
Ollares, rogo, non licebat uuas,

---

17 sequentis ς ‖ 21 libellionis ς **a**: libelliones **C** ‖ 22 caiano ς **a**: gaiano **C** ‖ 24 Scissis *Heinsius:* Caesis **C a** | pillea **A C**: pilea **a** | suta ς **a**: sicca **C**; *an* ficta? ‖ 25 mantelia **A C**: mantilia ς ‖ 27 rubenti *Heinsius* ‖ 28 cattanorum **C** coctanorum ς **a** ‖ 29 eulichnia **A** eulichina **C** | non retractae *Heinsius* ‖ 30 Bulborum **A** ς: Bullorum **C** | saltim *scripsi:* tantum **C a** tota *Turnebus* ‖ 31 Nec **C**: Non **a** | lenes *Heinsius:* leues **C a** | halicae **C a**: alicae *edd.* ‖ 34 breue *Markl.:* graue **C a** ‖ 36 oxiforumue **A C** ‖ 37 aphronitri **A** ς: aspronitri **C** ‖ 38 suis *Dom.:* uuis **C a** ‖ 40 uel **A**: nec **C** tes **C**: alentes **a** ‖ 41 Cultellum ς **a**: Cutellum **C**

Cumano patinas uel orbe tortas
Aut unam dare synthesin (quid horres?)
Alborum calicum atque caccaborum?
Sed certa uelut aequus in statera,
Nil mutas, sed idem mihi rependis.
Quid si, cum bene mane semicrudus
Inlatam tibi dixero salutem,
Et tu me uicibus domi salutes?
Aut cum me dape iuueris opima,
Expectes similes et ipse cenas?
Irascor tibi, Grype. sed ualebis;
Tantum ne mihi, quo soles lepore,
Et nunc hendecasyllabos remittas.

---

43 uel (an) *Heinsius:* in **C a** ‖ 45 Obbarum *Heinsius* ‖ 47 mihi **A C**: nihil ς ‖ 48 *malim* seminudus ‖ 49 Inlotam *Scriuerius* ‖ 54 ne ς **a**: me **C** | quo — lepore **A**: quod — lepori **C** ‖ 55 endecasyll. **C a**

P. PAPINII STATII
SILUARUM
LIBER V.

STATIUS ABASCANTO SUO SAL.

Omnibus affectibus prosequenda sunt bona exempla, cum publice prosint. pietas, quam Priscillae tuae praestas, ut morum tuorum pars nulli non conciliare te, praecipue marito, potest. uxorem enim uiuam amare uoluptas est, defunctam religio. ego tamen huic operi non ut unus e turba nec tantum quasi officiosus adsilui. amauit enim uxorem meam Priscilla et amando fecit mihi illam probatiorem; propter hoc ingratus sum, si lacrimas tuas transeo. praeterea latus omne diuinae domus semper demereri pro mea mediocritate conitor. nam qui bona fide deos colit, amat et sacerdotes. sed quamuis propiorem usum amicitiae tuae iampridem cuperem, mallem tamen nondum inuenisse materiam.

Titulum praefationis ex **A C** *dedi* | sal. **A**: salutem **C** || 7 ut *scripsi:* et **C a** | et nulli **C**, et *delet* **A** || 10 otiosus ς || 11 priscilla ς **a**: priscillam **C** || 12 propter *scripsi:* post **C a** || 16 usum ς: uisum **A C** nexum *edd.* || 17 inuenisse **A*** **C**: interuenisse ς || *imperfecta haec praefatio a Statio ipso, ut uidetur, relicta, quippe post cuius mortem quintus hic liber sit editus.*

I.

EPICEDION IN PRISCILLAM UXOREM.

Si manus aut similes docilis mihi fingere ceras
Aut ebur impressis aurumue animare figuris,
Hinc, Priscilla, tuo solatia grata marito
Conciperem. namque egregia pietate meretur,
Ut uel Apelleo uultus signata colore,
Phidiaca uel nata manu reddare dolenti.
Sic auferre rogis umbram conatur et ingens
Certamen cum morte gerit curasque fatigat
Artificum inque omni te quaerit amare metallo.
Sed mortalis honos, agilis quem dextra laborat.
Nos tibi, laudati iuuenis carissima coniunx,
Longa nec obscurum finem latura perenni
Temptamus dare iusta lyra, modo dexter Apollo
Quique uenit iuncto mihi semper Apolline Caesar
Annuat: haud alio melius condere sepulcro.
Sera quidem tanto struitur medicina dolori,
Altera cum uolucris Phoebi rota torqueat annum;
Sed cum plaga recens et adhuc in uulnere primo
Aegra domus, questu misero hautque accessus ad aurem
Coniugis orbati: tunc flere et scindere uestes
Et famulos lassare greges et uincere planctus
Fataque et iniustos rabidis pulsare querelis
Caelicolas solamen erat. licet ipse leuandos
Ad gemitus siluis comitatus et amnibus Orpheus
Afforet atque omnis pariter matertera uatem,
Omnis Apollineus tegeret Bacchique sacerdos:

I. *Titulum dedi ex* **A C**; Prisc. Abascanti uxorem ς, *fort. rectius* ‖ 9 quaerit habere *Markl.* ‖ 11 rarissima **C a**, *corr.* ς ‖ 17 uolucrem *Markl.* ‖ 19 Aegra *Heinsius:* Nigra **C a** | misero hautque *scripsi:* miseramque **C a** ‖ 20 tunc **C** ς: nunc **a** ‖ 21 iungere planctus *Heinsius*

Nil cantus, nil fila deis pallentis Auerni
Eumenidumque audita choris mulcere ualerent:
Tantus in attonito regnabat pectore luctus!
Nunc etiam ad planctus refugit iam plana cicatrix,
Dum canimus, grauibusque oculis uxorius instat
Imber. habentne pios etiamnunc lumina fletus?
Mira fides! citius genetrix Sipyleia fertur
Exhausisse genas; citius Tithonida maesti
Deficient rores aut exsatiata fatiscet
Mater Achilleis hiemes affrangere bustis.
Macte animi! notat ista deus, qui flectit habenas
Orbis et humanos propior Ioue digerit actus
Maerentemque uidens lectique arcana ministri
Hinc etiam documenta capit, quod diligis umbram
Et colis exequias. hic est castissimus ardor,
Hic amor a domino meritus censore probari.
Nec mirum, si uos collato pectore mixtos
Iunxit inabrupta Concordia longa catena.
Illa quidem nuptumque prior taedasque marito
Passa alio, sed te ceu uirginitate iugatum
Uisceribus totis animaque amplexa fouebat;
Qualiter aequaeuo sociatam palmite uitem
Ulmus amat miscetque nemus ditemque precatur
Autumnum et caris gaudet redimita racemis.
Laudantur proauis aut pulchrae munere formae,
Quae morum caruere bonis, falsaeque potentes
Laudis egent uerae: tibi quamquam et origo niteret
Et felix species multumque optanda maritis,
Ex te maior honos, unum nouisse cubile,

---

28 choris *Lindenbrogius:* comis **C a** || 32 etiamnunc ς: etiamnum haec **A C** || 33 sipylleia **A** si pelea **C** Sipylea feretur *Heinsius* || 35 exsatiata **A C**: exsiccata ς || 39 uidens *scripsi:* uidet **C a** || 44 Uinxit *Heinsius* | 45 nuptumque ς: nuptuque **A C** || 47 animaq; **C**: animoque ς **a** || 51 Laudentur *Dom.* | proaui seu **C a**, *corr. Heinsius* proauis et *Politianus* || 52 falsaeque *Heinsius:* falsoque **C a**

Unum secretis agitare sub ossibus ignem.
Illum nec Phrygius uitiasset raptor amorem
Dulichiiue proci nec qui fraternus adulter
Casta Mycenaeo conubia polluit auro.
Si Babylonos opes, Lydae si pondera gazae
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
Diuitias, mallet cum paupertate pudica
Intemerata mori uitamque rependere famae.
Nec frons triste rigens nimiusque in moribus horror,
Sed simplex hilarisque fides et mixta pudori
Gratia. quod si anceps metus in maiora uocasset,
Illa uel armiferas pro coniuge laeta cateruas
Fulmineosque ignes mediique pericula ponti
Exciperet. melius, quod non aduersa probarunt,
Quae tibi cura tori, quantus pro coniuge pallor!
Sed meliore uia dextros tua uota marito
Promeruere deos, dum nocte dieque fatigas
Numina, dum cunctis supplex aduolueris aris
Et mitem genium domini praesentis adoras.
Audita es, uenitque gradu Fortuna benigno.
Uidit quippe pii iuuenis nauamque quietem
Intactamque fidem succinctaque pectora curis
Et uigiles sensus et digna euoluere tantas
Sobria corda uices, uidit, qui cuncta suorum
Nouit et inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: uidet ille ortus obitusque, quid auster,
Quid boreas hibernus agat, ferrique togaeque
Consilia atque ipsam mentem probat. ille subactis
Molem immensam humeris et uix tractabile pondus

---

64 in moribus **A**: minoribus *uel* maioribus **C** ‖ 66 in *scripsi:* et **C a** ad ς | uocasset ς: uatasset **A** uacasset **C** ‖ 76 nauamque *Markl.:* uanamque **C a** ‖ 80 ambit; *puto* cingit *uel* claudit ‖ 81 auster ς: arctos **A C** ‖ 82 *malim* alat | togaeque *Dom.:* rotage **A* C** ‖ 83 subactis *Auantius:* iubatis **C a** beatis *Heinsius* ‖ 84 pondus *Auantius:* tempus **C a**

Imposuit (nec enim numerosior altera sacra
Cura domo), magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata ducis, uiresque modosque
Imperii tractare manu; quae laurus ab arcto,
Quid uagus Euphrates, quid ripa binominis Histri,
Quid Rheni uexilla ferant, quantum ultimus orbis
Cesserit et refugo circumsona gurgite Thule
(Omnia nam laetas pila attollentia frondes,
Nullaque famosa signatur lancea penna);
Praeterea, fidos dominus si diuidat enses,
Pandere, quis centum ualeat frenare, maniplos
Admissus *quis* eques, quis praecepisse cohorti,
Quem deceat clari praestantior ordo tribuni,
Quisnam frenigerae signum dare dignior alae.
Mille etiam praenosse uices, an merserit agros
Nilus, an imbrifero Libye sudauerit austro;
Cunctaque si numerem, non plura interprete uirga
Nuntiat ex celsis ales Tegeaticus astris
Quaeque cadit liquidas Iunonia uirgo per auras
Et picturato pluuium ligat aera gyro
Quaeque tuas laurus uolucri, Germanice, cursu
Fama uehit praegressa diem tardumque sub astris
Arcada et in medio linquit Thaumantida caelo.
Qualem te superi, Priscilla, hominesque benigno
Aspexere die, cum primum ingentibus actis
Admotus coniunx! uicisti gaudia cenae
Ipsius, effuso dum pectore prona sacratos
Ante pedes auide domini tam magna ferentis

91 Thyle **A C** ‖ 92 laetas *edd.:* laceras **C a** Clarias *Heinsius* ‖ 93 fumosa **C a**, *corr. Salmasius.* ‖ 94 *puto* fidis ‖ 95, 96 frenare maniplos Intermissus eques **C a**, *correxi.* frenare maniplis Intermixtus equos *Salmasius* frenare, maniplo Intermissus eques *Maduigius* frenare, manipli cui permissus honos *Imhofius* ‖ 102 ex **A C**: e *edd.* ‖ 105 curru *Barthius* ‖ 106 uehit *Dom.:* uelut **C a** ‖ 110 acuisti gaudia *Heinsius* ‖ 111 affuso *idem* ‖ 112 ferentis *scripsi:* merentis **C a**

Uolueris. Aonio non sic in uertice gaudet,
Quam pater arcani praefecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui ius uenerabile thyrsi
Bacchus et attonitae tribuit uexilla cateruae.
Nec tamen hic mutata quies probitasue secundis
Intumuit: tenor idem animo moresque modesti
Fortuna crescente manent. fouet anxia curas
Coniugis hortaturque simul flectitque labores.
Ipsa dapes modicas et sobria pocula tradit,
Exemplumque ad erile monet; uelut Apula coniunx
Agricolae parci uel sole infecta Sabina,
Quae uidet emeriti iam prospectantibus astris
Tempus adesse uiri, propere mensasque torosque
Instruit expectatque sonum redeuntis aratri.
Parua loquor. tecum gelidas comes ire per arctos
Sarmaticasque hiemes Histrumque et pallida Rheni
Frigora, tecum omnes animo durata per aestus
Et, si castra darent, uellet gestare pharetras,
Uellet Amazonia latus intercludere pelta;
Dum te puluereum bellorum nube uideret
Caesarei prope fulmen equi diuinaque tela
Uibrantem et magnae sparsum sudoribus hastae.
Hactenus alma chelys. tempus nunc ponere frondes,
Phoebe, tuas maestaque comam damnare cupresso.
Quisnam inpacata consanguinitate ligauit
Fortunam Inuidiamque deus? quis iussit iniquas
Aeternum bellare deas? nullamne notabit
Illa domum, toruo quam non haec lumine figat
Protinus et saeua proturbet gaudia dextra?

---

113 ausonio **C a** || 114 Quem **C a**, *corr. Barthius* || 115 cui ius *Dom.:* cuius **C a** || 117 mutata **C**: cunctata ς **a** | *malim* grauitasque || 122 monet **A**: mouet **C** || 123 parci **A**: parti **C** | Sabino *Heinsius* || 124 procedentibus *Burmannus* || 127 ire *Schraderus:* illa **C a** || 129 durare *Markl.* || 132 puluerea **C a**, *correxi* | bellorum in nube *edd.* || 139 notauit **C a**, *corr. Barthius* || 141 proturbet **A C**: perturbet ς

Florebant hilares inconcussique penates:
Nil maestum. quid enim, quamuis infida leuisque,
Caesare tam dextro posset Fortuna timeri?
Inuenere uiam liuentia fata, piumque
Intrauit uis saeua larem. sic plena maligno
Afflantur uineta noto, sic alta senescit
Imbre seges nimio, grauidae sic obuia puppi
Inuidet et uelis adnubilat aura secundis.
Carpitur eximium fato Priscilla decorem;
Qualiter alta comam siluarum gloria pinus
Seu Iouis igne malo seu iam radice soluta
Deficit et nulli spoliata remurmurat aurae.
Quid probitas aut casta fides, quid numina prosunt
Culta deum? furuae miseram circum undique leti
Uallauere plagae, tenuantur dura sororum
Licia et exacti superest pars ultima fili.
Nil famuli coetus, nil ars operosa medentum
Auxiliata malis; comites tamen undique ficto
Spem simulant uultu, flentem notat illa maritum.
Ille modo infernae nequicquam flumina Lethes
Incorrupta rogat, nunc anxius omnibus aris
Inlacrimat signatque fores et pectore terget
Limina; nunc magni uocat exorabile numen
Caesaris. heu durus fati tenor! estne quod illi
Non liceat? quantae poterant mortalibus annis
Accessisse morae, si tu, pater, omne teneres
Arbitrium? caeco gemeret mors clusa barathro,
Longius et uacuae posuissent stamina Parcae.
Iamque cadunt uultus oculisque nouissimus error
Optunsaeque aures, nisi cum uox sola mariti
Noscitur; illum unum media de morte reuersae

---

148 grauidae *scripsi l. l. p. 261:* rapidae **C a** ‖ 149 obnubilat *uel* obsibilat *Markl.* ‖ 156 tenuantur *Dom.:* tenduntur **C a**; *an* tardantur *?* ‖ 160 *fort.* notat una ‖ 161 numina Lethes *Heinsius* ‖ 171 *malis* nisi quod ‖ 172 reuersa **C a**, *corr. Heinsius*

Mens uidet, illum aegris circumdat fortiter ulnis
Immotas obuersa genas, nec sole supremo
Lumina, sed dulci mauult satiare marito.
Tunc sic unanimum moriens solatur amantem:
'Pars animae uictura meae, cui linquere possem
O utinam, quos dura mihi rapit Atropos, annos:
Parce, precor, lacrimis, saeuo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram.
Linquo equidem thalamos (saluo tamen ordine) maestos
Quod prior: exegi longa potiora senecta
Tempora; uidi omni pridem te flore nitentem,
Uidi altae propius propiusque accedere dextrae.
Non in te fatis, non iam caelestibus ullis
Arbitrium: mecum ista fero. tu limite coepto
Tende libens sacrumque latus geniumque potentem
Inrequietus ama. nunc, quod cupis ipse iuberi,
Da capitolinis aeternum sedibus aurum,
Quo niteat sacri centeno pondere uultus
Caesaris, et propriae signes cultricis amorem.
Sic ego nec Furias nec deteriora uidebo
Tartara et Elysias felix admittar in oras.'
Haec dicit labens sociosque amplectitur artus
Haerentemque animam non tristis in ora mariti
Transtulit et cara pressit sua lumina dextra.
At iuuenis magno flammatus pectora luctu
Nunc implet saeuo uiduos clamore penates,
Nunc ferrum laxare cupit, nunc ardua tendit
In loca (uix retinent comites), nunc ore ligato
Incubat amissae mersumque in corde dolorem
Saeuus alit, qualis conspecto coniugis igni

---

177 possim **C a**, *corr. Markl.* ‖ 181 mestos **A**: mõtis *uel* moestis **C** noctis ς ‖ 189 Da **C**: De ς **a** ‖ 190 niteant *Markl.* ‖ 191 signet **C a**, *correxi.* signa *Markl.* ‖ 202 alit *Markl.:* agit **C a** | conspecta coniuge segnis **C a**, *corr. Barthius*

Odrysius uates positis ad Strymona plectris
Obstupuit tristemque rogum sine carmine fleuit.
Ille etiam maestae rupisset tempora uitae,
Ne tu tartareum chaos incomitata subires,
Sed prohibet mens fida duci seruandaque sacris
Imperiis et maior amor. quis carmine digno
Exequias et dona malae feralia pompae
Perlegat? omne illic stipatum examine longo
Uer Arabum Cilicumque fluit floresque Sabaei
Indorumque arsura seges praereptaque templis
Tura, Palaestinis simul Hebraeique liquores
Coryciaeque comae Cinyreaque germina; et altis
Ipsa toris Serum Tyrioque umbrata recumbit
Tegmine. sed toto spectatur in agmine coniunx
Solus; in hunc magnae flectuntur lumina Romae,
Ceu iuuenes natos suprema ad busta ferentem:
Is dolor in uultu, tantum crinesque genaeque
Noctis habent. illam tranquillo fine solutam
Felicemque uocant, lacrimas fudere marito.
Est locus ante urbem, qua primum nascitur ingens
Appia quaque Italo gemitus Almone Cybebe
Ponit et Idaeos iam non reminiscitur amnis.
Hic te Sidonio uelatam molliter ostro
Eximius coniunx (nec enim fumantia busta
Clamoremque rogi potuit perferre) beato
Composuit, Priscilla, toro. nil longior aetas
Carpere, nil aeui poterunt uitiare labores
Siccatam membris: tantas uenerabile marmor
Spirat opes. mox in uarias mutata nouaris

---

205 maestae *scripsi:* erecte *uel* erepte **C** rect(a)e ς; *de* **A** *non liquet* (cecte? tecte?); fractae *Imhofius* ‖ 207 duci seruandaque *Barthius*: ducis mirandaque **C** a duci *Dom.* iurataque *Markl.* ‖ 213 Palaestini *Dom.* ‖ 214 Corycieque **A**: Corscieque **C** | at altis *Gronouius; malim* in altis ‖ 215 serum ς a: serium **C** ‖ 220 Sordis habent *Markl.* ‖ 230 Siccatum **A C**, *corr.* ς ‖ 231 Spirat **A C**: Sepit a

Effigies: hoc aere Ceres, hoc lucida Cnosis,
Illo Maia tholo, Uenus hoc non improba saxo.
Accipiunt uultus haut indignata decoros
Numina: circumstant famuli consuetaque turba
Obsequiis, tunc rite tori mensaeque parantur
Assiduae. domus ista, domus! quis triste sepulcrum
Dixerit? hac merito uisa pietate mariti
Protinus exclames: 'est hic, agnosco, minister
Illius, aeternae modo qui sacraria genti
Condidit inque alio posuit sua sidera caelo.'
Sic, ubi magna nouum Phario de litore puppis
Soluit iter iamque innumeros utrimque rudentes
Lataque ueliferi porrexit brachia mali
Inuasitque uias, in eodem angusta phaselos
Aequore et immensi partem sibi uindicat austri.
Quid nunc inmodicos, iuuenum lectissime, fletus
Corde foues longumque uetas exire dolorem?
Nempe times, ne Cerbereos Priscilla tremescat
Latratus? tacet ille piis! ne tardior adsit
Nauita proturbetque uadis? uehit ille merentes
Protinus et manes placidus locat hospite cymba.
Praeterea, si quando pio laudata marito
Umbra uenit, iubet ire faces Proserpina laetas
Egressasque sacris ueteres heroidas antris
Lumine purpureo tristes laxare tenebras
Sertaque et Elysios animae praesternere flores.
Sic manes Priscilla subit; ibi supplice dextra
Pro te fata rogat, reges tibi tristis Auerni
Placat, ut expletis humani finibus aeui
Pacantem terras dominum iuuenemque relinquas
Ipse senex! certae iurant in uota sorores.

232 Gnosis **C a**, *correxi* ‖ 233 tolo **A C**: loco **a**; auro *Markl.; an* luto? ‖ 236 tunc **A C**: tum *edd.* ‖ 238 hec **C a** ‖ 243 utrinque **A**: utrunque **C** ‖ 245 in] it *Geuartius* ‖ 247 lectiss. **A**: letissime **C** | 252 cymba] ripa *Markl.* ‖ 253 plorata marito *Markl.* ‖ 261 Placantem **C a**

II.

LAUDES CRISPINI UECTII BOLANI FILII.

Rura meus Tyrrhena petit saltusque Tagetis
Crispinus; nec longa mora est aut auia tellus;
Set mea secreto uelluntur pectora morsu,
Udaque turgentes inpellunt lumina guttas,
Ceu super Aegeas hiemes abeuntis amici
Uela sequar spectemque ratem iam fessus ab altis
Rupibus atque oculos longo querar aere uinci.
Quid? si militiae iam te, puer inclite, primae
Clara rudimenta et castrorum dulce uocaret
Auspicium, quanto manarent gaudia fletu
Quosue darem amplexus! etiam haec optanda propinquis
Tristia? et octonos bis iam tibi circuit orbes
Uita, sed angustis animus robustior annis
Incumbitque oneri, et mentem sua non capit aetas.
Nec mirum: non te series inhonora parentum
Obscurum proauis et priscae lucis egentem
Plebeia de stirpe tulit; non sanguine cretus
Turmali trabeaque Remi, nec paupere clauo
Angustam sedem et Latii penetrale senatus
Aduena pulsasti, sed praecedente tuorum
Agmine. Romulei qualis per iugera circi,
Cum pulcher uisu *et* titulis generosus auitis
Expectatur equus, cuius de stemmate longo
Felix emeritos habet admissura parentes,

II. *Titulum ex* **A C** (Uectii **A**: Uecti **C**) *dedi* ‖ 1 tagetis **C**: tageni ς **a** ‖ 3 Set *Gronouius:* Et **C a** ‖ 4 guttae *Markl.* ‖ 7 oculos **A C**: oculis ς ‖ 8 Quid **A C**: quod ς ‖ 11 etiam haec *scripsi:* etiam ne **A C** | propinquis ς: propinqui **C a** ‖ 12 et ς: ut **C a** ‖ 14 Succumbitque **C a**, *correxi. totum uersum del. Barthius* ‖ 18 trabe ac remis et **A** trabeque ac remis et **C**, *corr. Lipsius* ‖ 21 munera circi *Markl.* ‖ 22 et *Heinsius: om.* **C a** ‖ 24 demeritos **A C**, *corr. Geuartius*

Illum omnes acuunt plausus, illum ipse uolantem
Puluis et incuruae gaudent agnoscere metae:
Sic te, clare puer, genitum sibi curia sensit,
Primaque patricia clausit uestigia luna.
Mox Tyrios ex more sinus tunicamque potentem
Agnouere humeri. sed enim tibi magna parabat
Ad titulos exempla pater. quippe ille iuuentam
Protinus ingrediens pharetratum inuasit Araxen
Belliger indocilemque fero seruire Neroni
Armeniam. rigidi summam Mauortis agebat
Corbulo; sed comitem belli sociumque laborum
Ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum; atque illi curarum asperrima suetus
Credere partirique metus, quod tempus amicum
Fraudibus, exerto quaenam bona tempora bello,
Quae suspecta fides aut quae fuga uera ferocis
Armenii. Bolanus iter praenosse timendum,
Bolanus tutis iuga quaerere commoda castris,
Metari Bolanus agros, aperire malignas
Torrentum nemorumque moras tantamque uerendi
Mentem implere ducis iussisque ingentibus unus
Sufficere. ipsa uirum norat iam barbara tellus,
Ille secundus apex bellorum et proxima cassis.
Sic Phryges attoniti, quamquam Nemeaea uiderent
Arma Cleonaeusque acies impelleret arcus
Pugnante Alcide, tamen et Telamona timebant.
Disce, puer; nec enim externo monitore petendus
Uirtutis tibi pulcher amor: cognata ministret
Laus animos. aliis Decii reducesque Camilli
Monstrentur: tu disce patrem, quantusque nigrantem

---

27 sibi **A C**: te ς ‖ 32 araxen **C**: araxem ς **a** ‖ 39 exerto *Liuineius:* exorto **A C** ‖ 40 suspecta *Politianus:* suscepta **A C** ‖ 43 Metari *Auantius:* Metiri **A C** ‖ 44 Torrentum *Heinsius:* Tot rerum **C a** Tot ueprum *Dom.* ‖ 48 nemea **A*** **C**, *corr.* ς; Lernaea *Markl.* | pauerent *Heinsius* ‖ 54 nigrantem *Auantius*: negantem **C a**

Lucibus occiduis fessoque Hyperione Thulen
Intrarit mandata gerens quantusque potentis
Mille urbes Asiae sortito rexerit anno,
Imperium mulcente toga. bibe talia pronis
Auribus, haec certent tibi conciliare propinqui,
Haec iterent comites praecepta senesque paterni.
Iamque illo moliris iter nec deside passu
Ire paras; nondum ualidae tibi signa iuuentae
Irrepsere genis, et adhuc tenor integer aeui.
Nec genitor iuxta; fatis namque haustus iniquis
Occidit heu! geminam prolem sine praeside linquens.
Nec saltem teneris ostrum puerile lacertis
Exuit albentique humeros induxit amictu.
Quem non corrupit pubes effrena nouaeque
Libertas properata togae? ceu nescia falcis
Silua comas tollit fructumque expirat in umbras.
At tibi Pieriae tenero sub pectore curae
Et pudor et docti legem sibi dicere mores;
Hinc hilaris grauitas et frons tranquilla nitorque
Luxuriae confine timens pietasque per omnes
Dispensata modos; aequaeuo cedere fratri
Mirarique patrem miseraeque ignoscere matri,
Admonuit fortuna domus. tibine illa nefanda
Pocula letalesque manu componere sucos
Eualuit, qui uoce potes praeuertere morsus
Serpentum atque omnis uultu placare nouercas?
Infestare libet manes meritoque precatu
Pacem auferre rogis; sed te, puer optime, cerno

---

55 Lucibus *scripsi:* Fluctibus **C a** | fessusque **C a**, *corr. Dom.* || 56 potentes **C a**, *corr. Heinsius* || 58 bibe *idem:* tibi **C a** || 61 illo *Heinsius:* alio **C a**, adeo *Markl.* || 63 tenor **C**: tenet **a** decor *Dom.* || 65 heu *Dom.:* et **C a** || 68 corrupit **A C**: corrumpit **a** || 73 Hinc *scripsi:* Tunc **C a** | grauitas *scripsi:* probitas **C a** || 74 timens *Barthius:* tenens **C a** || 75 modos *Adr. Behotius:* domos **C a**

Flectentem iustis et talia dicta parantem:
'Parce, precor, cineri: fatum illud et ira nocentum
Parcarum crimenque dei, mortalia quisquis
Pectora sero uidet nec primo in limine sistit
Conatus scelerum atque animos infanda parantes.
Excidat illa dies aeuo, nec postera credant
Saecula! nos certe taceamus et obruta multa
Nocte tegi propriae patiamur crimina gentis.
Exegit poenas, hominum cui cura suorum,
Quo Pietas auctore redit terrasque reuisit,
Quem timet omne nefas. satis haec lacrimandaque nobis
Ultio. quin saeuas utinam exorare liceret
Eumenidas timidaeque auertere Cerberon umbrae
Immemoremque tuis citius dare manibus amnem.'
Macte animo, iuuenis! sic crescunt crimina matris.
Nec tantum pietas, sed protinus ardua uirtus
Affectata tibi. nuper cum forte sodalis
Inmeritae falso palleret crimine famae
Erigeretque forum succinctaque iudice multo
Surgeret et castum uibraret Julia fulmen:
Tu, quamquam non ante forum legesque seueras
Passus, sed tacita studiorum occultus in umbra,
Defensare metus aduersaque tela subisti
Pellere, inermis adhuc et tiro, pauentis amici.
Haut umquam tales aspexit Romulus annos
Dardaniusque senex medii bellare togata
Strage fori. stupuere patres tentamina tanta
Conatusque tuos, de te reus ipse timebat.

---

83 Flectenten a iustis *Heinsius* ‖ 84 ira **A**: ire **C** ‖ 88 Excitat illa die saeuo **C a**, *corr. Auantius* ‖ 97 sic *edd.*: sed **C a** ‖ 99 sodales **C a** ‖ 100 palleret **A**: pallerent **C** ‖ 101 forum] toros *Heinsius; puto* Colligeretque forum ‖ 108 Dardaniusue *Barthius* Dardaniiue senes *Markl.* | media bell. togati Pace fori *idem* ‖ 110 de *scripsi:* nec **C a** pro *Markl.*

Par uigor et membris, promptaeque ad fortia uires
Sufficiunt animo atque ingentia iussa secuntur.
Ipse ego te nuper Tiberino in litore uidi,
Qua Tyrrhena uadis Laurentibus aestuat unda,
Tentantem cursus uexantemque ilia nuda
Calce ferocis equi, uultu dextraque minacem;
Si qua fides dictis, stupui Martemque putaui.
Gaetulo sic pulcher equo Troianaque quassans
Tela nouercales ibat uenator in agros
Ascanius miseramque patri flammabat Elissam;
Troilus haut aliter gyro breuiore minantes
Eludebat equos aut quem de turribus altis
Arcadas Ogygio uersantem in puluere turmas
Spectabant Tyriae non toruo lumine matres.
Ergo age (nam magnum ducis indulgentia praestat
Certaque dat uotis hilaris uestigia frater),
Surge, animo et fortes castrorum concipe curas.
Monstrabunt acies Mauors Actaeaque uirgo,
Flectere Castor equos, humeris quatere arma Quirinus,
Qui tibi tam tenero permisit plaudere collo
Nubigenas clipeos intactaque caedibus aera.
Quasnam igitur terras, quem Caesaris ibis in orbem?
Arctoosne amnes et Rheni fracta natabis
Flumina an aestiferis Libyae sudabis in aruis?

---

114 Qua **A**: Qui **C** ‖ 115 Tentantem *scripsi:* Tendentem **A C** Pendentem ς Pendentem in *Parm.* ‖ 117 Martemque *Markl.:* armatumque **C a** ‖ 120 patris *uel* puer *Markl.* | flammabat *Heinsius:* flagrabat **C a** ‖ 121 breuiore *Gronouius:* leuiore **C a** ‖ 123 turmas *Markl.:* metas **C a** ‖ 125 magnum d. i. praestat *scripsi:* magno — pulsat **C a** magni *Dom.* poscit *Markl.* ‖ 126 uoti parilis *Heinsius* uotis laetis *Markl.; sed* hilaris *est datiuus pluralis* ‖ 128 acteaque **A**: acceaque **C** ‖ 129 equos ς **a**: eques **C** | humeris] gyris *Markl.; malim* muris ‖ 130 qui **a**: quis **A C** ‖ 131 Nubigenas *Dan. Heinsius:* Nubigeras **C a** ‖ 131 caedibus ς: cedimus **A C** | aera *Markl.:* arma **A C** ‖ 133 Arctoosne **A**: Arctoosue **C**

An iuga Pannoniae mutatoresque domorum
Sauromatas quaties? an te septenus habebit
Hister et undoso circumflua coniuge Peuce?
An Solymum cinerem palmetaque capta subibis
Non sibi felices siluas ponentis Idumes?
Quod si te magno tellus frenata parenti
Accipiet, quantum ferus exultabit Araxes!
Quanta Caledonios attollet gloria campos!
Cum tibi longaeuus referet trucis incola terrae:
'Hic suetus dare iura parens, hoc cespite turmas
Affari; uicis speculas castellaque longe
(Aspicis?) ille dedit cinxitque haec moenia fossa;
Belligeris haec dona deis, haec tela dicauit
(Cernis adhuc titulos); hunc ipse uocantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.'
Qualiter in Teucros ultricia bella paranti
Ignotum Pyrrho Phoenix narrabat Achillem.
Felix, qui uiridi fidens, Optate, iuuenta
Durabis quascumque uias uallumque subibis,
Forsan et ipse latus (sic numina principis adsint)
Cinctus et unanimi comes indefessus amici;
Quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit
Bella Menoetiades. quippe haec concordia uobis,
Hic amor est; duretque precor! nos fortior aetas
Iam fugit; hinc uotis animum precibusque iuuabo.
Ei mihi! sed coetus solitos si forte ciebo
Et mea Romulei uenient ad carmina patres,

---

137 undoso *edd.*: umbroso **C a** | peuce ꞩ **a**: pauce **C** ‖ 138 solimum **A**: solidum **C** ‖ 141 Accipiet **A**: Accipiat **C** ‖ 142 caledonios **A**: calidonios **C** ‖ 145 uicis *scripsi:* uit(a)e **C a** uiden has *Heinsius* uigiles *Markl.* ‖ 148 uacantibus **C a**, *corr. Heinsius* ‖ 149 thoraca **A**: tibraca *uel simile* **C** ‖ 150 ultricia *scripsi:* uictricia **C a** | parentis **C a** ‖ 152 optate **A C**; *nomen agnouit Barthius* ‖ 153 subibis **A***: sub illis **C** ‖ 157 haec **A**: et **C** | uobis **C**: nobis **A** ‖ 160 Et mihi **C a** | coetus *Gronouius:* questus **C a**

Tu deris, Crispine, mihi, cuneosque per omnes
Te meus absentem circumspectabit Achilles.
Sed uenies melior (uatum non irrita currunt
Omina); quique aquilas tibi nunc et castra recludit,
Idem omnes perferre gradus cingique superbis
Fascibus et patrias dabit insedisse curules.
Sed quis ab excelsis Troianae collibus Albae,
Unde suae iuxta prospectat moenia Romae
Proximus ille deus, fama uelocior intrat
Nuntius atque tuos implet, Crispine, penates?
Dicebam certe: uatum non irrita currunt
Auguria. en! ingens reserat tibi limen honorum
Caesar et Ausonii committit munia ferri.
Uade, puer, tantisque enixus suffice donis,
Felix, qui magno iam nunc sub praeside iuras
Cuique sacer primum tradit Germanicus ensem!
Non minus hoc, forti quam si tibi panderet ipse
Bellipotens aquilas toruaque induceret ora
Casside. uade alacer maioraque disce mereri!

III.

EPICEDION IN PATREM SUUM.

Ipse malas uires et lamentabile carmen
Elysio de fonte mihi pulsumque sinistrae
Da, genitor perdocte, lyrae. neque enim antra mouere
Delia nec solitam fas est impellere Cyrrham
Te sine. Corycia quicquid modo Phoebus in umbra,
Quicquid ab Ismariis monstrabat collibus Euhan,

---

162 deeris **A C** || 166 perque ire gradus *Heinsius; fort.* superare | cingique **A**: cingitque **C** || 168 Si quis **C a** || 170 deis *ed. Parm.* | 175 Uade **A**: Unde **C** || 178 forti *scripsi:* fortis **C a** sortis *Heinsius* hoc fortis, quam *Markl.* || 180 Casside **ς a**: Cassida **C**

III. 3 predocte **C a**, *corr.* **ς** . praeclare *Markl.* | moueri **C a**, *corr.* **ς** || 5 Te sine **C**: Desine **ς a**

Dedidici. fugere meos Parnasia crines
Uellera, funestamque hederis irrepere taxum
Extimui tepidamque (nefas!) arescere laurum
Ecce ego, magnanimum qui facta attollere regum
Ibam altum spirans Martemque aequare canendo.
Quis sterili mea corda situ, quis Apolline maesto
Frigida damnatae praeduxit nubila menti?
Stant circum attonitae uatem et nil dulce sonantes
Nec digitis nec uoce deae. dux ipsa silenti
Fulta caput cithara, qualis post Orphea raptum
Adstitit, Hebre, tibi, cernens iam surda ferarum
Agmina et inmotos sublato carmine lucos.
At tu seu membris emissus in ardua tendens
Fulgentisque plagas rerumque elementa recenses,
Quis deus, unde ignes, quae ducat semita solem,
Quae minuat Phoeben quaeque integrare latentem
Causa queat, doctique modos extendis Arati,
Seu tu Lethaei secreto in gramine campi
Concilia heroum iuxta manesque beatos,
Maeonium Ascraeumque senem, non segnior umbra
Accolis alternumque sonas et carmina misces:
Da uocem magnam, pater, ingeniumque dolori.
Nam me ter relegens caelum terque ora retexens
Luna uidet residem nullaque Heliconide tristes
Solantem curas, tuus ut mihi uultibus ignis
Irrubuit cineremque oculis humentibus hausi.
Uilis honos studiis. uix haec in munera tollo

---

7 meos *uel* meus **C**: mei ς **a** ‖ 9 Sustinui *Markl.* | trepidamque **C a**, *correxi* ‖ 10 Ecce *scripsi*: Certe **C a** Ille *Markl.* ‖ 12 maesto *scripsi:* merso **C a** uerso *Heinsius* ‖ 13 praeduxit ς **a**: produxit **C** | menti **A**: mentis *uel* menis **C** ‖ 14 sonantem **C a**, *corr. Dom.* ‖ 17 tarda *Markl.* ‖ 19 tendis *Markl.* ‖ 23 doctique **a**: notique **A C** | expendis *Barthius* ‖ 28 magnam **C a**: magno *Auantius* | *puto* dolenti ‖ 29 caelum *Heinsius:* caelo **C a** ‖ 32 hausit **C a**, *corr. Dom.* ‖ 33 tollo *Schraderus:* soluo **C a**

Primum animum tacitisque situm depellere chordis
Nunc etiam labente manu nec lumine sicco
Ordior acclinis tumulo, quo molle quiescis
Iugera nostra tenens, ubi post Aeneia fata
Stellatam Latiis ingessit montibus Albam
Ascanius, Phrygio dum pingues sanguine campos
Odit et infaustae regnum dotale nouercae.
Hic ego te (nam Sicanii non mitius halat
Aura croci, ditis nec sic tibi cara Sabaei
Cinnama, odoratas nec Arabs decerpit aristas)
Inferni cum laude lacus et carmine plango
Pierio; sume *o* gemitus et munera nati
Et lacrimas, rari quas umquam habuere parentes.
Atque utinam fortuna mihi, dare manibus aras,
Par templis opus, aeriamque educere molem,
Cyclopum scopulos ultra atque audacia saxa
Pyramidum, et magno tumulum praetexere luco!
Illic et Siculi superassem dona sepulcri
Et Nemees lucum et Pelopis sollemnia trunci.
Illic Oebalio non finderet aera disco
Graiorum uis uda uirum, non arua rigaret
Sudor equum aut putri sonitum daret ungula campo;
Sed Phoebi simplex chorus, et frondentia uatum
Praemia laudato, genitor, te rite ligarem.

---

34 chordis *idem:* curis C a ‖ 35 labente ς: habente *uel* hebente *(ita* a) C ¦ nec *Gronouius:* nunc C a ‖ 36 accliuis A C ‖ 38 Stellatam *scripsi:* Stellatus C a Solatus *uulgo* ‖ 40 infestae ς ‖ 42 sic *edd.:* si C a sicubi *Grouonius* | cara *Markl.:* rara C a ‖ 43 decerpsit C a, *correxi.* decerpat ς ‖ 44 Inferni C a: Inserui *Dom.* | lacus et *scripsi:* laci sed C a loci ς locis et *Bernartius (idemque sed u.* 41 His *Barthius)* ‖ 45 o *addidi: om.* C a et ς hos *Markl.* | munera *idem:* uulnera C a ‖ 46 cari *Geuartius* | quas C: quam A | unquam C: nunquam ς a ‖ 51 *puto* superarem ‖ 52 ludum *Markl.* ‖ 54 uda ς a: nuda *uel* unda C ‖ 55 campo *Markl.:* fossa C a gleba *Burmannus; possis* harena ‖ 56 et C a: hic *edd.* ‖ 57 te *scripsi:* tibi C a | ligarem C a: dicarem *Dom.*

Ipse madens oculis, umbrarum animaeque sacerdos,
Praeciperem reditum, cui te nec Cerberus omni
Ore nec Orpheae quirent auertere leges.
Atque ibi *me* moresque tuos et facta canentem
Fors et magniloquo non posthabuisset Homero,
Tenderet et docto pietas aequare Maroni.
Cur magis incessat superos et ahena sororum
Stamina, quae tepido genetrix super aggere nati
Orba sedet uel quae primaeui coniugis ignem
Aspicit obstantesque manus turbamque tenentem
Uincit in ardentem, liceat modo, itura maritum?
Maior at his forsan superos et Tartara pulsem
Inuidia: externis etiam miserabile uisu
Funus erat. sed nec mihi se Natura dolenti
Nec Pietas in iusta dedit; mihi limine primo
Fatorum et uiridi, genitor, ceu raptus ab aeuo
Tartara dura subis. nec enim Marathonia uirgo
Parcius extinctum saeuorum crimine agrestum
Fleuerit Icarium, Phrygia quam turre cadentem
Astyanacta parens. laqueo quin illa supremo
Inclusit gemitus: at te post funera magni
Hectoris Haemonio pudor est seruisse marito.
Non ego, quas fati certus sibi uoce canora
Inferias praemittit olor nec rupe quod atra
Tyrrhenae uolucres nautis praedulce minantur,
In patrios adhibebo rogos; non murmure trunco

---

58 oculos *Markl.* ‖ 59 Praeciperem reditum *idem:* Praecinerem gemitum **C a** ‖ 61 Atque ibi me *Heinsius*, *ego l. l. p. 262:* Atque tibi **C a** ‖ 63 docto *Markl.:* toruo **C a**; *fort.* terso ‖ 64 hahena **A**: **C** *num* aena *an* seua *habuerit incertum* ‖ 68 modo itura *Scriuerius:* moritura **C a** ruitura *Heinsius* ‖ 69 at his forsan *scripsi l. l.:* aliis forsan **A C** certe aliis *Dom.* ‖ 71 erat ς: eat **C a** | mihi *Politianus:* modo **C a** ‖ 72 iniusta **C a**, *corr. Boxhornius* ‖ 73 Annorum *Markl.* ‖ 76 dure *seu* dira *Heinsius* | 77 supremo **C a**: supremos *edd.* ‖ 78 at **A C**: et ς ‖ 80 uoce *edd.:* morte **C a**

Quod gemit et dirae queritur Philomela sorori:
Nota nimis uati. quis non in funere cunctos
Heliadum ramos lacrimosaque germina dixit
Et Phrygium silicem atque ausum contraria Phoebo
Carmina nec uicta gauisam Pallada buxo?
Te Pietas oblita uirum reuocataque caelo
Iustitia et gemina plangat Facundia lingua
Et Pallas doctique cohors Heliconia Phoebi,
Quis labor Aonios seno pede currere campos
Et quibus Arcadia carmen testudine mensis
Cura lyre nomenque fuit quosque orbe sub omni
Ardua septena numerat sapientia fama,
Qui furias regumque dolos auersaque caelo
Sidera terrifico super intonuere cothurno,
Et quis lasciua uires tenuare Thalia
Dulce uel heroos gressu truncare tenores.
Omnia namque animo complexus et omnibus auctor,
Qua fandi uia lata patet, siue orsa libebat
Aoniis uincire modis seu uoce soluta
Spargere et effreno nimbos aequare profatu.
Exere semirutos subito de puluere uultus,
Parthenope, crinemque elato monte sepultum
Pone super tumulos et magni funus alumni,

---

84 dirae *Gronouius*: durae **A C** | 85 Nata **C a**; *malim* Trita | cunctos **A**: cuncto **C**, *unde l. l.* iuncto *conieci* ‖ 88 uicta *scripsi*: fida **A C** fissa *Auantius* foeda *Heinsius* Lyda *Imhofius* ‖ 89 abitura iterum *Heinsius* ‖ 91 Et Phoebus *Markl.* ‖ 92 labor **A C**: honor **a**; *non coniecerim* amor | seuo **C a** | currere *Heinsius*: ducere **C a** duc. cantus *Barthius* ‖ 94 Cura *Politianus* lyre *Markl.*: Cyclalyben **a** Cydalibem *uel* Cydaliben **C** Cura lyrae *Gronouius* ‖ 96 dolos *Meursius*: domos **C a** ‖ 98 quis **A**: qui **C** | tenuere **A C**, *corr. Dom.* ‖ 99 heroos ς: oroos **C a** | tenores *Dom.*: leones **C a** ‖ 100 autor *Dom.*: utor **A C** ‖ 101 uia *Markl.*: uis **C a** ‖ 102 ceu **C a** ‖ 104 semirutos **C**: semiuiros **a** semiustos *Markl.* | Uesuino puluere *Heinsius* ‖ 105 elato *scripsi coll. u. 208*: afflato **C** aflato **a** afflatu montis adustum *Heinsius*

Quo non Munichiae quicquam praestantius arces
Doctaue Cyrene Sparteue animosa creauit.
Si tu stirpe uacans famaeque obscura iaceres
Nil gentile tenens, illo te ciue probabas
Graiam atque Euboico maiorum sanguine duci.
Ille tuis totiens pressit sua tempora sertis,
Cum stata laudato caneret quinquennia uersu
Ora supergressus Pylii senis oraque regis
Dulichii specieque comam subnexus utraque.
Non tibi deformes obscuri sanguinis ortus
Nec sine luce genus, quamquam fortuna parentum
Artior expensis; etenim te diuite ritu
Sumere purpureos infantia uidit amictus
Stirpis honore datos et nobile pectoris aurum.
Protinus exorto dextrum risere sorores
Aonides, pueroque chelyn summisit et ora
Imbuit amne sacro iam tum tibi blandus Apollo.
Nec simplex patriae decus, et natalis origo
Pendet ab ambiguo geminae certamine terrae.
Te de gente sua Latiis ascita colonis
Graia refert Uelie, Troius qua puppe magister
Excidit et mediis miser euigilauit in undis;
Maior at inde suum longo probat ordine uitae
. . . .

---

107 munichię A: monicie (-tie) C Monichiae *Heinsius* ‖ 108 Doctaque C a, *corr. Markl.* ‖ 109 uacans *scripsi:* uetas C a uetus ς | famaque ς ‖ 110 tumens *Markl.* ‖ 112 pressit sua *idem:* pr(a)estat sed C a praestrinxit *Dom.* | seris C a ‖ 113 *malim* Cum ad stata ‖ 114 pilii gregis oraque regis C a, *corr. Dom.* orsaque *Markl.* ‖ 115 specieque A: speciemque C | subnixus *Gronouius* | utroque C a ‖ 118 extensis C a, *corr. Auantius* | cultu *Heinsius* ‖ 119 Sumere *Markl.:* Ponere C a | uidit *scripsi:* legit C a adegit *Dom.* ‖ 122 puerique C a, *corr. Dom.* ‖ 123 tum mihi C a ‖ 125 ab *Barthius*: et C a ‖ 126 sua *Heinsius:* suum C a ‖ 127 Uelie ς: sele A C Selle *edd.* | Troius *scripsi l. l. 263:* graius (-uis) C a Phrygius *Auantius* ‖ *post* 129 *nulla in* C a *lacuna*

Maeoniden aliaeque aliis natalibus urbes
Diripiunt cunctaeque probant; non omnibus ille
Uerus, alit uictas et inanis gloria falsi.
Atque ibi dum profers annos uitamque salutas,
Protinus ad patrii raperis certamina lustri
Uix implenda uiris, laudum festinus et audax
Ingenii. stupuit primaeua ad carmina plebes
Euboea et natis te monstrauere parentes.
Inde frequens pugnae nulloque ingloria sacro
Uox tua: non totiens uictorem Castora gyro
Nec fratrem caestu uirides plausere Therapnae.
Sit pronum uicisse domi: quid Achaea mereri
Praemia nunc ramis Phoebi nunc gramine Lernae
Nunc Athamantea protectum tempora pinu?
Quin totiens lassata tamen nusquam auia frondes
Abstulit aut alium tetigit Uictoria crinem.
Hinc tibi uota patrum credi generosaque pubes
Te monitore regi moresque et facta priorum
Discere, quis casus Troiae, quam tardus Ulixes,
Quantus equos pugnasque uirum decurrere uersu
Maeonides quantumque pios ditarit agrestes
Ascraeus Siculusque senex, qua lege recurrat
Pindaricae uox flexa lyrae uolucrumque precator
Ibycus et tetricis Alcman cantatus Amyclis
Stesichorusque ferox saltusque ingressa uiriles
Non formidata temeraria Leucade Sappho,

---

130 *conicias* aliae aeque ‖ 132 Uersus C a, *corr. A. Schottus* | uictos C a, *corr. Bentleius* | et inanis a: immanis A C ‖ 133 ibi A: ubi C ‖ 135 festina sed ut dux C a, *corr. Lipsius* ‖ 138 pugna *Guietus* palmae *Markl.* ‖ 140 clausere A C, *corr. Dom.* ‖ 141 Sit *Dom.:* Sin C a ‖ 142 gramine C: gramina A ‖ 144 Quin *Heinsius:* Cum C a ‖ 147 moresque *Markl.:* mores C a ‖ 149 equus C a ‖ 153 Ibycus *Guil. Canterus:* Obsitus (-cus) C a ‖ 154 actusque egressa *Markl.* ‖ 155 Leucade *Italus quidam:* calchide A C Chalcide *Dom.*

Quosque alios dignata chelys. tu pandere doctus
Carmina Battiadae latebrasque Lycophronis arti
Sophronaque implicitum tenuisque arcana Corinnae.
Sed quid parua loquor? tu par assuetus Homero
Ferre iugum senosque pedes aequare solutis
Uerbis et numquam passu breuiore relinqui.
Quid mirum, patria si te petiere relicta,
Quos Lucanus ager, rigidi quos iugera Dauni,
Quos Ueneri plorata domus neglectaque tellus
Alcidae uel quos e uertice Surrentino
Mittit Tyrrheni speculatrix uirgo profundi,
Quos propriore sinu lituo rèmoque notatus
Collis et Ausonii pridem laris hospita Cyme
Quosque Dicarchei portus Baianaque mittunt
Litora, qua mediis alte permixtus anhelat
Ignis aquis et operta dolos incendia uersant?
Sic ad Auernales scopulos et opaca Sibyllae
Antra rogaturae ueniebant undique gentes;
Illa minas diuum Parcarumque acta canebat
Quamuis despecto uates non irrita Phoebo.
Mox et Romuleam stirpem proceresque futuros
Instruis inque patrum uestigia ducere perstas.
Sub te Dardanius facis explorator opertae,
Qui Diomedei celat penetralia furti,
Creuit et inde sacrum didicit puer; arma probatis
Monstrasti Saliis praesagumque aethera certis
Auguribus; cui Chalcidicum fas uoluere carmen,

---

156 docti *Markl.* ‖ 157 bacchiadȩ **C a** | arti *scripsi:* atri *(uel* ari) **C a** ‖ 161 Uerbis *scripsi:* Uersibus **C a** Uocibus *Markl.* ‖ 164 dilectaque *idem* ‖ 168 Cyme **A**: crine **C** ‖ 170 permissus **C a** ‖ 171 dolos *scripsi:* domos **C a** modos *Burmannus* | uersant *Heinsius:* seruant **C** ‖ 174 canebat **A**: canebant **C** ‖ 175 despecto *scripsi:* decepto **C a** ‖ 178 opertae **C**: oportet ς **a** ‖ 180 probatis *ego:* probatur **A*** **C** probare **a** ‖ 181 Monstrasti Saliis *Lipsius:* Monstrastis **A*** **C** halis **A** aliis **C**

Lanea cui Phrygii coma flaminis, et tua multum
Uerbera succincti formidauere Luperci.
Et nunc ex illo forsan grege gentibus alter
Iura dat Eois, alter compescit Hiberos,
Alter Achaemenium secludit Zeugmate Persen,
Hi dites Asiae populos, hi Pontica frenant,
Hi fora pacificis emendant fascibus, illi
Castra pia statione tenent: tu laudis origo.
Non tibi certassent iuuenilia fingere corda
Nestor et indomiti Phoenix moderator alumni
Quique tubas acres lituosque audire uolentem
Aeaciden alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, subitam ciuilis Erinys
Tarpeio de monte facem Phlegraeaque mouit
Praelia. sacrilegis lucent Capitolia taedis,
Et Senonum furias Latiae sumpsere cohortes.
Uix requies flammae necdum rogus ille deorum
Siderat, excisis cum tu solatia templis
Impiger et multum facibus uelocior ipsis
Concinis ore pio captiuaque fulmina defles.
Mirantur Latii proceres ultorque deorum
Caesar, et e medio diuum pater annuit igni.
Iamque et flere pio Uesuina incendia cantu
Mens erat et gemitum patriis impendere damnis,
Cum pater exemptum terris ad sidera montem
Sustulit et late miseras deiecit in urbes.
Me quoque uocales lucos Boeotaque tempe
Pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi,
Admisere deae; nec enim sibi sidera tantum

---

183 Cur frigii lateat coma **C a**, *corr. Auantius* ‖ 187 zeumate **C a** ‖ 197 tedis ς **a**: rhedis **C** ‖ 199 deorum **C**: duorum ς **a** ‖ 202 Concipis *Markl.* ‖ 205 uesuuina **C a** ‖ 207 montem **A**: monte **C** ‖ 209 Boeotaque *scripsi:* luotaque **A*** inotaque *uel* lutaque **C** lustrataque *Dom.* ‖ 211 sibi *scripsi:* mihi **C a** mihi s. tanti A. e. t., quam uos debere, p. *Markl.*

Aequoraque et terras quam nos debere parenti,
Si decus hoc quodcumque lyrae primusque dedisti
Non uulgare loqui et famam sperare sepulcro.
Qualis eras, Latios quotiens ego carmine patres
Mulcerem felixque tui spectator adesses
Muneris! heu quali confusus gaudia fletu
Uota piosque metus inter laetumque pudorem!
Quam tuus ille dies, quam non mihi gloria maior!
Talis Olympiaca iuuenem cum spectat harena
Qui genuit, plus ipse ferit, plus corde sub alto
Caeditur; attendunt cunei, spectatur Achaeis
Ille magis, crebro dum lumina pulueris haustu
Obruit et prensa uouet expirare corona.
Ei mihi quod tantum patrias ego uertice frondes
Solaque Chalcidicae Cerealia dona coronae
Te sub teste tuli! qualem te Dardanus Albae
Uix cepisset ager, si per me serta tulisses
Caesarea donata manu! quod subdere robur
Illa dies, quantum potuit dempsisse senectae!
Nam quod me mixta quercus non pressit oliua,
Et fugit speratus honos: quam dulce parentis
Intima Tarpei caperes! te nostra magistro
Thebais urgebat priscorum exordia uatum;
Tu cantus stimulare meos, tu pandere facta
Heroum bellique modos positusque locorum
Monstrabas. labat incerto mihi limite cursus

---

212 nos *ego:* uos C a || 213 Si (= siquidem) *scripsi:* Sed C a Sic *uulgo* || 215 eras A C: erat ς || 218 Uota ς a: Nota C | pauorem *Heinsius* || 219 Quam tuus A*: Quamuis C | quam C a: qua *edd.* || 222 accendunt *Heinsius* | Achaeis *Imhofius:* achates C acates a || 223 hausti C a, *corr. Dom.* || 228 Conspexisset *Schraderus* || 231 Heu quod *Markl.* || 232 quam *scripsi:* qua A C cum *Auantius* cum luce p. Irrita T. canerem *Gronouius* cum lustra p. Inuida T. canerem *Markl.* || 233 Intima *scripsi:* Inuida C a | caperes A C: raperes ς || 237 *an* incepto (in coepto) *?*

Te sine et orbatae caligant uela carinae.
Nec solum larga memet pietate fouebas:
Talis et in thalamos. una tibi cognita taeda
Conubia, unus amor. certe seiungere matrem
Iam gelidis nequeo bustis; te sentit habetque,
Te uidet et tumulos ortuque obituque salutat,
Ut Pharios aliae ficta pietate dolores
Mygdoniosque colunt et non sua funera plorant.
Quid referam expositos seruato pondere mores?
Quae pietas, quam uile lucrum, quae cura pudoris,
Quantus amor recti? rursusque, ubi dulce remitti,
Gratia quae dictis? animo quam nulla senectus?
His tibi pro meritis famam laudesque benignas
Iudex cura deum nulloque e uulnere tristes
Concessit. raperis, genitor, non indigus aeui,
Non nimius, trinisque decem quinquennia lustris
Iuncta ferens. sed me pietas numerare dolorque
Non sinit, o Pylias aeui transcendere metas
Et Teucros aequare senes, o digne uidere
Me similem! sed nec leti tibi ianua tristis
(Quippe leues causae), nec segnis tabe senili
Exitus instanti praemisit membra sepulcro,
Sed te torpor iners et mors imitata quietem
Explicuit falsoque tulit sub Tartara somno.
Quos ego tunc gemitus? comitum manus anxia uidit,
Uidit et exemplum genetrix gauisaque nouit,
Quae lamenta tuli. ueniam concedite, manes,
Fas dixisse, pater: non tu mihi plura dedisses.

---

241 seiungere *Dom.:* siiungere **A*** **C** ‖ 242 te *edd.:* et **C** **a** ‖ 251 Iudex **A C**: Index ς Uindex *edd.* | tristem **C a**, *corr. Markl.* ‖ 253 nimius trinisq; **A**: minus crinisq; **C** ‖ 258 *malim* (Quippe lues causa est) | segnis **A**: segnes **C** | tabe *Gronouius:* labe **C a** ‖ 259 praemisit **A C**: permisit **a** promisit *Gronouius* ‖ 263 nouit *Dom.:* uouit **A*** **C**

Felix *si* ille patrem uacuis circumdedit ulnis,
Uellet et Elysia quamuis in sede locatum
Abripere et Danaas iterum portare per umbras,
Temptantem et uiuos moliri in Tartara gressus
Detulit infernae uates longaeua Dianae;
Si chelyn Odrysiam pigro transmisit Auerno
Causa minor; si Thessalicas Admeton in oras,
Si lux una retro Phylaceida rettulit umbram:
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua manes
Aut mea? fas mihi sit patrios contingere uultus,
Fas iunxisse manus, et lex quaecumque sequatur.
At uos, umbrarum reges Enneaque Iuno,
Si laudanda precor, taedas auferte comasque
Eumenidum; nullo sonet asper ianitor ore,
Centaurosque Hydraeque greges Scyllaeaque monstra
Auersae celent ualles, umbramque senilem
Inuitet ripis, discussa plebe, supremus
Uector et in media componat molliter alga.
Ite, pii manes Graiumque examina uatum,
Illustremque animam Lethaeis spargite sertis
Et monstrate nemus, quo nulla irrumpit Erinys,
In quo falsa dies caeloque simillimus aer.
Inde tamen uenias melior, qua porta malignum
Cornea uincit ebur, somnique *in* imagine monstra,
Quae solitus. sic sacra Numae ritusque colendos
Mitis Aricino dictabat Nympha sub antro,

---

266 si *addidi: om.* C a Phryx uelut ille *Barthius; fort.* Si Phryx ille ‖ 269 moliri *scripsi:* molitum C a ‖ 271 Sic A C, *corr. Dom.* ‖ 272, 73 sic — Sic A C, *corr. Dom.* | Thessalicis Admetus in oris Silua una retro C a, *corr. Heinsius* ‖ 275 sit ς: sic A C ‖ 277 Enneaque *Gronouius:* aetneaque A C aeternaque ς ‖ 280 Centaurosque A: Centaurusque C ‖ 282 supremus C a: supremis ς ‖ 283 *expectes* deponat ‖ 286 irrumpit ς: irrupit C a ‖ 288 porta *Dom.:* parte C a ‖ 289 in a: *om.* C | monstrat C a, *corr.* ς

Scipio sic plenos Latio Ioue ducere somnos
Creditus Ausoniis et non sine Apolline Sulla.

IV.

SOMNUS.

Crimine quo merui, iuuenis placidissime diuum,
Quoue errore miser, donis ut solus egerem,
Somne, tuis? tacet omne pecus uolucresque feraeque
Et simulant fessos curuata cacumina somnos,
Nec trucibus fluuiis idem sonus; occidit horror
Aequoris, et terris maria acclinata quiescunt.
Septima iam rediens Phoebe mihi respicit aegras
Stare genas; totidem Oetaeae Paphiaeque renident
Lampades et totiens nostros Tithonia questus
Praeterit et gelido parcit miserata flagello.
Unde ego sufficiam? non sunt mihi lumina mille,
Quae sacer alterna tantum statione tenebat
Argus et haud umquam uigilabat corpore toto.
At nunc fors aliquis longa sub nocte puellae
Brachia nexa tenens ultro te, Somne, repellit.
Inde ueni nec te totas infundere pennas
Luminibus compello meis (hoc turba precetur
Laetior): extremo me tange cacumine uirgae
(Sufficit) aut leuiter suspenso poplite transi.

---

293 creditur **C a**, *corr. Heinsius* | nec non **C a**

IV. Somnus **A C**: Ad Somnum **a** ‖ 8 renident *scripsi l. l. p. 263:* reuisent **A C** reuisunt *edd.* ‖ 10 parcit *Schraderus:* spargit **C a** tangit *Markl.* | *proposui l. l.* mihi sera *uel* mihi saeua ‖ 11 sunt *scripsi l. l.:* si **C a** ‖ 12 Quae uafer *Heinsius* ‖ 14 Et *Markl.* | fors *idem:* heus **C a** heu ς ‖ 17 precatur **C a**, *corr.* ς ‖ 19 leuiter **A C**: leuior ς

V.

EPICEDION IN PUERUM SUUM.

Me miserum! neque enim uerbis sollemnibus ulla
Incipiam nunc Castaliae uocalibus undis
Inuisus Phoeboque grauis. quae uestra, sorores,
Orgia, Pieriae, quas incestauimus aras?
Dicite, post poenam liceat commissa fateri.
Numquid inaccesso posui uestigia luco?
Num uetito de fonte bibi? quae culpa, quis error,
Quem luimus, tantus? morientibus ecce lacertis
Uiscera nostra tenens animamque auellitur infans,
Non de stirpe patrum nec qui mea nomina ferret
Oraque; non fueram genitor, sed cernite fletus
Liuentesque genas et credite planctibus: orbus,
Orbus ego. huc patres et aperto pectore matres
Conueniant; crinem capulis et cinnama ferto,
Si qua sub uberibus plenis ad funera natos
Ipsa gradu labente tulit madidumque cecidit
Pectus et ardentes restinxit lacte fauillas;
Quisquis adhuc tenerae signatum flore iuuentae
Immersit cineri iuuenem primaque iacentis
Serpere crudelis uidit lanugine flammas,
Adsit et alterno mecum clamore fatiscat:
Uincetur lacrimis, et te, Natura, pudebit.
Tanta mihi feritas, tanta est insania luctus.

V. 1 ulla] ultra *Barthius;* ullis *Peyrar.* ‖ 2 nunc *Scriuerius:* nec **C a** ‖ 8 tantus *Politianus*: tantis **C a** | lacertis ς **a**: lacescit **A*** lacestis *uel* latescis, *sim.* **C** ‖ 9 animaque **C a**, *corr. ed. Parm.* ‖ 10 patrum *scripsi:* quidem **C a** ‖ 12 orbus *scripsi:* orbi **C a** orbum *Heinsius* planctibus, orbi: *Markl.* ‖ 14 crinem capulis et cinnama *scripsi:* cineremque oculis et crimina **A C** crinemque rogis et gramina *Heinsius* crinesque rogis et munera *Markl.* | ferto *Politianus*: ferte **C a** ‖ 17 restrinxit l. papillas **C a**, *corr.* ς ‖ 20 flammas *Dom.:* malas **C a**

Hoc quoque dum ni*tor*, ter dena luce peracta
Acclinis tumul*is* *pla*nctus in carmina uerto
Discordesque m*odos et* singultantia uerba.
Molior orsa ly*ra* funesta, atque ira tacendi
Impatiens. sed nec solitae mihi uertice laurus
Nec fronti uittatur honos. en taxea marcet
Silua comis, hilaresque hederas plorata cupressus
Excludit ramis; nec eburno pollice chordas
Pulso, sed inmeritam digitis errantibus amens
Scindo chelyn. iuuat heu, iuuat inlaudabile carmen
Fundere et incompte miserum nudare dolorem.
Sic meriti sic me cantuque habituque nefastum
Aspiciant superi. pudeat Thebasque nouumque
Aeaciden: nil iam placidum manabit ab ore.
Ille ego qui (quotiens!) blande matrumque patrumque
Uulnera, qui uiduos potui mulcere dolores;
Ille ego lugentum mitis solator, acerbis
Auditus tumulis et descendentibus umbris,
Deficio medicasque manus fomentaque quaero
Uulneribus, sed summa, meis. nunc tempus, amici,
Quorum ego manantes oculos et saucia tersi

---

ad uu. 24—27 **A** *adnotat:* textus ht(=habet) intercisos hos uersus ‖ 24 dum nitor *Gronouius:* cum in ... **C a** ‖ 25 Accliuis **C a** | tumulis planctus *scripsi l. l. p. 251:* tumul ... uctus **A*** tumul ... uctus *uel* nctus **C** tumulo luctus **a**; *ceterum a sententia transpositio haec* in planctus carmina *flagitatur* ‖ 26 modos et sing. *edd.:* in ...... sing. **C a** ‖ 27 orsa lyra funesta atque *scripsi l. l.:* orsa ly ... ū est atque **A*** *ita ut littera unica ante* ū *nunc dispici nequeat;* orsa ly ... est atque **C** ‖ 29 uictatus **A C** ‖ 31 nec eburno **A* C**: ignauo **a** ‖ 32 inmeritam *scripsi:* incertam **C a** insertam *Barthius* incertum *Markl.* ‖ 34 nudare *Markl.:* laudare **C a** ‖ 35 meriti *scripsi:* merui **C a** ‖ 37 placitum *Markl.* | manabit **A**: manabat **C** ‖ 38 quotiens **A* C**: totiens **a** | blande *ego:* blando **C a** blandus *Dom.* ‖ 39 uiduos *Heinsius:* uiuos **C a** ‖ 42 Deficior *Heinsius* ‖ 43 sed summa **C a**: quae summa ς; *recte Marklando epitheton uocis* fomenta *latere uidetur*

Pectora: reddite opem, saeuas et soluite gratis.
Nimirum cum uestra domus ego funera maestus
*
* *
Increpitans: 'qui damna doles aliena, repone
Infelix lacrimas et tristia carmina uersa.'
Uerum id; at absumptae uires et copia fandi
Nulla mihi, dignumque nihil mens fulmine tanto
Repperit: inferior uox omnis et omnia sordent
Uerba. ignosce, puer: tu me caligine inerti
Obruis a! durus. uiso si uulnere carae
Coniugis inuenit caneret quod Thracius Orpheus
Dulce sibi, si busta Lini complexus Apollo
Non tacuit: nimius fortasse auidusque doloris
Dicor et in lacrimis iustum excessisse pudorem.
Quisnam autem gemitus lamentaque nostra reprendis?
O nimium felix, nimium crudelis et expers
Imperii, Fortuna, tui, qui dicere legem
Fletibus aut fines audet censere dolendi!
Incitat heu! planctus; potius fugientia ripas
Flumina deuincas rapidis aut ignibus obstes,
Quam miseros lugere uetes. tamen ille seuerus,
Quisquis is est, nostrae cognoscat uulnera curae.
Non ego mercatus Pharia de pube loquaces
Delicias doctumque sui conuicia Nili

---

45 saeuas ex(s)oluite gratis C a, *correxi* . saeuasque *Heinsius* || *post* 46, *quem ex* A C *dedi, lacunam significaui; taedet iam uirorum dd. de uu.* 46—48 *coniecturas uiolentissimas referre* || 47 doles *Politianus:* dolens C a || 48 uersa *(scil.* in te) *scripsi:* serua C a || 49 id at *scripsi:* erat C a || 52 inerti *scripsi:* m(o)estum A C mersum *Heinsius* || 53 ah durus *Politianus:* a duro C a | si A* C: sic *Dom. idemque u. 55* || 56 *fort.* Non iacuit, *i. e., non infra dignitatem suam cecinit* || 57 Dicar ς || 58 rependis A* C, *corr. Politianus* || 62 citius *Heinsius* || 63 deuincas A: deuinces C | flumina A: fulmina C || 65 curae *Markl.:* causae C a || 66 pube *Heinsius:* puppe C a || 67 Delicias *Auantius:* Aedituas (Ed.) A C

Infantem, lingua uafrum salibusque proteruum,
Dilexi: meus ille, meus. tellure cadentem
Excepi atque unctum genitali stramine foui,
Poscentemque nouas tremulis ululatibus auras
Inserui uitae. quid plus tribuere parentes?
Quin alios ortus libertatemque sub ipsis
Uberibus tibi, parue, dedi; sed munera nostra
Ridebas ignarus adhuc. properauerit ille,
Sed merito properabat, amor, ne perderet *unum*
Libertas tam parua diem. nonne horridus *inde*
Inuidia superos iniustaque Tartara pulsem?
Nonne gemam te, care puer? quo sospite natos
Non cupii, primo genitum quem protinus ortu
Implicui fixique mihi, cui uerba sonosque
Monstraui questusque et murmura caeca resoluens,
Reptantemque solo demissus ad oscula dextra
Erexi, blandoque sinu iam iamque *cadentes*
Exceptare genas dulcesque accersere somnos.
Cui nomen uox prima meum ludusque tenello
Risus, et a nostro ueniebant gaudia uultu.

* * *

---

68 uafrum *scripsi:* simium **A***, *et ita uel* sum(m)um **C** nimium *Markl.* ‖ 70 Excepi *Auantius:* Aspexi **C a** | stramine *scripsi:* carmine **C a** ‖ 71 Pulsantemque *Heinsius*; *fort.* Noscentemque ‖ 73 ortus **A C**: artus ς ‖ 74 sed *scripsi*: heu **C a**, cum *Politianus* tu *Markl.* ‖ 75 Rideres **C a** | ignarus *Auantius:* ingratus **C a** ‖ 76 unum *addidi: om.* **A*** **C** ullum *Auantius* ‖ 77 parca *Heinsius* | inde *addidi: om.* **A*** **C** ipsos *edd.* ‖ 80 Concupii, *corr. Dom.* | gemitum **C a**, *corr. Politianus* | quem *Heinsius:* qui **C a** ‖ 81 Implicuit fixitque **C a**, *corr. Polit.* ‖ 82 murmura *Heinsius:* uulnera **C a** | resoluens *Markl.:* resoluam **C a** ‖ 83 dextra ς: destra **A** uestra **C** ‖ 84 cadentes *addidi: om.* **A*** **C** natantes *edd.* ‖ 85 Exceptare *Rob. Ungerus:* Excepere **C a** ‖ 86 tenello ς: tenebo **C a** ‖ 87 a **A C**: e **a** ‖ Finis *fere codd. subscribunt.*

P. PAPINIUS STATIUS.

VOL. II.

ACHILLEIS ET THEBAIS.

RECENSUIT

PHILIPPUS KOHLMANN.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXIX.

P. PAPINII STATII

ACHILLEIS ET THEBAIS.

RECENSUIT

PHILIPPUS KOHLMANN.

FASC. I.

ACHILLEIS.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXIX.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Editoris praefatio.

Priusquam novae huius editionis rationem explicem, paucis de propagatione Achilleidos per tempora medii aevi continuata, tum de editionibus usque ad nostram aetatem emissis praefari liceat. — Ac primum quidem constat, Achilleida saeculi quarti quinti sexti scriptoribus notam fuisse: Servius duos eius locos laudat (I 101 sq. 269 sq.); Iulius Capitolinus (Gordiani III c. 3 p. 29, 15 ed. Peter) Achilleida una cum Aeneide exemplum fuisse narrat carminis quod de Antoninorum rebus gestis perscripserit Gordianus; Ausonium nonnullis Mosellae locis Achilleidos versus ante oculos habuisse manifestum erit, si contuleris inter se Ach. I 409 sq. et Mos. 290 sqq., Ach. I 462 et Mos. 147, Ach. I 775 et Mos. 395. Longum est enumerare omnes qui ex Claudiani carminibus proferri possint versus, quibus Achilleida imitatus sit, cum sicut Vergilii vestigia Statius ita Statii persecutus sit poeta ille Alexandrinus. Apollinarem Sidonium iam Marklandus (ad Silv. I 1, 10) 'vocum Statianarum perpetuum fere captatorem' esse iudicavit; cf. eius carm. V 17 cum Ach. I 336, VII 169 cum Ach. I 674, IX 114 sqq. cum Ach. I 20 sqq., XXII 30 cum Ach. I 288. Septem exempla ex Achilleide petita attulit Priscianus, tria huius auditor Eutyches. Fueritne Achilleis, ut Otto Muellerus suspicatus est (quaestt. Statt. p. 6. 8) coniuncta cum

Thebaide in illo exemplo principe, quod secundum Alcuini testimonium septimo vel octavo saeculo in Britanniam delatum bibliotheca Eboracensis continebat, in medio relinquendum est; ab illo vero exemplari omnes codices, qui 'saeculo nono et insequente aetate per Galliam Germaniamque propagari et in usum scholasticum converti coepti sunt', provenisse persuadere mihi non possum. Diligentissime Achilleida in scholis medii aevi tractatam esse notissima res est. Velut Gerbertus, doctissimus ille episcopus Remensis, a Remigio monacho Treverico per literas petivit (Ep. CXXXIV): '*si te cura tantarum detinet rerum, volumen Achilleidos Statii diligenter compositum nobis dirige*'; apographo accepto haud ita contentus rescripsit (Ep. CXLVIII): '*Praegravat affectus tuus, amantissime frater, opus Achilleidos quod bene quidem incepisti, sed defecisti, dum exemplar defecit*'. (Cf. O. Muelleri quaestt. p. 8 *not.* Aem. Grossii progr. Coll. Frideric. Regim. 1866 p. 1.) Gerbertum, quo tempore scholae Remensi praeerat, cum scholaribus Statium legisse et tractasse testatur Richerus Hist. III 47 (Mon. SS. III p. 617). In Germaniae septentrionalis quoque scholis Achilleida lectitatam esse effici cogique potest ex eis quae et de schola Paderbornensi saec. undecimi in vita Meinwerci episcopi 160 (Mon. SS. XI p. 140), et de pueritia Vicelini traduntur in Helmoldi chronico Slavorum I 42 (Mon. SS. XXI p. 44 sq.).

Nec in Britannia postea Statius legi desitus est, cum Achilleis in praecipuis fontibus illius carminis numeranda sit, quod saec. duodecimo exeunte vel ineunte tertio decimo Iosephus Iscanus, monachus Britannicus, de bello Troiano composuit libris sex.[1])

---

1) Cum alii tum hi inter se comparandi sunt loci: Isc. II 171 cum Ach. I 141, Isc. VI 483 sqq. cum Ach. I 677 sqq., Isc. II 87 cum Ach. I 774, Isc. II 277 cum Ach. II 51, Isc. V 466 cum Ach. II 133.

Aliquanto post Conradus Wirciburgensis, poeta ille clarissimus, in carmine suo amplissimo de bello Troiano cum alia permulta hausit ex Achilleide, tum maxime figuras nonnullas ac comparationes ad verbum paene exscripsit. Accuratius in hanc rem inquisivit H. Dungerus in libello qui inscribitur 'die Sage vom troianischen Kriege' Lips. 1869 p. 47. 48. 52. 55.

Quae cum ita sint, non est mirandum quod in Britannia Gallia Germania tot quibus continetur Achilleis inveniuntur codices: plus enim quinquaginta, quod equidem sciam, adhuc in lucem prolati sunt. Post inventam artem typographicam Statii quoque carmina in officinis praecipue Italicis identidem formis descripta sunt. Editio Achilleidos princeps utrum ipso anno 1470 an paulo post lucem viderit, parum constat, quippe quae prodiisse dicatur nec anno nec loco indicato. Editionem Romanam anni 1475 (cum commentar. Placidi Lactantii in Theb., Franc. Maturantii in Achill., Dom. Calderini in Silvas), editiones Venetas a. 1483 et 1490, quarum lectiones a Menkio conlatas adhibui, secutae sunt Aldinae a. 1502 et 1519, quarum prior (quae mihi praesto fuit) 'nisi ab ipso Avantio, tamen eius emendationibus adhibitis confecta est'. (Cf. Handii praef. p. XXXVI.) Ex Aldina secunda contextum describebat Bernartius, qui Statium in officina Plantiniana Antverpiae 1595 edidit, ex quatuor codicibus emendatum. Id quod Scaliger sibi proposuerat, ut Statium correctum et illustratum ederet, quominus efficeret, virum summo ingenio praeditum impediisse dicitur editio Lindenbrogii, quae a. 1600 Parisiis prodiit. Is etiamsi Statium non modo ad codices (in quibus optimus ille Puteaneus erat) dum in Gallia versabatur recensuit, sed etiam Lactantii commentaria in Achilleida primum e codice Pithoeano edidit, plura tamen quam par erat intacta reliquit. Secuta est editio, ex qua fere omnes reliquae adhuc fluxerunt, Jo. Frid.

Gronovii, a. 1653 Amsterodami formis descripta, postquam ille edita iam 1637 in Silvas Diatribe prolusit. Quamquam nec omnem Statii contextum iudicio suo subiecit et multa vitiosa reliquit, summi tamen pretii adnotationes sunt, quas editioni adiunctas[2]) Daumius '*in pondere non magno satis ponderosas*' esse haud inmerito iudicavit. In fundamento a Gronovio exstructo, ut ita dicam, editiones ad unam fere omnes usque ad nostram aetatem sunt positae: Barthiana a. 1664, Bipontina a. 1785, Parisina a. 1825—30, Duebneriana a. 1835. 45, Queckiana a. 1854. Atque haec quidem hactenus.

In recensenda Achilleide igitur cum via mihi esset ineunda, nondum satis quasi patefacta atque aperta, id potissimum secutus sum, ut fundamentum opere solido iacerem ac munirem, ut ei penes quos iudicium harum rerum est habeant quo utantur ad studia Statiana provehenda. Neque solum igitur codicum lectiones, quoad eius fieri poterat, quam accuratissime dedi, sed etiam auctoritatem librorum MSS. ita servandam esse putavi, ut parcissime aliorum measve coniecturas receperim.

Ac primum quidem constare mihi videtur, duas etiam Achilleidos recensiones iam ante scholiastae tempora exstitisse inter se discrepantes: quod iam de Thebaide O. Muellerus in editione sua contendit (Cf. praef. p. VIII). Utriusque generis exempla haud ita pauca nobis sunt servata. Alterius eiusque melioris effigiem praebent tres codices, quorum consensum in hac editione significavi litera **A**: sunt autem codices quos ipse contuli Puteaneus (**P**) Parisinus 10317 (**Pc**) Gudianus 54 (**G**[2]), quibus Achilleis una cum Thebaide continetur. Qui quidem ex uno eodemque

2) 'Gustus ad Achilleida' continetur pp. 415 sqq., multis vitiis typographicis deformatus.

archetypo fluxerunt, ita tamen ut **P**, qui haud scio an ex ipso exemplari principe descriptus sit, fonti communi similior propinquiorque iudicandus videatur, **Pc** autem et **G**^{2}, quippe qui ex apographo archetypi non plane integro derivati esse videantur, manu correctoris saec. XII nonnullis locis et suppleti et interpolati sint. Ceterum ne in **P** quidem indicia manus posterioris aetatis prorsus desunt.

Cod. Puteaneus, Parisinus 8051 (**P**) membran. foll. 65, saec. decimo exaratus, iam ut supra memoravimus a Lindenbrogio adhibitus est, qui eum bonitate et antiquitate reliquis praestare cum aliis ex rebus tum ex subscriptione rectissime coniecit, quae in fine libri quarti Thebaidos exstat: Codex Iuliani VC (i. e. viri clarissimi). Codicem omnium maximam vim atque auctoritatem habere cum manifestum sit, in lectionibus eius describendis ad minutias vel orthographicas descendere haud dubitavi, id quod ab ipsa editionis ratione paulum discedat. Quoniam **P** certissimum ducem se praebuit, non solum omnibus locis quibus cum duobus eiusdem generis codicibus consentit, exceptis perpaucis, lectiones eius vel recepi vel conservavi, sed etiam eis locis, ubi **P** solus meliorem lectionem exhibet, plerumque auctoritatem illius secutus sum.[3])

Cod. Parisinus 10317 (Suppl. 1670) (**Pc**), quem ante me quod sciam nemo unquam excussit, membran., saec. decimo, quantum mei iudicii est, vel undecimo exaratus, continet foll. 182 Thebaida et Achilleida. Eadem manus saec. duodecimi vel recentioris aetatis, quae versus libri primi 529—662 a prima manu omissos ascripsit, finem libri secundi inde a versu 150 supplevit. (Cf. Philol. XXXIII 130 sq.)

---

3) Cf. quae de hoc codice accuratius disserui in Philol. XXXIV p. 474 sqq.

Cod. Gudianus 54 (G^2) membran., a pluribus librariis saec. undecimo (*an* decimo?) exaratus, continet foll. 162 (vel potius 163, cum numerus 20 bis scriptus sit) Thebaida, et ab initio mutilam nec in libris posterioribus integram, et inde a fol. 145 Achilleida, nonnullis locis manu saec. duodecimi suppletam. Desunt enim a manu prima versus I 106. 107. 529—660. 753. 772—786. 881. 882. 895. II 53. — Et Parisinus quidem atque Gudianus ut eadem propinquitate cum Puteaneo coniuncti, ita inter se simillimi esse mihi videntur, ut ex uno eodemque exemplo descriptos eos esse, id exemplum autem ut iam supra dixi manasse putaverim ex eodem archetypo, ex quo deductus sit **P**. Illud quidem exemplum non plane integrum fuisse, ex eo effici potest, quod in utroque codice et versus 529—660 (662) libri primi a manu altera adscripti sunt, nec ulla ad Achilleida inveniuntur scholia, quae ad Thebaida uberrima exstant.

Tribus illis optimi generis exemplis adiungi potest cod. Leidensis (Bibl. Publ. Lat. XVIII 136 K) membran. foll. 129, saec. duodecimo vel ineunte tertio decimo exaratus, in margine nonnullis locis a manu recentiore correctus, quem ipse contuli; continentur Achilleis (fol. 1a—14b) et Thebais. Propinquitate hunc cum **A** coniunctum esse, ea ex re maxime concludi potest, quod in illis quatuor codicibus liber Achilleidos secundus versu eo demum incipit, qui est in permultis MSS et omnibus fere editionibus libri secundi 287:

'Exuit implicitum tenebris umentibus orbem'.

Ac **P** quidem et Leid. aperte librum primum concludunt incipiuntque secundum[4]); in **Pc** et G^2 etsi

4) Vetustissima Statii editio, typis descripta Venetiis a. 1508, quae cum haec scribebam in manus pervenit, eandem librorum distributionem habet.

nulla exstat subscriptio, tamen spatio relicto libros distingui manifestum est, praesertim cum nulla antea inveniatur distributio.[5]) Nec dubitari potest, quin ista librorum descriptio sit rectissima, cum nec illa quam editiones Lindenbrogii et Crucei exhibeant quinquepertita ullis bonorum codicum adminiculis confirmetur, et ea quae vulgo in editionibus legatur bipartita codicibus tantum deterioribus nitatur: quam rem et Otto Muellerus breviter attigit (praef. p. XIII sq.), duos grammaticorum locos respiciens, et ipse latius demonstravi (Philol. XXXIV p. 475 sqq.). Priscianus enim (VII 65 p. 342 H.) et Eutyches (II 6 p. 475 K.) certissimi testes sunt, in codicibus saec. sexti, qui versus in omnibus fere editionibus feruntur libri II 120. 224. 225, eos adnumeratos fuisse libro primo.

Quo factum est, ut in hac nostra editione versuum numeros alios invenias atque antea notati sint; sed ut melius legentes libello uti possint, numeros usu receptos in laevo margine addendos curavi, literis tenuioribus et paulum inclinatis depictos.

Et haec quidem de optimo codicum genere. Alterius testes se praebent Trevirensis (**t**) Parisinus 8052 (**p**) Gudianus 52 (**G**) Helmstadiensis (**H**) Dommerichianus (**D**); qui codices ubi inter se consentiunt litera **M** usus sum.

Cod. Trevirensis (LXXXXIb bibl. urb.) miscellan. membran., saec. sicut F. X. Krausio visum est XII° vel XIII° exaratus, foll. 9 prioribus Achilleida complectitur. Num derivatus sit ex vetusto illo exemplari, quod ut supra memoravimus Gerbertus Remensis describendum curaverat, disceptari nequit. Desunt versus libri primi 221. 558. 636—721. 900. 930 —

---

5) Eandem descriptionis rationem inveni in cod. Paris. 11324; cf. ea quae de hoc codice et de ceteris in bibl. Paris. asservatis exposui in Philol. XXXIV p. 476.

II 167. Librarium sermonis latini satis ignarum fuisse nemo erit quin intellegat: quamvis scateat igitur codex vitiis omnis generis, tamen inveniuntur loci, quibus solus cum P conspiret. Plenius de hoc cod. disputavit Aem. Grossius, progr. Coll. Frider. Regim. 1866, qui cum et conlationem publici iuris fecerit, quam ab amico factam Krausius ei transmiserat, et lectiones ex t aliisque codd. allatas inter se comparaverit, valde dolendum est, quod in altera opusculi parte (p. 12 sqq.) plura quam par est vitia inveniuntur. Arctius t coniunctus esse videtur cum p, quem codicem una cum P Amarus et Lemairius editores Parisini contulerunt: quamqum dubium mihi videtur, annon accurate fecerint. Est cod. Parisinus 8052 membran. saec. duodecimi, foll. 58 Thebaida et Achilleida comprehendens, qui cum t et tribus libris MSS. in bibliotheca Guelferbytana asservatis expressam alterius generis effigiem praebet. Principem inter illos locum obtinet Gudianus 52, membran. saec. quarti decimi, Thebaida et Achilleida cum scholiis marginalibus complectens; conlatione usus sum a F. A. Menkio facta. Ut iam in G plurimis locis lectiones singulares exstant quae ex docti cuiusdam coniecturis fluxisse videntur, ita multo magis interpolatus et parvi habendus est cod. Helmstadiensis 319b chartac., exaratus in Germania die duodecimo Sept. a. 1454, quem et ipsum contulit Menkius. Continentur Thebais et Achilleis cum Collutii de Stagnano epitome Achilleidos. Minoris etiam aesti mandus est codex, qui olim Dommerichii fuit, hodie Gudianus 292. 2 membran. saec. quarti decimi, solam Achilleida cum scholiis nullius pretii continens. Is, cuius liber olim fuit, rector scholae Wolfenbuttelensis in peculiari libello 1758 de eo retulit. Desunt, cum tria exciderint folia, versus I 33—90. 537—557. II 49—69. In libris pessimis D esse habendum cum ex aliis tum maxime ea ex re concludas

necesse est, quod duo versus spurii, I 781 et is qui in fine carminis legitur in codicibus notae pessimae:

'Aura silet, puppis currens ad litora venit',

in eo exstant.

Simile aliquid occurrit in tribus bibliothecae Lugduno-Batavae codicibus saec. tertio decimo exeunte vel ineunte quarto decimo exaratis, quos ipse adhibui: cod. Gronovii 87 (olim Rottendorffiano)[6]) foll. 13a—32b, cod. Lipsii 36 foll. 16—29, Vossiano Lat. Oct. 83, solam Achilleida cum glossis complectente. Et in *Gronoviano* quidem deest v. 781, exstat vero versus spurius in fine carminis. Codex *Lipsii* qui exhibet versum 781 dederitne alterum disceptari nequit, cum exciderint quatuor ultimi versus. In *Vossiano* quamvis desit a manu prima v. 781, quem manus recentissima in margine et inter lineas adscripsit, nec inveniatur alter, tamen parvi codex aestimandus est. Minimi pretii postremo sunt cod. Oldenburgensis chartac. saec. quinti decimi, foll. 1—18a Achilleida comprehendens, quem ipse adhibui, et cod. Caroliruhensis, cuius lectiones cum Menkio communicatae sunt a. 1817 a Moltero qui id temporis bibliothecae Caroliruhensi praeerat. Continet cod. membran. foll. 21 Achilleidos libros quinque; scriptus est teste Moltero versus finem saec. quarti decimi satis accurate; emendatus quoque est alia sed prope coaeva manu. Adspersae sunt per 6 priora folia (I 19—300) scholia, eadem manu scripta qua cod. emendatus est: ea vero manus videtur esse Ioannis de Ugolinis, cuius liber olim fuit. Atque, ut rem absolvam, accedunt codicum lectiones a Bernartio Lindenbrogio Queckio sparsim allatae; quatuor quos Bernartius adhibuit codices ubi inter se consentiunt, litera m usus sum.

6) Cf. Gronovii gustum ad Achill. I 11.

Frustra speraveram fore ut ex thesauris Musei Britannici nova subsidia mihi compararentur. Sed a *Thompsonio*, viro summae liberalitatis doctrinaeque, certior factus de omnibus quotquot asservantur in bibliotheca Mus. Brit. amplissima codicibus, magnum ex eis adiumentum exspectare destiti. Cum enim plerique versum spurium in fine carminis exhibeant ac deterrimam librorum distributionem quinquepertitam dare videantur, nullus vero ultra saec. tertium decimum ascendat, fructus ex illis vix percipi poterit. Addo (quod benignitati *Aem. Baehrensii* debeo), exstare codicem miscell. *Etonensem Bl. 6. 5* saec. undecimi, characteribus longobardicis foll. 18—37 Achilleida comprehendentem.

Quibus expositis venio nunc ad viros doctos, qui de Achilleide bene meruerint. Post *Maturantium* et *Avantium*, post *Bernartium*, *Lindenbrogium*, *Gronovium* magna sunt in Achilleida merita *Nicolai Heinsii* et *Richardi Bentlei*, qui quam saepe etiam sine codicum subsidiis suo ingenio rectissimas lectiones invenerint, permultis locis auctoritate optimorum librorum MSS. confirmatur. Heinsii emendationes et in 'Adversariis' typis expressas et in margine exemplaris editionis Lindenbrogianae Gottingensis exstantes Menkius diligentissime collectas et descriptas in schedis suis reliquit. Bentlei coniecturas, in exemplari editionis Gevartianae (Leid. 1616) hodie in Mus. Britannico conservato margini adscriptas in lucem protulit *Maur. Hauptius* (Berl. Monatsber. 1861 p. 1079. 1084). Post illos viros clarissimos dignissimi sunt qui commemorentur *Ioannes Schraperus* et *Fr. Aug. Menkius* (vel ut ipse audire malebat *Menca*). Plurimae illius coniecturae et in 'Observationibus Francof. 1761' palam factae et in libro MS. bibliothecae Berolinensis ex legato Santenii (MS. Diez. B. Sant. 47) exstantes ab *Hauptio* l. l. editae sunt. *Menkius*, cum olim con-

silium iniisset Statium novis curis recensere emendare illustrare (cf. eius Observatt. critic. in Statii Achill. Gotting. 1814 p. 4), postea gymnasii Bremensis director factus proposito destitisse videtur. Amplissimas viri doctissimi schedas Statianas, quae hodie in bibl. universitatis Argentoratensis asservantur, explorandas liberalissime mihi concessit *Barackius*.

Restat ut eis viris qui in hoc opusculo perficiendo me adiuverunt gratias agam quam maximas. Atque omnium maxime *Aem. Baehrensius* Groningensis optime de hac mea editione meritus est, quippe qui non solum in plagulis corrigendis libentissime mihi adfuerit, sed etiam coniecturas non paucas acutissimas mecum communicaverit. Tum codicibus liberalissime transmittendis me sibi devinxerunt *Pluygersius* atque *Nicolaus du Rieu* Leidenses, *Heinemannus* Wolfenbuttelensis, *Luebbenus* Oldenburgensis.

Scribebam Emdae mense Ianuario a. 1879.

Index notarum.

A = **P** (Puteaneus) **Pc** (Parisinus 10317) **G²** (Gudianus 54).
M = **t** (Trevirensis) **p** (Paris. 8052) **G** (Gudian. 52) **H** (Helmstadiensis) **D** (Dommerichianus).
Leid. = cod. Leidensis XVIII 136 K.
m = quatuor codd. a Bernartio adhibiti.
L = ed. Lindenbrogii a. 1600.
edd. vett. = editiones Venetae a. 1483. 1490. Aldina a. 1502. Bernartiana 1595.
edd. = editiones inde a Gronoviana omnes vel plurimae.

P. PAPINII STATII

ACHILLEIDOS

LIBRI II.

P. PAPINII STATII

ACHILLEIDOS

LIBER I.

Magnanimum Aeaciden formidatamque Tonanti
Progeniem et patrio vetitam succedere caelo,
Diva, refer: quamquam acta viri multum inclita cantu
Maeonio, sed plura vacant: nos ire per omnem
(Sic amor est) heroa velis Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba nec in Hectore tracto
Sistere, sed tota iuvenem deducere Troia.
Tu modo, si veteres digno deplevimus haustu,
Da fontes mihi, Phoebe, novos ac fronde secunda
Necte comas: neque enim Aonium nemus advena pulso
Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis.
Scit Dircaeus ager meque inter prisca parentum
Nomina cumque suo numerant Amphione Thebae.
At tu, quem longe primum stupet Itala virtus
Graiaque, cui geminae florent vatumque ducumque

Sta. Poetae Thebaidorum. Libri. XII. Expliciunt ·><· Incip. Achill. Lib. prim. **P** EXPLICIT LIB. XII. THEBAIDOS INCIPIT P. PAPINI STATII ACHILLEIDOS LIB. I. **G**[2] ‖ 3 viri sint inclita **G** ‖ 5 Hic amor est *Menkius* ‖ 6 Dulicia **P** ‖ 8 veterem **P** | deflevimus **P** complevimus **D** ‖ 10 nec enim **D** | pulso *om.* **P** *add. signo* ·:· ‖ 11 nec primum **D** | augescunt **A** anguescunt *Bernartius; sed cf. Theb. II 738 III 467 IV 218 VI 331* ‖ 13 memorant **t H** *edd. vett.* ‖ 14 primus **P** primum longe **t D** ‖ 15 ducemque **P**

Certatim laurus (olim dolet altera vinci)
Da veniam ac trepidum patere hoc sudare parumper
Pulvere. Te longo necdum fidente paratu
Molimur magnusque tibi praeludit Achilles.
  Solverat Oebalio classem de litore pastor
Dardanus incautas blande populatus Amyclas,
Plenaque materni referens praesagia somni
Culpatum relegebat iter, qua condita ponto
Fluctibus invisis iam Nereis imperat Helle:
Cum Thetis Idaeos (heu numquam vana parentum
Auguria!) expavit vitreo sub gurgite remos.
Nec mora, et undosis turba comitante sororum
Prosiluit thalamis: fervent coeuntia Phrixi
Litora et angustum dominas non explicat aequor.
Illa ubi discusso primum subit aera ponto:
'Me petit haec, mihi classis' ait, 'funesta minatur,
Agnosco monitus et Protea vera locutum.
Ecce novam Priamo facibus de puppe levatis
Fert Bellona nurum: video iam mille carinis
Ionium Aegaeumque premi; nec sufficit, omnis
Quod plaga Graiugenum tumidis coniurat Atridis:
Iam pelago terrisque meus quaeretur Achilles
Et volet ipse sequi. Quid enim cunabula parvo
Pelion et torvi commisimus antra magistri?
Illic, ni fallor, Lapitharum proelia ludit
Improbus et patria iam se metitur in hasta.

---

17 suadere **PtHD** sudare **Gp** su///dere **G**^{2} sordere *Baehrensius* ‖ 18 Te nondum longo fidente **D** nondum fidente **H** ‖ 19 praeludit **AH** praeludat **M** praeludet **t** ‖ 21 clam depopulatus *Menkius (Observatt. p. 5 sqq. coll. Sidon. Apollin. IX 114 sqq., qui Statium imitatur).* ‖ 24 inmersis **t** ‖ 25 idaeis **P** ‖ 27 Nec mora ab *edd. vett.* ‖ undisonis **M** ‖ 28 Prosilit a thalamis **H** ‖ 30 ubi *om.* **P** ‖ 31 Me petit, haec mihi classis *distinguunt* **HG** *edd. vett.* | paratur *Ald.* ‖ *vv. 33—90 desunt in* **D** *cf. progr. Dommerichii p. XV n. 20* ‖ 36 coniurat in armis **G** ‖ 38 parva **G** ‖ 39 comissimus **P** ‖ 40 nil fallor **P** ‖

O dolor, o seri materno in corde timores!
Non potui infelix, cum primum gurgite nostro
Rhoeteae cecidere trabes, attollere magnum
Aequor et incesti praedonis vela profunda
Tempestate sequi cunctasque inferre sorores?
Nunc quoque —, sed tardum, iam plena iniuria raptae.
Ibo tamen pelagique deos dextramque secundi,
Quod superest, complexa Iovis per Tethyos annos
Grandaevumque patrem supplex miseranda rogabo
Unam hiemem.' Dixit magnumque in tempore regem
Aspicit. Oceano veniebat ab hospite, mensis
Laetus et aequoreo diffusus nectare vultus,
Unde hiemes ventique silent cantuque quieto
Armigeri Tritones eunt scopulosaque cete
Tyrrhenique greges circumque infraque rotantur
Rege salutato; placidis ipse arduus undis
Eminet et triplici telo iubet ire iugales.
Illi spumiferos glomerant a pectore cursus,
Pone natant delentque pedum vestigia cauda.
Cum Thetis: 'O magni genitor rectorque profundi,
Aspicis in qualis miserum patefeceris usus
Aequor? Eunt tutis terrarum crimina velis,
Ex quo iura freti maiestatemque repostam
Rupit Iasonia puppis Pagasaea rapina.

---

42 *versus in* **t** *prima manu omissus, altera post v. 43 imo margine adscriptus* | dolores **t G** ‖ 43 Num *Venett. Ald.* | primum gurgite **A** primum in gurgite **M** ‖ 47 Iboque sed tarde iam **G** | tardum **A** tardum est **M** ‖ 48 *versum* **G** *in contextu omisit, sed in fine paginae exhibet* ‖ 49 amnes **G H** *edd. ante Gronovium* ‖ 53 aequoreos *coni. Baehrensius* vultum **G** *edd. vett.* ‖ 55 scruposaque *Heinsius* ‖ 58 iuuet **P** ‖ 59 cursus **P** *(cf. Verg. Georg. III 117)* fluctus *ceteri* ‖ 60 caudae *Weytinghius coll. Verg. Aen. II 207 et post eum Hauptius; at recte Menkius: 'Anteriorem corporis partem pedibus instructam cogita, cf. Theb. II 46 sq., quorum vestigia cauda deleri poeta dicit.' Cf. Verg. Georg. IV 389* ‖ 61 Cum **A** Cui **GpD** sum **t** Tunc **H** | genitor rectorque **AM** rector genitorque *edd.*

En aliud furto scelus et spolia hospita portans
Navigat iniustae temerarius arbiter Idae,
Eheu quos gemitus terris caeloque daturus!
Quos mihi! sic Phrygiae pensamus gaudia palmae,
Hi Veneris mores, hoc gratae munus alumnae!
Has saltem (non semideos nostrumque reportant
Thesea), si quis adhuc undis honor, obrue puppes
Haut permitte fretum! nulla inclementia: fas sit
Pro nato timuisse mihi. Da pellere luctus,
Nec tibi de tantis placeat me * fluctibus unam
Litus et Iliaci scopulos habitare sepulcri.'
  Orabat laniata genas et pectore nudo
Caeruleis obstabat equis. Sed rector aquarum
Invitat curru dictisque ita mulcet amicis:
'Ne pete Dardaniam frustra, Theti, mergere classem:
Fata vetant, ratus ordo deis miscere cruentas
Europamque Asiamque manus, consultaque bella
Iuppiter et tristes edixit caedibus annos.
Quem tu illic natum Sigeo in pulvere, quanta
Aspicies victrix Phrygiarum funera matrum!
Cum tuus Aeacides tepido modo sanguine Teucros

---

68 Eheu **A** Heuheu **M** Euheu *Leid.* heheu *edd. vett.* | caeloque **P G** pelagoque **G**^{2} **Pc M** *edd. ante* **L** || 69 gaudia **P p** praemia **Pc G**^{2}**M** *cf. Philol. XXXIV p. 569 sq.* || 71 num **P Pc** n̄ **G**^{2} non **M** | nostrumve *Queckius* vestrumque *Schraderus* || 72 honos undis **Pc** | adhuc nobis *Bernartius* || 73 Haut permitte **P** Aut permitte *ceteri* Et permitte *Wakefieldus* | 74 timuisse meo **G** | Da pellere luctus **P** Da tollere fluctus *ceteri (cf. v. 92)* mihi ac tollere **t** || 75 fluctibus unam **P** fluctibus unum *ceteri* fletibus udam *Otto Muellerus* tractibus unum *Schraderus* neptibus unam *Baehrensius.* || 76 Iliacis opulos **P** | habitare profundi **p** || 77 genas **P G**^{2} **G t H L** comas **Pc** *edd.* || 78 Sed **P** Tunc *ceteri* | rector **P p** *schol.* **L** *Ald.* ductor **Pc G**^{2} **M** | 81 ordo deum **G** *edd. vett.* || 82 Europamque Asiamque **P** Europaeque Asiaeque *ceteri* Europen Asiamque *Menkius* | belli **P** || 83 edixit et tristes **G** edixit tristes **G**^{2} || 85 vulnera matrum *Wakefieldus* || 86 tepidos **t** trepidos **G G**^{2}**L** | Teucro **G G**^{2}**L** Teucrum *Dorvilius*

Undabit campos, modo crassa exire vetabit
Flumina et Hectoreo tardabit funere currus
Impelletque manu nostros, opera inrita, muros.
Pelea iam desiste queri thalamosque minores:
Crederis peperisse Iovi; nec inulta dolebis,
Cognatis utere fretis: dabo tollere fluctus,
Cum reduces Danai nocturnaque signa Caphereus
Exeret et dirum pariter quaeremus Ulixem.'
Dixerat. Illa gravi vultum demissa repulsa,
Quae iam excire fretum et ratibus bellare parabat
Iliacis, alios animo commenta paratus,
Tristis ad Haemonias detorquet brachia terras.
Ter conata manu, liquidum ter gressibus aequor
Reppulit et niveas feriunt vada Thessala plantas.
Laetantur montes et conubialia pandunt
Antra sinus lateque deae Spercheos abundat
Obvius et dulci vestigia circuit unda.
Illa nihil gavisa locis, sed coepta fatigat
Pectore consilia et sollers pietate magistra
Longaevum Chirona petit. Domus ardua montem

---

v. 93 sq. Lactant. ad Theb. IX 307 p. 316 Lind.: 'ut ipse in Achilleide: nocturnaque Caphareus exeret signa et dirum pariter quaeremus Ulixem.' — v. 101 sq. Servius ad Verg. Aen. I 73: 'Statius quoque corripuit: conubialia pandunt Antra sinus.'

---

87 Undavit **P** Implebit **p** ‖ 88 tardavit **P** *schol. Monacensis* | pondere currus *schol.* ‖ 89 manus **P** ‖ 91 Crederis **P** *(cf. schol.)* Cre//deris G^2 Credideris *ceteri. — Menkius, qui antea coniecerat (Observatt. p. 19 sq.):* crederis, *postea lect. vulg. defendi posse putabat e locis, qualis Valer. Flacc. III 542* ‖ 93 Caphereus G^2 *schol. Monacensis* Caphareus **PPcM** ‖ 94 durum **t** | Ulixen **P** ‖ 97 alios animo **P** alios iterum **p** G^2 *edd.* iterum alios **G** iterumque alios **t** | conata **G** cēmenta **t** ‖ 99 *sq.* ter reppulit aequor Gressibus **t** ‖ 101 plaudunt **t** ‖ 102 deo **t** | Sperchios *codd. et edd. Scripsi cum Menkio* Sperchos, *sicut infra v. 239 628 II 145; cf. Silv. III 4, 85 Theb. IV 838* ‖ 104 ioci **G** *pr. m., altera* s *addidit.*

Perforat et longo suspendit Pelion arcu;
Pars exhausta manu, partem sua ruperat aetas.
Signa tamen divumque tori et quem quisque sacrarit
Accubitu genioque locum monstrantur: at intra
Centauri stabula alta patent, non aequa nefandis
Fratribus. Hic hominum nullos experta cruores
Spicula nec truncae bellis genialibus orni
Aut consanguineos fracti crateres in hostes,
Sed pharetrae insontes et inania terga ferarum.
Haec quoque dum viridis; nam tunc labor unus inermi
Nosse salutiferas dubiis animantibus herbas,
Aut monstrare lyra veteres heroas alumno.
Et tunc venatu rediturum in limine primo
Opperiens properatque dapes largoque serenat
Igne domum: cum visa procul de litore surgens
Nereis; erumpit silvis (dant gaudia vires)
Notaque desueto crepuit senis ungula campo.
Tunc blandus dextra atque imos demissos in armos
Pauperibus tectis inducit et admonet antri.
Iamdudum tacito lustrat Thetis omnia visu
Nec perpessa moras: 'Ubinam mea pignora, Chiron?
Dic' ait, 'aut cur ulla puer iam tempora ducit

---

v. 107 Lactant. ad Theb. X 83 p. 342 Lind.: 'ut ipse alibi: suspendit Pelion arcu.' — v. 109 Priscianus IX 37 p. 473 H.: 'Statius in I Achilleidos: quem quisque sacrasset Accubitu genioque locum.'

---

109 Signat **P** | sacravit **P** sacrarat *ceteri* sacrasset *Priscianus* sacrarit *scripsi cum Menkio* ‖ 110 monstratur **M** loci monstrantur *Menkius* ‖ 113 gentilibus *coni. Baehrensius* ‖ 116 tum iuvenis **G²** | nam tunc **A M** nam nunc **G** *Gronovius* ‖ 121 surgens **P** mater *ceteri cf. Philol. l. l. 570* ‖ 122 *Interpunctionem correxit Baehrensius* Nereis erumpit silvis; *dant edd.* | erupit **G D** ‖ 123 Notaque **P t D** *edd. vett.* Motaque **G²Pc G H p** ‖ 124 demissus **P** submissus *ceteri* ‖ 125 admonet **P t** admovet *ceteri* | antri **P** antris *ceteri* ‖ 127 Chiro **P** ‖ 128 Sunt ait **H** Sic ait **G**

Te sine? Non merito trepidus sopor atraque matri
Signa deum et magnos utinam mentita timores!
Namque modo infensos utero mihi contuor enses,
Nunc planctu livere manus, modo in ubera saevas
Ire feras; saepe ipsa (nefas!) sub inania natum
Tartara et ad Stygios iterum fero mergere fontes.
Hos abolere metus magici iubet ordine sacri
Carpathius vates puerumque sub axe peracto
Secretis lustrare fretis, ubi litora summa
Oceani et genitor tepet inlabentibus astris
Pontus, ubi ignotis horrenda piacula divis
Donaque: sed longum cuncta enumerare vetorque;
Trade magis!' Sic ficta parens: neque enim ille dedisset,
Si molles habitus et tegmina foeda fateri
Ausa seni. Tunc ipse refert: 'Duc, optima, quaeso,
Duc genetrix humilique deos infringe precatu.
Nam superant tua vota modum placandaque multum
Invidia est. Non addo metum, sed vera fatebor:
Nescio quid magnum (nec me patria omina fallunt)

---

v. 131 Priscianus VIII 95 p. 444 H.: 'Statius in I Achilleidos: Namque modo infensos utero mihi contuor enses.' Eutych. art. I 1 p. 465, 2 K.: 'Idem etiam aliud ab eo compositum in VIII (VII *cod. Paris.*) libro Thebaidos extulit, contuor, ut: namque modo infensos utero mihi contuor enses.'

---

129 Non merito **P Pc** num merito **p** nam merito **G** nunc merito **t** nû îmerito **G**² non inmerito **H** ‖ 130 et magnos **A M** Magnos *edd.* et magno **t** | dolores **p** ‖ 131 Namque modo **A M** *Priscianus Eutych.* Namque mihi *edd.* | infensos **G**² **Pc p** *Priscianus Eutych.* **G** infessos **P** infestos *edd.* | utero mihi **A M** *Priscian. Eutych.* utero modo *edd.* ‖ 132 libere **P** ‖ 134 et Stygios **P** *Venett.* ‖ fere iungere **t** ‖ 135 magni **P** magei **t** | iuuet **P** ‖ 136 Carphthius **P** | peracto **P** probato *ceteri* ‖ 137 lustrare vadis **G** | litora seva **t** ‖ 139 ibí **P** ‖ 141 Grande magis **t** Cede magis **G** | ficta **P** fata *ceteri* ‖ 142 crimina foeda **G** tegmina vera **t** ‖ 143 Ausa foret **p** *Ald.* | ipse **P** ille *ceteri* ‖ 145 placandaque divum **L**

Vis festina parat tenerosque supervenit annos.
Olim et ferre minas avideque audire solebat
Imperia et nostris procul haut discedere ab antris:
Nunc illum non Ossa capit, non Pelion ingens
Pharsalive nives. Ipsi mihi saepe queruntur
Centauri raptasque domos abstractaque coram
Armenta et semet campis fluviisque fugari:
Insidiasque et bella parant tumideque minantur.
Olim equidem Argoos pinus cum Thessala reges
Hac veheret, iuvenem Alciden et Thesea vidi —
Sed taceo.' Figit gelidus Nereida pallor.
  Ille aderat multo sudore et pulvere maior,
Et tamen arma inter festinatosque labores
Dulcis adhuc visu: niveo natat ignis in ore
Purpureus fulvoque nitet coma gratior auro.
Necdum prima nova lanugine vertitur aetas,
Tranquillaeque faces oculis et plurima vultu
Mater inest: qualis Lycia venator Apollo
Cum redit et saevis permutat plectra pharetris.
Forte et laetus adest (o quantum gaudia formae
Adiciunt!): fetam Pholoes sub rupe leaenam
Perculerat ferro vacuisque reliquerat antris
Ipsam, sed catulos apportat et incitat ungues.
Quos tamen, ut fido genetrix in limine visa est,

148 tenuesque **ApG** tenuosque **t**; *sed cf. infra v. 478 II 96 (382). 'tenues anni' senium significant Theb. IV 512* || 149 Olim et ferre **G²L** Olim effere **P** Olim ferre **M** | avideque audire **P** et obire audita *ceteri* || 150 decedere *Baehrensius* || 152 Pharsaliaeve **P** Thessaliaeve *ceteri* Thessalicaeve *edd. vett.* Pharsalive *corr. Baehrensius* || 154 semet campis **AM** campis semet *edd.* || 155 Insidiasque **A** Insidias **M** | tumideque **P** tumidique *ceteri* timidique *Venett. Gronov.* || 156 argeos **t** Argolicos *Nic. Heinsius* Argivos *Baehrensius* || 157 *versus in* **P** *contextu omissus, sed eadem manu ima pagina additus* | iuvenes **tD** || 158 gelidus figit praecordia pallor **t** || 160 Et tamen **AM** Attamen **t** || 161 vacat **m** || 162 Porpureus **P** || 166 Dum **D** | plecta **P** || 168 leonem **t** || 169 reliquerat ipsam **G** || 170 Antris, sed **G** | asportat *edd. vett.* a//optat **G²**

Abicit exceptamque avidis circumligat ulnis,
Iam gravis amplexu iamque aequus vertice matri.
Insequitur magno iam tunc conexus amore
Patroclus tantisque extenditur aemulus actis,
Par studiis aevique modis, sed robore longe,
Et tamen aequali visurus Pergama fato.
  Protinus ille subit rapido quae proxima saltu
Flumina fumantesque genas crinemque novatur
Fontibus: Eurotae qualis vada Castor anhelo
Intrat equo fessumque sui iubar excitat astri.
Miratur comitque senex, nunc pectora mulcens
Nunc fortes umeros: angunt sua gaudia matrem.
Tunc libare dapes Baccheaque munera Chiron
Orat et attonitae varia oblectamina nectens
Elicit extremo chelyn et solantia curas
Fila movet leviterque expertas pollice chordas
Dat puero. Canit ille libens immania laudum
Semina: quot tumidae superarit iussa novercae
Amphitryoniades, crudum quo Bebryca caestu
Obruerit Pollux, quanto circumdata nexu
Ruperit Aegides Minoia brachia tauri,
Maternos in fine toros superisque gravatum

---

174 iam tum G^2 iam nunc *Queckius* ‖ 175 accenditur *Bernartius* ‖ 176 aevique animis *Baehrensius* | nec robore longe *Sandstroemius (studia critica in Pap. Stat. Upsaliae 1878 p. 39)* | robora *Schraderus* | robore dispar **m** *edd. vett. sed cf. Theb. X 638 XI 432* ‖ 177 Et tandem *Sandstroemius* ‖ 178 rabido quae maxima saltu G^2 ‖ 179 novatur **A** *Leid.* novavit **M** rotatur **t** ‖ 180 vaga **P** ‖ 181 fessusque **P** | incitat **p** ‖ 182 mulcet **H** ‖ 185 attonitae varia obiectamina nectens **P** attonitae varia oblectamina nectens *Gronovius* attonitam vario oblectamine nectens **p** G^2 (*sec. m. superscr.* fallens) attonitam vario oblectamine **PcM** | mulcet **M** mulcens **Pc** ‖ 189 Carmina **D** | quod **P** quo **PcHD** *Venett.* q^uę G^2 qui **G** *Leid.* quot *scripsi cf. v. 490* ‖ 190 crudo **Gm** *edd. vett.* | qui **Gtp** ‖ 192 Minoia **PG** *Leid. marg. schol. Venett.* Minonia **t** Minora **p** Minoi G^2**Pc** *(cum ras.)*

Palion: hic ficto risit Thetis anxia vultu.
Nox trahit in somnos, saxo conlabitur ingens
Centaurus blandusque umeris se innectit Achilles,
Quamquam ibi fida parens, assuetaque pectora mavult.
  At Thetis undisonis per noctem in rupibus astans,
Quae nato secreta velit, quibus abdere terris
Destinet, huc illuc divisa mente volutat.
Proxima nec studiis multum Mavortia Thrace
Nec Macetum gens dura placet laudumve daturi
Cecropidae stimulos, nimium opportuna carinis
Sestos Abydenique sinus: placet ire per altas
Cycladas. Hic spretae Myconosque humilisque Seriphos
Et Lemnos non aequa viris atque hospita Delos
Gentibus. Imbelli nuper Lycomedis ab aula
Virgineos coetus et litora persona ludo
Audierat, duros laxantem Aegaeona nexus
Missa sequi centumque dei numerare catenas.
Haec placet, haec timidae tellus tutissima matri.
Qualis vicino volucris iam sedula partu
Iamque timens, qua fronde domum suspendat inanem,
Providet hic ventos, hic anxia cogitat angues,
Hic homines: tandem dubiae placet umbra, novisque
Vix stetit in ramis et protinus arbor amatur.

---

194 hichuicto **P** hic victo **Pc**G^2 hic ficto **M** *cf. Silv. V 1 159 Theb. VI 292 XI 233. 755* || 197 *hoc versu libri manuscripti peiores librum primum Achilleidos finiunt* || 198 undosis **G** umbrosis *coni. Gronovius* | hastans **P** || 199 addere **PHt** || 200 divisa **AmG** *(ut emendaverat Nic. Heinsius)* diversa **M** || nec *sec. m.*
201 sed G^2 sed *ceteri* nec *corr. Baehrensius* || 202 Macetum G^2**L** *Gronov.* Macedum **PPcM** *cf. Ach. II 132 (418) Silv. IV 6, 106 Theb. VII 269* | laudumque **AM** laudumve *corr. Baehrensius* || 204 artas **P** *(sed cf. v. 530)* || 205 Hic **P**G^2 His **Pc** Hinc **M** | Myconosque G^2 *Venett. probante Nic. Heinsio* Myconos **PPcM** || 207 ab aula **AM** in aula *edd.* || 210 Iussa **GtL** | mutare **H** || 212 volucres **P** || 213 timet **t** | suspendit **P** || 214 hic **PPc**G^2 *pr. m.* Hinc G^2 *sec. man.* **M** | hic **PPc**G^2 *pr. m.* hinc G^2 *sec. man.* **M** || 215 Hic **P** Hi^{n}c **Pc**G^2 Hinc **M** || *Post v. 216 cod. Oldenbur-*

Altera consilio superest tristemque fatigat
Cura deam, natum ipsa sinu complexa per undas
An magno Tritone ferat, ventosne volucres
Advocet an pelago solitam Thaumantida pasci.
Elicit inde fretis et murice frenat acuto
Delphinas biiugos, quos illi maxima Tethys
Gurgite Atlanteo pelagi sub valle sonora
Nutrierat: nullis vada per Neptunia glaucae
Tantus honos formae nandique potentia nec plus
Pectoris humani; iubet hos subsistere pleno
Litore, ne nudae noceant contagia terrae.
Ipsa dehinc toto resolutum pectore Achillem
(Qui pueris sopor) Haemonii de rupibus antri
Ad placidas deportat aquas et iussa tacere
Litora: monstrat iter totoque effulgurat orbe
Cynthia. Prosequitur divam celeresque recursus
Securus pelagi Chiron rogat udaque celat
Lumina et abreptos subito iam iamque latentes
Erecto prospectat equo, qua cana parumper
Spumant signa fugae et liquido perit orbita ponto.
Illum non alias rediturum ad Thessala Tempe
Iam tristis Pholoe, iam nubilus ingemit Othrys
Et senior Spercheos aquis speluncaque docti
Muta senis; quaerunt puerilia carmina Fauni
Et sperata diu plorant conubia Nymphae.

---

gensis haec verba exhibet: 'Componitque nidos, quibus ansia *(sic)* natos effovet.' ‖ 218 conplexa **P** ‖ 219 ventosne **AM** ventosque *edd.* ‖ *Post v. 220 in* **t** *v. 234 sequitur nec tamen suo loco omittitur; versus 221 deest* ‖ 222 biiugos **PptH** biiuges **Pc**G^2**G** *edd.* ‖ 224 Nutrigerat **P** ‖ 226 Corporis **H** | iuuet **P** ‖ 228 Ipsum *Menkius* | corpore *Wakefieldus* Achillen **P** ‖ 229 Quis **M** *edd.* | *vett.* | pueri G^2**GDt** ‖ 230 At **P** ‖ 231 effulgurat **P** effulgerat G^2**Pc** *(prim. man., altera* s *superscr.)* effulserat **M** fulserat *Queckius* ‖ 233 rotat **P** ‖ 239 Et senior **P** Et tenuis *ceteri. Cf. infra II 143 sqq. (429 sqq.) Theb. IV 838* ‖ 240 Mesta **H** | Muta senis queritur: puerilia *Heinsius ex codd. probante Menkio coll. Theb. V 334 VIII 196.*

Iam premit astra dies humilique ex aequore Titan
Rorantes evolvit equos et ab aethere magno
Sublatum curru pelagus cadit, ac vada mater
Scyria iamdudum fluctus emensa tenebat,
Exierantque iugo fessi delphines herili:
Cum pueri tremefacta quies oculique iacentis
Infusum sensere diem. Stupet aere primo,
Quae loca, qui fluctus, ubi Pelion? Omnia versa
Atque ignota videt dubitatque agnoscere matrem.
Occupat illa manu blandeque adfata paventem:
'Si mihi, care puer, thalamos sors aequa tulisset,
Quos dabat, aetheriis ego te complexa tenerem
Sidus grande plagis, magnique puerpera caeli
Nil humiles Parcas terrenaque fata vererer.
Nunc impar tibi, nate, genus, praeclusaque leti
Tantum a matre via est; quin et metuenda propinquant
Tempora et extremis admota pericula metis.
Cedamus, paulumque animos submitte viriles
Atque habitus dignare meos. Si Lydia dura
Pensa manu mollesque tulit Tirynthius hastas,
Si decet aurata Bacchum vestigia palla
Verrere, virgineos si Iuppiter induit artus,
Nec magnum ambigui fregerunt Caenea sexus:
Has sine, quaeso, minas nubemque exire malignam.
Mox iterum campos, iterum Centaurica reddam
Lustra tibi: per ego hoc decus et ventura iuventae
Gaudia, si terras humilemque experta maritum
Te propter, si progenitum Stygos amne severo

---

v. 269. Serv. ad Verg. Aen. VI 57: 'unde Statius: si te

---

242 humilique **P** humilesque **H** humidusque **G t** humilisque **Pc G^2 p** ‖ 244 ac *(in ras.)* **G^2** ad **P** at **Pc M** ‖ 245 emissa **P** emersa **H** ‖ 247 patentes **P** iacentes **G^2 H t** paventes *Baehrensius* ‖ 249 versat **G^2 M** ‖ 252 tulisset **P** dedisset *ceteri* ‖ 255 Nihil **P** ‖ 257 a matre **P** matre *ceteri* ame (*pro* a mr̄e = a matre) **t** ‖ 259 depone viriles **t** ‖ 260 auitus **P** ‖ 265 nubemque **P** numenque *ceteri* numerumque **t** animumque *Venett.* | malignam **P** malignum *ceteri* *(Cf. Theb. I 124 II 321 IV 512 Silv. I 3, 109)* ‖ 267 iubente **P**

Armavi (totumque utinam!) cape tuta parumper
Tegmina nil nocitura animo. Cur ora reducis?
Quidve parant oculi? Pudet hoc mitescere cultu?
Per te, care puer, cognata per aequora iuro,
Nesciet hoc Chiron.' Sic horrida pectora tractat
Nequiquam mulcens; obstat genitorque roganti
Nutritorque ingens et cruda exordia magnae
Indolis. Effrenae tumidum velut igne iuventae
Si quis equum primis submittere temptet habenis:
Ille diu campis fluviisque et honore superbo
Gavisus non colla iugo, non aspera praebet
Ora lupis dominique fremit captivus inire
Imperia atque alios miratur discere cursus.
Quis deus attonitae fraudes astumque parenti
Contulit? Indocilem quae mens detraxit Achillem?
  Palladi litoreae celebrabat Scyros honorum
Forte diem, placidoque satae Lycomede sorores
Luce sacra patriis (quae rara licentia) muris
Exierant dare veris opes divaeque severas
Fronde ligare comas et spargere floribus hastam.
Omnibus eximium formae decus, omnibus idem
Cultus et expleto teneri iam fine pudoris
Virginitas matura toris annique tumentes.
Sed quantum virides pelagi Venus addita Nymphas
Obruit, aut umeris quantum Diana relinquit
Naidas: effulget tantum regina decori

Stygis amne severo Armavi, totumque utinam.' — v. 285. **Priscianus** VII 49 p. 327 H.: 'Statius in I Achilleidos: Palladi litoreae celebrabat Scyros honorem.'

271 nihil **P** | reduces **P** retorques **HD** ‖ 276 exordia manent **P** ‖ 281 fremit **P** gemit **PcG²M** negat **m** ‖ 284 Indocilemque nimis correxit Achillem *coni. Kochius* quaeres distraxit *Baehrensius* ‖ 285 Scyrus **P** Scyros **PcG²** *Prisc. Ita omnibus locis codd. exhibent, cf. I 658 692 696 II 22 45 93* | honorem *Prisc.* **t** ‖ 289 comas ligare **P** | hastas **Gt** ‖ 295 Naidas **Apt** *Leid. (ut correxerat Bentleius)* Nayadas **H** Naiades **D** Naides **G** *edd.*

Deidamia chori pulchrisque sororibus obstat.
Illius et roseo flammatur purpura vultu
Et gemmis lux maior inest et blandius aurum:
Atque ipsi par forma deaest, si pectoris angues
Ponat et exempta pacetur casside vultus.
Hanc ubi ducentem longe socia agmina vidit
Trux puer et nullo temeratus pectora motu,
Deriguit totisque novum bibit ossibus ignem.
Nec latet haustus amor, sed fax vibrata medullis
In vultus atque ora redit lucemque genarum
Tingit et impulsam tenui sudore pererrat.
Lactea Massagetae veluti cum pocula fucant
Sanguine puniceo vel ebur corrumpitur ostro:
Sic variis manifesta notis palletque rubetque
Flamma repens. Eat atque ultro ferus hospita sacra
Dissiciat turbae securus et immemor aevi,
Ni pudor et iunctae teneat reverentia matris.
Ut pater armenti quondam ductorque futurus,
Cui nondum toto peraguntur cornua gyro,
Cum sociam pastus niveo candore iuvencam
Aspicit, ardescunt animi primusque per ora
Spumat amor, spectant hilares obstantque magistri.
  Occupat arrepto iam conscia tempore mater:
'Hasne inter simulare choros et brachia ludo
Nectere, nate, grave est? gelida quid tale sub Ossa

---

299 deest **P** deae *ceteri* deaest *scripsi* || 300 pacetur **P**[mo] *(ut corr. Dan. Heinsius)* placetur *ceteri* | capside **P** || 302 vultu **P** || 303 Diriguit *codd.* Deriguit *scripsi coll. Theb. V 396 VII 74 IX 36* || 306 Tinguit **Ap** || 307 fucant **P***(?) coni. Dan. Heinsius* miscent **G** fuscant *reliqui* || 308 ut ebur **H** veluti ebur **P** || 310 repens **AG** recens *reliqui* || 311 Dissiciat **PG**^{2} Dissiceat **Pc** *cf. Ribbeckii prolegg. ad Verg. p. 414 Theb. I 590 X 69* Dissotiet **G** Deiiciat **D** Discutiat **ptH** || 313 ductorque **P** rectorque *ceteri cf. v. 88* | 315 pastu **Pc** || 315 obstantque **Pt** optantque *ceteri* cupiuntque *Leid.* || 318 conscia tempore **AM** tempore conscia *edd.* 319 Hasne **AtD** *(ut emendaverant Gronovius Bentleius Schraderus)* Hosne **pGH** *edd.*

Peliacisque iugis? o si mihi iungere curas
Atque alium portare sinu contingat Achillem!'
Mulcetur laetumque rubet visusque protervos
Obliquat vestesque manu leviore repellit.
Aspicit ambiguum genetrix cogique volentem
Iniecitque sinus; tum colla rigentia mollit
Submittitque graves umeros et fortia laxat
Brachia et inpexos certo domat ordine crines,
Ac sua dilecta cervice monilia transfert;
Et picturato cohibens vestigia limbo
Incessum motumque docet fandique pudorem.
Qualiter artifici victurae pollice cerae
Accipiunt formas ignemque manumque sequuntur:
Talis erat divae natum mutantis imago.
Nec luctata diu; superest nam plurimus illi
Invita virtute decor, fallitque tuentes
Ambiguus tenuique latens discrimine sexus.
Procedunt, iterumque monens rursumque fatigans
Blanda Thetis: 'Sic ergo gradum, sic ora manusque,

---

v. 332 sq. Priscianus VII 63 p. 340 H.: 'Statius in I Achilleidos: Qualiter artifici victurae pollice cerae Accipiunt formas.'

---

322 Achillen **P** ‖ 323 laetu///que **P** laetumque **G**^{2} **Pc** laetusque **M** | visosque **P** vultusque **H** | protervos **ApH** *schol. Monacensis* superbos **t** *edd.* paternos **G** | 325 cogique volentem *corr. Heinsius* cogitque volentem *codd.* volantē **G**^{2} ‖ 326 tum **G**^{2} *(ut corr. Bentleius)* tunc *ceteri* | recentia **P** ‖ 328 inpexos **PPcM** implexos (l *eras.*) **G**^{2} inplexos **t** | donat **P** ‖ 329 detecta cervice *Schraderus* ‖ 330 cohibens **P** cohibet *ceteri. Interpunctionem correxi* ‖ 332 artifici **A** *Priscian.* **p** *et sic emendandum censebant Heinsius Bentleius Marklandus Mitscherlichius* artificis **M** ‖ 336 Invita **P** *(cf. Theb. VI 574 IX 704) ita scribendum putaverant Bentleius et Marklandus (coll. Sidon. Apoll. V 17)* Invicta *ceteri* ‖ 338 iterumque monens rursumque fatigans **P** iterumque monet rursumque fatigat *edd.* iterumque monet iterumque fatigat **Pc G**^{2}**M**

Nate, feres comitesque modis imitabere fictis,
Ne te suspectum molli non misceat aulae
Rector et incepti pereant mendacia furti.'
Dicit et admoto non cessat comere tactu.
Sic ubi virgineis Hecate lassata Therapnis
Ad patrem fratremque redit, comes haeret eunti
Mater et ipsa umeros exertaque brachia velat;
Ipsa arcum pharetrasque locat vestemque latentem
Deducit sparsosque tumet componere crines.
    Protinus aggreditur regem atque ibi testibus aris
'Hanc tibi' ait, 'nostri germanam, rector, Achillis
(Nonne vides, ut torva genas aequandaque fratri?)
Tradimus: arma umeris arcumque animosa petebat
Ferre et Amazonio conubia pellere ritu.
Sed mihi curarum satis est pro stirpe virili:
Haec calathos et sacra ferat, tu frange regendo
Indocilem sexuque tene, dum nubilis aetas
Solvendusque pudor; neve exercere protervas
Gymnadas aut lustris nemorum concede vagari.
Intus ale et similes inter seclude puellas;
Litore praecipue portuque arcere memento.
Vidisti modo vela Phrygum: iam mutua iura
Fallere transmissae pelago didicere carinae.'
    Accedit dictis pater ingenioque parentis

---

v. 344. Lactant. ad Theb. III 422 p. 102 Lind.: 'ut ipse alibi: Hecate (*om. L.* ecate *cod. Paris. 8063* echate *cod. Paris. 8064)* lassata Therapnis (Theramnis *L.*)'

---

340 *versus in* **G** *pr. m. omissus, sed ima pagina adscriptus* || 343 Dicit **A L** Dixit **M** | distat comere **P** || 344 therapinis **P** pharetris *ceteri, corr. Mitscherlichius (Hom. hymn. in Cererem p. 147 sqq.) secutus schol. ad Theb. III 422, qui nostrum locum respexit. Cf. Philol. XXXIV p. 484 n. 26* || 347 Ipsa arcu pharetraque levat *Schraderus* | vestemqne latentem **P** vestesque latentes *ceteri* | fluentes *Kochius* || 348 tumet *emendaverunt Gronovius Heinsius Menkius* timet **P** *Leid.* studet *ceteri* | Diducit sparsumque tumet componere crinem *Heinsius* || 351 cenas **P** || 356 sexuque **PPcp** sexumque **G**^{2}**M** | 357 exercere catervas **P**

Occultum Aeaciden (quis divum fraudibus obstet?)
Accipit; ultro etiam veneratur supplice dextra
Et grates electus agit: nec turba piarum
Scyriadum cessat nimio defigere visu
Virginis ora novae, quantum cervice comisque
Emineat quantumque umeros ac pectora fundat.
Dein sociare choros castisque accedere sacris
Hortantur, ceduntque loco et contingere gaudent.
Qualiter Idaliae volucres, ubi mollia frangunt
Nubila, iam longum caeloque domoque gregatae,
Si iunxit pinnas diversoque hospita tractu
Venit avis, cunctae primum mirantur et horrent:
Mox propius propiusque volant, atque aere in ipso
Paulatim fecere suam plausuque secundo
Circueunt hilares et ad alta cubilia ducunt.
Digreditur multum cunctata in limine mater,
Dum repetit monitus arcanaque murmura figit
Auribus et tacito dat verba novissima nato.
Tunc excepta freto longe cervice reflexa
Abnatat et blandis adfatur litora votis:
'Cara mihi tellus, magnae cui pignora curae
Depositumque ingens timido commisimus astu,
Sis felix taceasque, precor, quo more tacebat
Creta Rheae: te longus honos aeternaque cingent

---

v. 372 sq. Priscianus VI 93 p. 278 H.: 'Statius in I Achilleidos: Qualiter Idaliae volucres, ubi mollia frangunt Nubila, iam longum caeloque domoque gregatae.'

---

367 niveo **P** || 370 Dein **G^2t** *(quod rectum esse Otto Muellerus demonstravit quaest. Statian. p. 13, cum ubicumque apud Statium 'dehinc' appareat iambus sit, nusquam monosyllabum, sicut supra v. 228)* Dehinc **PPcM** | choris **M** || 374 diverso quae *Menkius* divisoque **G** || 376 propius *omm.* **PG^2GH.** || 378 Circueunt **t** *ita corr. Weberus (cf. v. 103 408)* Circumeunt **AM** || 381 tacite **G** | nato *scripsi cum* **GD** vultu **P** voto **PcG^2 tH** || 383 votis **AM** verbis *edd.* || 385 Comissimus **P** | 387 rehae **PPc** reé **G^2**

Templa nec instabili fama superabere Delo;
Et ventis et sacra fretis interque vadosas
Cycladas, Aegaeae frangunt ubi saxa procellae,
Nereidum tranquilla domus iurandaque nautis
Insula, ne solum Danaas admitte carinas,
Ne, precor! Hic thiasi tantum et nihil utile bellis,
Hoc famam narrare doce; dumque arma parantur
Dorica et alternum Mavors interfurit orbem,
(Cedo equidem) sit virgo pii Lycomedis Achilles.'
    Interea meritos ultrix Europa dolores
Dulcibus armorum furiis et supplice regum
Conquestu flammata movet; quippe ambit Atrides
Ille magis, cui nupta domi, facinusque relatu
Asperat Iliacum: captam sine Marte, sine armis
Progeniem caeli Spartaeque potentis alumnam,
Iura fidem superos una calcata rapina.
Hoc foedus Phrygium, haec geminae commercia terrae?
Quid maneat populos, ubi tanta iniuria primos
Degrassata duces? — Coeunt gens omnis et aetas:
Nec tantum exciti, bimari quos Isthmia vallo
Claustra nec undisonae quos circuit umbo Maleae,
Sed procul amoti, Phrixi qua semita iungi
Europamque Asiamque vetat; quasque ordine gentes
Litore Abydeno maris alligat unda superni.

---

390 Clicladas **P** | plangunt *Nic. Heinsius probante Menkio, at cf. II 104 (390)* ‖ 391 iurandaque noctis **P** ‖ 393 Ne, precor **PG²** *(ut coniecerat Nic. Heinsius)* Deprecor **PcM** Te precor *edd.* Hic precor **t** | thiasi **A** *schol. Monac.* tiasi *Leid. pr. m.* thiasos **M** tiasos *Leid. alt. m.* thiasis **G** | tantum et nihil **A** *Leid.* **D** tantum, nihil **M** | bello **tG** ‖ 394 Hoc famam narrare **A** *Leid.* **L** Hic famam narrare **M** Hoc famam servare *cod. Dorvilii* Hic lanam tractare *Withofius* ‖ 396 Achillis **PPc** | *Hoc versu codices peiores librum Achilleidos secundum finiunt* ‖ 397 victrix **P** ‖ 403 ruina **Gt** ‖ 404 geminae haec **H** ‖ 409 amoti **tp** admotis **P** amotas **G** admotas **PcG²** admoti **DL** Et procul amotae *scribendum esse censebat Gronovius* ‖ 410 EuropenAsiamque *Menkius cf. v. 82*

Fervet amor belli concussasque erigit urbes.
Aera domat Temese, quatitur navalibus ora
Eubois, innumera resonant incude Mycenae,
Pisa novat currus, Nemee dat terga ferarum,
Cirrha sagittiferas certat stipare pharetras,
Lerna graves clipeos caesis vestire iuvencis.
Dat bello pedites Aetolus et asper Acarnan,
Argos agit turmas, vacuantur pascua ditis
Arcadiae, frenat celeres Epiros alumnos,
Phocis et Aoniae iaculis rarescitis umbrae,
Murorum tormenta Pylos Messenaque tendunt.
Nulla immunis humus; velluntur postibus altis
Arma olim dimissa patrum, flammisque liquescunt
Dona deum: ereptum superis Mars efferat aurum.
Nusquam umbrae veteres: minor Othrys et ardua sidunt
Taygeta, exuti viderunt aera montes.
Iam natat omne nemus, caeduntur robora classi,
Silva minor remis. Ferrum lassatur in usus
Innumeros, quod rostra liget, quod muniat arma,
Belligeros quod frenet equos, quod mille catenis
Squalentes nectat tunicas, quod sanguine fumet
Vulneraque alta bibat, quod conspirante veneno
Impellat mortes; tenuant umentia saxa
Attritu et pigris addunt mucronibus iras.
Nec modus aut arcus lentare aut fundere glandes
Aut torrere sudes galeasque attollere conis.

---

412 conclusasque **P** | 413 Aera domat Temese **Ap** *(ut corr. Menkius)* Aere sonant (sonat) Temesae (Temese) **M** *cf. Silv. I 1, 42* || 417 sq. *desunt in* **G** || 418 Acanan **P** Acarnas **Pc** aspera carnas **G**^{2}**t** aspera carras **H** 422 Messenaque **P** Mesenaque **G** Messanaque **PcG**^{2} Messana **H** tradunt **pD** || 425 deum et **M** | ereptum **P** raptum *ceteri* | asserit aurum *Baehrensius* || 428 omnem **P** || 429 lassatur **PPcGD** laxatur **G**^{2}**ptH** | in usus **P** ad usus *ceteri* || 432 Squamantes *vel* Squamatas *Menkius* || 434 tenuat umentia **P** tenuant humentia *Leid.* tenuantque humentia **G**^{2}**G** tenuantur humentia **D** tenuantur mitia **Pc** tenuantque tumentia **tH** tenuant acuentia *Nic. Heinsius* || 435 pigris **P** (*ut coniec. Heinsius)* nigris *ceteri* | iram *Heinsius*

Hos inter motus pigram gemit una quietem
Thessalia et geminis incusat fata querellis,
Quod senior Peleus nec adhuc maturus Achilles.
    Iam Pelopis terras Graiumque exhauserat orbem
Praecipitans in transtra viros insanus equosque
Bellipotens. Fervent portus et operta carinis
Stagna suasque hiemes classis promota suosque
Attollit fluctus; ipsum iam puppibus aequor
Deficit et totos consumunt carbasa ventos.
    Prima rates Danaas Hecateia congregat Aulis,
Rupibus expositis longique crepidine dorsi
Euboicum scindens Aulis mare, litora multum
Montivagae dilecta deae, iuxtaque Caphereus
Latratum pelago tollens caput. Ille Pelasgas
Ut vidit tranare rates, ter monte ter undis
Intonuit saevaeque dedit praesagia noctis.
Coetus ibi armorum Troiae fatalis, ibi ingens
Iuratur bellum, donec sol annuus omnes
Conficeret metas. Tunc primum Graecia vires
Contemplata suas; tunc sparsa ac dissona moles
In corpus vultumque coit et rege sub uno
Disposita est. Sic curva feras indago latentes
Claudit et admotis paulatim cassibus artat.
Illae ignem sonitumque pavent diffusaque linquunt
Avia miranturque suum decrescere montem,
Donec in angustam ceciderunt undique vallem,
Inque vicem stupuere greges socioque timore
Mansuescunt: simul hirtus aper simul ursa lupusque
Cogitur et captos contempsit cerva leones.

---

438 una **P** ore **Pc** ora **G**²**G** hora **tH** ‖ 439 Thessalia **P** Thessalis *ceteri* ‖ 440 Pelleus **P** ‖ 444 suasuasque **P** ‖ 449 scindens *corr. Menkius* scandens *codd.* ‖ 450 Caphereus **A** chaphereus **t** Caphareus **M** *edd. cf. v. 93* ‖ 451 Pelasgans **P** ‖ 452 tranarã **P** transire **GHD** ‖ 455 amnes **P** ‖ 459 Deposita **P** ‖ 460 inclusas paulatim **G** | classibus **PPct** ‖ 461 Ille **P** ‖ 462 Avita **P** ‖ 463 coierunt *Baehrensius* ‖ 464 timuere ‖ 466 contempsit **PG**²**M** contempnit **Pc** contemnit **p** *edd.*

Sed quamquam et gemini pariter sua bella capessant
Atridae famamque avida virtute paternam
Tydides Sthenelusque premant, nec cogitet annos
Antilochus septemque Aiax umbone coruscet
Armenti reges atque aequum moenibus orbem,
Consiliisque armisque vigil contendat Ulixes:
Omnis in absentem belli manus ardet Achillem,
Nomen Achillis amant, et in Hectora solus Achilles
Poscitur, illum unum Teucris Priamoque loquuntur
Fatalem. Quis enim Haemoniis sub vallibus alter
Creverit effossa reptans nive? Cuius adortus
Cruda rudimenta et teneros formaverit annos
Centaurus? Patrii propior cui linea caeli,
Quemve alium Stygios tulerit secreta per amnes
Nereis et pulchros ferro praestruxerit artus?
Haec Graiae castris iterant traduntque cohortes.
Cedit turba ducum vincique haut maesta fatetur.
Sic cum palantes Phlegraea in castra coirent
Caelicolae iamque Odrysiam Gradivus in hastam
Surgeret et Libycos Tritonia tolleret angues
Ingentemque manu curvaret Delius arcum,
Stabat anhela metu solum Natura Tonantem
Respiciens: quando ille hiemes tonitrusque vocaret
Nubibus, igniferam quot fulmina posceret Aetnen.
Atque ibi dum mixta vallati plebe suorum
Et maris et belli consultant tempora reges,

---

467 quamquam et gemini **A** quamquam gemini **M** | lacessant *Menkius* || 468 avida **P** avidi *ceteri* | paterna **G^2D** || 469 premat **P** || 471 *Interpunctionem correxi* Armenti reges, atque aequum moenibus orbem consiliis *dant edd.* || 472 Consiliisque **AG** Consiliis **M** *edd.* || 476 valibus **P** || 477 ad ortus **P** adortus **G^2** ab ortu **PcM** *edd.* || 481 Nerei **P** | praestruxerit **A** *Leid.* perstrinxerit **M** praestrinxerit *Queckius. Cf. Mus. Rhen. XXX p. 475* || 484 pallentes **A** *Leid.* **D** bellantes **pGH** pallantes **t** palantes *Ald. Bernart. Barthius* || 486 lybricos **P** || 488 sola **P** solum iam turba *Baehrensius* || 490 *et* 491 *in* **P** *inter se transpositi sunt* || 490 quod fulmina **PG^2** quot fulmina *Leid. pr. m.* quo fulmina **Pc** quae fulmina **M** | Aetnen **P** $et^{h}nen$ **G^2** Aetnam **PcM** || 491 plebo **P**

Increpitans magno vatem Calchanta tumultu
Protesilaus ait (namque huic bellare cupido
Praecipua et primae iam tunc data gloria mortis):
'O nimium Phoebi tripodumque oblite tuorum,
Thestoride, quando ora deo possessa movebis
Iustius, aut quaenam Parcarum occulta recludes?
Cernis ut ignotum cuncti stupeantque premantque
Aeaciden? Sordent vulgo Calydonius heros
Et magno genitus Telamone Aiaxque secundus,
Nos quoque: sed Mavors et Troia abrepta probabunt.
Illum neglectis (pudet heu!) ductoribus omnes
Belligerum ceu numen amant. Dic ocius (aut cur
Serta comis et multus honos?), quibus abditus oris
Quave iubes tellure peti; nam fama nec antris
Chironis patria nec degere Peleos aula.
Heia, inrumpe deos et fata latentia vexa,
Laurigerosque ignes, si quando, avidissimus hauri:
Arma horrenda tibi saevosque remisimus enses.
Numquam has imbelles galea violabere vittas,
Sed felix numeroque ducum praestantior omni,
Si magnum Danais *per te portendis* Achillem.'
Iamdudum trepido circumfert lumina motu
Intrantemque deum primo pallore fatetur

---

494 agit **P** erat *Scriverus* ‖ 495 gloria **P** copia *ceteri* | et primi i. t. d. c. Martis *Bentleius* ‖ 498 quia nam **P** quaenam G^2**PcpG** *Leid.* q'nam **t** quando **HD** ‖ 499 cunctis **PPc** | premantque **AM** petantque *edd.* fremantque *Baehrensius* ‖ 500 Sordent **P** Sordet *ceteri* ‖ 502 et Troia abrepta **PpG** sed Troia abrepta **Pc** sed troia arrepta G^2 et Troia arrepta *Leid.* **Dt** arreptaque Troia **H** *edd. vett.* ‖ 504 quur **P** ‖ 505 multus **PPcpG** mutus G^2**HL** mitis **t** *Gronov.* ‖ 506 iuues **P** ‖ 508 Heia inrumpe deos **A** Eya age rumpe deos **G** Eia, rumpe moras **M** Eia age rumpe moras *Burmannus Sec.* | vexa *(al. m.* r *superscr.)* **P** vexa **Pc**G^2 *Leid.* nexa **t** laxa **M** ‖ 509 Laurigerique *Baehrensius* ‖ 511 galeareviolare vittas **P** ‖ 512 Sed **At** Sis felix **M** ‖ 513 pro te **A** prōte (= promte) *Baehrensius* | dependis **P** (*an* deprendis?) protendis **H** *Leid. Voss. 83* pretendis *Lips. 36*

Thestorides; mox igne genas et sanguine torquens
Nec socios nec castra videt, sed caecus et absens
Nunc superum magnos deprendit in aethere coetus,
Nunc sagas adfatur aves, nunc dura sororum
Licia, turiferas modo consulit anxius aras
Flammarumque apices rapit et caligine sacra
Pascitur. Exsiliunt crines rigidisque laborat
Vitta comis, nec colla loco nec in ordine gressus.
Tandem fessa tremens longis mugitibus ora
Solvit, et oppositum vox eluctata furorem est:
'Quo rapis ingentem magni Chironis alumnum
Femineis, Nerei, dolis? Huc mitte: quid aufers?
Non patiar: meus iste, meus. Tu diva profundi,
Et me Phoebus agit. Latebris quibus abdere temptas
Eversorem Asiae? Video per Cycladas altas
Attonitam et turpi quaerentem litora furto.
Occidimus: placuit Lycomedis conscia tellus.
O scelus! en fluxae veniunt in pectora vestes.
Scinde, puer, scinde et timidae ne cede parenti.
Ei mihi raptus abit! quaenam haec procul improba virgo?'
Hic nutante gradu stetit amissisque furoris
Viribus ante ipsas tremefactus corruit aras.
Tunc haerentem Ithacum Calydonius occupat heros:
'Nos vocat iste labor; neque enim comes ire recusem,
Si tua cura trahat. Licet ille sonantibus antris
Tethyos aversae gremioque prematur aquosi
Nereos: invenies. Tu tantum providus astu

---

517 absens **Ap** amens **M** || 518 in aethera coetos **P** || 519 sagax **P p H** sacras **G** | dira *edd.* || 520 turicremas *Menkius* || 524 apicem **PH** || 527 quid audes aufers **P** || 529—662 *versus in* **Pc** *pr. m. om., al. m. add.;* 529—660 *in* **G**^{2} *pr. m. om., margini al. m. adscripti sunt* || 529 At me *Sandstroemius l. l.* | addere **P** *cf. v.* 199 || 534 ne cede **PPct** *Leid.* ne crede **G**^{2}**M** || 537—557 *versus desunt in* **D** || 537 defectus corruit *Cortius* || 539 recusem **P** recuso *ceteri* || 541 aversae **PPcpG** *Leid. pr. m. Heinsius Barthius coll. Claudian. de R. Pr. III 319 sq.* aūse **t** adversae **G**^{2}**H** *Leid. m. alt.* | aquosi **PPcp** aquoso **G**^{2}**G H** acose **t**

Tende animum vigilem fecundumque erige pectus.
Nam mihi quis vatum dubiis in casibus adsit
Fata videre prior?' Subicit gavisus Ulixes:
'Sic deus omnipotens firmet, sic adnuat illa
Virgo paterna tibi! Sed me spes lubrica tardat:
Grande equidem armatum castris inducere Achillem;
Sed si fata negent, quam foedum ac triste reverti!
Vota tamen Danaum non intemptata relinquam.
Iamque adeo aut aderit mecum Peleius heros,
Aut verum penitus latet et sine Apolline Calchas.'
Conclamant Danai stimulatque Agamemno volentes:
Laxantur coetus resolutaque murmure laeto
Agmina discedunt. Quales iam nocte propinqua
E pastu referuntur aves, vel in antra reverti
Melle novo gravidas mitis videt Hybla catervas.
Nec mora, iam dextras Ithacesia carbasus auras
Poscit, et in remis hilaris sedere iuventus.
At procul occultum falsi sub imagine sexus
Aeaciden furto iam noverat una latenti
Deidamia virum; sed opertae conscia culpae
Cuncta pavet tacitasque putat sentire sorores.
Namque ut virgineo stetit in grege durus Achilles
Exsolvitque rudem genetrix digressa pudorem,
Protinus elegit comitem, quamquam omnis in illum

---

v. 553. Priscianus VI 29 p. 221 H.: 'Statius in I Achilleidos: Conclamant Danai stimulatque Agamemno volentes.'

---

543 facundumque **G** securumque **t** | pecto **P** *pr. m., sec. corr.* || 544 Non mihi **P** | ausit **A** adsit *corr. Schraderus* addit **p** audet **G** || 548 Grande equidem **G**^{2}**p** Grande mequidem **P** Grande quidem **tHG** || 551 aut *om.* **P** || 553 Danii **P** | stimulant Agamemnona velle **G** || 555 Qualis **P** || 556 aves **PG**^{2}**p tL** *Leid. pr. m. sic Schraderus Menkius Weberus* apes **PcGH** *Leid. alt. m.* oves *Baehrensius* || 557 gravitas **P** || 558 *versus deest in* **t** || 559 in remos *Heinsius* | hilares **PPc** || 560 Ad **P** Haud **G** || 561 noverant **P** | latenti **PPc** *Leid.* latente *Wakefieldus* latentem **G**^{2}**M** latranti (?) **t** || 564 in grege **AMm** agmine *edd.* durus **PPcpG** *marg.* clarus **G**^{2}**tH** *Leid.* **D**

Turba coit, blandeque novas nil tale timenti
Admovet insidias: illam sequiturque premitque
Improbus, illam oculis iterumque iterumque resumit.
Nunc nimius lateri non evitantis inhaeret,
Nunc levibus sertis, lapsis nunc sponte canistris
Nunc thyrso parcente ferit; modo dulcia notae
Fila lyrae tenuesque modos et carmina monstrat
Chironis ducitque manum digitosque sonanti
Infringit citharae, nunc occupat ora canentis
Et ligat amplexus et mille per oscula laudat.
Illa libens discit, quo vertice Pelion, et quis
Aeacides, puerique auditum nomen et actus
Adsidue stupet et praesentem cantat Achillem.
Ipsa quoque et validos proferre modestius artus
Et tenuare rudes attrito pollice lanas
Demonstrat reficitque colus et perdita dura
Pensa manu; vocisque sonum pondusque tenentis,
Quodque fugit comites, nimio quod lumine sese
Figat et in verbis intempestivus anhelet,
Miratur: iam iamque dolos aperire parantem
Virginea levitate fugit prohibetque fateri.
Sic sub matre Rhea iuvenis regnator Olympi
Oscula securae dabat insidiosa sorori
Frater adhuc, medii donec reverentia cessit
Sanguinis et veros germana expavit amores.
Tandem detecti timidae Nereidos astus.
Lucus Agenorei sublimis ad orgia Bacchi
Stabat et admissum caelo nemus: huius in umbra
Alternam renovare piae trieterida matres

---

567 nihil **P** || 570 *v. in* **p** *post v. 575 invenitur* | inhaeret **AMm** adhaeret *edd.* || 572 motae *Heinsius* || 574 sonantis **P** || 576 amplexu *Fr. Modius* amplexu nec nulla *Withofius* || 578 *v. in* **t** *al. manu inter v. 577 et 580 insertus* || 579 *v. in* **t** *marg. adscriptus* || 582 colos *codd.* colus *scripsi cum* **D** *coll. v. 635 Theb. III 242 X 649* | perfida durat **P** || 583 *Interpunctionem correxi cum Menkio et Duebnero* || 585 Figit **M** | anhelat **tD** || 594 hujus in ume **P** || 595 Alternam **P** *Gronovius* Alternum *ceteri* | reno-

Consuerant scissumque pecus terraque revulsas
Ferre trabes gratosque deo praestare furores.
Lex procul ire mares: iterat praecepta verendus
Ductor, inaccessumque viris edicitur antrum.
Nec satis est: stat fine dato metuenda sacerdos
Exploratque aditus, ne quis temerator oberret
Agmine femineo. Tacitus sibi risit Achilles.
Illum, virgineae ducentem signa catervae
Magnaque difficili solventem brachia motu
(Et sexus pariter decet et mendacia matris)
Mirantur comites. Nec iam pulcherrima turbae
Deidamia suae tantumque admota superbo
Vincitur Aeacide, quantum premit ipsa sorores.
Ut vero e tereti demisit nebrida collo
Errantesque sinus hedera collegit et alte
Cinxit purpureis flaventia tempora vittis
Vibravitque gravi redimitum missile dextra:
Attonito stat turba metu, sacrisque relictis
Illum ambire libet pronosque attollere vultus.
Talis, ubi ad Thebas vultumque animumque remisit
Euhius et patrio satiavit pectora luxu,
Serta comis mitramque levat thyrsumque virentem
Armat et hostiles invisit fortior Indos.
    Scandebat roseo medii fastigia caeli
Luna iugo, totis ubi somnus inertior alis
Defluit in terras mutumque amplectitur orbem:
Consedere chori paulumque exercita pulsu
Aera tacent, tenero cum solus ab agmine Achilles

---

vare **PH** revocare *ceteri* | triethyrida **P** trieterica *ceteri* trieterida *corr. Gronovius, cf. Theb. IV 722 VII 93 IX 480 Silv. II 6,72* 596 spissumque **P** ‖ 598 Rex **P** ‖ 599 educitur **Pt** ‖ 600 Nec satis stat est **P** | vite data *Schraderus* ‖ 601 habitus *Schraderus* ‖ 602 sibi risit **P** subrisit *ceteri* ‖ 609 e tereti **PH** ex tereti **t** et tereti **Gp** tereti **Pc D** *Leid.* a tereti *edd.* | dimisit **M** ‖ 618 invisit **PPc** *Leid. Gronov.* invasit *vel* invadit **M** *edd. vett.* ‖ 619 niveo *Menkius*

Haec secum: 'Quonam timidae commenta parentis
Usque feres? primumque imbelli carcere perdes
Florem animi? non tela licet Mavortia dextra,
Non trepidas agitare feras? ubi campus et amnes
Haemonii? quaerisne meos, Sperchee, natatus
Promissasque comas? an desertoris alumni
Nullus honos? Stygiasque procul iam raptus ad umbras
Dicor, et orbatus plangit mea funera Chiron?
Tu nunc tela manu, nostros tu dirigis arcus
Nutritosque mihi scandis, Patrocle, iugales:
Ast ego pampineis diffundere brachia thyrsis
Et tenuare colus (pudet heu taedetque fateri!)
Iam scio. Quin etiam dilectae virginis ignem
Aequaevamque facem captus noctesque diesque
Dissimulas? Quonam usque premes urentia pectus
Vulnera? teque marem (pudet heu!) nec amore probabis?'
    Sic ait; et densa noctis gavisus in umbra
Tempestiva suis torpere silentia furtis
Vi potitur votis et toto pectore veros
Admovet amplexus: vidit chorus omnis ab alto
Astrorum et tenerae rubuerunt cornua Lunae.
Illa quidem clamore nemus montemque replevit:
Sed Bacchi comites, discussa nube soporis,
Signa choris indicta putant; fragor undique notus
Tollitur, et thyrsos iterum vibrabat Achilles,
Ante tamen dubiam verbis solatus amicis:

---

627 sagittare feras **P** ‖ 628 queresne **P** | Sperchie *codd.* ut *sec. manu* Sperchee *scripsi, cf. v. 102* ‖ 632 tela gradumanu **P** ‖ 635 colus **A** colos **Mm** *cf. v. 582* | pudet haec (heu *al. m. superscr.*) **P** piget heu **p** ‖ 636—721 (II 47) *versus in* **t** *desunt, cum inter fol. 7 et 8 folium exciderit* ‖ 637 Aequaevaeque *Schraderus* ‖ 638 Quonam ipse **P** | presumerentia **P** premis urgencia **PcD** premes urgentia **G** *Leid.* ‖ 639 meque **Pc p** | probaris **PDG** *sec. m.* ‖ 642 corpore *Baehrensius* ‖ 643 vidit **P** risu **G²** ludit **G** risit **PcM** rubuit *Scriverus* ‖ 648 vibrat **P** vibravit **GH** ‖ 649 solatus **P** solatur *ceteri*

'Ille ego (quid trepidas?), genitum quem caerula mater
Peneis silvis nivibusque immisit alendum
Thessalicis. Nec ego hos cultus aut foeda subissem
Tegmina, ni primo te visa in litore: cessi
Te propter, tibi pensa manu, tibi mollia gesto
Tympana. Quid defles magno nurus addita ponto?
Quid gemis ingentes caelo paritura nepotes?
Sed pater —: ante igni ferroque excisa iacebit
Scyros et in tumidas ibunt haec versa procellas
Moenia, quam saevo mea tu conubia pendas
Funere: non adeo parebimus omnia matri.'
[*Vade, sed ereptum celes taceasque pudorem.*]
Obstipuit tantis regina exterrita monstris,
Quamquam olim suspecta fides et comminus ipsum
Horruit et facies multum mutata fatentis.
Quid faciat? casusne suos ferat ipsa parenti?
Seque simul iuvenemque premat, fortassis acerbas
Hausurum poenas? Et adhuc in corde manebat
Ille diu deceptus amor: silet aegra premitque
Iam commune nefas; unam placet addere furtis
Altricem sociam, precibus quae victa duorum
Adnuit. Illa astu tacito raptumque pudorem
Surgentemque uterum atque aegros in pondere menses
Occuluit, plenis donec stata tempora metis
Attulit et partus index Lucina resolvit.

---

650 genitum **ApD** *Schraderus* genuit **GHt** ‖ 651 Peneis **PcG**^{2} Paeneiouis **P** Peneios *Leid. pr. m.* Peneos **p** Pelleis **H** Peliacis *edd. Nescio an scribendum sit* Haemoniis *coll. vv. 98. 229. 476. 627 sq. id quod cod. Lindenbrogii exhibet* ‖ 653 ni e primo te vias **P** ‖ 656 gemes **P** ‖ 657 Sed pater — Ante igni *distinxit cum Barthio Menkius* Sed pater ante igni, ferroque *edd.* Sed patria **G** *Leid. ut scribendum censebat Heinsius* ‖ 659 pendas *Sandstroemius cum cod. Lindenbrogii* perdas **AM** ‖ 661 *versum omittunt* **PG**^{2}**pH** *Leid. pr. m., uncis inclusi* ‖ 673 plenisque **P** ‖ 674 *Plurimi codices atque editiones praeter Lindenbrogianam et Cruceanam fere omnes hoc versu librum primum finiunt, codices novicii atque editiones Lind. et Cruc. librum tertium*

Iamque per Aegaeos ibat Laertia flexus
Puppis, et innumeras mutabant Cycladas aurae:
Iam Paros Olearosque latent; iam raditur alta
Lemnos et a tergo decrescit Bacchica Naxos,
Ante oculos crescente Samo; iam Delos opacat
Aequor: ibi e celsa libant carchesia puppe
Responsique fidem et verum Calchanta precantur.
Audiit Arquitenens Zephyrumque e vertice Cynthi
Impulit et dubiis pleno dedit omina velo.
It pelagi secura ratis: quippe alta Tonantis
Iussa Thetin certas fatorum vertere leges
Arcebant aegram lacrimis ac multa gementem,
Quod non erueret pontum ventisque fretisque
Omnibus invisum iam tunc sequeretur Ulixem.
Frangebat radios humili iam pronus Olympo
Phoebus et Oceani penetrabile litus anhelis
Promittebat equis: cum se scopulosa levavit
Scyros; in hanc totos emisit puppe rudentes
Dux Laertiades, sociisque resumere pontum
Imperat et remis Zephyros supplere cadentes.
Accedunt iussa, et magis indubitata magisque
Scyros erat placidique super Tritonia custos
Litoris. Egressi numen venerantur amicae

Achilleidos: at in **A** *Leid. Paris. 11324 nulla adnotatio invenitur, cum versus 286 libri secundi qui vulgo dicitur libro primo adnumerentur. Cf. Philol. XXXIV p. 475 sqq.* || 675 flexus **A** *Leid. pr. m.* fluctus **M** || 676 Cyclades auras **AM** Cycladas aurae *edd.* | innumeras mutabant Cycladas aurae *corr. Koestlinus* || 677 claresque (oleros *sec. m.*) *pr. m.* **P** || 678 'canaxos· bacchi' **P** || 680 puppi **P** || 682 Arquitenens **P** Arcitenens *ceteri* || 684 pelagi **G**² *Nic. Heinsius et Burmannus* | pelago **PPcM** | sonantis **P** || 686 multa timentem **P** || 691 Permittebat *Heinsius* | cum e **P** || 693 sociisque **P** sociosque *ceteri* | portum **P** contum *Wernsdorfius* || 695 iuxta **P** iussa *corr. Baehrensius* iussis **Pc G**² *Leid.* **G D** iussi **p** | et magis **P** [et] magis **Pcp** et iam magis **G**² et *om.* **M**

Aetolusque Ithacusque deae. Tunc providus heros,
Hospita ne subito terrerent moenia coetu,
Puppe iubet remanere suos; ipse ardua fido
Cum Diomede petit. Sed iam praevenerat arcis
Litoreae servator Abas ignotaque regi
Ediderat (sed Graia tamen) succedere terris
Carbasa. Procedunt, gemini ceu foedere iuncto
Hiberna sub nocte lupi: licet et sua pulset
Natorumque fames, penitus rabiemque minasque
Dissimulant humilesque meant, ne nuntiet hostes
Cura canum et trepidos moneat vigilare magistros.
Sic segnes heroes eunt campumque patentem,
Qui medius portus celsamque interiacet urbem,
Alterno sermone terunt; prior occupat acer
Tydides: 'Qua nunc verum ratione paramus
Scrutari? namque ambiguo sub pectore pridem
Verso, quid imbelles thyrsos mercatus et aera
Urbibus in mediis Baccheaque terga mitrasque
Huc tuleris varioque aspersas nebridas auro?
Hisne gravem Priamo Phrygibusque armabis Achillem?'
Illi subridens Ithacus paulum ore remisso:
'Haec tibi, virginea modo si Lycomedis in aula est
Fraude latens, ultro confessum in proelia ducent
Peliden; tu cuncta citus de puppe memento
Ferre, ubi tempus erit, clipeumque his iungere donis,
Qui pulcher signis auroque asperrimus astat.
Hoc sat erit: tecum lituo bonus adsit Agyrtes
Occultamque tubam tacitos apportet in usus.'

---

700 iuuet **P** ‖ 706 penitus labemque **P** ‖ 708 moneant **G**^{2} ‖ 710 medios **P** | portus **ADH** portum **pGt** ‖ 711 terunt **PPc** ferunt **G** serunt **p** *edd. vett.* serunt *vel* ferunt **G**^{2} (s *vel* f *in ras.*) ‖ 713 pridem **PG** quidem **Pc** quiddam **G**^{2} *Leid. edd. vett.* quondam *Gronovius* ‖ 716 variosque **P** ‖ 717 Priamo phrigib. **P** Priamo frigibusque **G** Phrygibus Priamoque **PcG**^{2}**M** | armabis **P** armatus **Pc** armamus **G**^{2}**M** ‖ 721 tu nunc tacitus **P** ‖ 723 hasta **P** ardet *ceteri* hac stat *Scriverus* astat *scripsi coll. v. 198* ‖ 724 Haec sat erit **A** Haec sat erunt **p** Hoc sat erit **tm** | Acyrtes **P**

Dixerat, atque ipso portarum in limine regem
Cernit et ostensa pacem praefatus oliva:
'Magna, reor, pridemque tuas pervenit ad aures
Fama trucis belli, regum placidissime, quod nunc
Europamque Asiamque quatit. Si nomina forte
Huc perlata ducum, fidit quibus ultor Atrides:
Hic tibi, quem tanta meliorem stirpe creavit
Magnanimus Tydeus, Ithacis ego ductor Ulixes.
Causa viae (metuam quid enim tibi cuncta fateri,
Cum Graius notaque fide celeberrimus unus?)
Explorare aditus invisaque litora Troiae,
Quidve parent.' Medio sermone intercipit ille:
'Adnuerit fortuna, precor, dextrique secundent
Ista dei! Nunc hospitio mea tecta piumque
Inlustrate larem.' Simul intra limina ducit.
Nec mora, iam mensas famularis turba torosque
Instruit. Interea visu perlustrat Ulixes
Scrutaturque domum, si qua vestigia magnae
Virginis aut dubia facies suspecta figura;
Porticibusque vagis errat totosque penates,
Ceu miretur, adit: velut ille cubilia praedae
Indubitata tenens muto legit arva Molosso
Venator, videat donec sub frondibus hostem
Porrectum somno positosque in cespite dentes.
Rumor in arcana iamdudum perstrepit aula,
Virginibus qua fida domus, venisse Pelasgum
Ductores Graiamque ratem sociosque receptos.

---

727 *versus in Leid. contextu om., al. m. marg. additus* | obtenta *Nic. Heinsius* | praefatus **A** *Leid. marg.* praefatur **M** ‖ 728 pridemque tuas **ApD** pridem vestras **GHt** *Cf. Mus. Rhen. XXX p. 475 sq.* ‖ 730 si nomina forte **AM** si nomina nosti **H** *pr. m.* si nomina quaeras *edd.* ‖ 733 Ithacus **P** *schol.* itacus **G** Ythacus **H** ‖ 734 cuncta tibi fateri **P** ‖ 735 graiuus **P** ‖ 738 dextrisque **P** ‖ 744 figurae **P** ‖ 746 obit *Heinsius* ‖ 747 muto **P** **PcpG** multo **G²t** *edd.* | arva **P** (m *sec. m.*)

Iure pavent aliae; sed vix sua gaudia celat
Pelides avidusque novos heroas et arma
Vel talis vidisse cupit. Iamque atria fervent
Regali strepitu et picto discumbitur ostro,
Cum pater ire iubet natas comitesque pudicas
Natarum. Subeunt, quales Maeotide ripa,
Cum Scythicas rapuere domos et capta Getarum
Moenia, sepositis epulantur Amazones armis.
Tum vero intentus vultus ac pectora Ulixes
Perlibrat visu: sed nox inlataque fallunt
Lumina et extemplo latuit mensura iacentum.
At tamen erectumque genas oculisque vagantem
Nullaque virginei servantem signa pudoris
Defigit comitique obliquo lumine monstrat.
Quid? nisi praecipitem blando complexa moneret
Deidamia sinu nudataque pectora semper
Exsertasque manus umerosque in veste teneret,
Et prodire toris et poscere vina vetaret
Saepius, et fronti crinale reponeret aurum?
[Argolicis ducibus iam tunc patuisset Achilles.]
Ut placata fames epulis bis terque repostis,
Rex prior adloquitur paterisque hortatur Achivos:
'Invideo vestris, fateor, decora inclita gentis
Argolicae, coeptis: utinam et mihi fortior aetas,

753 *versus in* **G**^{2} *contextu om., marg. al. m. additus* | Iure *codd.* Ire *Schraderus* Inde *Baehrensius* | vix sua **G G**^{2} *(ut emendabat Schraderus)* vix nova **P Pc M** | differt *Schraderus* || 754 avidosque **P** || 756 discumbitur aulro **P** | 760 suppositis *codd. praeter Leid. qui praebet* s///= positis; sepositis *emendavit Schraderus* || 761 intentos **P Pc** | 762 Perlibrat **P** Perlibat **Pc** Perliba///**G**^{2} Praelibat **M** || 763 iacentum **P** iacentis *ceteri* || 765 pudoreis **P** || 767 *versus hoc loco in* **t** *omissus inter v. 770 et 771 insertus est* | Quid **P** Quod **M** Quem **t** Qūc *(in ras.) Leid.* || 768 tempora **P** || 772 *versum qui deest in* **P**, *in* **Pc G**^{2} *prima m., marg. sec. m. additus, in ceteris invenitur, uncis inclusi mutata interpunctione* || 776 utinam et mihi **P Pc G** utinam///mihi **G**^{2} utinam mihi **M**

II Quaeque fuit, Dolopas cum Scyria litora adortos
Perdomui fregique vadis! quae signa triumphi,
Vidistis celsa murorum in fronte carinas.
Saltem si suboles, aptum quam mittere bello —
Nunc ipsi viresque meas et cara videtis
Pignora: quando novos dabit haec mihi turba nepotes?'
Dixerat, et sollers arrepto tempore Ulixes:
'Haut spernenda cupis; quis enim non visere gentes
Innumeras variosque duces atque agmina regum
Ardeat? Omne simul roburque decusque potentis
Europae meritos ultro iuravit in enses.
Rura urbesque vacant, montes spoliavimus altos,
Omne fretum longa velorum obtexitur umbra;
Tradunt arma patres, rapit inrevocata iuventus.
Non alias umquam tantae data copia famae
Fortibus aut campo maiore exercita virtus.'
Aspicit intentum vigilique haec aure trahentem,
Cum paveant aliae demissaque lumina flectant,
Atque iterat: 'Quisquis proavis et gente superba,
Quisquis equo iaculoque potens, qui praevalet arcu,
Omnis honos illic, illic ingentia certant
Nomina: vix timidae matres aut agmina cessant

107 Possem, plena forent mihi gaudia; namque iuvarem. 781

v. 794. Priscianus VII 65 p. 342 H.: 'Statius in I (II *Krehlius*) Achilleidos: Aspicit intentum vigilique haec aure trahentem.'

779 celsa **P** celsas *ceteri* || 780 aptum **P** aptam **PcG²M** aptem *Menkius* optem *Wernsdorfius* | Aptam si sobolem saltem quam immittere bello **G** || 781 *Statius, ut solet, sermonem abrupit, cf. v. 47. 657; id non videbat interpolator, cuius verba*: 'Possem, plena forent mihi gaudia; namque iuvarem' *exstant in* **D** *Leid. marg. Lips. 36 Voss. 83 marg. edd. ante Gronovium* || 784 abrepto **P** || 788 Europes **G²** *Leid.* | Europae iunctos **m** | ultro meritos *Leid.* || 789 spoliavimus alnis *Heinsius Gronovius Burmannus* || 791 rapit **Ap** ruit **M** || 794 bibentem *Gronovius* || 796 superba **P** superbus **M** superbit **G** || 799 aut agmina **AM** vix agmina *edd.*

3*

Virginea; a! multum steriles damnatus in annos
Invisusque deis, si quem haec nova gloria segnem
Praeterit.' Exisset stratis, ni provida signo
Deidamia dato cunctas hortata sorores
Liquisset mensas ipsum complexa. Sed haeret
Respiciens Ithacum coetuque novissimus exit.
Ille quoque incepto paulum ex sermone remittit
Pauca tamen iungens: 'At tu tranquillus in alta
Pace mane carisque para conubia natis,
Quas tibi sidereis divarum vultibus aequas
Fors dedit, ut me olim tacitum reverentia tangit!
Is decor et formae species permixta virili.'
Occurrit genitor: 'Quid si aut Bacchea ferentes
Orgia, Palladias aut circum videris aras?
Et dabimus, si forte novus cunctabitur auster.'
Excipiunt cupidi et tacitis spes addita votis.
Cetera depositis Lycomedis regia curis
Tranquilla sub pace silet, sed longa sagaci
Nox Ithaco, lucemque cupit somnumque gravatur.
Vixdum exorta dies et iam comitatus Agyrta
Tydides aderat praedictaque dona ferebat.
Nec minus egressae thalamo Scyreides ibant
Ostentare choros promissaque sacra verendis
Hospitibus. Nitet ante alias regina comesque
Pelides: qualis Siculae sub rupibus Aetnae

---

800 Virginea multum **Ap** Virginea; a! multum *corr. Baehrensius* Virginea et multum **GHD** Virginea hic multum **t** ‖ 803 cuncta **P** ‖ 806 Ille quoque **P** Ille quidem *ceteri* | incerto **P** | remittit **AM** remisit *edd.* ‖ 810 Fors **A M** Sors **t** *edd.* ‖ 811 Is decor **PG**^{2}**pD** *Gronovius* His decor **PcHt** *Leid.* Hic decor **G** | et formae **A M** est formae *edd. vett.* | Is decor est formae et species *Menkius* Hic decor haec formae species *Livineius* ‖ 812 Quid si aut **P** Quid si *ceteri* ‖ 817 sub nocte **D** | agaci **P** ‖ 818 somnumque gravatur **A** somnoque gravatur **M m** somnosque gravatur *Heinsius. Cf. Mus. Rhen. XXX p. 476* ‖ 821 talamo **P** *Leid.* thalamo **Pc M** thalamis *edd.*

Naidas Ennaeas inter Diana feroxque
Pallas et Elysii lucebat sponsa tyranni.
Iamque movent gressus thiasisque Ismenia buxus
Signad edit, quater aera Rheae, quater enthea pulsant
Terga manu variosque quater legere recursus.
Tunc thyrsos pariterque levant pariterque reponunt
Multiplicantque gradum, modo quo Curetes in actu,
Quoque pii Samothraces eunt; nunc obvia versae
Pectine Amazonio, modo quo citat orbe Lacaenas
Delia plaudentesque suis intorquet Amyclis.
Tunc vero, tunc praecipue manifestus Achilles
Nec servare vices nec brachia iungere curat;
Tunc molles gressus, tunc aspernatur amictus
Plus solito rumpitque choros et plurima turbat.
Sic indignantem thyrsos acceptaque matris
Tympana iam tristes spectabant Penthea Thebae.
Solvuntur laudata cohors repetuntque paterna
Limina, ubi in mediae iamdudum sedibus aulae
Munera virgineos visus tractura locarat
Tydides, signum hospitii pretiumque laboris:
Hortaturque legant, nec rex placidissimus arcet.
Heu simplex nimiumque rudis, qui callida dona
Graiorumque dolos variumque ignoret Ulixem!
Hic aliae, quas sexus iners naturaque ducit,
Aut teretes thyrsos aut respondentia temptant
Tympana, gemmatis aut nectunt tempora limbis:
Arma vident magnoque putant donata parenti.
At ferus Aeacides, radiantem ut comminus orbem,

825 Naidas **PPc** *(ut coniecerat Bentleius cf. v. 295)* Nayadas **H** Naides **G^2pt** Naiades **DG** *Leid.* | aetneas **P G^2** aethneas **Pc** ethneas **M** Ennaeas *correxit Gronovius* Hennaeas *Heinsius Cf. Theb. IV* 124 *Silv. V 3, 277* || 826 eloysii **P** || 827 thiasisque inmoenia **P** || 828 entea **P** enthea *scripsi cum Baehrensio coll. Silv.I 5, 1* euhia **PcG^2** enchia *vel* enthia **t** euchia **M** Evia *edd.* || 832 piideis amothraces **P** || 836 brachia iungere **AM** iungere brachia **p** || 838 Insolitos *Burmannus* || 847 ignoret **PPcp** ignorat **G^2 M** | va- frumque ignoret *Heinsius*

II Caelatum pugnas (saevis et forte rubebat
Bellorum maculis) acclinem conspicit hastae:
Infremuit torsitque genas, et fronte relicta
Surrexere comae; nusquam mandata parentis,
Nusquam occultus amor, totoque in pectore Troia est.
Ut leo, materno cum raptus ab ubere mores
Accepit pectique iubas hominemque vereri
Edidicit nullasque rapi nisi iussus in iras,
Si semel adverso radiavit lumine ferrum,
Eiurata fides domitorque inimicus: in illum
Prima fames, timidoque iuvat saevire magistro.
Ut vero accessit propius luxque aemula vultum
Reddidit et simili talem se vidit in auro,
Horruit erubuitque simul. Tunc acer Ulixes
Admotus lateri submissa voce: 'Quid haeres?
Scimus' ait, 'tu semiferi Chironis alumnus,
Tu caeli pelagique nepos: te Dorica classis,
Te tua suspensis exspectat Graecia signis,
Ipsaque iam dubiis nutant tibi Pergama muris.
Heia, abrumpe moras: sine perfida palleat Ide,
Et iuvet haec audire patrem, pudeatque dolosam
Sic pro te timuisse Thetin.' Iam pectus amictu
Laxabat, cum grande tuba sic iussus Agyrtes
Insonuit: fugiunt disiectis undique donis
Implorantque patrem commotaque proelia credunt.
Illius intactae cecidere a pectore vestes,

---

853 et forte rubebat **PPcpt** *Leid.* et forte rubebant **G²** qui forte rubebat **DGH** et forte rubentem *edd. Interpunctionem correxi* ‖ 854 acclinem conspicit **Ap** *Leid.* acclivem conspicit **M** acclinem et conspicit *edd.* | hastae **Ap** *Leid.* hastam **M** | 860 rapi **AGL** ruit **M** *cf. v. 791* ‖ 863 iuuet **P** | servire **PM** servisse **G²Pc** fuissc **H** iuvat saevire *corr. Baehrensius* ‖ 865 talem se **AG** *Leid.* se talem **D** *(ut e cod. Voss. emendabat Heinsius)* similem tandem se *edd.* ‖ 872 Eia abrumpe **P** Heia abrumpe **PcG²** Eia rumpe **M** Eia, age, rumpe *edd.* | idem **P** Ide **Pc** *cf. v. 927* Ida **G²M** idi **t** ‖ 875 achyrtes **P**

Iam clipeus breviorque manu consumitur hasta
(Mira fides!), Ithacumque umeris excedere visus
Aetolumque ducem: tantum subita arma calorque
Martius horrenda confundit luce penates.
Immanisque gradu, ceu protinus Hectora poscens,
Stat medius trepidante domo: Peleiaque virgo
Quaeritur. Ast alia plangebat parte retectos
Deidamia dolos, cuius cum grandia primum
Lamenta et notas accepit pectore voces,
Haesit et occulto virtus infracta calore est.
Demittit clipeum regisque ad lumina versus
Attonitum factis inopinaque monstra paventem,
Sicut erat, mediis Lycomedem adfatur in armis:
'Me tibi, care pater, (dubium dimitte pavorem!)
Me dedit alma Thetis: te pridem tanta manebat
Gloria; quaesitum Danais tu mittis Achillem,
Gratior et magno, si fas dixisse, parente
Et dulci Chirone mihi. Sed corda parumper
Huc adverte libens atque has bonus accipe voces.
Peleus te nato socerum et Thetis hospita iungunt,
Adlegantque suos utroque a sanguine divos.
Unam virgineo natarum ex agmine poscunt:

---

v. 898 sq. Eutyches art. II 6 p. 475, 13 K.: 'Statius Achilleidos I (*ita codd.*, II *mutavit Keilius*) libro: Peleus te nato socerum et Thetis hospita iungunt.'

---

879 brevior clipeus **P** | leviorque *Menkius* ‖ *vv. 881. 882 in* **G**^{2} *contextu omm., sec. m. marg. additi sunt* ‖ 884 Peleaque **P** pelegia **G**^{2} peleicaque **D** Peleia **Pc M** *Leid.* Peleiaque *scripsi. Cf. de coalescentium vocalium apud Statium usu O. Muelleri quaestt. Statt. p. 13* ‖ 885 Hast **P** ‖ 889 Demittit **PG**^{2} ^{e}dimittit *Leid.* dimittit **Pc M** Dimisit **H** | limina **P Pc G H** ‖ 890 factis **P** fatis *ceteri* ‖ 891 Sicut erat nudis **P** ‖ 892 pavorem **P** timorem *ceteri* ‖ 893 Me dedit alma Thetis **Pc G**^{2}**M** Me dedit Thetis alma **P** Me Thetis alma dedit *Leid.* ‖ 895 *versus in* **G**^{2} *contextu om., marg. sec. manu additus* | parentem **P** ‖ 898 Peleus te **A M** *Eutych.* Te Peleus **p**

II Dasne? an gens humilis tibi degeneresque videmur?
Non renuis. Iunge ergo manus et concipe foedus
Atque ignosce tuis. Tacito iam cognita furto
Deidamia mihi; quid enim his obstare lacertis,
Qua potuit nostras possessa repellere vires?
Me luere ista iube; pono arma et reddo Pelasgis
Et maneo. Quid triste fremis? quid lumina mutas?
Iam socer es' (natum ante pedes prostravit et addit:)
'Iamque avus; immitis quotiens iterabitur ensis,
Turba sumus.' Tunc et Danai per sacra fidemque
Hospitii blandusque precum compellat Ulixes
Ille, etsi carae comperta iniuria natae,
Et Thetidis mandata movent, prodique videtur
Depositum tam grande deae, tamen obvius ire
Tot metuit fatis Argivaque bella morari.
Fac velit: ipsam illic matrem sprevisset Achilles;
Nec tamen abnueret genero se iungere tali, —
Vincitur. Arcanis effert pudibunda tenebris
Deidamia gradum, veniae nec protinus amens
Credit et opposito genitorem placat Achille.
Mittitur Haemoniam, magnis qui Pelea factis
Impleat et classem comitesque in proelia poscat.
Nec non et geminas regnator Scyrius alnos
Deducit genero viresque excusat Achivis.
Tunc epulis consumpta dies, tandemque retectum
Foedus, et intrepidos nox conscia iungit amantes.
Illius ante oculos nova bella et Xanthus et Ide

---

901 Dasne? an gens humiles **P** Dasne age? an humilis **G²** Dasne? age an humiles **M** Dasne: ~annō? humiles *Leid.* Dasne? an gens humilis *scripsi* ‖ 905 Qua **P** Quid **Pc** Qui **pG²** (*corr. ex* Quid) Que *Leid. in ras.* | repellereuir///**P** evadere flammas *ceteri* repellere vires *scripsi* ‖ 908 prostravit **P** proiecit *ceteri* ‖ 911 compellit **PD** ‖ 913 At Thetidis *Menkius* | videtur **PG²M** veretur **Pc** *edd.* veretur (al' videtur) *L eid* ‖ 914 ire *om.* **P** ‖ 916 Fac velut **P** ‖ 917 *Barthius versum spurium esse putabat* ‖ 919 ne protinus **P** ‖ 922 Inpleant **P** | poscant **P** ‖ 925 retectum **P** receptum *ceteri* ‖ 926 nox coniungit **P**

II Argolicaeque rates atque ipsas cogitat undas
Auroramque timet: cara cervice mariti
Fusa novi lacrimas iam solvit et occupat artus.
'Aspiciamne iterum meque hoc in pectore ponam,
Aeacide? rursusque tuos dignabere partus?
An tumidus Teucrosque lares et capta reportans
Pergama virgineae noles meminisse latebrae?
Quid precer, heu! timeamve prius? quidve anxia mandem,
Cui vix flere vacat? Modo te nox una deditque
Inviditque mihi! Thalamis haec tempora nostris?
Hicne est liber hymen? O dulcia furta dolique,
O timor! abripitur miserae permissus Achilles.
I (neque enim tantos ausim revocare paratus),
I cautus, nec vana Thetin timuisse memento,
I felix nosterque redi: nimis improba posco!
Iam te sperabunt lacrimis planctuque decorae
Troades optabuntque tuis dare colla catenis
Et patriam pensare toris; aut ipsa placebit
Tyndaris, incesta nimium laudata rapina.
Ast egomet primae puerilis fabula culpae
Narrabor famulis, aut dissimulata latebo.
Quin age, duc comitem; cur non ego Martia tecum
Signa feram? tu pensa manu Baccheaque mecum
Sacra, quod infelix non credet Troia, tulisti.
Attamen hunc, quem maesta mihi solatia linquis,
Hunc saltem sub corde tene et concede precanti
Hoc solum, pariat ne quid tibi barbara coniunx,

---

928 atque ipsas cogitat **P** atque haec iam cogitat **p** rates ////// iā cogitat **G**² atque iam cogitat **Pct** et iamiam cogitat **G** ast haec iam cogitat **D** ‖ 929 **t** *hoc loco desinit verbis:* Explicit explic eat | *Baehrensius ante v. 929 lacunam esse statuendam putat* ‖ 939 abripitur **ApL** arripitur **M** ‖ 942 nisi si improba *Barthius* ‖ 943 sperabunt **A** spectabunt **M** *cf. Mus. Rhen. XXX p. 634 sq.* ‖ 944 catenis **A** *Leid.* lacertis **M** ‖ 947 egomet **P** ego et **PcG**² *(litera* m *superscr. esse videtur)* ego quae **H** ego q̄. **G** ego ceu *Heinsius* ‖ 948 Narrabor, thalamis aut *Schraderus* ‖ 950 tu thyrsa manu **P**

II Ne qua det indignos Thetidi captiva nepotes.'
Talia dicentem non ipse inmotus Achilles
Solatur iuratque fidem iurataque fletu
Spondet, et ingentes famulas captumque reversus
Ilion et Phrygiae promittit munera gazae.
Inrita ventosae rapiebant verba procellae.

---

959 munera pugnae (*marg. add.* ◡ care) **P** ‖ *Post v. 960 in* **P** *haec leguntur*: Stati Achill. Lib̄. Primus Explicit̄ Incipit Liber ‖ Legenti Vita Feliciter. *In cod. Leid. 136* K *verba exstant:* Statii ach. L. I. exp̄. incip̄. ‖ *(rec. m. corr. V). Eodem modo libri duo distinguuntur, nulla adiecta subscriptione, in* **PcG**^{2} *cod. Paris 11324 (Suppl. 499 saec. XII—XIII). Cf. Philol. XXXIV p. 475 sqq. Nonnulli codd. novicii versu 960 librum quartum finiunt.*

P. PAPINII STATII

ACHILLEIDOS

LIBER II.

II Exuit implicitum tenebris umentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruscae
Lucis adhuc hebetem vicina nocte levabat
Et nondum excusso rorantem lampada ponto.
Et iam punicea nudatum pectora palla
Insignemque ipsis, quae prima invaserat, armis
Aeaciden (quippe aura vocat cognataque suadent
Aequora) prospectant cuncti iuvenemque ducemque
Nil ausi meminisse pavent; sic omnia visu
Mutatus rediit, ceu numquam Scyria passus
Litora Peliacoque rates escendat ab antro.
Tunc ex more deis (ita namque monebat Ulixes)
Aequoribusque Austrisque litat fluctuque sub ipso
Caeruleum regem tauro veneratur avumque
Nerea: vittata genetrix placata iuvenca est.
Hic spumante salo iaciens tumida exta profatur:
'Paruimus, genetrix, quamquam haut toleranda iubebas,
Paruimus nimium, bella ad Troiana ratesque

---

4 lampata **P** || 5 nudatum **PG**^{2}**Ald.** nodatum **PcM** nudantem **G** || 7 Aeacidem **PG**^{2} || 9 meminisse palam **H** *cod. Gronovii* mutisse palam *Schraderus* meminisse parem *Baehrensius* || 11 peliacoque rates excendat **P** peliaco raptusque ascendit **Pc** Peliaco raptus descendat ab antro **G**^{2}**M** discedat **G** descendit **H** Peliacoque rates escendat *scripsi cf. Philol. XXXIV p. 571* || 13 Aequoribusque **A** Aequoreis **M** || 15 est *om.* **P** || 17 toleranda p////**P** iubebar (*corr. ex* iubebas) **G**^{2}

Argolicas quaesitus eo.' Sic orsus et alno
Insiluit penitusque noto stridente propinquis
Abripitur terris: et iam ardua ducere nubes
Incipit et longo Scyros discedere ponto.
Turre procul summa lacrimis comitata sororum
Commissumque tenens et habentem nomina Pyrrhum
Pendebat coniunx oculisque in carbasa fixis
Ibat et ipsa freto, et puppem iam sola videbat.
Ille quoque obliquos dilecta ad moenia vultus
Declinat viduamque domum gemitusque relictae
Cogitat: occultus sub corde renascitur ardor
Datque locum virtus. Sentit Laertius heros
Maerentem et placidis adgressus flectere dictis:
'Tene' inquit, 'magnae vastator debite Troiae,
Quem Danaae classes, quem divum oracula poscunt,
Erectumque manet reserato in limine bellum,
Callida femineo genetrix violavit amictu
Commisitque illis tam grandia furta latebris
Speravitque fidem? Nimis o suspensa nimisque
Mater! an haec tacita virtus torperet in umbra,
Quae vix audito litui clangore refugit
Et Thetin et comites et quos suppresserat ignes?
Nec nostrum est, quod in arma venis sequerisque precantes:

---

21 Arripitur **PGH** | ducere nubes **P** *ita scripsi coll. Verg.*
crescere
Ecl. 9, 49 cernere nubes **G^2** cernere nubes **Pc** crescere nubes *Leid.* **M** ‖ 22 et longo Scyros **PPc** et Scyros longo **GG^2** *Leid.* et Scyros longe **M** | discedere **AG** decrescere *Leid.* **M** ‖ 24 Comissumque **P** Confessumque *ceteri* ‖ 25 Tendebat **G^2** ‖ 26 freto **P** fretum **PcG^2M** fretum et nubem iam sola videbat *Menkius*, sola *accusativum generis neutrius esse putans* | Ibat et ipsa freto, et puppem iam sola videbat *scripsi* ‖ 30 sentit **PH** sensit *ceteri* | 31 Haerentem **GHD** *Schraderus* ‖ 34 reserato in limite **P** reserato in limine **PcG^2M** reserato limine *edd.* ‖ 35 violavit **P** *cf. I 511 Theb. I 149 sq.* velavit *ceteri* ‖ 36 ullis **G^2** ‖ 37 nimis suspensa **P** nimio suspensa **G^2** ‖ 38 tacita virtus **PPcGD** tanta virtus **G^2** virtus tacita *edd.*

Venisses —' Dixit, quem talibus occupat heros
Aeacides: 'Longum resides exponere causas
Maternumque nefas; hoc excusabitur ense
Scyros et indecores, fatorum crimina, cultus.
Tu potius, dum lene fretum zephyroque fruuntur
Carbasa, quae Danais tanti primordia belli,
Ede: libet iustas hinc sumere protinus iras.'
Hic Ithacus paulum repetito longius orsu:
'Fertur in Hectorea (si talia credimus) Ida
Electus formae certamina solvere pastor
Sollicitas tenuisse deas, nec torva Minervae
Ora, nec aetherii sociam rectoris amico
Lumine, sed solam nimium vidisse Dionen.
Atque adeo lis illa tuis exorta sub antris
Concilio superum, dum Pelea dulce maritat
Pelion, et nostris iam tunc promitteris armis.
Ira quatit victas; petit exitialia iudex
Praemia: raptori faciles monstrantur Amyclae.
Ille Phrygas lucos, matris penetralia caedit
Turrigerae vetitasque solo procumbere pinus
Praecipitat, terrasque freto delatus Achaeas
Hospitis Atridae (pudet heu miseretque potentis
Europae!) spoliat thalamos, Helenaque superbus
Navigat et captos ad Pergama devehit Argos.
Inde dato passim varias rumore per urbes,
Undique inexciti sibi quisque et sponte coimus

---

v. 56 sq. Eutych. art. II 15 p. 483, 28 K.: 'Statius libro II Achilleidos: dum Pelea dulce maritat Pelion.'

---

42 Venisses dixit **P** Venisses ultro *ceteri* Venisses —' Dixit, *scripsi* Ipse venis'. Dixit *Baehrensius* ‖ 43 longum **P** longum est *ceteri* ‖ 44 *versus in* **GH** *post v. 45 invenitur* | entese **P** ‖ 46 zephyroque **P** zephyrisque *ceteri* | fruuntur **A** *Leid. sec. m.* **GHL** feruntur *Leid. pr. m. edd.* ‖ *versus 49—69 desunt in* **D** ‖ 49 repetitos **P** | ortu **P** | 50 Ida **P** *cf. Silv. I 2, 43 (ut emendaverat Schraderus)* ora *ceteri* ‖ 53 *versus* in **G**[2] *contextu om., sec. m. marg. adscriptus est* ‖ 58 Ira coquit *vel* Ira acuit *Heinsius*

Ultores: quis enim inlicitis genialia rumpi
Pacta dolis facilique trahi conubia raptu
Ceu pecus armentumve aut viles messis acervos
Perferat? haec etiam fortes iactura moveret.
Non tulit insidias divum imperiosus Agenor,
Mugitusque sacros et magno numine vectam
Quaesiit Europen aspernatusque Tonantem est
Ut generum. Raptam et Scythico de litore prolem
Non tulit Aeetes, ferroque et classe secutus
Semideos reges et ituram in sidera puppim.
Nos Phryga semivirum portus et litora circum
Argolica incesta volitantem puppe feremus?
Usque adeo nusquam arma et equi, fretaque invia Grais?
Quid si nunc aliquis patriis rapturus ab oris
Deidamian eat viduaque e sede revellat
Attonitam et magni clamantem nomen Achillis?'
Illius ad capulum rediit manus ac simul ingens
Impulit ora rubor: tacuit contentus Ulixes.
Excipit Oenides: 'Quin, o dignissima caeli
Progenies, ritusque tuos elementaque primae
Indolis et, valida mox accedente iuventa,
Quae solitus laudum tibi semina pandere Chiron,
Virtutisque aditus, quas membra augere per artes,
Quas animum, sociis multumque faventibus ede:
Sit pretium longas penitus quaesisse per undas
Scyron et his primum parmam ostendisse lacertis.'

---

70 vilis **P** | farris acervos *Schraderus* ‖ 71 haec etiam **AM** haec et non *Leid.* ‖ 75 Vi generum *Gronovius Barthius* | Rapta Scythico **P** | 77 itura **PG²** ‖ 79 Argolicae **P** ‖ 81 ab aris *coniecerunt Heinsius et Burmannus* ‖ 86 Excepit **P** ‖ 88 Idolis **P** | accendente **P** ‖ 91 edis **P** ‖ 93 his primum arma ostendisse lacertis **P** his primū arm////tendisse lacertis **G²** his primum arm//ostendisse lacertis **Pc** his primum armis tendisse lacertos *Leid.* his arma primum ostendisse lacertos **G** hiis armis primum tendisse lacertos **D** his armis primum intendisse lacertos **M** his primum parmam ostendisse lacertis *corr. Baehrensius* hos armis primum vestisse lacertos *coniecit Gronovius*

Quem pigeat sua facta loqui? tamen ille modeste
Incohat, ambiguus paulum propiorque coacto:
'Dicor et in teneris et adhuc reptantibus annis,
Thessalus ut rigido senior me monte recepit,
Non ullos ex more cibos hausisse, nec almis
Uberibus satiasse famem, sed spissa leonum
Viscera semianimesque lupae traxisse medullas.
Haec mihi prima Ceres, haec laeti munera Bacchi,
Sic dabat ille pater. Mox ire per invia secum
Lustra gradu maiore trahens visisque docebat
Adridere feris, nec fracta ruentibus undis
Saxa nec ad vastae trepidare silentia silvae.
Iam tunc arma manu, iam tunc cervice pharetrae,
Et ferri properatus amor durataque multo
Sole geluque cutis; tenero nec fluxa cubili
Membra, sed ingenti saxum commune magistro.
Vix mihi bissenos annorum torserat orbes
Vita rudis, volucres cum iam praevertere cervos
Et Lapithas cogebat equos praemissaque cursu
Tela sequi saepe ipse gradu me praepete Chiron.
Dum velox aetas, campis admissus agebat
Omnibus, exhaustumque vago per gramina passu
Laudabat gaudens atque in sua terga levabat.
Saepe etiam primo fluvii torpore iubebat
Ire super glaciemque levi non frangere planta.
Hoc puerile decus. Quid nunc tibi proelia dicam
Silvarum et saevo vacuos iam murmure saltus?
Numquam ille imbelles Ossaea per avia dammas

---

96 reptantibus **PPcG** *Gruterus* restantibus **G^2** crescentibus **M** ‖ 98 Non ullos ex morecibos **PPcM** Nullos ex more cibos **G^2** Non ullos habuisse cibos *Leid.* Non ullas ex more dapes *edd.* | hausisse **P** habuisse *ceteri* ‖ 100 semianimisque **P** | libens traxisse **G^2PcG** *edd. vett.* ‖ 102 invia **P** avia *ceteri* via **G^2** ‖ 106 arma **P** hasta *ceteri* ‖ 108 fluxa **A** *Leid. (in ras.)* **H** *edd. vett.* flexa **pD** laxa **G** ‖ 112 equos **P** *(ut corr. Barthius)* equo *ceteri* ‖ 116 terga **P** colla *ceteri* ‖ 118 supra **P** ‖ 120 saevo vacuos **AGH** vacuos saevo *edd.* ‖ 121 dam̄as **P** lynces *ceteri*

Sectari, aut timidas passus me cuspide lyncas
Sternere, sed tristes turbare cubilibus ursos
Fulmineosque sues, et sicubi maxima tigris
Aut seducta iugis fetae spelunca leaenae.
Ipse sedens vasto facta exspectabat in antro,
Si sparsus magno remearem sanguine; nec me
Ante nisi inspectis admisit ad oscula telis.
Iamque et ad ensiferos vicina pube tumultus
Aptabar, nec me ulla feri Mavortis imago
Praeteriit. Didici, quo Paeones arma rotatu,
Quo Macetae sua gesa citent, quo turbine contum
Sauromates falcemque Getes arcumque Gelonus
Tenderet, et flexae Balearicus actor habenae
Quo suspensa trahens libraret vulnera tortu
Inclusumque suo distingueret aera gyro.
Vix memorem cunctos, etsi bene gessimus, actus.
Nunc docet ingentes saltu me iungere fossas,
Nunc caput aerii scandentem prendere montis,
Quo fugitur per plana gradu, simulacraque pugnae
Excipere immissos curvato umbone molares,
Ardentesque intrare casas peditemque volantes
Sistere quadriiugos. Memini, rapidissimus ibat
Imbribus adsiduis pastus nivibusque solutis
Spercheos vivasque trabes et saxa ferebat:

---

122 lincas **P** dammas **Pc G^2** damas **M** || 123 ursos **P** ursas *ceteri* || 129 Iamque et ensiferos **P** Iamque ad ensiferos **Pc G^{2}M** || 132 contum **A G L** *(ut scribendum censuerant Maturantius Britannicus Bentleius)* caestum **D** *edd. ante Queckium* contum *vel* restim *Lipsius* cestrum *Scaliger* || 133 arcumque Getes falcemque Gelonus *Barthius* || 134 textae *Menkius* || 135 vulnera tractu **M** || 136 Inclusumque suo distingueret **P** *Paris. 11324* Inclusum quotiens discingeret **Pc G^2** Inclusum quotiens distingueret **G H** Inclusum quoties distringeret *edd.* || 137 bene **P** modo *ceteri* || 138 ingentes **P** ingenti *ceteri* | me vincere *Schraderus* || 139 pendentem scandere *Heinsius* || 141 scutato umbone **P** || 142 Ardentesque errare **P** || 145 vivasque trabes **P** vulsasque trabes **Pc G^{2}M** avulsasque **H**

Cum me ille immissum, qua saevior impetus undae,
Stare iubet contra tumidosque repellere fluctus,
Quos vix ipse gradu totiens obstante tulisset.
Stabam equidem, sed me referebat concitus amnis
Et latae caligo fugae: ferus ille minari
Desuper incumbens verbisque urgere pudorem.
Nec nisi iussus abi: sic me sublimis agebat
Gloria, nec duri tanto sub teste labores.
Nam procul Oebalios in nubila condere discos
Et liquidam nodare Palen et spargere caestus,
Ludus erat requiesque mihi; nec maior in istis
Sudor, Apollineo quam fila sonantia plectro
Cum quaterem priscosque virum mirarer honores.
Quin etiam sucos atque auxiliantia morbis
Gramina, quo nimius staret medicamine sanguis,
Quid faciat somnos, quid hiantia vulnera claudat,
Quae ferro cohibenda lues, quae cederet herbis,
Edocuit, monitusque sacrae sub pectore fixit
Iustitiae, qua Peliacis dare iura verenda
Gentibus atque suos solitus placare biformes.
Hactenus annorum, comites, elementa meorum
Et memini et meminisse iuvat: scit cetera mater.'

---

149 sed me **P** nec me *ceteri* ‖ *versus 150 sqq. in* **Pc** *al. m. adiecti sunt.* | 150 fugae **P** viae *ceteri* | nec me referebat c. a., Set l. c. viae *Baehrensius* ‖ 152 abi **G^2G** abii **PPcpD** | alebat *Baehrensius* ‖ 153 tantos **P** ‖ 155 nodare **P** *Gronov.* nudare **PcG^2** *Leid.* **Mm** *olim scripseram Mus. Rhen. XXX p. 635 sq. coll. Verg. Aen. III 281 Ge. II 531* | 158 modularer honores *Baehrensius* ‖ 161 vulnera ducat *Heinsius* ‖ 165 placare **PM** pacare **G^2 Pc** | biformes **PG^2GH** bimembres **Pcp** *edd.* verendos **D** ‖ 167 EXPLICIT **G^2** *In* **P** *nulla exstat subscriptio* ЄXPLĪC LĪB STƌCIĪ *Leid. Post hunc versum permulti libri novicii (plurimi Mus. Britannici, cod. Gronovii 87 (olim Rottendorfianus), Erford. Ratisb. Dresd. apud Queckium) verba spuria praebent:* 'Aura silet, puppis currens ad litora venit', *quae in* **D** *versui 167 anteponuntur; iam pridem a viris doctis expuncta sunt.*

Addenda et Corrigenda.

pag. 6 vs. 72 *scribe:* puppes, *pro* puppes

„ 7 „ 102 *adn.* „ Spercheos *pro* Sperchos

„ 29 „ 649 *adn.* „ solatur *pro* solatur

„ 39 „ 900 *adn. adde: vers. 900 in* t *deest*

„ 42 „ 960 *adn. scribe: Eodem modo libri duo distinguuntur in edit. Veneta a. 1508, atque nulla adiecta etc.*